

BUDAPEST

TERÜLETFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓJA

HELYZETELEMZÉS

BUDAPEST TERÜLETFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓJA

HELYZETELEMZÉS

Budapest, 2012. november

TARTALOMJEGYZÉK

BEVEZETÉS	3
I. Társadalmi, gazdasági, környezeti helyzet elemzése	4
1.1. Külső környezet vizsgálata	4
1.1.1. Budapest fejlődésének, társadalmának, gazdaságának helyzete nemzetközi, európai és makroregionális szinten	4
1.1.2. Budapest fejlődésének, társadalmának, gazdaságának helyzete, igazgatási szerepköre országos szinten	10
1.1.3. Budapest társadalmi, gazdasági, környezeti helyzete az agglomerációval és az ún. funkcionális várostérséggel	15
1.1.4. Budapest, mint település	21
1.2. Budapest adottságainak, belső erőforrásainak elemzése	22
1.2.1. természeti adottságok, természeti erőforrások és a környezet állapotának elemzése	22
a) természeti adottságok	22
b) a termőföldek területnagyságának és mennyiségének alakulása	23
c) a táj jellemzői	24
d) természet- és tájvédelem	27
e) környezeti elemek állapota és az alakulásukat befolyásoló fontosabb tényezők	28
f) szennyezett területek számbavétele adatbázis alapján	30
g) felszíni és felszín alatti vízkészletek	31
h) energiaforrások	32
i) vízkárt okozó elemek és vízkárelhárítással kapcsolatos helyzetelemzés	32
j) vízrendezés	33
1.2.2. épített környezet és a kulturális örökség védelme (műemlékek, régészeti lelőhelyek)	34
1.2.3. gazdasági bázis	37
a) főbb gazdasági ágazatok, azok fejlődési irányai: mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, üdülés, idegenforgalom, vízgazdálkodás, ipar, szolgáltatás stb.	38
b) a gazdaság belső és külső kapcsolatai	40
c) a termelési infrastruktúra állapota	42
d) a telepítési tényezők értékelése	45
e) a területi innovációs potenciál	47
f) Budapest gazdaságának versenyképességét befolyásoló tényezők	49
1.2.4. társadalmi környezet	52
a) kulturális adottságok, értékek	52
b) területi identitás, civil aktivitás	53
c) humán erőforrások: demográfiai szerkezet és prognózis, foglalkoztatási viszonyok, humánkapacitások, jövedelmi viszonyok, valamint a kisebbségek helyzete	53
1.2.5. közlekedési (országos és térségi jelentőségű közúti, kerékpáros, vasúti, légi és vízi közlekedés) és kommunális infrastruktúra	56
a) vonalas rendszerek, létesítmények	56
b) egyéni és közösségi közlekedési megközelíthetőségi viszonyok	58
c) közlekedési kapcsolati hiányok	59
d) vízellátás	60
e) szennyvízelvezetés, szennyvíztisztítás, szennyvíz és szennyvíziszap elhelyezés	60
f) energiaellátás	62
g) hulladéklerakók, hulladékgazdálkodás	65
1.2.6. Budapest intézmény-felszereltsége	66
1.2.7. Budapest jellemző lakásviszonyai	75
1.2.8. településhálózati adottságok	78
a) településhierarchia	78
b) a településhálózat területen belüli és kívüli kapcsolatai (nemzetközi és nemzeti hálózatok)	78
c) települések közötti feladatmegosztások, együttműködések, mindezek szervezeti és intézményi rendszerei	78
1.2.9. a térszerkezeti elemek azonosítása, a térszerkezet időbeli alakulása, a térségi területfelhasználás változásai és a tendenciák értékelése	80

1.2.10.	Budapest területfelhasználásának vizsgálata	83
1.2.11.	a táj terhelésének és terhelhetőségének meghatározása	86
II. Budapestet érintő tervezési-fejlesztési környezet áttekintése		88
2.1.	Budapestet érintő ágazati koncepciók, területfejlesztési elképzelések és hatályos területi tervek áttekintése	88
2.1.1.	az Országos Területfejlesztési Koncepció (OTK) Budapestet érintő vonatkozásai	88
2.1.2.	Budapestet érintő kiemelt térség területfejlesztési tervei	89
2.1.3.	az Országgyűlés és a Kormány által jóváhagyott és az egyéb ágazati fejlesztési stratégiáknak Budapestre érvényes vonatkozásai	90
2.1.4.	Budapesttel szomszédos, azonos térségi szintű térségek területfejlesztési koncepcióinak és programjainak térségre vonatkozó üzenetei	91
2.1.5.	az OTk Budapestet érintő vonatkozásai	92
2.1.6.	Budapestet érintő környezetvédelmi, természetvédelmi és tájvédelmi szabályozások	92
2.1.7.	települési gazdasági vagy településfejlesztési programok és településfejlesztési koncepciók	92
2.1.8.	Budapesten hatályban lévő ágazati tervek, programok	97
2.1.9.	Budapestet érintő európai területi együttműködési csoportosulások (ETT)	98
2.2.	A térség területfejlesztési szereplői elképzeléseinek feltárása, a tervezési folyamat partnerségi tervének elkészítése és végrehajtása	99
2.2.1.	a partnerségi terv elkészítése	99
2.2.2.	a partnerségi terv végrehajtása	100
2.2.3.	a partnerségi terv eredményei	103
a)	az üzleti szektor szereplőinek a térséget érintő fejlesztési elképzeléseinek áttekintése	103
b)	az önkormányzatok fejlesztési elképzeléseinek áttekintése	104
c)	a térség társadalmi szervezetei fejlesztési elképzeléseinek áttekintése	110
2.3.	A (terület)fejlesztés eszköz- és intézményrendszerének elemzése	111
2.3.1.	a fejlesztés forrásainak elemzése, vagyongazdálkodás	111
2.4.	Helyzetértékelés	113
2.4.1.	a térség erősségeinek, gyengeségeinek, lehetőségeinek és a térséget fenyegető veszélyeknek az azonosítása	113
2.4.2.	a térség lehetséges fejlesztési irányainak bemutatása, és ezek alapján a lehetséges cselekvési területek	115

TÁBLÁZATOS MELLÉKLETEK

(„ÚTMUTATÁS A MEGYEI HELYZETÉRTÉKELÉSEK ELKÉSZÍTÉSÉHEZ” ALAPJÁN)

1. SZÁMÚ MELLÉKLET (Az útmutató 2. melléklete alapján)
2. SZÁMÚ MELLÉKLET (Az útmutató 3. melléklete alapján)
3. SZÁMÚ MELLÉKLET (Megvalósult fővárosi beruházások)

RAJZI MELLÉKLETEK

(A TÉRKÉPI MELLÉKLETEK BUDAPEST ÚJ VÁROSFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓJÁNAK HELYZETELEMZÉSÉHEZ KÉSZÜLTEK)

1. KÖRNYEZETI ELEMEK ÉS TERHELHETŐSÉGÜK
2. TERMÉSZETVÉDELEM
3. ZÖLDFELÜLETI INTENZITÁS
4. ZÖLDFELÜLETI RENDSZER
5. IVS AKCIÓTERÜLETEK FEJLESZTÉSI CÉLJAI
6. TERÜLETHASZNÁLAT VIZSGÁLATA
7. KORMÁNYHATÁROZATOKBAN SZEREPLŐ KIEMELT PROJEKTEK

BEVEZETÉS

A Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény Budapest számára az ellátandó feladatok terén számos változást hozott.

Teljesen újszerű, hogy a korábbi településfejlesztési (városfejlesztési) feladatok mellett megjelent a megyei önkormányzatok feladatát képező **területfejlesztés** és –rendezés is.

A jogszabály rendelkezései alapján a fővárosi önkormányzat ellátja mindazokat a terület- és településfejlesztési, valamint területrendezési, településrendezési és településüzemeltetési feladatokat, amelyek a főváros egészét érintik, vagy amelyek a fővárosnak az országban betöltött különleges szerepköréhez kapcsolódnak.

Ennek alapja a területfejlesztésről és területrendezésről szóló 1996. évi XXI. törvény 2011. évi módosítása, amely ezzel kapcsolatos feladatok ellátását szabályozza a következők szerint:

„15/A. § (1) A főváros területén – a kerületi önkormányzatok hatáskörébe tartozó fejlesztési feladatok kivételével – a megyei önkormányzat e törvény szerinti feladatait Budapest Főváros Önkormányzata látja el.

(2) A főváros területét és a főváros vonzáskörzetét érintő fejlesztésekkel és programokkal kapcsolatban Budapest Főváros Önkormányzata együttműködik az érintett önkormányzatokkal.”

Az ország fővárosaként Budapest nehezen illeszthető a megyék rendszerébe, mivel a területfejlesztési és a településfejlesztési koncepció is ugyanarra a közigazgatási területre készül.

A területfejlesztési koncepció fogalma a területfejlesztési törvény 5. §-a szerint: *”az ország, illetve egy térség átfogó távlati fejlesztését megalapozó és befolyásoló tervdokumentum, ami meghatározza a térség hosszú távú, átfogó fejlesztési céljait, továbbá a fejlesztési programok kidolgozásához szükséges irányelveket, információkat biztosít az ágazati és a kapcsolódó területi tervezés és a területfejlesztés szereplői számára”.*

Budapest területfejlesztési koncepciója meg kell, hogy feleljen a 218/2009. (X. 6.) Korm. rend. szerinti tartalomnak, miközben a város sajátos helyzete miatt az egyes megyékhez képest mások a fókuszterületek. A területfejlesztési dokumentumok hierarchiája azonban nélkülözhetetlenné teszi a Budapestre vonatkozó területfejlesztési koncepció elkészítését.

A Fővárosi Közgyűlés 512/2011 (IV.6.) határozatával úgy döntött, hogy készüljön el **Budapest Új Városfejlesztési Koncepciója** (továbbiakban VFK), 1988/2011 (VI.22.) határozatával pedig jóváhagyta a dokumentum kidolgozásának munkamódszerét.

Közel 25 éve nem készült komplex helyzetelemzés a főváros teljes területére vonatkozóan. A rendszerváltást követő években a gyorsan változó körülmények miatt rendszerint vizsgálatok, elemzések nélkül készültek a fejlesztési dokumentumok. Mivel felelősségteljes döntéseket csak a város helyzetének – az értékek és a problémák – és az összefüggések ismeretében lehet hozni, fontos hogy széleskörű aktuális adatokra és elemzésekre lehessen támaszkodni, ismerve a zajló folyamatokat és trendeket. Ennek érdekében 2011 nyarán széleskörű adatgyűjtés kezdődött meg.

Az adatok és az információk értékelésével pontos képet lehetett adni a főváros jelenlegi adottságairól, értékeiről, problémáiról. Ennek a munkafázisnak az eredményeit a 2011. október végére elkészült HELYZETELEMZÉS című dokumentum foglalta össze, az azóta eltelt időszakban keletkezett új adatokkal a dokumentum aktualizálásra került.

Jelen dokumentum a VFK helyzetelemzésére épül, a vonatkozó kormányrendelet szerinti tartalmi követelményeknek megfelelően kiegészítve, illetve az ott meghatározottakra fókuszálva, a területiséget előtérbe helyezve.

I. TÁRSADALMI, GAZDASÁGI, KÖRNYEZETI HELYZET ELEMZÉSE

1.1. KÜLSŐ KÖRNYEZET VIZSGÁLATA

Budapest fejlesztését – mint minden városét, térségét - is befolyásolják, meghatározzák térségi funkciói, pozíciói, térségi kapcsolatai és azok minősége. Egyetlen európai főváros fejlődése sem vonatkoztható el átfogó környezetétől, különösen egy olyan sajátos pozícióban fekvő főváros esetében, mint Budapest.

Budapest külső környezetének vizsgálata más megyékhez képest eltérő szemléletmódot, léptéket kíván, ezért a vizsgálati szintek a következőképpen alakulnak:

- Budapest **nemzetközi és európai helyzetének** vizsgálata.
- Budapest szerepköre **Magyarország fővárosaként**.
- **Budapest és agglomerációja, valamint szerepe az ún. funkcionális várostérségben** (agglomeráción túlnyúló szint).
- **Budapest, mint település**.

1.1.1. Budapest fejlődésének, társadalmának, gazdaságának helyzete nemzetközi, európai és makroregionális szinten

Budapest az elmúlt évtizedekben a városok növekvő versenyében néhány területen ugyan veszített kedvező pozícióiból, de az itt koncentrálódó – európai léptékben is jelentős - gazdasági erő és a kiemelkedő fejlesztési potenciál a várost és térségét nemzetközi és nagytérségi jelentőségre predesztinálja.

Az **Európai Unió csatlakozással** Budapestnek egy nagyobb, európai térben és az európai városokkal együttműködve, egyben versenyezve kell megtalálnia a maga és az ország egésze számára legelőnyösebb, a meglévő adottságaira alapozott térségi szerepköreit.

Elhelyezkedés, pozíció

Budapest, mint az európai városhálózat tagjaként, 1,7 millió fős lakosságával a jelentősebb európai városok közé tartozik. Európán belüli földrajzi helyzete jó adottságokat hordoz, mely a város jövőbeni makroregionális szerepének meghatározó eleme lehet.

A Kárpát-medencében eltérő tájak és különböző kultúrák határán, szerkezeti jelentőségű közlekedési útvonalak találkozásánál fekszik. Itt metszi a dunai vízi út a Nyugat-Európából keletre (Ázsia felé) és délkeletre (a Balkán felé) irányuló tradicionális közlekedési kapcsolatokat. Ezek a kapcsolatok gazdaságokat összekapcsoló „piaci folyosók” potenciális energiavonalak is, melyek ma már az Európai Unió tagállamai és a Közel-Kelet piaci között teremtenek kapcsolatot. Ebben az értelemben tehát Budapest valódi csomóponti pozícióban van. Ezt erősítik a tranzeurópai közlekedési hálózat fejlesztési elemei, a Budapesten kereszteződő IV., V., és VII. folyosók.

Budapest Bécs után Közép-Európa második legnagyobb és legjelentősebb városa. Történetileg kialakult központi szerepkörökkel rendelkezik határokon átnyúló hatása leginkább Közép- és Kelet-Szlovákia területén, Kárpátalján, Erdély nyugati vidékein, Vajdaságban és Horvátország északkeleti területein érvényesül.

A főváros helyzeti potenciálját az értékes települési-táji környezet is adja, a nemzetközi mércével mérve is jelentős, magas színvonalú kulturális és tudományos élet, és az itt koncentrálódó természettudományos kutatás-fejlesztés.

A földrajzi elhelyezkedésből adódó helyzeti potenciál gazdasági szempontból kihasználatlan, a makroregionális szerepkör növelése szükséges.

Társadalom, humán erőforrás

Budapest nagyvárossá válásának üteme a századforduló után gyorsult fel és dinamikája töretlen volt a '80-as évekig. Majd a népesség telítődésének folyamatát mutatta az, hogy 1971-75 között az évi növekedési ütem még 0,3% volt, 1976-80 között 0,2%, és a fogyást

megelőző években már 0,1%. Az 1951-ben történt területi hozzácsatolás nem csak egyszeri növekedési elem volt, hanem máig tartó térbeli kohéziós feladat is.

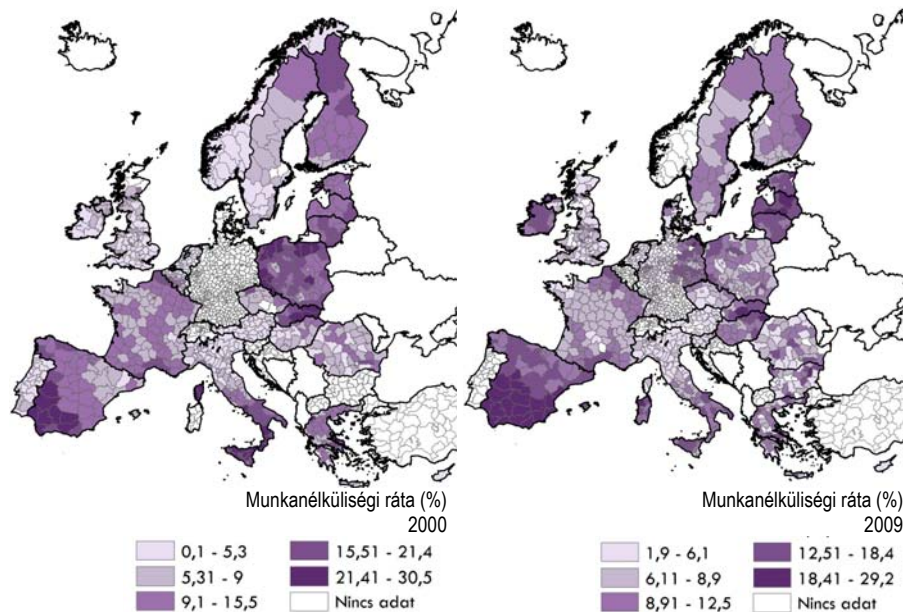
Humán erőforrás fontossága

A piacgazdaság egyik motorja a humánerőforrás fejlesztés, melynek fontosságát az emberek maguk is felismerték, ezért saját és gyermekeik érvényesülése érdekében egyre nagyobb mértékben fordítják saját erőforrásaikat is munkaerőpiacon hasznosítható tudás megszerzésére. Ez nem kizárólag a végzettségek számának és szintjének emelésére irányul, hanem a **készségek és képességek fejlesztésére** is. Az értékteremtés meghatározó tényezője az ember, ezért minden aktív korú és munkaképes munkanélküli, inaktív vagy nem képességei szerint foglalkoztatott ember munkája hiányzik a közös gazdasági teljesítményből, társadalmi együttműködésből, és egyben a szociális ellátórendszerre is fölösleges többletfeladatokat, terheket ró.

Munkaerő, foglalkoztatottság

Budapest népességének csökkenése a gazdaságilag aktívak létszámát erőteljesen érintette. A munkaerőpiaci belépők aránya kisebb, mint a kilépőké. A KSH által készített munkaerő-felmérés adatai szerint a 15-74 éves korú népességre vonatkozóan 2011. II. negyedévében a budapesti munkaerőpiacon 815.000 főt regisztráltak, ami a munkavállalási korú népesség 60,8%-a. A foglalkoztatottak száma 736.000 fő, a munkanélkülieké ekkor 79.000 fő volt. Az előző évhez, 2010-hez képest a foglalkoztatottak száma 6.000 fővel (0,8%-kal), a munkanélkülieké pedig 8.000 fővel (11,8%-kal) volt magasabb. A foglalkoztatási arány a fővárosban (54,9%) az országosan mértnél (49,6%) nagyobb, míg a munkanélküliségi ráta (9,7%) valamivel alacsonyabb (10,8%) volt.

A **foglalkoztatottak aktív korúakhoz mért aránya elmarad az EU átlagától**, különösen a legalacsonyabb iskolai végzettségű csoportokban.

Oktatás

A 90-es évek második felében számottevő piaci kibontakozása volt az oktatásnak is. A határok átjárhatóságával megnőtt a más országban szerzett ismeretek, végzettségek megszerzésének lehetősége. A magyar hallgatók 4,5%-ának van esélye és képessége külföldön tanulni, a hozzánk érkező külföldi hallgatók száma pedig eléri a 20 ezer főt, döntő részük olyan képzés iránt érdeklődik, ami Budapesten és környékén található.

A munkaerő szabad áramlásában erősen érvényesül a készségek és képességek alapján motivált munkaerőpiac vonzása; döntően **a fiatal képzett munkaerőt várják más országok hiányszakmái**. A támogatott képzésnél a gondot általában az okozza, hogy itthon nem létesül annyi megfelelő színvonalú munkahely, ahová később visszatérhetnének. Összességében a lakosságszám enyhe növekedése a nemzetközi migrációból származik (240.000 fő), ami a 165.000 fős természetes fogyást és kis negatív belső migrációt ellensúlyozza.

Nemzetközi migráció

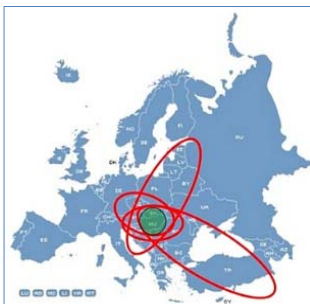
Magyarország földrajzi elhelyezkedése folytán demográfiai magatartásában is közvetíti a **keleti és a nyugati társadalmakra jellemző trendeket**. Az ország népesedésének egyik fontos pótló eleme lett a nemzetközi migráció. Az elmúlt két évtizedben közel 200.000 ember telepedett itt le, 60%-uk Budapesten és térségében. A bevándorlás mára eléri az évi 10.000 főt. A folyamat közvetett hatásaként Budapesten évente 3.000 újszülött külföldi szülők gyermeke. A letelepedőkön túl közel 100.000 külföldi él a fővárosban állandó jelleggel. A külföldi adófizetők aránya meghaladja az 6%-ot. Budapest az EU trendekhez viszonyítva a nemzetközi migráció korai stádiumában van. Döntően a szomszédos országok magyar nemzetiségű lakossága telepszik itt le, akik támogatottan szerzik meg a magyar állampolgárságot. A szabad áramlási tér működése következtében nő az itt tartózkodó fejlett világbeli munkavállalók aránya, és egyre több fiatal dönt a más országban történő munkavállalás mellett.

Prognózis

A jelen meghatározza a jövő népesedési kilátásait. A természetes folyamatok várható alakulása szűk döntési sávot jelent. A belső és különösen a nemzetközi migráció jelenti a népességszámának megőrzését és az öregedés folyamatának lassítását. Budapest **az előregedés új fázisába érkezett: nő az időskorúak aránya**. A hangsúly a megváltozó életkori összetételén van. Csökkenő számú gyermekkel és növekvő számú időssel kell számolnunk. A munkaképes korúak száma és aránya az elkövetkező időszakban indul csökkenésnek. Ezek együttesen növekvő eltartási terhet jelentenek a jelen gazdasága számára, és meghatározzák a jövőbeli demográfiai és gazdasági folyamatokba történő beavatkozást. A fenti változások úgy összegezhetők, hogy hosszabb ideig élünk és dolgozunk, kisebb családban és fogyasztási egységben élünk, és fel kell készülni arra, hogy a „silver economy” gazdasági, szolgáltatási és kereskedelmi követelményekkel lép fel. A fiatalok bizonytalan helyzete, alacsony foglalkoztatása kockázatosá teszi a családalapítást, a helyben maradást és a generációs kohéziót, amire az időseknek növekvő igénye tapasztalható.

A **folyamatok lassan felveszik az EU jellemzőit** és még későbbre kerül a gyermekvállalás, a lakosság egy része feltételezhetően egészségtudatosabban fog élni, a veszélyes ipar és környezet kiszorításra kerül, ami a megelőzéssel együttesen növeli az életkort, ezen belül az egészségben megélt éveket. Erre a társadalomra kisebb arányban fognak hatni a termékenységi támogatások. A generációk közötti kapcsolat értékévé, fontossá válik.

A változó életkori, etnikai összetételhez való igazodás szükséges a gazdasági, szolgáltatási és kereskedelmi szektorban egyaránt.

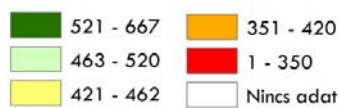
Gazdaság**Nemzetközi gazdasági pozíció**

Budapest **kiváló gazdaságföldrajzi adottságokkal** rendelkezik: különleges, komplex természeti és épített környezet, makroregionális jelentőségű átkelési, kereszteződési pozíció, ahol egyszerre jelen vannak integrációs és transzformációs motívumok, ebből fakadóan innovációs készlettel. A korábbiakban Budapest gyors – esetenként a 7%-os éves gazdasági növekedési rátát is meghaladó – növekedése elsősorban külső forrásokból táplálkozott. Kezdetben a külföldi működő tőke, majd az Európai Unió fejlesztési források beáramlása eredményezte a nagymértékű növekedést. Mindez gyors gazdasági szerkezetváltással zajlott le. 1990 óta a nagy élők munkai igényű, korábban jelentős termelőágazatok (gép-, építő-, textil-, élelmiszer-, feldolgozóipar, stb.) jelentősen visszaszorultak, leépültek, és a magas hozzáadott értékű adó, képzett munkaerőt igénylő tevékenységek és szolgáltatások (pl. szolgáltató központok, kutató- és szoftver cégek) telepedtek meg. Rendkívül meggyengült a helyi gazdaság (helyi ipar, kiskereskedelem).

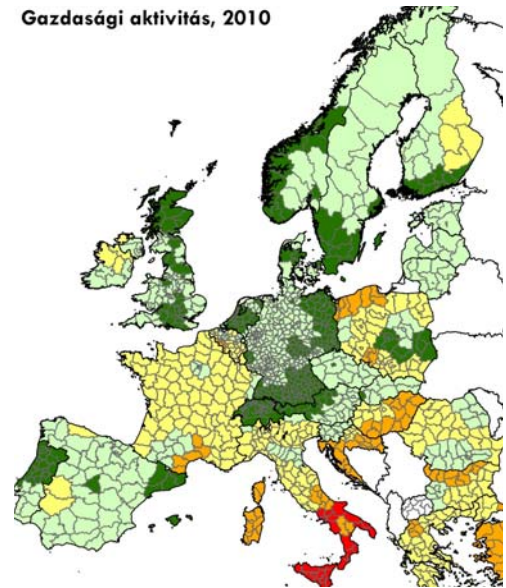
Az ezer főre jutó gazdaságilag aktív népesség Európa más területeivel való összevetésben Budapest a középmezőnyben található. 2010-es adatok alapján Magyarország északi és nyugati szomszédjaitól elmarad e tekintetben. Szlovákia, Ausztria és Szlovénia Németországhoz közelít, míg Közép-Magyarország és az északi, középső megyéink alacsonyabb aktivitást mutatnak.

Forrás: NTH - Szakmai háttéranyag a megyék hazai és nemzetközi pozícionálásához

1000 lakosra jutó gazdaságilag aktív népesség száma

Gazdasági aktivitás, 2010

A városok az európai gazdaság motorjai, ezért a kreativitás és az innováció katalizátorának szerepét tölthetik be az EU-ban. Az EU népességének mintegy 68%-a él nagyvárosi régióban, és ezek a régiók állítják elő az EU GDP-jének 67%-át.¹

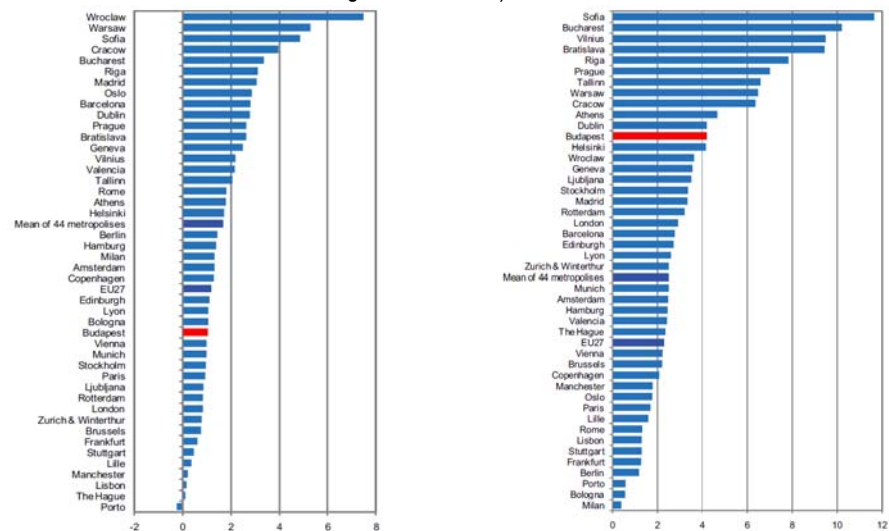
Európai nagyvárosok fejlődési tendenciái

A fejlődési tendenciákat az alábbi ábrák mutatják be. A 44 legjelentősebb **európai nagyváros bruttó hozzáadott értékének 2004-2008 közötti** éves változása átlagosan meghaladta a 2%-ot. A gazdasági válság 2008. évi kibontakozását megelőző időszakban valamennyi vizsgált nagyvárost a gazdasági bővülés jellemezte, amelyet alátámaszt a foglalkoztatási ráta éves alakulása is, amely átlagosan kevéssel maradt el a 2%-tól.

Budapest a bruttó hozzáadott érték változása tekintetében **a városok közötti rangsorban 12. helyet foglalt el**, több mint 4%-os értékkel, azaz a gazdasági bővülés vonatkozásában hazánk fővárosa az első harmadban helyezkedett el Kelet-, és Kelet-Közép-Európa fővárosaival, és az ír fővárossal egy csoportban. Budapest gazdasági bővülésének gyengeségére utal azonban, hogy a gazdasági növekedéshez a foglalkoztatottság (2%) átlag alatti bővülése (1%) társult, szemben a régió más városainak értékével (lengyel nagyvárosok 4-8%-os értéket mutattak fel a vizsgált időszakban).

44 európai város foglalkoztatási rátájának, és bruttó hozzáadott érték éves változása (2004-2008)

(Forrás: European Metropolises - Recession and Recovery, Helsinki, 2011)

Budapest hozzáadott értékének változása európai nagyvárosként

A válság megjelenésével Európa-szerte jelentős gazdasági visszaesés volt tapasztalható, amelyet a 2009. évi változásokat ábrázoló diagramok mutatnak. A lengyel és egyes német nagyvárosok bővülésén, stagnálásán kívül radikális visszaesés jelentkezett mind a bruttó

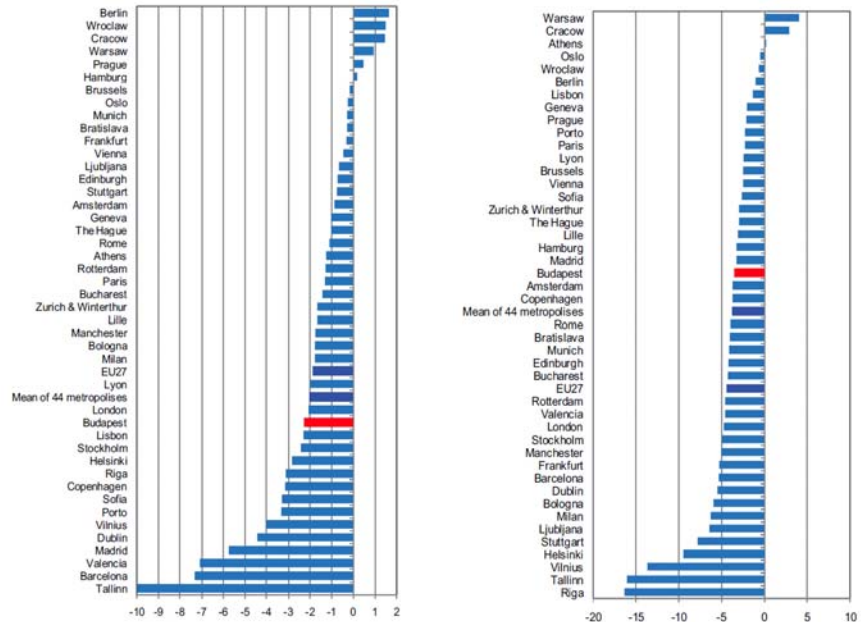
¹ Forrás: Európai Bizottság (http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/informat/2014/urban_hu.pdf)

hozzáadott érték termelésének változásában, mind a foglalkoztatottság színvonalának alakulásában. Budapest mindkét mutató 2009. évi változása esetében átlag körüli értéket mutatott fel, -2% és -4%-os értékkel.

A 2010-2014 közötti időszakra vonatkozó európai gazdaságfejlesztési előrejelzés szerint a vizsgált nagyvárosok átlagos bővülése a bruttó hozzáadott érték tekintetében legfeljebb 2%-os, a foglalkoztatottság átlagos bővülése vonatkozásában kevéssel 0,5% feletti bővülés irányozható elő.

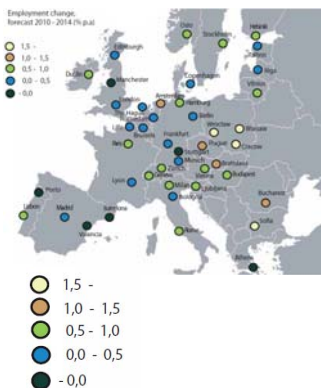
44 európai nagyváros foglalkoztatási rátájának, és bruttó hozzáadott érték változása (2009)

(Forrás: European Metropolises - Recession and Recovery, Helsinki, 2011)

A foglalkoztatottság változásának előrejelzése (2010-2014)

(Forrás: European Metropolises - Recession and Recovery, Helsinki, 2011.)

A városok társadalmi-gazdasági állapotának összehasonlítására a gazdasági aktivitás, a munkanélküliségi ráta, az egy főre jutó és az egy foglalkoztatottra jutó GDP mutatókat alkalmazzuk, amelyeket az alábbi diagram és táblázat foglal össze.

Az Európai Unió 27 fővárosának adatai alapján megállapítható, hogy gazdasági aktivitási ráta értéke a munkaképes korú népességben belül 60-80% között meglehetősen nagy szórást mutat. Budapest 2010. évi 60,2%-os értéke a legalacsonyabb értékek között szerepel, a legmagasabb értékeket az északi (Északnyugat-Európa, Skandináv országok) és a Baltikum fővárosai produkálták. A gazdasági helyzet másik jelzőszáma a munkanélküliségi ráta, amelynek mutatói a 3-17% közötti intervallumban szóródnak. Hazánk fővárosa a 2010. évi 9,1%-os értékkel, átlag körüli mutatószámmal a középmezőnyben helyezkedik el.

Az európai régiók egy főre jutó GDP átlagos értéke 26.600 euró volt 2007-ben (Eurostat, 2010.). A Közép-Magyarország régió 16.500 euró összegű értéke jelentősen elmarad az EU-27-régiók átlagától. Magyarország esetében jellemző a markáns területi egyenlőtlenség Budapest méretéhez, lakosságához képest sokkal nagyobb arányban részesedik a gazdaság teljesítményéből, mint az ország többi térsége, amelyet többek között a **NUTS 2-es régiók** fejlettségi rangsora mutat évről évre. Eszerint hiába lenne a legfejlettebb régiók között Budapest, az agglomerációval együtt már messze nem haladja meg az EU átlagát. **A legszegényebb 20 európai uniós régió között Magyarország 4 térsége is szerepel**, ezzel a területi egyenlőtlenség hazánkban az egyik legnagyobb az unióban. Megjegyezzük, hogy a vidék felzárkóztatása nélkül Budapest a jövőben sem lesz képes az adottságai alapján tőle elvárható fejlődési pályát bejárni.

A Magyar Növekedési Terv szerint „kitörési lehetőség lehet, hogy hazánk a 21. század első felében három régi-új integrációs övezetbe is bekapcsolódhat. Magyarország földrajzi adottságainak köszönhetően a jövőben egyszerre lehet az ázsiai növekedési zóna nyugati kapuja, az innováció vezérelte nyugat-európai növekedési övezet keleti kapuja, illetve az észak-déli irányban húzódó új borostyánút meghatározó szereplője. Ezen a téren a hazai siker az ázsiai befektetők megítélése mellett az eurózóna gazdasági szereplőin is múlik.”

Turizmus

A főváros és térsége – a turisztikai szolgáltatások – beruházások preferált térsége. Budapest az ország első számú turisztikai fogadóterülete, azonban kedvező adottságai ellenére az európai nagyvárosok között csak második vonalbeli célterület. Az egészségturizmus területén jelentősek a gyógyhelyek, további kiemelt vonzerőt az UNESCO világörökségi helyszínek jelentenek.

A kereskedelmi és a magán szállásadásban a főröhelyek közel fele a Balaton-Budapest desztinációkban található, ami szintén erős területi koncentrációt jelez. Budapest dominanciája a muzeális intézmények terén is kimagasló.

Budapest rendkívül kedvező, egyedi **turisztikai adottságait jelenleg nem képes kiaknázni az idegenforgalom területén**. A fővárosba látogató turisták számának, az általuk eltöltött vendégéjszakák mennyiségének alakulásának tendenciájából egyértelműen látható, hogy az évtized közepe óta a budapesti idegenforgalomra a stagnálás jellemző, annak ellenére, hogy a turizmus kiszélesedése tapasztalható Európában és a világban egyaránt. Különösen kedvezőtlen a tendencia, ha figyelembe vesszük, hogy ez idő alatt a térségi versenytársak (pl. Bécs, Pozsony, Prága) jelentősen növelték látogatóik számát.

Légi közlekedés

Nemzetközi közlekedés

A globalizálódó világban az elmúlt évtizedekben mind a személyek utazása, mind az áruk szállítása a történelem során korábban soha nem tapasztalt nagyságrendet és sebességet ért el. Budapestnek a világban betöltött szerepét, ott elfoglalt helyzetét a nemzetközi közlekedési kapcsolatai is befolyásolják.

Magyarország földrajzi elhelyezkedése folytán interkontinentális közlekedési kapcsolatokat a repülés és a Duna – mint tengeri hajóforgalmat is biztosító vízi út – nyújt Budapest részére. A kontinensen belül természetesen Budapest számára a repülésen és a hajózáson túlmenően közúton és vasúton egyaránt biztosítottak a nemzetközi kapcsolatok.

A Budapest Liszt Ferenc Nemzetközi Repülőtér az ország nemzetközi szinten is jegyzett egyetlen légikikötője, melynek forgalma a személyszállítás terén meghaladja a 6.500.000 utas/év nagyságot, áruszállítás vonatkozásában pedig a 80.000 t/év volument. A repülőtér és a város közötti kapcsolat mind a közösségi közlekedés, mind az egyéni személygépjármű közlekedés terén azonban elmarad a kívánatos színvonalról.

Vasúthálózat

Az ország sugaras szerkezetű vasúthálózata és a főváros 3 belvárosi pályaudvara igen kedvező a nemzetközi kapcsolatok szempontjából. A Budapestet elérő vasútvonalak közül **8 a nemzetközi hálózat, a TEN-T részét képezi**. Európa közlekedése szempontjából kiemelt jelentőséggel bíró Helsinki közlekedési folyosók rendszerébe tartozik a IV. folyosót alkotó 1-120 vonal, az V. folyosót alkotó 30-80 vonal, és az V/C alfolyosót jelentő 40-es vonal.

Az Európában már működő nagysebességű vasúti közlekedés – mely az országok közötti, és az országon belüli nagy távolságú vasúti közlekedésben új, a repüléssel versenyképes dimenziót nyitott – még egyáltalán nem létezik az országban.

Gyorsforgalmi úthálózat

Az ország sugaras szerkezetű gyorsforgalmi (autópálya) úthálózata szintén **igen kedvező a nemzetközi kapcsolatok szempontjából**. A Budapestet elérő, érintő elemek a TEN-T hálózat részét képezik. Európa közlekedése szempontjából kiemelt jelentőséggel bíró Helsinki közlekedési folyosók rendszerébe tartozik a IV. folyosót alkotó M1-M5 autópálya, az V. folyosót alkotó M7-M3 autópálya, és az V/C. alfolyosót jelentő M6 autópálya.

A gyorsforgalmi utak egy része már eléri az országhatárt, ott kapcsolódik a szomszédos országok hálózataihoz. Néhány elem azonban még hiányzik (M2, M4, M10).

Hajózás

A mintegy **3.500 km-es hajózható hosszal** rendelkező **Duna–Majna–Rajna vízi útvonal** a Helsinki közlekedési folyosók rendszerében a VII. folyosóként közvetlen nemzetközi kapcsolatokat biztosít Budapest számára, egyrészt Ausztria–Németország–Hollandia, másrészt Szerbia–Románia–Bulgária felé, beleértve a tengerek (Északi-tenger, Fekete-tenger) elérését is.

A Budapesthez kapcsolódó nemzetközi személyhajó forgalom (nem azonos a szállodahajók forgalmával) jelenleg elenyésző, és csak Nyugat-Európa irányába bonyolódik.

A teherhajózás által szállított árumennyiség azonban megközelíti a 8.000.000 t/év volument.

Budapest nemzetközi kapcsolatai kedvezőek, a város az európai közlekedési folyosók rendszerének egyik csomópontja.

1.1.2. Budapest fejlődésének, társadalmának, gazdaságának helyzete, igazgatási szerepköre országos szinten

Budapest **Magyarország fővárosaként** fontos államigazgatási, illetve közigazgatási szerepet is betölt a településhálózat hierarchikus rendszerében, vezető szerepe ma megkérdőjelezhetetlen.

Budapest kiemelkedő adottságokkal bír, egyedi történelmi és építészeti örökséggel rendelkező főváros. A város jelentősége és súlya az országon belül folyamatosan növekszik, úgy az itt élő népesség száma, mint a gazdaság teljesítménye is.

Az ország társadalmi- és gazdasági fejlesztési lehetőségei erőteljesen befolyásolják Budapestnek és várostérségének lehetőségeit. Ugyanakkor Budapest fejlődése erőteljes kihatással van (a várostérség egészének folyamatain keresztül is) az ország egészének társadalmi-gazdasági fejlődésére.

Igazgatási központ

Budapest külső kapcsolatainál fontos a fővárosi státusszal együtt járó országos hatáskör (adminisztratív, költségvetési, kulturális stb. területen) elemzése. Budapesten belül az intézmények általában a forgalmasabb és magasabb presztízsű helyszíneken, jellemzően városközpont térségben helyezkednek el.

Budapest Magyarország közigazgatási központja, a központi és középfokú igazgatási szervezetek székhelye. A fővárosban dolgozik a **kormány- és köztisztviselői kar döntő része** és itt folyik a **felsőfokú igazgatási képzés** is. A közigazgatási szakma tekintélyét egyedi funkciójú épületek (pl. Parlament) és a fizikai környezet (Belváros) megjelenése is támogatja.

A **minisztériumok a közigazgatás legfőbb központi állami szervei**, a minisztériumok az ország kormányának egyik tagja, a miniszter irányítása alatt állnak. 2010. május 29-étől, - az addigi 12 minisztérium (Egészségügyi Minisztérium, Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium, Honvédelmi Minisztérium, Igazságügyi és Rendészeti Minisztérium, Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium, Közlekedési, Hírközlési és Energiaügyi Minisztérium, Külügyminisztérium, Nemzeti Fejlesztési és Gazdasági Minisztérium, Oktatási és Kulturális Minisztérium, Önkormányzati Minisztérium, Pénzügyminisztérium, Szociális és Munkaügyi Minisztérium) átszervezésével, megszüntetésével - 8 minisztériuma van az országnak (Belügyminisztérium, Honvédelmi Minisztérium, Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium, Külügyminisztérium, Nemzetgazdasági Minisztérium, Emberi Erőforrások Minisztériuma, Nemzeti Fejlesztési Minisztérium, Vidékfejlesztési Minisztérium).

Az adatok térképi feldolgozásán jól látható, hogy a minisztériumok, sajátos feladataikra is tekintettel, - a Külügyminisztérium kivételével - koncentráltan a belvárosban, az V. kerületben, az Országház környezetében találhatók.

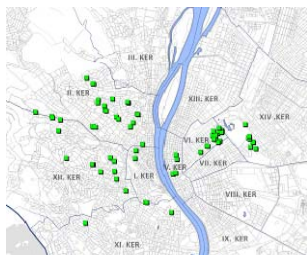
A főváros magába foglalja más országok külképviseleti központjait és nagykövetségeit. Budapesten jelenleg **72 nemzet nagykövetsége** található.

Társadalom

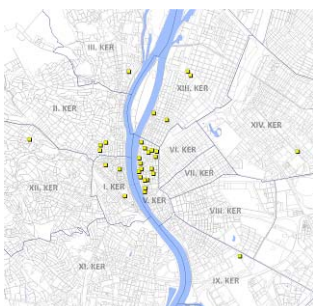
A főváros népessége az ország egészének majdnem egyötödét jelenti, az itt élő 1,7 millió fő egyben jelentős fogyasztói piacot jelent. A lakosságnak nem csak száma, hanem az összetétele és a magasabb jövedelme miatt is meghatározó szerepű a hazai gazdaságban.

A **nemzetközi vándormozgalom** és annak hatása nagymértékben érintette az elmúlt évtizedben Budapestet és környékét, és feltételezhető ennek fennmaradása. 2001-ben a lakónépesség 17%-a élt Budapesten, 20%-a megyei jogú városokban, 27%-a egyéb városokban, és 36%-a községekben. 2008-ra a városokban lakók aránya 31%-ra nőtt, míg a községeké 32%-ra csökkent, az első két kategória hozzávetőleges változatlansága mellett. A külföldiek letelepedése szempontjából Budapest erőteljesen felülreprezentált, ami egybeesik a nemzetközi szabályszerűségekkel, azaz a metropolisz jellegű térségek iránti érdeklődés nagy. A migráció elsődleges célterületei a fővárosok.

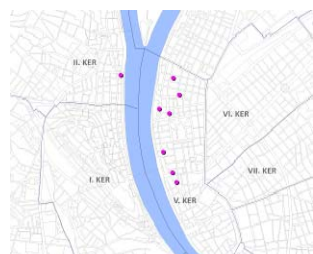
Nagykövetségek elhelyezkedése

Országos hatáskörrel rendelkező intézmények

Minisztériumok elhelyezkedése

év	Bp.	Mo.	arány
2006	1698106	10076581	16,8
2011	1677660	9997114	16,8
2016	1668141	9906454	16,8
2021	1679059	9823056	17,1
2026	1699130	9719803	17,5
2031	1714162	9584019	17,9

Magyarország, Budapest távlati népesség száma (fő) és aránya (%)

Népesség, népmozgalom 2011 (forrás: KSH) A főváros és az országos átlagának összehasonlítása		
Megnevezés	Budapest	Ország
Népsűrűség, fő/km ²	3 314	107
Születéskor várható átlagos élettartam		

Megnevezés	Budapest	Ország
férfi	72,48	70,50
nő	78,92	78,23
Ezer lakosra jutó		
élveszületés	9,2	8,8
halálozás	12,6	12,9
belföldi vándorlási különbözet	4,2	0,0
Ezer élveszülöttre jutó egy éven aluli meghalt	3,5	4,9
Eltartottsági ráta, %		
gyermek népesség	19,1	21,1
idős népesség	27,4	24,6
eltartott népesség	46,5	46,5
Öregedési index, %	143,4	116,6

A halvány zöld-piros színek mutatják az összehasonlítható adatoknál az egymáshoz képest jobb-rosszabb mutatókat

Budapest társadalma az **előregedés fázisába** lépett, az öregedés gyorsul, az eltartási arányok az idősök miatt nőnek. Emellett biztató, hogy 2007-10 között felgyorsult a fiatalok visszaáramlása az agglomerációból, hiszen életmódjuknak, életvitelüknek jobban megfelel a városi élet, a tanulási lakhatási (albérlet, kollégium, önálló kislakás) és szórakozási lehetőségek szélesebb kínálata áll itt rendelkezésükre. A folyamatot segítette a városrehabilitáció és a lakásépítési boom, mely a belső városrészekben elérhető, alacsony fenntartási költségű kis lakásokat hozott létre.

Foglalkoztatottság és a foglalkoztatottak arányának változása 2000 és 2010 között

Foglalkoztatottak aránya a lakónépességhez képest: országos átlag= 49,19%; vidéki átlag= 48,04%

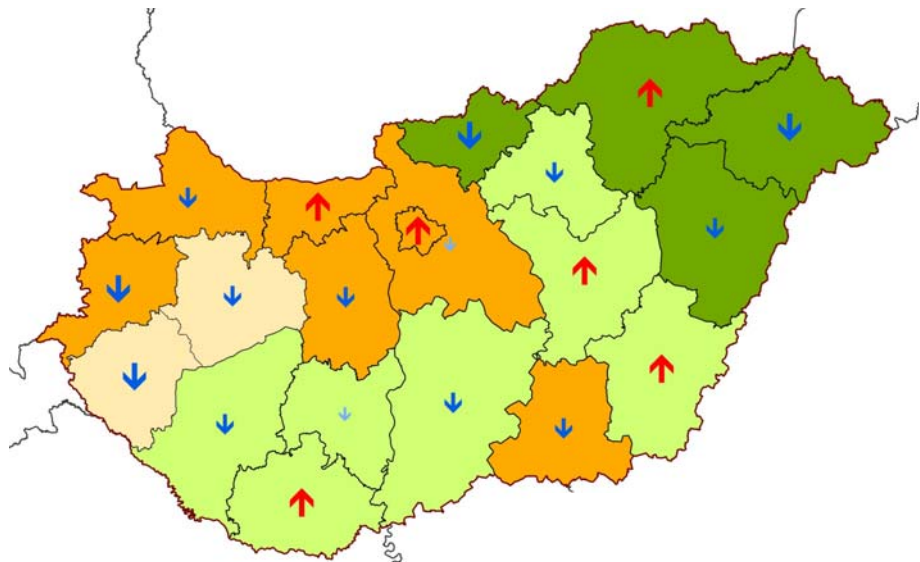
Forrás: NTH - Szakmai háttéranyag a megyék hazai és nemzetközi pozicionálásához

Foglalkoztatottság 2010 (%)

- 50,01 - 54,69
- 49,20 - 50,00
- 48,05 - 49,19
- 45,01 - 48,04
- 41,69 - 45,00

Foglalkoztatottak arányának változása 2000-2010 (százalékpont)

- ↑ 0,01 - 6,84
- ↓ -0,37 - 0,00
- ↓ -0,59 - -0,38
- ↓ -3,99 - -0,60
- ↓ -7,01 - -4,00

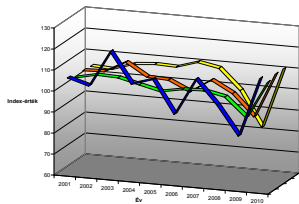

Az NTH adatai alátámasztják, hogy a foglalkoztatottság tekintetében Budapest kiemelkedő helyen áll Magyarországon. A 2000 és 2010 közötti időszakban lezajlott változás pozitív, emelkedés mutatkozott a foglalkoztatottság arányában.

Budapest az iskolázottság és a foglalkoztatottság tekintetében is kimagaslik az országos átlaghoz képest.

Gazdaság országos viszonylatban

Budapest hazai gazdasági pozícióját jelzi, hogy **az összes állami adóbevétel több mint harmada a fővárosban képződik.** (Ha a Nemzeti Adó- és Vámhivatal (NAV) által a kiemelt adózóktól beszedett adóbevétel felét is ide számítjuk, akkor az adó 44%-át Budapestről szedik be.). Az itt beszedett adóknak azonban csak kevesebb, mint 10%-át kapja vissza az államtól a 24 budapesti önkormányzat. Budapest ez által hátrányt szenved a városműködtetés és -fejlesztés tekintetében, mivel korlátozottak a lehetőségei a (saját) források felhalmozásában.

Ipari termelés volumenindexe (az előző év azonos időszaka = 100,0%)
 kék: Pest-megye
 zöld: Budapest
 narancssárga: Közép-Magyarország
 citromsárga: Magyarország

A főváros adóerejét, egyben gazdasági erőfölényét jól tükrözi, hogy mind az egy vállalkozásra jutó társasági adó, mind az egy adófizetőre jutó személyi jövedelemadó tekintetében Budapest a vidéki átlag kétszeresét meghaladó értékkel rendelkezik.

Budapestnek az ország és a Közép-Magyarország régió nemzetgazdasági ágak bruttó hazai érték termelésében a részesedése meghatározó mértékű. A főváros nemzetgazdaságban betöltött döntő szerepét szemlélteti, hogy a **2009. évi országos GDP-hez Budapest közel 40%-os mértékben járult hozzá.** Kiemelkedik a szolgáltatási szektorból való részesedése, mivel mind az infokommunikációs, mind a pénzügyi, biztosítási ágazatban Budapest hozzájárulása az országos GDP-hez meghaladja a 70%-ot.

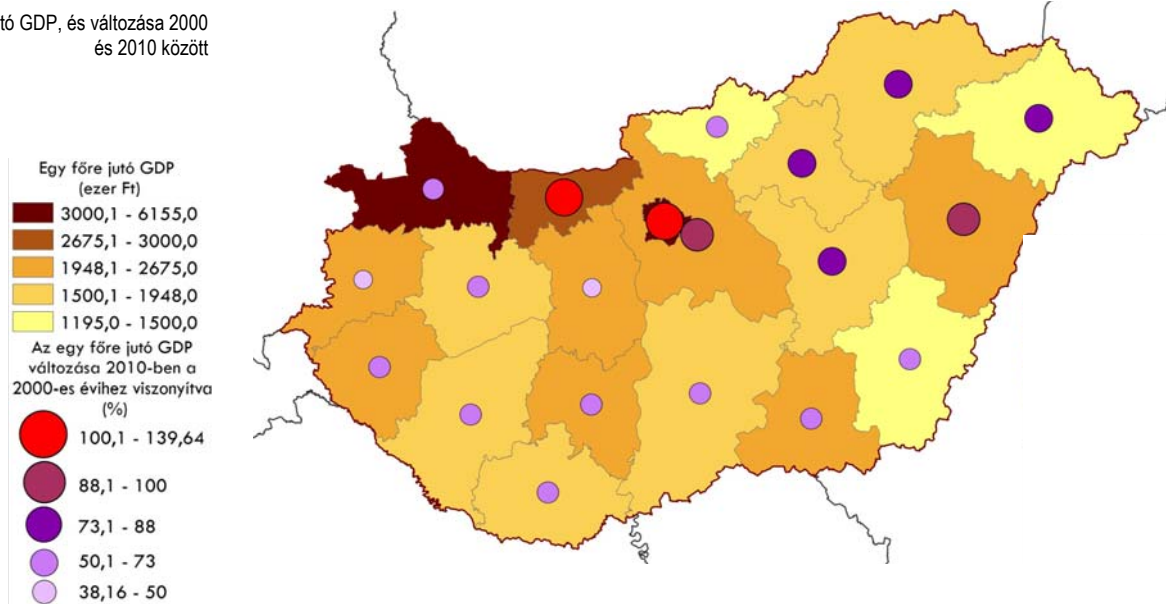
2000-ben Budapesten koncentrálódott a külföldi érdekeltségű vállalkozások 53,75%-a, valamint az országban bejegyzett külföldi működő tőke 58%-a. Jelenleg a külföldi érdekeltségű vállalkozások nem egész 61%-a, és az országba érkező külföldi tőke 54%-a koncentrálódik a fővárosban.

Az ipari termelés mind országos, mind pedig regionális léptékben folyamatos növekedést mutatott 2008-ig, amit jól szemléltet az ipari termelés elmúlt 10 éves teljesítményéről készített összefoglaló grafikon. 2008. évről 2009-re történt egy radikális visszaesés, azonban a 2010. év tendenciáit alapul véve megállapítható, hogy az ipar eléri, sőt meghaladja a 2008. évi szintet, és újra a bővülés jeleit mutatja. Ellenben ez nem feltétlenül jelenti a válságból történő kilábalást, különösen annak fényében, hogy az építőipar tartós gyengülése negatívan befolyásolhatja az ipari szektor további bővülését.

A főváros és az ország átlagának összehasonlítása		
Gazdasági aktivitás, foglalkoztatottság, keresetek 2011 (forrás: KSH)		
Megnevezés	Budapest	Ország
Foglalkoztatott, ezer fő	736,6	3 811,9
Munkanélküli, ezer fő	78,2	467,9
Gazdaságilag aktív népesség, ezer fő	814,9	4 279,8
Aktivítási arány, %	60,7	55,8
Foglalkoztatási arány, %	54,9	49,7
Munkanélküliségi ráta, %	9,6	10,9
Alkalmazásban állók száma (2010-es adat)	944 470	3 220 058
Teljes munkaidőben foglalkoztatottak száma	727 877	2 491 365
havi bruttó átlagkeresete, Ft (2010-es adat)	266 332	201 743
havi nettó átlagkeresete, Ft	164 794	132 825
átlagos havi munkajövedelme, Ft	289 496	218 400
Lakás, kommunális ellátás		
Lakásállomány az év végén	898 087	4 358 858
Száz lakásra jutó lakos	194	230
Épített lakás	6 186	20 823
Tízezer lakosra jutó épített lakás	36	21
Háztartási vezetékesgáz-fogyasztók a lakásállomány százalékában	84,6	78,1
A közüzemi ivóvízvezeték-hálózatba bekapcsolt lakások aránya, %	99,5	94,9
A közüzemi szennyvízgyűjtő-hálózatba bekapcsolt lakások aránya, %	96,6	72,5
Oktatás, kultúra		
Óvodai férőhely	59 691	370 136
Óvodás gyermek	54 471	338 162
Általános iskolai feladatellátási hely	369	3306
Nappali tagozatos általános iskolai tanuló	107 706	756 569
Gimnáziumi feladatellátási hely	183	876
Szakközépiskolai feladatellátási hely	188	939
Nappali tagozatos középiskolai tanuló	104 048	439 064
Ebből: gimnáziumi tanuló	50 591	198 700
Felsőfokú alap- és mesterképzésben részt vevő hallgató	139 042	318 019
Ebből: nappali tagozaton	103 449	218 057

A városi szerepkör általában az egyes jelenlévő funkciók mennyiségének és választékának függvénye. A városok közötti hierarchia az intézmények szintjének vizsgálata alapján állapítható meg. Budapest Magyarország fővárosaként különleges státusszal rendelkezik.

Az egy főre jutó GDP, és változása 2000 és 2010 között

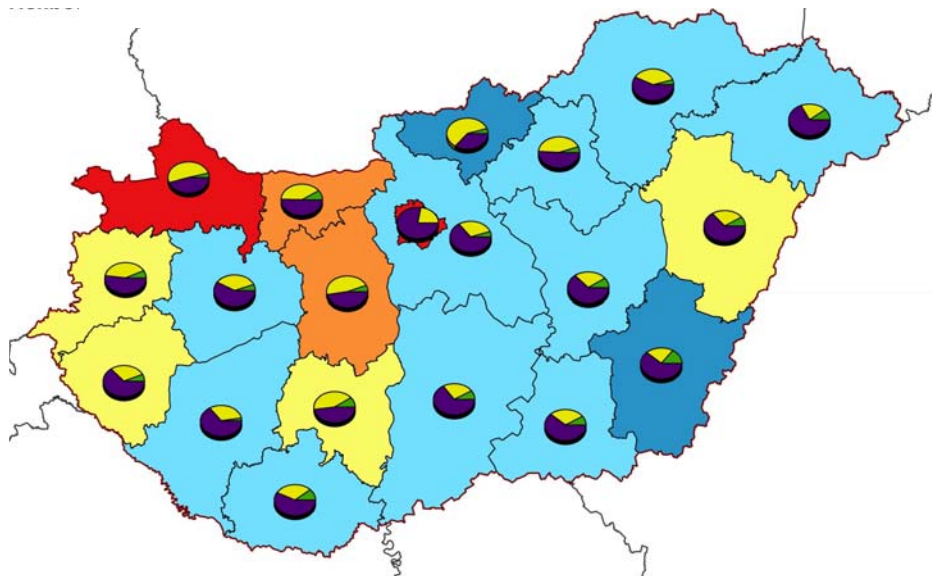

Magyarországon két megye emelkedik ki az egy főre jutó GDP mértékében: Győr-Moson-Sopron és Budapest, viszont az északnyugati megyében ennek a mutatóknak a növekedése 2000 és 2010 között kisebb mértékű, mint Budapesté. A vidéki átlag 1 947 950 Ft, Budapesttel együtt az országos átlag 2 674 760 Ft-ra nő (NTH adatok alapján).

Nemzetgazdasági ágak részesedése a bruttó hozzáadott értékből és az egy foglalkoztatottra jutó GDP, 2010

Egy foglalkoztatottra jutó GDP: országos átlag= 7 074 040 Ft; vidéki átlag= 5 282 310 Ft

Forrás: NTH - Szakmai háttéranyag a megyék hazai és nemzetközi pozícionálásához

Budapest város voltából adódóan a mezőgazdasági szektor szerepe elenyésző országos szinten, a szolgáltatásoké viszont nagyarányú. A foglalkoztatottakra jutó bruttó hazai termék szintén Győr-Moson-Sopron megyében és Budapesten a legnagyobb országos viszonylatban.

Ágazati kód	Gazdasági ág	A bruttó hozzáadott érték				
		millió Ft			a régió azonos gazdasági ágán belüli arány,%	az ország azonos gazdasági ágán belüli arány,%
		2007	2008	2009		
A	Mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat	18 625	19 834	12 797	21,3	1,7
B, C, D, E	Ipar	1 181 855	1 318 231	1 282 361	67,1	24,0
C	Ebből: feldolgozóipar	883 065	1 025 643	932 767	61,9	21,4
F	Építőipar	293 756	300 889	278 916	64,4	26,4
G, H, I	Kereskedelem; szállítás, raktározás; szálláshely-szolgáltatás és vendéglátás	1 620 851	1 713 699	1 497 287	74,5	39,4
J	Információ, kommunikáció	690 068	745 029	914 855	86,0	72,8

Ágazati kód	Gazdasági ág	A bruttó hozzáadott érték				
		millió Ft			a régió azonos gazdasági ágán belüli arány,%	az ország azonos gazdasági ágán belüli arány,%
		2007	2008	2009		
K	Pénzügyi, biztosítási tevékenység	640 742	632 322	737 522	95,9	70,5
L	Ingatlanügyletek	665 292	738 558	793 538	75,8	40,6
M, N	Szakmai, tudományos, adminisztratív és szolgáltatást támogató tevékenység	862 321	1 003 436	1 005 923	85,6	55,0
O, P, Q	Közigazgatás, védelem; oktatás; humán-egészségügyi és szociális ellátás	1 544 538	1 667 915	1 622 506	87,1	40,6
R, S, T, U	Művészet és szabad idő; egyéb szolgáltatások	271 347	295 372	271 507	83,7	42,7
A-S	Összesen	7 789 395	8 435 285	8 417 212	79,0	38,9

Budapest részesedése az egyes nemzetgazdasági ágak GDP értékéből

(Forrás: Budapest Szisztematikai Évkönyve, KSH, 2010.)

A főváros Magyarország gazdaságban döntő szerepet tölt be, a foglalkoztatottság aránya és az egy főre jutó bruttó hazai termék mutatóiban Budapest nagy arányban emeli az országos átlagot.

Közlekedés országos szinten

Magyarország fővárosaként Budapest az országos közlekedési rendszerben kiemelt szerepet tölt be. Budapesten él az ország teljes lakosságának mintegy 17%-a.

Közúthálózat

Az ország sugaras szerkezetű gyorsforgalmi és főút hálózata, valamint Budapest centrális területi elhelyezkedése igen előnyös az országos kapcsolatok biztosításának szempontjából. Jelenleg az ország összes, hosszabb szakaszon kiépített gyorsforgalmi úthálózati eleme érinti Budapestet, a körirányú elemek hiányában azonban ez a helyzet jelentős átmenő forgalmat is generál.

Vasúthálózat

Az ország sugaras szerkezetű vasúthálózata szintén igen előnyös az országos kapcsolatok szempontjából Budapest számára. Az országos vasúthálózat 11 vonala fut össze Budapesten, az ország keleti és nyugati része közötti kapcsolatot biztosító 4 vasúti Duna-hídból 2 itt található. A vasúti közlekedés infrastruktúrája ugyanakkor leromlott állapotú.

Hajózás

A Duna az országos közlekedésben nem jut érdemben szerephez, menetrendszerű személyhajó közlekedés nem létezik, az országban belüli áruszállítás elenyésző.

Légi közlekedés

Budapest országos közforgalmú kikötője a csepeli Szabadkikötő.

Menetrendszerű belföldi légi közlekedés nem bonyolódik az országon belül, annak mérete folytán, ennek megfelelően Budapestet csak a nemzetközi légi közlekedés érinti.

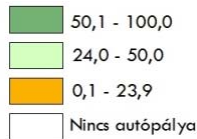
Budapest országos kapcsolatai sokoldalúak. A meghatározó közúti és vasúti közlekedés hálózati szempontból kedvező helyzetű, azonban a vasúti pályák műszaki színvonala rossz.

Magyarország villamosított vasútvonalai

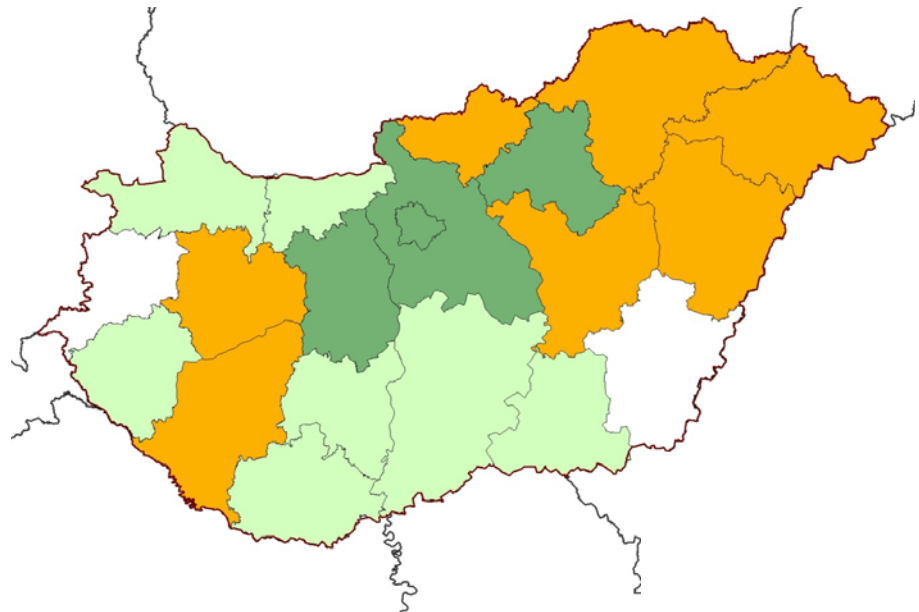
(Forrás: wikimedia.org)

Autópályától 20 percnél kisebb távolságra lévő települések aránya a megyékben, (%)

(Forrás: NTH - Szakmai háttéranyag a megyék hazai és nemzetközi pozícionálásához)

1.1.3. Budapest társadalmi, gazdasági, környezeti helyzete az agglomerációval és az ún. funkcionális várostérséggel

Budapest agglomerációja (törvényben meghatározott)

Közép-Magyarország (statistikai terület egység)

A várostérséget **Budapest és vele „együtt élő” környezete** alkotja. E térség funkcionális szempontból összefügg, a társadalmi, gazdasági és környezeti folyamatok intenzív kölcsönhatásának tere.

Budapest Magyarország egyetlen városa, mely körül európai léptékben is jelentős nagyvárosi agglomeráció alakult ki. A főváros sokoldalú központi funkciói, valamint gazdasági potenciálja révén önmagában is meghatározó helyet foglal el a magyar városhálózatban, de növekvő és erősödő agglomerációja tovább erősíti országon belüli jelentőségét, közvetítő „kapuváros” és „híd” szerepét.

Budapest térségének meghatározása többféleképpen lehetséges. Az egyes meghatározásokhoz **eltérő területi határok** kapcsolódnak. A következő bemutatás a legkisebb területű térség, a törvényileg meghatározott agglomerációs területtől a Budapesttel ténylegesen együttműködő térségig jut el.

1. Budapest és agglomerációja törvényben megfogalmazott terület. A Budapesti Agglomeráció Területrendezési Tervéről szóló 2005. évi LXIV. törvény (BATrT) meghatározza a keretfeltételeket az agglomerációval érintett települések településrendezési eszközeinek készítéséhez, illetve módosításához.

A Budapesti agglomeráció a fővárost és 80 városkörnyéki agglomerálódó települést – közte 31 várost - magában foglaló - múltjában, jelenében és jövőjében - egymáshoz sok szállal kapcsolódó, egymásra utalt térség.

A Budapesti agglomeráció területe 2538 km², amely Magyarország területének mindössze 2,7%-a, de ebben a térségben él a magyar népesség mintegy negyede, két és félmillió ember és itt termelik az ország bruttó nemzeti jövedelmének közel 50%-át. Erőteljes (és a számadatok szerint növekvő) a népesség és a gazdaság koncentrációja a területen. Az elmúlt évtizedben nemcsak tovább nőtt a térség népessége, de a népességnövekedés üteme is gyorsult.

2. A NUTS az Európai Unió hierarchikus, statisztikai, földrajzi alapú kódolási rendszere, mely Európa gazdasági területét különböző területi szintekre osztja fel. A NUTS rendszert elsősorban egy egységes európai statisztikai adatbázis összegyűjtésére, kidolgozására, harmonizálására, ezek társadalmi-gazdasági elemzésére fejlesztették ki. A Budapest és Pest megye által közösen alkotott **Közép-Magyarország régió**, a hét magyarországi statisztikai NUTS rendszeren belül a 2-es szintű régiók egyike.

Területe 6900 négyzetkilométer, ezzel a legkisebb nagytérség az országban, ugyanakkor legnagyobb a lakossága. Közép-Magyarország az ország legfejlettebb régiója.

*ún. funkcionális várostérség
(ténylegesen együttműködő
várostérség)*

Mivel a régió területileg Budapestet és Pest megyét fedi le, így Budapest specifikuma, hogy a nagytérségi összefüggések megegyeznek a város és a szomszédjával (Pest megyével) való viszonyával, kapcsolatával.

3. A fővárossal ténylegesen együttműködő térséget azonban nem törvény vagy statisztikai lehatárolás határozza meg. A statisztikai régió helyett ennél nagyobb térségről kell beszélni, az agglomerációs településeken is túlnyúló várostérségről.

A főváros és vele együtt élő környezete (közel 3 millió fő) együtt alkotja a budapesti **ún. funkcionális várostérséget**, a budapesti gazdasági tér még ennél is nagyobb kiterjedésű és jelentőségű. Budapest és várostérsége a népesség, a jövedelem és a tőkekoncentráció tekintetében kiemelkedő az ország más térségeihez viszonyítva. E térség közigazgatásilag ugyan tagolt, de funkcionális szempontból a társadalmi-, gazdasági- és környezeti folyamatok intenzív kölcsönhatásának tere.

Budapest és várostérsége összetett, különböző szempontok alapján vizsgálva eltérő területű lehet:

- Budapest és a budapesti gazdasági térhez tartozó városok (Tatabánya, Székesfehérvár, Dunaújváros, Kecskemét, Szolnok, Hatvan-Gyöngyös),
- Budapest és Pest megye, illetve az agglomerációs területei.

A főváros és városkörnyéke szoros funkcionális kapcsolata a lakó-munkahelyi kapcsolatokról, az ebből következő közlekedési kapcsolatokról a foglalkoztatáson, az oktatáson, az egészségügyi ellátáson, a műszaki infrastruktúra rendszerek kapcsolatain, valamint a rekreáción át a környezetvédelemig a mindennapi élet majd minden területét érinti.

Az elmúlt évtizedek szuburbanizációs folyamata jelentős kihatással volt a térségben élő népesség mobilitására, ezáltal az infrastruktúra-hálózat fejlődésére és az intézményhálózat igénybevételére. A fővárosi lakosok egy része a városkörnyékre települt, illetve egyes gazdasági társaságok (jellemzően termelő és kereskedelmi funkcióval) kitelepültek a városkörnyékre. Az új munkahelyek hely kiválasztása és létrehozása során a városkörnyéki és a zöldmezős beruházások kerültek előnybe.

A térségen belüli intézményesített együttműködés alacsony hatékonyságú.

Budapest és az ún. funkcionális várostérsége között az együttműködés szintje nem megfelelő, a térségi pozíció megerősítése érdekében szorosabb kapcsolat szükséges.

Társadalom

A társadalmi folyamatok bemutatására az 1. (Budapest és agglomerációja) vagy 2. (Közép-Magyarország) területi lehatárolás alkalmas, a statisztikai adatbázisok miatt.

A Budapesti agglomeráció az ország területének 2,7%-a. Hazánk lakosságának mintegy negyede, két és félmillió fő él itt. Ezen belül az 525 km² kiterjedésű Budapesten az agglomeráció népességének héttizede, közel 1 millió 734 ezer, a mintegy 2000 km²-nyi agglomerációs gyűrűben 817 ezer fő él.

10 évvel ezelőtt a korábbi agglomerációs területrendezési terv vizsgálatainak időszakában az agglomerációs övezet népessége 618 ezer fő, a jelenleginél 199 ezer fővel kevesebb volt. A városi népesség aránya – a népesség növekedése és a várossá nyilvánítások együttes eredményeként – 43%-ról 80%-ra növekedett, közel megduplázódott. Az elmúlt évtizedben 23 agglomerációhoz tartozó nagyközség nyerte el a városi rangot. Ezzel Budapest körül kialakult szinte összefüggő kertvárosi gyűrű. Az agglomerációs övezetbe tartozó 80 Pest megyei település közül 2010 elején 33 városi rangú volt. Az övezet népességének már több mint 84%-a él városokban.

A népességkoncentráció kiemelkedően nagy: egy négyzetkilométerre átlagosan mintegy ezer lakos jut (1010 fő/km²), kilencszer több az országos átlagnál. Budapest az ország legsűrűbben lakott települése: népsűrűsége 3302 fő/km², közel tízszerese az övezet átlagának (408 fő/km²).

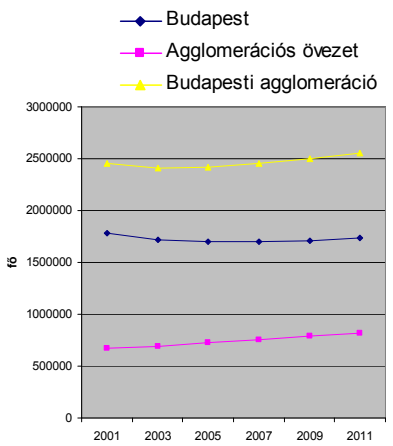
Az agglomeráció egészében a népességszám - a táblázat adatai szerint – tovább növekedett, amelynek eredményeként 10 év alatt a térség pontosan 1,5%-al növelte részarányát az ország népességén belül, ami egy - főváros körüli – erőteljes népességkoncentrációt jelez.

Az elmúlt egy évtizedet felölelő időszak első kétharmadában (2001 és 2006 között) bár lassuló mértékben, de tovább folytatódott Budapest népességének csökkenése. Ugyanakkor, mint azt a belföldi vándorlási egyenleget bemutató alábbi ábra is mutatja, a kiköltözés és beköltözés különbségéből adódó népességvesztés már ebben az időszakban is évről évre csökkenő tendenciát mutatott. 2007-től pedig megfordult a trend és évről évre többen

Az agglomeráció népessége

	Mio. Népessége (fő)	A Budapesti agglomeráció népessége (fő)	A Budapesti aggl. népességének aránya a m.o.-i népességben belül(%)
2001	10.200.298	2.453.315	24,05%
2011	9.985.722	2.551.058	25,54%

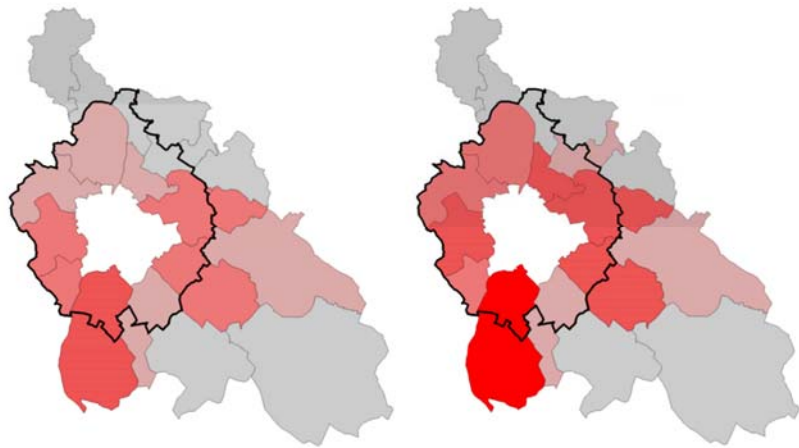
A Budapesti agglomeráció népességének változása az ország népessége összehasonlításában

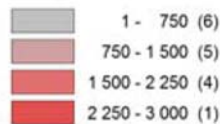
A Budapesti agglomeráció, Budapest és az agglomerációs övezet lakónépessége 2001-2011

költöznek be a fővárosba, mint ahányan elköltöznek. Ennek következtében megállt a népességszám évtizedek óta tartó csökkenése és megkezdődött annak növekedése.

Ugyanebben az időszakban az agglomerációs övezet településeinek népessége folyamatosan tovább növekedett. Nemcsak a térség népessége nőtt, hanem a népességnövekedés dinamizmusa is. Míg az előző évtizedben 10%-os volt a népességszám növekedése, ez a szám az elmúlt évtizedben 15%-ra emelkedett. (A változások azonban eltérő mértékben érintették a térség településeit.)

Budapestre beköltözők száma (2009)

A budapesti agglomeráció határa

Budapestről kiköltözők száma (2009)

Pest megye Új jelenség, hogy az utóbbi években (2007-től) a **Pest megyébe** vándorlók számában kismértékű visszaesés látszik. (Ennek ellenére országos szinten ez a térség a belföldi vándorlás elsődleges célterülete.)

A KSH adatok nagymértékű népességcseréről és erőteljes lakóhelyváltoztatásról tanúskodnak a vizsgált időszakban úgy az ország egésze, mint a főváros és Pest megye, azon pedig kiemelten az agglomeráció Pest megyei települései között.

Összevetve a Budapestről el- illetve az oda Pest megyéből beköltözők nagyságrendjét, a statisztika 15 évre visszamenőleg a főváros vándorlási passzívumát mutatja. Összességében és az egyes évekre lebontva is (2007-ig) magasabb a városból kiköltözők száma. A KSH adatai szerint 2009. évvel bezárólag a megyébe történő kiköltözések meghaladják a megyéből a fővárosba költözések számát. A statisztika ugyanakkor arra nem világít rá, hogy a fővárosba beköltözők között milyen részarányt képviselnek a visszaköltözők, azaz a korábbi évek során kiköltöztek közül mennyien térnek vissza lakni Budapestre.

A funkcionális várostérség népességének megtartása, a mobilitási egyensúly elősegítése szükséges.

Gazdaság

Budapest és agglomerációja között számos, évtizedek óta fennálló konfliktus, egyensúlytalanság létezik, mely gyengíti a lehetőségek kihasználását. Ilyenek a műszaki és humán infrastruktúra ellátottságban fennálló szerkezeti problémák, amelyek a rendszerváltást követő gyors agglomerációs népességnövekedéssel még hangsúlyosabbá váltak. Pl. a közlekedés, oktatás, egészségügy és kultúra területét, mivel a kiköltözők döntően Budapestre járnak dolgozni, tanulni, művelődni. A főváros infrastruktúráját használják, de adóikkal, vásárlásaikkal elsősorban lakóhelyüket erősítik.

Meg nem felelés áll fenn a Budapesti agglomeráció adottságai, potenciális lehetőségei és azok gazdasági érvényre juttatásában szinte fordított arányosság áll fenn, nem használja ki

adottságait A természeti és épített környezeti, illetve a gazdaságföldrajzi adottságok állandó, elvileg kifogyhatatlannak tekinthető gazdasági erőforrások.

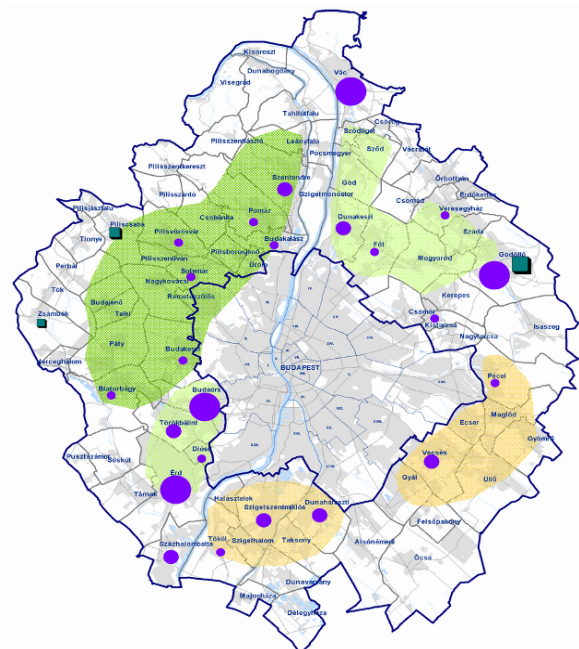
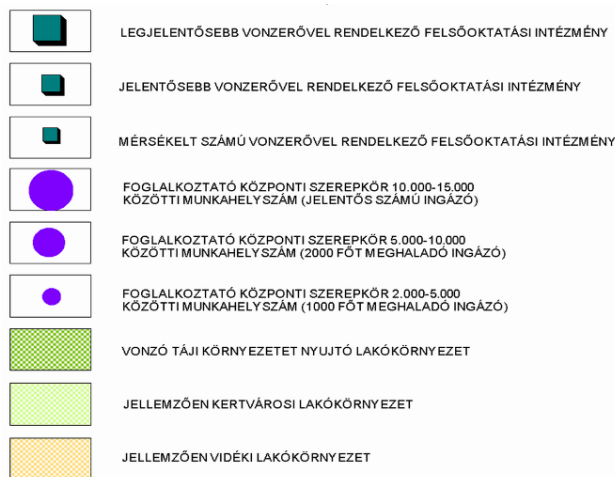
A városfejlesztés lehetősége tehát fenntartható módon adott. A korlátokat nem objektív akadályok képezik, hanem intézményi, törvényi (közigazgatási, gazdaságpolitikai, önkormányzati gazdálkodási, városmenedzsmentbeli, stb.), valamint a hiányzó gazdasági és humán motivációk.

Mindez összhangban áll a Local Agenda 21 (Környezet és Fejlődés ENSZ konferencia. Rio de Janeiro, 1992.) fenntarthatósági értelmezésével, azaz egy területi egység fenntarthatósága annál inkább biztosítható, minél nagyobb arányban képes belső erőforrásaira támaszkodni. Az alapgazdaságot a helyi adottságok érvényesítése képezi a helyi szükségletek kielégítésében. A saját (helyi) forráshoz kapcsolt külső forrásbevonás a város- és térségfejlesztést kezdeményező, orientáló jellegűvé teszi – a követő helyett, amely lehetővé teszi az önfinanszírozó városi és térségi projektek hálózatának fokozatos kiépítését.

Az önkormányzatok gazdálkodását mégis az eladósodottság, a forráshiány jellemzi. Budapest működtetésében a hiányzó forrásokat az állam biztosítja, a fejlesztések pedig uniós és külföldi magán forrásokból történnek.

Budapest és az ún. funkcionális várostérsége természeti és épített környezeti, gazdasági, társadalmi és kulturális adottságai komplexek. Gazdaság- és közlekedés-földrajzi elhelyezkedése kiváló. Az adottságok komplexitása, a lehetőségek rendkívüliek. Mégis, a várostérség egyensúlyi, strukturális gondokkal küszködik.

A megnövekedett motorizáció, a romló elérhetőség differenciálón hatott az ingatlanárak változására a lakhatásra és a munkahelyek eloszlására. A költözéseket a lakosság egy részénél a fővárosi lakásokkal és lakókörnyezettel való elégedetlenség, a növekvő lakásfenntartási költségek, a vidéki életforma a kertes családi házak iránti igény, a költözéseket lehetővé tevő fizetőképes kereslet relatív bővülése, az agglomerációs településekben a telek és lakás kínálat gyors növekedése, valamint a szabad ingatlanpiac kialakulása motiválta.

A munkahelyek kiáramlása a 90-es évek második felében indult el. A belső városi terekben azok a vállalkozások voltak képesek maradni, amelyek magas profitot termeltek, ritkább igényű elérhetőséggel működtek, és presztízs-kérdés volt számukra, hogy a képviselőjük a kapcsolatok agorájában maradjon. Mindezek következtében a vállalkozások központjai, telephelyei átrendeződtek.

Várostérségi közlekedés

Az ún. funkcionális várostérség területén együttesen az ország lakosságának mintegy 30%-a él, és az érintett népességszámmal arányosak a közlekedés terén jelentkező terhelések, igények.

Közúti közlekedés

A szuburbanizációs folyamatok következtében a Budapesti lakosságának száma az elmúlt évtizedekben folyamatosan csökkent, mintegy 300.000 fő költözött ki főleg Pest megye főváros közeli településeire. Részben ennek következtében a városhatárt több mint 600.000 utazás keresztezi irányonként nap mint nap, ennek kétharmada személygépjárművel történik.

Budapest kivételével az ún. funkcionális várostérség településeinek alacsony a beépítési sűrűsége, ebből következően a belső közösségi közlekedésük fejletlen, azt elsősorban a települések és a főváros közötti kapcsolatot biztosító hálózat alkotja. A települések közötti közlekedési kapcsolatokban jelenleg a legversenyképesebb megoldást az egyéni személygépjármű használata nyújtja.

Budapestet és az azt körülölelő térséget az országos közúthálózat 5 autópályája (4 nyomvonalon), 13 autótújtja és főútja, továbbá 16 mellékúthálózati eleme kapcsolja össze. Az ún. funkcionális várostérség településein a vasúti- és az autóbusz-hálózatokhoz nem kapcsolódik tervszerűen kialakított, jelentős befogadó képességgel rendelkező, a hosszú idejű parkolást szolgáló ún. P+R rendszerű parkoló hálózat.

Budapesten belül, elsősorban a gyorsvasúti hálózathoz kapcsolódva kiépült ugyan egy több mint 4.000 férőhellyel rendelkező P+R rendszerű hálózat, ez azonban a többi település forgalma számára messze nem elégséges, különösen annak figyelembevételével, hogy ugyanezen parkolók szolgálnak a külső kerületek lakossága számára is eszközváltási pontokként.

Közforgalmú közlekedés

Budapest és az agglomeráció egyéb települései közötti közösségi közlekedés vasúton és közúton (autóbuszsal) egyaránt biztosított, három szolgáltató által üzemeltetett, műszakilag független rendszeren bonyolódik.

Az országos vasúti közlekedést üzemeltető MÁV 11 vonalon, az országos autóbusz-hálózatot üzemeltető Volánbusz társaságok a közúthálózaton keresztül 5 fővárosi autóbusz-pályaudvarhoz és 4 kisebb autóbusz-végállomáshoz kapcsolódva bonyolítják le az utasforgalmat az állam megrendelésére. A BKV jelentette fővárosi közösségi közlekedés átnyúlva a városhatáron, a vasúti közlekedéshez tartozó 4 HÉV-vonalon, és a közúti közlekedéshez tartozó 16 autóbuszvonalon szállítja az utasokat a főváros és a környékbeli települések között.

Kerékpár közlekedés

Budapest a közigazgatási területét tekintve 20 településsel határos, a főváros területén levő 226 km-es (jelenleg messze nem összefüggő) kerékpárúthálózat viszont csak 6 település esetében éri el a városhatárt. A főváros és az agglomerációja között jelentős az utazási igény, a kerékpáros közlekedés 5-8 km-es távolságban versenyképes a többi közlekedési móddal. Ebből kifolyólag ennek a környezetbarát közlekedési módnak érdemi szerep lenne biztosítható megfelelő infrastruktúra megléte esetén a térségi közlekedési kapcsolatokban is.

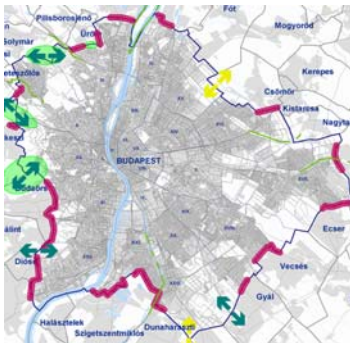
Hajózás

Az ún. funkcionális várostérség települései között napi utazási igényeket szolgáló menetrendszerű hajóforgalom nincsen jelenleg, a területileg érintett települések forgalmát a folyóval párhuzamos közutak, vasútvonalak, HÉV-vonalak bonyolítják le.

Budapest térségi kapcsolatai a domináns közúti és vasúti közlekedés tekintetében hálózati szempontból kedvezőek, azonban forgalmi szempontból túlterheltek.

Természeti környezet

Budapest zöldfelületi-ökológiai kapcsolatai a városkörnyékkel

A város ökológiai-zöldfelületi kapcsolatait az agglomerációs térség meghatározó természeti területeitől kiinduló, Budapest városszövetébe ékszerűen benyúló zöldfelületi elemek alkotják. Ezek a városkörnyékkel alkotott zöldfelületi kapcsolatok döntően befolyásolják a város zöldfelületi rendszerének ökológiai értékeit. Az alábbi zöldfelületi-ökológiai kapcsolatok jellemzőek Budapest városkörnyékén:

- Budai-hegyvidék erdőterületei, amelyek a városhatár mentén leghosszabban biztosítanak kapcsolatot a térség zöldfelületeivel,
- Duna, amely nemcsak ökológiai folyosó, hanem rekreációs potenciálja is jelentős,
- kisebb vízfolyások: Mogoródi-, Szilas-, Rákos-, Gyáli-, Hosszúréti-, Aranyhegyi-patak.

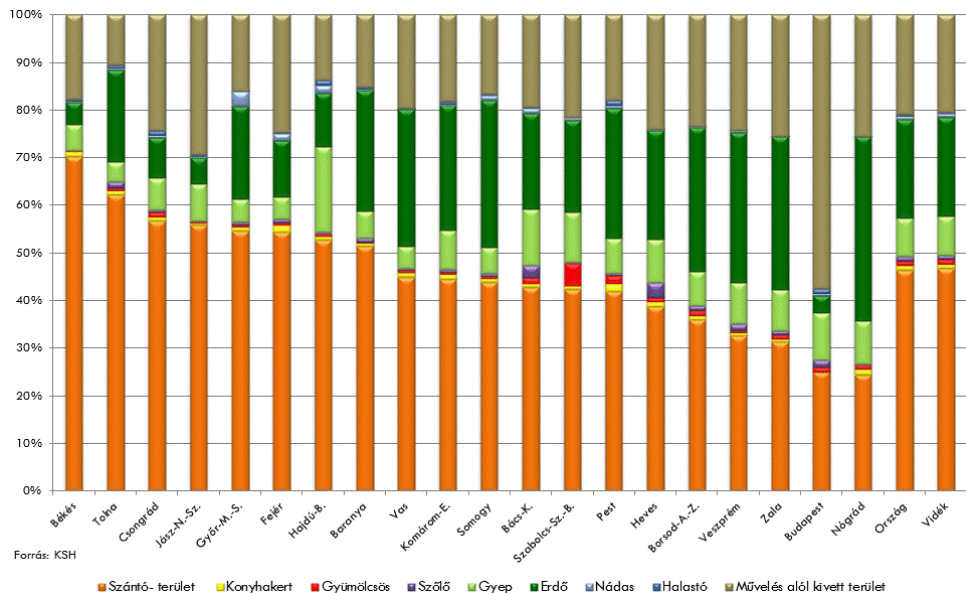
Az mellékelt ábra jelzi azt, hogy a városhatár mentén – a települési területek összeépülése miatt – hol nincs már lehetőség újabb beépítésre szánt fejlesztési területek kijelölésére, illetve azt, hogy hol vannak azok zöldhálózati kapcsolatok város és környéke között, amelyek figyelembevétele indokolt a fővárosi területfejlesztési célkitűzések meghatározásánál.

- Budapest és az agglomeráció összeépült területei
- Ökológiai hálózati kapcs. erdőterületen
- Ökológiai hálózat kapcsolat
- Kapcsolat mezőgazdasági területen
- Patakmenti kapcsolat

A városi környezetből adódik, hogy az ország többi megyéhez viszonyítva a művelésből kivett területek aránya itt a legmagasabb.

Földterület megoszlása művelési ágak szerint, 2010

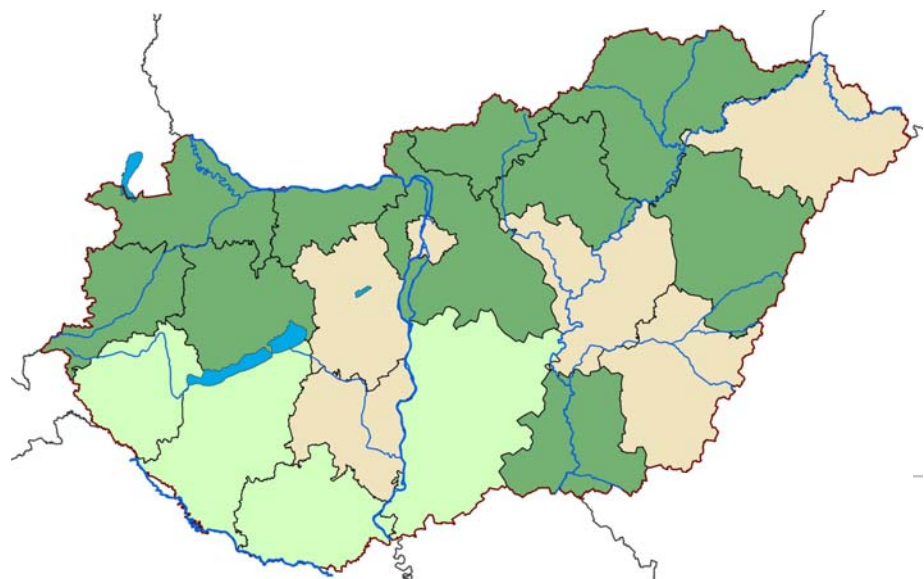
(Forrás: NTH - Szakmai háttéranyag a megyék hazai és nemzetközi pozícionálásához)

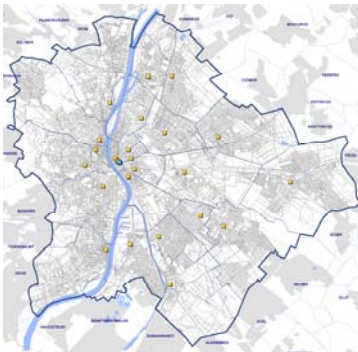
Természeti területek aránya, 2010

(Forrás: NTH - Szakmai háttéranyag a megyék hazai és nemzetközi pozícionálásához)

- 9,2 - 16,1
- 6,6 - 9,1
- 4,6 - 6,5

1.1.4. Budapest, mint település

Önkormányzatok Budapesten:
Az V. kerület ad otthont a fővárosi és a megyei önkormányzatnak egyaránt.

Budapest városként egy település, melyben a fővárosi önkormányzat felelős a települést alkotó kerületek közös értékeinek megőrzéséért, a kerületi önkormányzatok érdekeinek összehangolásáért, Budapest egységes szemléletű, de területileg differenciált fejlesztéséért.

Budapest jogállása sajátos Magyarországon: főváros, megye és település, mely 23 kerületből áll. A főváros és a kerületek önálló helyi önkormányzattal rendelkeznek, így az **önkormányzati rendszer kétszintű**.

A főváros és a fővárosi kerület törvényben meghatározott önálló feladat- és hatáskörű települési önkormányzatként működik. Előbbi ellátja azokat a kötelező és önként vállalt helyi, települési feladat- és hatásköröket, melyek a főváros egészét vagy egy kerületet meghaladó részét érintik, valamint amelyek a fővárosnak az országban betöltött különleges szerepköréhez kapcsolódnak. A kerületi önkormányzat működési területén köteles gondoskodni a törvényben meghatározott feladatok ellátásáról.

Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény 2013. január 2.-től hatályos rendelkezései alapján:

22. § (4) A fővárosi önkormányzat feladata különösen:	22. § (5) A kerületi önkormányzat feladata különösen:
<ol style="list-style-type: none"> 1. törvényben vagy kormányrendeletben meghatározott kiemelt forgalmú vagy országos közúti közlekedésben fontos szerepet játszó főútvonalak, sugár- és gyűrűirányú közutak, kiemelt tömegközlekedési csomópontok, kiemelt közparkok és közterek kezelése, fejlesztése, üzemeltetése, valamint ezeken a területeken a közterület-felügyelet működtetése, illetve a főváros teljes területén a forgalomtechnikai kezelői és üzemeltetői feladatok ellátása, forgalomszervezés; 2. a kerületek határain átnyúló településrendezés, terület- és településfejlesztés; 3. településtudás (közutak locsolása, síkosság-mentesítés); 4. szociális ellátások biztosítása; 5. állategészségügyi feladatok; 6. az érintett kerületek véleményének kikérésével közutak, közparkok, közterek elnevezése; 7. saját tulajdonú lakás- és helyiséggazdálkodás; 8. fővárosi szintű sport és szabadidősport; 9. közvilágítás biztosítása, köztemetők fenntartása, kéményseprő-ipari szolgáltatás biztosítása; 10. helyi közösségi közlekedés biztosítása és működtetése, valamint a főváros területén a parkolás feltételrendszerének kialakítása; 11. távhőszolgáltatás, ivóvíz-ellátás, szennyvízelvezetés, -kezelés és -ártalmatlanítás (csatornaszolgáltatás), hulladékgazdálkodás; 12. környezet- és természetvédelem, vízgazdálkodás, vízkárelhárítás; 13. honvédelem, polgári védelem, katasztrófavédelem; 14. fővárosi helyi adóval kapcsolatos feladatok; 15. gazdaságszervezés és -fejlesztés, turizmussal kapcsolatos feladatok; 16. az országos szerepkörrel összefüggő kulturális szolgáltatás, különösen a nyilvános könyvtári ellátás biztosítása, közművelődési tevékenység támogatása; filmszínház, előadó-művészeti szervezet támogatása; 17. a kiemelt kulturális örökség védelme; 18. a hajléktalan ellátás; 19. a tulajdonában álló közterületek használatára vonatkozó szabályok és díjak megállapítása. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. helyi közutak, közterek és parkok kezelése, fejlesztése és üzemeltetése; 2. tulajdonában álló közterületek használatára vonatkozó szabályok és díjak megállapítása; 3. a parkolás-üzemeltetés; 4. általános közterület-felügyeleti hatáskör a kerület közigazgatási határára belül, ide nem értve a (4) bekezdés 1. pontjában meghatározott területet; 5. helyi településrendezés, településfejlesztés; 6. helyi településrendezési szabályok megalkotása (fővárosi településrendezési terv alapján); 7. turizmussal kapcsolatos feladatok ellátása; 8. ipari és kereskedelmi tevékenységgel kapcsolatos szabályozási jogkörök; 9. egészségügyi alapellátás, az egészséges életmód segítségét célzó szolgáltatások; 10. óvodai ellátás; 11. szociális, gyermekjóléti és gyermekvédelmi szolgáltatások és ellátások; 12. a területén hajléktalanná vált személyek ellátásának és rehabilitációjának, valamint a hajléktalanná válás megelőzésének biztosítása; 13. a helyi közművelődési tevékenység támogatása, a kulturális örökség helyi védelme; 14. saját tulajdonú lakás- és helyiséggazdálkodás; 15. helyi adóval kapcsolatos feladatok; 16. a kistermelők, őstermelők számára – jogszabályban meghatározott termékek – értékesítési lehetőségeinek biztosítása, ideértve a hévígi árusítás lehetőségét is; 17. kerületi sport és szabadidősport támogatása, ifjúsági ügyek; 18. közreműködés a helyi közbiztonság biztosításában; 19. nemzetiségi ügyek.

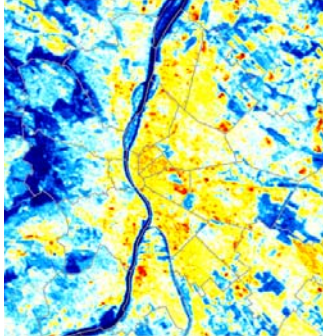
A fővárosi önkormányzat szerepe a városfejlesztésben a közelmúltban történt jogszabályi változások következményeként csökkent. Meg kell teremteni a megfelelő eszközrendszert a főváros harmonikus fejleszthetősége érdekében.

Budapest főváros belső adottságainak vizsgálatát, helyzetelemzését az „1.2. Budapest adottságainak, belső erőforrásainak elemzése területi bontásban, térképi megjelenítésekkel” című fejezet részletesen tartalmazza.

1.2. BUDAPEST ADOTTSÁGAINAK, BELSŐ ERŐFORRÁSAINAK ELEMZÉSE

Budapest belső adottságai, sajátosságai az előző fejezetben bemutatott külső kapcsolatokkal szoros összefüggésben vannak, teljesen elválasztani a két témakört nem lehet.

Budapest és térsége
felszínhőmérsékleti értékei 2005.
augusztus 1-én 9.30-kor

1.2.1. természeti adottságok, természeti erőforrások és a környezet állapotának elemzése

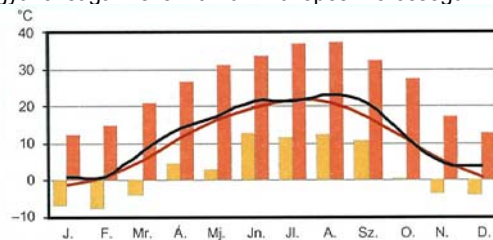
a) természeti adottságok

Budapest egyedülálló természeti adottságokkal rendelkezik: változatos domborzat a síkdéktől a hegyvidékig, értékes földtani kincsek (pl. barlangok, termálvizek), illetve vízrajzi viszonyok (Duna és a kapcsolódó vízfolyások) és nagyvárosi viszonylatban rendkívül gazdag állat- és növényvilág, különösen a budai erdőterületeken.

Éghajlat

Budapest a mérsékelt égöv alatt helyezkedik el, kontinentális éghajlaton, az éves középhőmérséklet 10,4°C. Havi középhőmérsékletek átlagát nézve július a legmelegebb hónap, ekkor a 20,8°C-ot közelíti az átlagos hőmérséklet. A lehidegebb hónap január, az ilyenkor mért havi átlaghőmérsékletek - 1,6°C körül alakulnak. Az eddig mért legmagasabb hőmérséklet 40,7°C, az eddigi legalacsonyabb hőmérséklet - 25,6°C. A napsütéses órák átlagos száma évi 1933. A csapadékmennyiség éves átlaga 516 mm, a legcsapadékosabb hónapok a május és június.

A felszín közelében leggyakrabban az északi - északnyugati szektorból fújnak a szelek, jelentős továbbá a keleti - északkeleti szelek gyakorisága is. A szélesebbesség relatív gyakorisága szerint a közepes erősségű szelek (2-5 m/s) a leggyakoribbak.

Földtan

Budapest földtani felépítése alapján három nagy területre osztható: a triász-paleogén kőzetekből álló hegyvidékre, a Duna menti és pesti síkságra, ahol a felszínen viszonylag vastag negyedidőszaki folyóüledék található, valamint a sík területeket körülölelő neogén fennsík- és dombvidék jellegű területekre.

A Budai hegység nagyrészt triász mészkőből és dolomitból felépült tömege a Duna vonalánál találkozik az Alföld süllyedékével. A hatalmas szerkezeti vonalak mentén jelentős kőzetmozgások történtek. A repedések utat nyitottak a nagy mélységből felemelkedő meleg vizeknek csakúgy, mint a felszínről leszivárgó karsztvizeknek. Mindezek eredményeként repedések mentén meleg és hideg vizek váltakozó hatására létrejött, labirintus alaprajzú, gazdag ásványkincsű barlangok keletkeztek.

Talajtan

A főváros területének nagy része beépített vagy burkolt, technogén felületek. Az elépített talajok városökológiai szempontból nem játszanak szerepet. A városi, főként a belvárosi területek nagy részét degradált, erősen bolygatott, törmelékeny összetételű, csekély termőrétegű talajok borítják. Ezek ökológiai potenciálja is messze elmarad a természetes talajokétól. A talajok minősége nem elsősorban természetési okokból fontos a főváros területén, hiszen a mezőgazdasági területek kiterjedése nem túl nagy.

Vízrajz

A felszíni vizek tekintetében – néhány kisebb állóvíztől eltekintve – a folyóvizek a meghatározó elemek Budapesten. A főváros területének 71%-áról (373 km), valamint a vízrajzilag kapcsolódó agglomerációs övezet egy részéről (784 km) 174 km hosszú fővárosi

kezelésben lévő állandó és időszakos vízfolyás, illetve árokhálózat vezeti a csapadékvizet a Dunába.

A Duna észak–déli irányban, mintegy 30 kilométer hosszan és 400 méteres átlagos szélességgel (legkisebb szélesség a Gellért-hegy mellett 270 m, a legnagyobb szélessége Nagytéténynél 570 m), folyamként szeli át a fővárost.

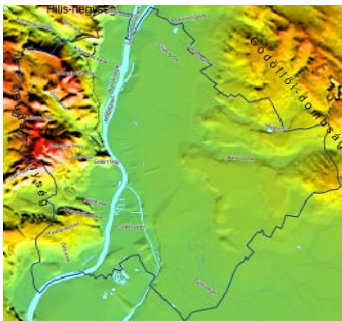
A Duna vízjárása ingadozó jellegű, mert a benne lévő vízmennyiség nagy mértékben függ az évszakosan jelentkező csapadékmaximumoktól, illetve a tavaszi hóolvadáستól. A Duna közepes vízhozama Budapesten a Vigadó térnél 2300 m³/s. Árvíz idején 8000 m³/s is lehet. Ezzel együtt a folyam vízszintingadozása is viszonylag nagy, akár 6-8 métert is kitehet. A valaha mért legalacsonyabb vízállás +51 cm volt a Vigadó téri vízmércén (1947-ben), a legmagasabb +860 cm (2006-ban).

A Duna mellett jelentős szerepet töltenek be a kisvízfolyások is: az Aranyhegyi-patak, az Ördögárok, a Hosszúréti-patak, a Szilas-patak, a Rákos-patak és a Gyáli-patak. Ezek a vízfolyások jellemzően a fővároson kívül erednek.

Domborzat

A főváros legjellegzetesebb domborzati adottsága a Budai-hegység, a Duna-völgy és a Pesti-síkság együttese, amely meghatározza Budapest méltán világhírű panorámáját. Budapest legmélyebb pontja a Duna szintje, amely közepes vízállásnál 96 méterre, míg legmagasabb pontja, a János-hegy 529 méterre van a tengerszint felett. A hegység fővárosra eső jól felismerhető, karakteres „magaslatai” a Nagy-Hárs-hegy, Hármashatár-hegy, János-hegy, Várhegy, Gellért-hegy, Sas-hegy és a Széchenyi-hegy.

A Pesti-síkság arculata látszólag alig tagolt, a Budai-hegység felől nézve félkör alakban elterülő, hatalmas, dél felé nyitott lapály. Felszínének nagy vonásait a Duna alakította ki, ennek köszönhetően figyelhető meg a térség Ny-K-i irányban emelkedő térszínű teraszos tagoltsága. A város domborzatát változatossá teszik a Duna vízgyűjtőjéhez tartozó kisvízfolyások kisebb-nagyobb völgyeleteikkel. Jelentősebb vízfolyások Budapesten: Aranyhegyi-patak, Ördögárok, Hosszúréti-patak, Szilas-patak, Rákos-patak és Gyáli-patak.

Élővilág

A fővárosban és térségében található élőhelyek növényföldrajzi elhelyezkedésüknek köszönhetően, a nagyvárosi terjeszkedés ellenére is fajgazdagok maradtak, biodiverzitásuk magas, több reliktum fajt és ritkaságot rejtnek magukban. Jellemző élőhelyek (budai oldalon) cseres- és gyertyános tölgyesek, a karsztbokorerdő-sziklagyepek, elegyes karsztbokorerdő társulások, valamint (pesti oldalon) a homoki gyepek, ártéri ligeterdők és lápi társulások. A védett természeti területeken (illetve azok puffertületein) és a törvény erejénél fogva védett természeti értékeken (forrás, láp, barlang) kívül több értékes, természetközeli nedves, vizes élőhely is található pl. a Rákos- és Szilas-patak mentén, vagy Soroksáron, amelyek az ökológiai hálózat részét képezik. A Pesti síkság beépítetlen részein másodlagos vegetáció, szántóföldi növénykultúra, a művelés nélküli területeken az azt felváltó gyomvegetáció is megjelenik. A változatos természeti viszonyok gazdag faunavilágot is eredményeznek. A különböző növénytársulásokhoz az azokra jellemző állatfajok kapcsolódnak. A fővárosban és környékén mintegy 12 000 állatfaj él.

A természeti értékek védelme érdekében különösen fontos az ökológiai kapcsolatok megtartása és fejlesztése. A budai oldal e tekintetben kedvező képet mutat, a beépített területek kisebb beékelődésétől eltekintve, gyakorlatilag összefüggő zöld gyűrű övezi a várost. A pesti oldalon összefüggő zöldhálózatról kevésbé beszélhetünk. Az agglomerációs térség felől benyúló zöldékek többé-kevésbé kapcsolatot biztosítanak a város belső területei felé, de hiányzik az éveket összekötő zöldgyűrű. A város széle felé terjeszkedő elsősorban kertvárosi beépítések, illetve a főutak csomópontjainál létesülő gazdasági területek tovább korlátozzák a kapcsolatot. A pesti kisvízfolyások (Gyáli-, Rákos-, Szilas-patak) és parti sávjaik jelen állapotukban, kiépítettségükben kevésbé funkcionálnak élőhely és zöldfolyosó gyanánt. A beépítéseken kívül az élőhelyek közötti kapcsolatot jelentősen rontják a meglévő jelentősebb közutak és vasúti pályák is. A probléma különösen Pesten jelentkezik az M0 körgyűrű, az autópályák bevezető szakaszai és egyéb főutak mentén, de az izolációs hatás a forgalmasabb vasútvonalak mentén is jelentős.

b) a termőföldek területnagyságának és mennyiségének alakulása

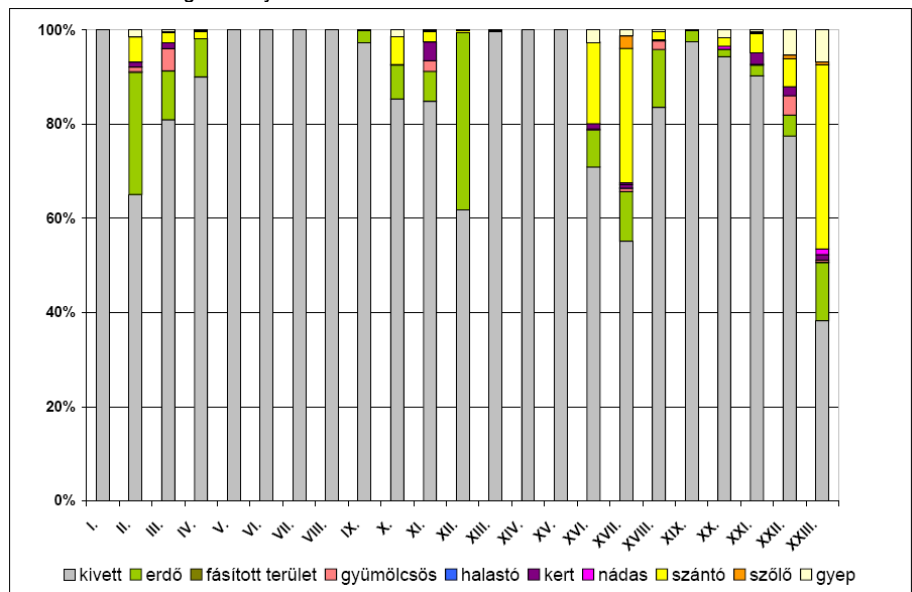
A város beépített területeinek terjeszkedése kiváló termőhelyi adottságú területeket is érinthet, emiatt a termőföld, mint természeti erőforrás, különösen veszélyeztetett a városszéleken.

A város peremterületein jelentősebb kiterjedésben találhatóak termőföldek. Ezek nagyrészt szántóföldi vagy gyepművelés alatt állnak, de megtalálhatóak a zártkertes térségek is. Kiterjedt mezőgazdasági területek a pesti kerületekben (XVI., XVII., XXIII.) jellemzőek. A budai oldalon a kisparcellás zártkertek dominálnak.

Budapest termőterületeinek számottevő hányada kiváló termőhelyi adottságú. Ezek zömében mezőgazdasági művelés alatt állnak, kis százalékuk erdőszült vagy egyéb zöldfelületként funkcionál. A jó minőségű termőterületek az összes mezőgazdasági terület 16%-át teszik ki, ezek döntő része a XVII. és XXIII. kerületekben található.

A termőföldek egytől nyolcig terjedő minőségi osztályát ún. „osztályba sorozással” állapítják meg, az első három osztály kaphat „kiváló” jelzöt. Budapest kiváló adottságú területeinek elhanyagolható hányada tartozik a legjobb, 1. osztályba. Negyedrészüket a 2., háromnegyed részük a 3. minőségi osztályba sorolható.

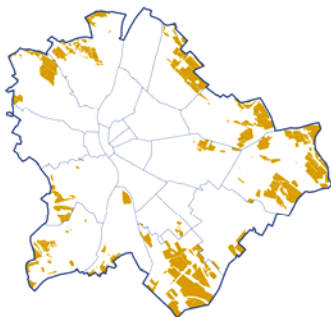
A kerületek termőterületeinek művelési ág szerinti megoszlása
(Adatforrás: TAKARNET)

c) a táj jellemzői

Budapest sajátos földrajzi fekvésének köszönhetően egyedülálló tájképi adottságokkal rendelkezik, ami jelentős vonzerőt kölcsönöz a városnak.

Mezőgazdasági területek a területhasználatok vizsgálata alapján

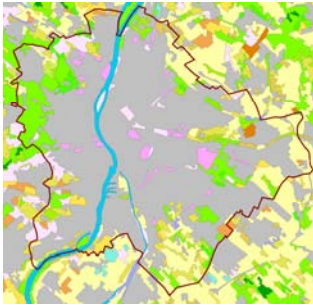

Budapest tájöldrajzi értelemben az Alföld és Dunántúli-középhegység nagytájainak találkozásában fekszik. Táj adottságait a Budai-hegység, a Duna-völgy és a Pesti-síkság együttese határozza meg. A változatos morfológiai viszonyok a város szerkezetét jelentősen determinálják. A város nyugati kiterjedését a hegyvidék, észak-déli tengelyét pedig a Duna vonala határozza meg. Területét az észak-déli irányú Duna két alapvetően eltérő részre osztja. A folyó jobb partján, a nyugati oldalon a Budai hegység helyezkedik el. A bal parton pedig a Pesti-síkság húzódik, amelyet északkeletről a Gödöllői-dombság lankái öveznek. A Duna budapesti szakaszán három sziget található. Ezek közül a legnagyobb a Csepel-sziget, melynek csak északi csúcsa van a városhatáron belül; ezt követi a város szívében elhelyezkedő, történelmi múltra visszatekintő Margitsziget, ettől északra pedig az Óbudai-sziget fekszik. A város északi határán túl kezdődik a Dunakanyarig felnyúló Szentendrei-sziget.

Tájképi adottságok

Budapest tájképi karakterét alapvetően a várost kettészelő Duna, a várost körülölelő hegyek és dombok, illetve a természetes adottságokhoz arányosan illeszkedő városépítéset

Felszínborítás
(Adatforrás: CORINE adatbázis)

- Jellemzően beépített terület
- Városi zöldterületek
- Sport-, szabadidő- üdülőter.
- Nem-öntözött szántóföldek
- Szőlők
- Gyümölcsök, bogysók
- Rét/legelő
- Komplex művelési szerkezet
- Mezőgazdasági területek természetes növényzettel
- Lomblevelű erdők
- Tülevelű erdők
- Vegyes erdők
- Term. gyepek, term. közeli ter.
- Átm. erdős-cserjés területek
- Szárazföldi mocsarak
- Folyóvizek, vízi utak
- Állóvizek

határozza meg. A város terepmorfológiai jellegzetessége a három oldalról dombkoszorúval övezett medence, amely a Pesti-síkságnál dél-délkeleti irányba kinyílik.

Budapest csodálatos városszövege adottságai folytán számtalan természetes magaslattal (pl. János-hegy, Ördögrom, Széchenyi-hegy, Hárs-hegy) rendelkezik, amelyek egy részénél épített kilátópontok is létesültek (pl. Erzsébet-kilátó, Kaán Károly-kilátó). Ugyanakkor Budapest tájképi potenciálja nincs teljes mértékben kihasználva (pl. Hármashatár-hegy). A természetes magaslatokon kívül a Duna és annak építményei a meghatározóak. A dunai hidak, amelyek mellett, hogy egyedi formavilágukkal is jelentősek, a hídközök váltakozásának ritmusával is a Duna városképi megjelenését fokozzák.

A vízparti területek fokozottan látványérzékenyek. A széles vízfelület hosszú látványtengelyeket nyit meg, itt minden függőleges elem kihangsúlyozódik. A folyó tájképi megjelenése a városmagtól való távolsággal arányosan változik: a belső zónára jellemző beépített karaktert fokozatosan természeti környezet váltja fel. A védendő karakterű belső városmag része a világörökség területeknek, amelynek egyik legfontosabb eleme a Duna-part látképe.

A Duna-parti területeken kívül a városszövegből kiemelkedő építmények a meghatározók. A városmag közelében csak alacsonyabb, többnyire városképi szempontból értékes magasponatok találhatóak. A településhatárhoz közelebb már megjelennek zavaró tájalkotó elemek is (pl. az óbudai fűtőmű kéménye).

A városmagtól való távolság mellett a két oldal (Pest és Buda) épített tájalkotó elemeiben is különbség rejlik. A budai oldal látványában markánsan érvényesül a Várhegy és építményei. A pesti oldalon a nagy kiterjedésű historizáló városszövet látványa dominál, amelyet finom léptékű, épített hangsúlyok (kupolák, tornyok) tagolnak, továbbá néhány távolabb elhelyezkedő magasház meghatározó a településképből.

Láthatósági vizsgálat a Gellért-hegyről

Láthatósági vizsgálat a Hármashatár-hegyről

lásd. még rajzi melléletek (Zöldfelületi rendszer és zöldfelületi intenzitás című térképek)

A rendszer legalapvetőbb egységét a **városi parkok, közparkok, közkertek, közterek** alkotják, amelyek a lakossági rekreáció színterei. Ezek közül kiemelkednek a nagyobb, városi parkok (pl. Margitsziget, Városliget, Népliget), amelyek egyedülálló kultúrtörténeti hagyományokkal rendelkeznek, rekreációs kínálatuk szerteágazó.

Mindezeket a területeket **lineáris zöldfelületi elemek (fasorok, zóldsávok)**, zöldfolyosók kapcsolják össze, szervezik egységbe.

A zöldfelületi rendszer részét képezik a jelentősebb zöldfelülettel bíró **lakókertek** is. A többnyire az átmeneti és külső zónában található telepszerű beépítések nagy, közösség által igénybe vehető zöldfelülettel bírnak. Ugyanakkor Budapest jelentős részét képezik a lazább beépítésű kis- és kertvárosi területek, melyek magánkertjei úgyszintén fontos zöldfelületi rendszerelemként tekinthetők.

Ezenkívül meghatározóak azon **intézménykertek és a városüzemeltetési területek**, melyek funkciójukból adódóan nagy zöldfelülettel bírnak. Ilyenek pl. a kórházak, oktatási intézmények, múzeumok kertjei, vagy ide tartoznak a strandok, fürdők, kempingek és a jelentős növényzetű temetők is.

A zöldfelületi rendszer legkiterjedtebb elemei az **erdők és a mezőgazdasági területek**. Ezek a városperemi beépítetlen szabadterületek kapcsolatot képeznek az agglomerációs zöldfelületi elemekkel. A Budai oldalon az erdők túlsúlya, míg a Pesti oldal művelésre alkalmas síkságain a mezőgazdasági területek jellemzőek.

A zöldfelületi rendszerben különleges szerepet tölt, illetve tölthetne be a Duna is, ugyanis jelentős rekreációs potenciállal rendelkezik. Ennek ellenére jelenleg kihasználatlanok ezek a Duna menti zöldfelületek.

Budapest zöldfelületi rendszerének jellegzetességei:

- belső zóna területén szigetes elrendeződésű
- belső és átmeneti zóna határán nagyterjedésű városi parkok sávgyűrűs elrendeződésben (Hungária gyűrűre felfűződve)
- elővárosi zónába beékelődő zöldfolyosók az agglomerációs térség zöldfelületeit kapcsolják össze a fővárosi zöldfelületekkel.

Zöldfelületi- rekreációs ellátottság

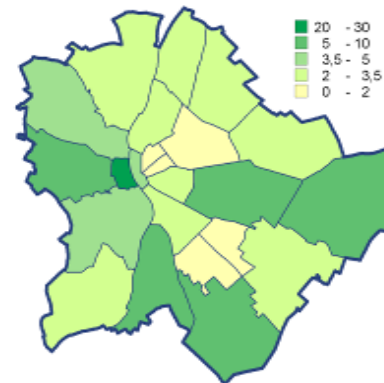
Egy település zöldfelületi ellátottságát a közösség által igénybe vehető zöldfelületek nagysága, illetve ezek térbeli elhelyezkedése határozza meg.

A különböző, lakossági rekreációs igényeket kielégítő zöldfelület-típusok lakóterületektől való távolsága alapján állapítható meg a zöldfelületi ellátottság területi viszonyait. Erdőterületekkel legjobban ellátott térség a II., III. és XII. kerület. A budai és a külső pesti kerületekben átlagosan 1 km belül el lehet jutni a legközelebbi erdőbe.

Az elérési távolság alapján zöldterületekkel jól ellátott térség az I. kerület, a IV., VII., IX., XIII. kerületek nagy része, a XI. kerület belső zónája. Zöldterületekkel legkevésbé ellátott térség a III. északi és a XXII. kerület nyugati része, a XVI., XVII., XVIII., XXI. kerület külső szegélye.

A zöldterületi ellátottságot nem csak a zöldfelületek száma és elhelyezkedése alakítja, hanem a zöldterületek területi kiterjedése és a kiszolgáló lakosság száma. A zöldterületek méretét a kerületek lakosságával összevetve megkapjuk az 1 főre jutó zöldterületek nagyságát:

5,6 m²/ fő zöldterület, amelyből:
 1,0 m²/fő közkert (1 ha alatt)
 2,1 m²/fő közpark (1-10 ha)
 1,2 m²/fő városi park (10-60)
 1,2 m² városi nagypark (60 ha felett)
 26,1 m²/fő erdő.

1 főre jutó zöldterületek nagysága (m²)

Az egy főre jutó zöld- és erdőterületek nagysága elmarad a nemzetközi ajánlástól. A zöldterületek mind minőségi, mind területi megoszlás tekintetében jelentős egyenlőtlenségeket mutatnak.

A zöldterületi ellátottság szintje indikátora lehet a különböző zöldterületi fejlesztéseknek. Ugyanakkor az alacsony zöldterületi ellátottsági szinttel rendelkező területek fejlesztési célterületként jelenhetnek meg a zöldterületfejlesztési programokban.

d) természet- és tájvédelem

Budapest nemzetközi összehasonlításban is jelentős természeti értékekkel bír, amelyet a város terjeszkedése és a fokozódó használat egyre jobban veszélyeztet.

A város fejlődésének bár számos érték áldozatául esett az elmúlt 150 évben, mégis, jelentős számban maradtak fenn természeti értékek. Budapest területének 13,7%-át érinti a természetvédelmi védettségek valamelyike. A védett területek jelentős részben többfajta jogi védelem alatt is állnak (lásd *Természetvédelem* vizsgálati lap a mellékletben), a védelmi kategóriák területi megoszlás szerint az alábbiak:

Ökológiai hálózat

(kb. 6821 ha, Budapest területének 13%-a)

Az Országos Területrendezési Tervben (OTrT) kijelölt ökológiai hálózat a főváros szinte valamennyi természeti szempontból értékes területét tartalmazza. A budai hegyvidék, a Duna teljes budapesti szakasza árterével együtt, és a kisvízfolyások part menti sávja is hálózati elemként funkcionál. A BATrT-ben lehatárolt térségi ökológiai hálózat elemei kis eltérésekkel megfeleltethetőek az országos ökológiai hálózatnak.

Országos jelentőségű, "ex lege" védett területek, értékek

A természetvédelmi törvény rendelkezése értelmében "ex lege" védett természeti területnek minősülnek a főváros területén található lápok, források illetve "ex lege" védett természeti értékek a barlangok is. A Gyáli- és Rákos-patak mentén található lápok kb. 80 ha területet tesznek ki. Budapest területén a természetes vízforrások száma meghaladja a százat, legtöbb közülük a Budai-hegyvidék területén található.

Számos kisebb-nagyobb barlang található a budai hegyekben. Jelentősebb kiterjedésű, fokozottan védett barlangok: budai Vár-barlang, Ferenc-hegyi-barlang, Gellérthegyi-barlang, József-hegyi-barlang, Mátyás-hegyi-barlang, Molnár János-barlang, Pálvölgyi-barlang, Szemlő-hegyi-barlang.

Natura 2000 területek

(kb. 3313 ha, Budapest területének 6%-a)

Az Európai Unió ökológiai hálózatába tartoznak az értékes növényzettel borított budai hegyek jelentős része. Különleges természetvédelmi területekbe továbbá sorolták a Duna déli szakaszát és ártereit, valamint ide tartoznak a Ráckevei Duna-ág és partszakaszai is.

Országos jelentőségű védett természeti területek (kb. 2703 ha, Budapest területének 5%-a). Ide tartoznak a Budai Tájvédelmi Körzet, a budai Sas-hegy, a Gellért-hegy, a Háros-sziget, a Jókai-kert és a Fűvészkert, valamint a barlangok nagyobb kiterjedésű felszíni területei. Jogi védelmüket miniszteri rendelet biztosítja.

Helyi – fővárosi – jelentőségű védett természeti területek, értékek

(kb. 536 ha, Budapest területének 1%-a)

A Fővárosi Közgyűlés által rendeletben kijelölt – országos védelem alatt nem álló – védendő területek és objektumok tartoznak e védelmi kategóriába. Ide sorolódik pl. az Ördögrom területe, a Naplás-tó és környezete, Merzse-mocsár, a Tétényi-fennsík is. A területek jelentős részéhez védőzónák is kijelölésre kerültek. Természeti érték kategóriába védett objektumok tartoznak, pl. a „Kondor utcai libanoni cédrus”.

Az oltalom alatt álló, értékes területek zömében a budai oldalon találhatóak, köszönhetően az itt található változatos földrajzi adottságoknak. A pesti oldalon elsősorban mesterségesen létesített, illetve felszíni vizekhez kapcsolódó élőhelyek érdemesek a megőrzésre.

A természetközeli területek határán jelentős konfliktus zóna húzódik a lakóterületek terjeszkedése révén, különösen a hegyvidéki területeken. További problémát jelent, hogy a védett területek fenntartására, kezelésére nem állnak kellő anyagi források rendelkezésre.

e) környezeti elemek állapota és az alakulásukat befolyásoló fontosabb tényezők

Zajterhelés

A főváros egyik legnagyobb környezeti problémája a jelentős zajterheltség. Budapest stratégiai zajtérképe és a korábbi évek tapasztalatai alapján megállapítható, hogy a kedvezőtlen környezeti zajállapot főként a közlekedésből ered.

Zajterhelési konfliktussal érintett területek

Legnagyobb kibocsátó a közúti közlekedés, ezt követi a vasúti és lokálisan a repülőterek közelében érvényesülő légi forgalom zajterhelése. A főváros területén a jelentős zajproblémát okozó üzemek száma, illetve az érintett lakosok száma is viszonylag csekély, így kevesebb problémát okoz az üzemi kibocsátás. Mivel a jogszabályi hatály (kötelezettség) a szabadidős zajforrásokra nem terjed ki, ezért stratégiai zajtérképek szabadidős zajforrásokra nem készültek.

A közúti közlekedés zajterhelése a város több területén annak ellenére kedvezőtlen, hogy az utóbbi időben a zajcsökkentésre irányuló intézkedéseknek igyekeznek érvényt szerezni (pl.: zajárnyékoló falak építése; passzív akusztikai védelem (nyílászáró csere) a terhelésnek kitett épületeken; villamospályák rezgésszigetelt, zajcsökkentett ágyazati átépítése; utak (át)építése zajszegény burkolattal; forgalomszervezési megoldások). Az M0-ás autópályát északi szakaszának forgalomba helyezésével a belső főforgalmú útvonalakon jelentős mértékben csökkent az átmenő forgalom, különösen a nehéz-teher gépjárművek tekintetében.

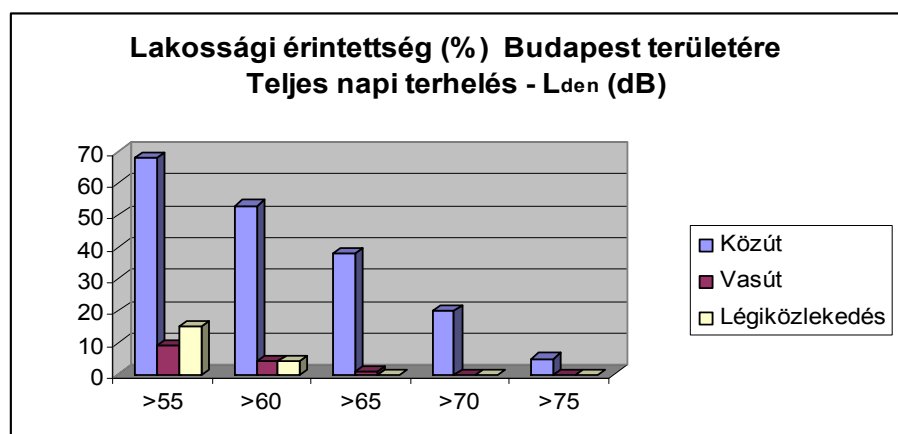
A város főútvonalai mellett jelentős a zajterhelés, ami több órás időtartamot feltételezve már nehezen tolerálható. Néhány fontos útvonal környezetében az Lden zajterhelési szint (egész napra vonatkozó, súlyozott zajszint) 75 és 80 dB között van, azaz a terhelés a még elfogadható értékénél 12-17 dB-lel nagyobb. Legkedvezőtlenebb a helyzet a belváros főútjai, az autópályák bevezető szakaszai mellett.

Bár a vasúti közlekedés a közúti zajnál lényegesen kisebb területet érint, jelentős helyi problémákat okoz. A teherforgalom okozza a legtöbb gondot, főként az éjszakai időszakban, különösen a nagysebességű, városon belüli vonalszakaszokon. Magas a zajkibocsátás az elővárosi vasútvonalak, és a fővároson átmenő vasútvonalak mellett, így a szentendrei HÉV vonalán vagy a Hamzsabégi úton a vasúttól származó zajterhelés különösen éjjel jelentős.

A légi közlekedés elsősorban a Liszt Ferenc Repülőtér környékén okoz lakossági panaszokat. A repülési forgalom környezeti zajterhelése kisebb területet érint magasabb, 70 dB körüli zajszinttel, azonban jelentős a városban az alacsonyabb szintű zavaró hatás.

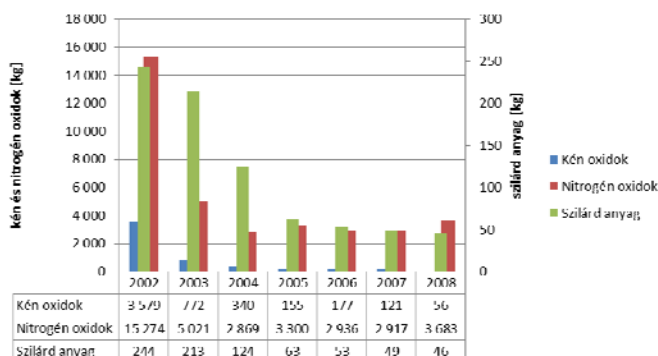
A zajterhelés problémája leginkább az adott területen érintett lakosság nagyságával fejezhető ki. Az alábbi diagramból látható, hogy Budapesten határérték feletti zajterheléssel érintett a lakosság több mint kétharmada. A zajterheléssel érintett lakosság részaránya fontos indikátora lehet a környezetállapot javítását célzó programoknak.

A különböző zajszintekkel terhelt lakosság aránya (%) – Teljes napi terhelés (Forrás: Fővárosi Környezeti Állapotértékelés, 2011)

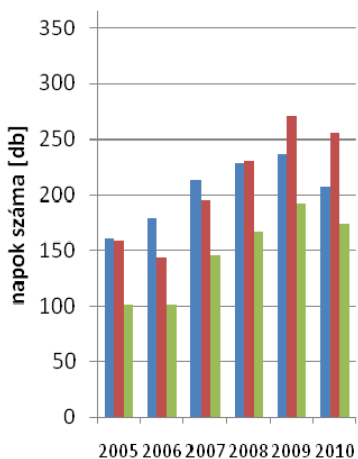

Budapest a légszennyező anyagok koncentrációja a levegőben sokszor eléri az egészségügyi határértéket, a túllépések esetszáma azonban csökkenő tendenciát mutat. Más európai nagyvárosokkal összehasonlítva Budapest levegő szennyezettsége átlagos.

Néhány szennyező anyag budapesti kibocsátása (t) 2002 és 2008 között
(Forrás: OKIR)

A budapesti mérőállomások NO₂ és PM₁₀ adatai alapján a tiszta napok száma, 2005-2010 (Adatforrás: OLM)

- azon napok száma, amelyeken egyik budapesti állomáson sem történt nitrogén-dioxid napi vagy órás határérték túllépés
- azon napok száma, amelyeken egyik budapesti állomáson sem történt szálló por napi határérték túllépés
- azon napok száma, amelyeken szálló por és nitrogén-dioxid esetében egyik budapesti állomáson sem történt határérték túllépés

Az elmúlt húsz évben jelentősen változott a légszennyező anyagok kibocsátásának mennyisége és jellege. Az országos trenddel összhangban jelentősen csökkent a kén-dioxid, a szén-monoxid és a nagyméretű részecskéket tartalmazó (elsősorban ipari eredetű) szilárdanyag és az ipari eredetű nitrogén-oxid kibocsátás; a közlekedési eredetű nitrogén-oxid és a kisméretű részecskéket (PM₁₀, PM_{2,5}) tartalmazó szilárd anyag kibocsátás viszont növekedett.

Levegőtisztasági helyzet tekintetében fontos megemlíteni, hogy a város mindenkori levegőtisztasági állapotát a meteorológiai tényezők és a beépítettségi viszonyok alakulása jelentősen befolyásolja, továbbá jelentős szerepe lehet a regionális, illetve az országhatárokon áttérjedő hatásoknak is.

A határérték-túllépések szakértői becslések szerint döntően a gépjárműforgalom valamint – porszennyezés tekintetében – a regionális háttérszennyezés növekedéséből adódnak, de hűvösebb időszakokban a fűtés is nagymértékben hozzájárulhat a PM₁₀ határérték-túllépés kialakulásához. A mérési adatokból megállapítható, hogy a szálló por koncentráció csökkenő jellegű, de – elsősorban a város központjában elhelyezkedő állomásokon – a megengedettnél többször meghaladja a napi határértéket.

Ugyanakkor az úgynevezett tiszta napok száma jelentősen megnövekedett 2005 és 2010 között több komponens tekintetében is.

A város használaton kívüli, vagy nem megfelelően kezelt zöldfelületein jellemző a gyomnövények tömeges megjelenése. Az allergén növények elterjedésével a levegő pollentartalma növekszik, amely kihatással van a lakosság egészségügyi helyzetére. Különösen meghatározó az allergén parlagfű nyárvégi-őszi virágzási időszakában.

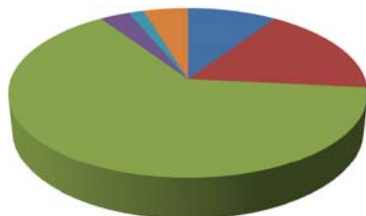
A légszennyezettséget és a város negatív klimatikus hatásait (hőszigetethatás) mérséklék a kedvező légáramlási viszonyok. Az ún. átszellőzési sávok jellegzetes morfológiai elemekben, völgyeletekben, illetve azok fölött húzódnak. Ide tartoznak a Duna és a patakok menti sávok, a térségi légmozgások „bevezető útjai”, melyek biztosítják a belső városrészek levegőjének frissítését. Konfliktusforrás, hogy ezekben többnyire közutak-vasutak helyezkednek el, melyek környezetében kialakuló lokális klímaviszonyok a hőreflexió és hőemisszió folytán alapvetően változtatják meg (felszálló, száraz áramlatokkal és párologtató felületek hiányával) a térségi levegőkörnyezetet. Az itt kibocsátásra kerülő szennyezőanyagok pedig bekerülnek a belső városi, amúgy is terhelt légtérbe.

Talajtani, vízföldtani és vízrajzi viszonyok

A főváros talajait az átlagosnál lényegesen több veszélyforrás terheli. A légszennyező anyagok kiülepedése, a különböző eredetű vízszennyeződések, az infrastruktúrák műszaki meghibásodásai, a legális és illegális hulladéklerakás mind-mind súlyos talajszennyeződéshez vezethet.

A melléklet *Környezeti elemek és terhelhetőségük* tervlapján feltüntetett „potenciális talajszennyezettség területei” a felhagyott, nagyobb iparterületeket, az ismert talajszennyezettségű térségeket, valamint a feltételezett szennyezettségű, feltárással javasolható területeket foglalja magába. Az elmúlt években számos területen történtek jelentősebb beavatkozások a szennyezettségek felszámolása érdekében. Megtisztításra került az Óbudai Gázgyár telepének két gáztartálya, a budatétényi gázmassza-lerakatok területe, a Liszt Ferenc Nemzetközi Repülőtér szénhidrogénnel szennyezett környezete, a

A budapesti szennyezett területek tevékenység szerinti megoszlása 2007-ig (Forrás: FAVI-KÁRINFO adatok alapján Budapest Főváros Környezeti Állapotértékelése 2011)

- Hulladéklerakó/tároló
- Technológiai anyag tároló telep
- Ipari szolgáltató/kereskedelmi jellegű objektumok
- Katonai, polgárvédelmi, tűzoltósági objektumok
- Technológiából történő kibocsátás
- Egyéb tevékenység

csepeli Petróleumkikötőben a savgyanta-gödrök térsége. Megtörtént a potenciális felületi veszélyforrások megszüntetése a budatétényi Metallochemia gyártelep ólomtartalmú meddőhányója környezetében. Ugyanakkor ezekben a térségekben továbbra is számolni kell talaj és talajvíz-szennyeződések felbukkanásával. Jelentősebb beavatkozás nélküli, potenciálisan szennyezett területek: XXII. kerületben a volt Chinoín (ma Agrochemie) gyártelep és a Duna-telepi hulladéklerakó a lakóterület mellett; a Csepel Művek területe, a XVIII. kerületben a Cséry-telep és depóniája, az Ócsai úti volt iparterület; a Kőbányai ipari zóna; valamint a I., IX., X., XI. és XIV. kerületek vasúti, főként rendező pályaudvarok térsége.

A Duna vízminőségi paramétereinek többsége kifejezetten javuló tendenciát mutat az elmúlt években. A központi szennyvíztisztító megépülésével, a korábbi 50% helyett 95%-os a folyóba érkező tisztított szennyvíz aránya a főváros területén, így elsősorban regionális, illetve országhatáron túli szennyezésekkel kell számolni. A Ráckevei (Soroksári) Duna gyakorlatilag állóvízzé alakult át, miután a korábbi Duna-ág két végét zsillippel lezárták, és vízpótlását ezekkel szabályozzák. Vízminősége általában egy kategóriával rosszabb osztályba sorolható, mint a Dunáé.

Budapest fejlesztési lehetőségeit nagyban befolyásolják, esetenként korlátozhatják a föld- és vízföldtani adottságai. A felszín alatti vizek ellenálló képessége, tűrőképessége besorolás alapján a budai hegyvidék egyes területei „fokozottan érzékenyek”. Pest területének nagyobbik része az „érzékeny” kategóriába tartozik. Karsztos, fokozott érzékenységgű területek találhatók az I., II., III., X., XII., XXII. kerületekben.

A szennyezés-feldolgozási képesség e területeken alacsony fokú, mivel a biológiai bontásban résztvevő talajréteg vékony, és alatta nyers szikla, kőtörmelék van. A talaj- illetve talajvíz-szennyeződés veszélye különösen azon karsztos területeken jelentős, ahol csatornázatlan beépített területek is előfordulnak. Ilyen található pl. a II. és XII. kerületek peremvidékén, valamint nagyobb kiterjedésben a XXII. kerületben elhelyezkedő lakóterületeken.

További befolyásoló tényező, hogy karsztos területek egy részén az építőkö kitermelés miatt nagy térmértékű alábányászott területek találhatóak. Ezek a felszín használhatóságát is befolyásolják. A főváros három kerületében (I., X., XXII.) is megtalálhatók ezek az alápincézett, alábányászott területek.

f) szennyezett területek számbavétele adatbázis alapján

A talajszennyezett területeken történtek ugyan műszaki beavatkozások, de még mindig **sok a potenciálisan talajszennyezett, kármentesítést igénylő barnamezős terület, felhagyott hulladéklerakó.**

A felszín alatti víz és földtani közeg veszélyeztetésével, terhelésével, szennyezésével és kármentesítésével összefüggő információk és adatok gyűjtésére és nyilvántartására fejlesztették ki a Felszín alatti vizek és a földtani közegek környezetvédelmi nyilvántartási rendszerét (FAVI). A szennyezett területek nyilvántartása a FAVI Kármentesítési Információs alrendszer (FAVI-KÁRINFO) alkalmazásával történik.

A FAVI-KÁRINFO adatbázisa alapján Budapest területén eddig 113 feltételezeten szennyezett területen történt meg a tényfeltárás, melyből 83 esetben a környezeti kármentesítést elvégezték. Jelenleg 25 szennyezett helyszínen műszaki beavatkozás, 7-7 területen a tényfeltárás zajlik, illetve a tulajdonos tényfeltárára kötelezett.

A tényfeltárások adatai alapján a talajszennyezések több mint felében alifás szénhidrogén (TPH) a szennyezőanyag, de kisebb mértékben fémek, benzol és alkilbenzolok (BTEX), valamint poliaromás szénhidrogének (PAH) is előfordulnak. Talajvizek esetében alifás szénhidrogének (TPH), valamint benzol és alkilbenzolok (BTEX) a jellemző szennyezőanyagok, de itt is előfordulnak fémek, poliaromások valamint halogénezett aromás szénhidrogének.

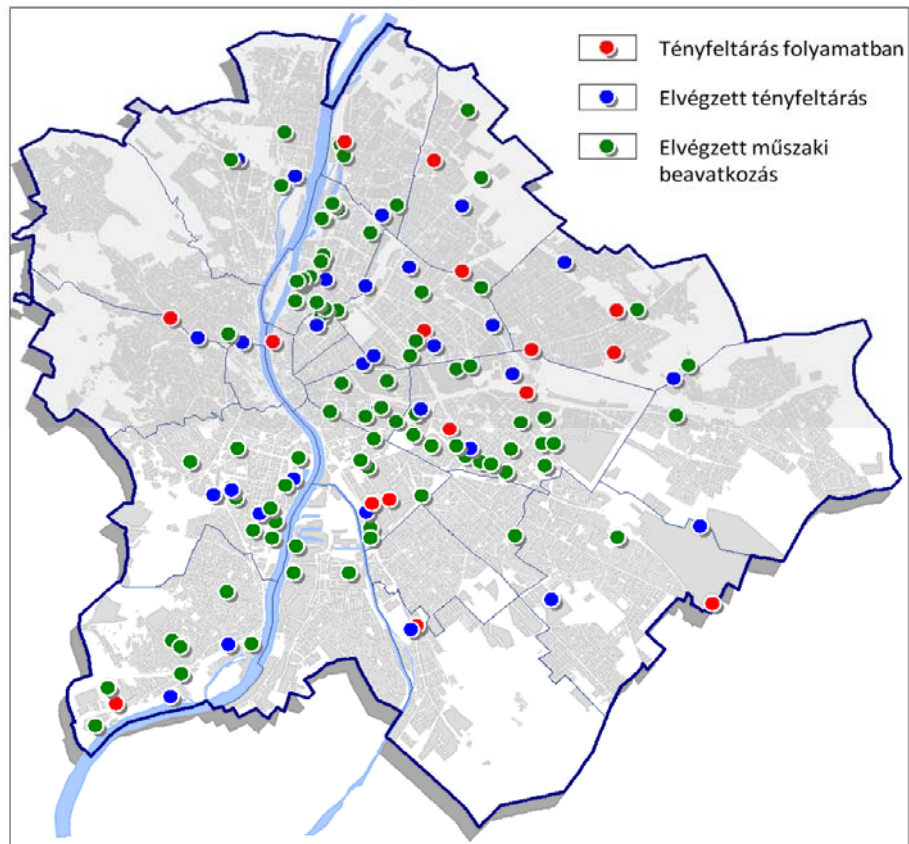
A stratégiai jelentőségű kármentesítési feladatokról az alábbi táblázat ad tájékoztatást.

(Forrás: VITUKI adatok alapján Budapest Főváros Környezeti Állapotértékelése 2011)

Sz.	A terület megnevezése	Szennyezőanyag	Elvégzendő kármentesítési szakasz
1.	Budapest, XVIII. kerület, Cséry telep	fémek, szénhidrogének	aktualizáló tényfeltárás, beavatkozás
2.	Budapest, XVII. kerület, Naplás-bányák	TPH, PAH, klór, alif, szénh., tox. fémek, tetrahydro-furán, növényvédőszer	részletes tényfeltárás, beavatkozás
3.	Budapest, XXI. kerület a volt Csepel Művek területe	fémek, szénhidrogének	részletes tényfeltárás, beavatkozás
4.	Budapest, XXI. kerület, Nagy-Duna-sor út, FCSM csatornázási hulladéklerakó	fémek, szénhidrogének	aktualizáló részletes tényfeltárás, beavatkozás
5.	Budapest, IX. ker. a Budapesti Vegyiművek Rt. Telephelye és a Soroksári út - Határ út – Gyáli út által határolt területek	aromás és klórozott aromás szénhidrogének	további tényfeltárás, beavatkozás

A szennyezett talajok mentesítési technológiája túlnyomórészt szintén ex situ szigeteléses eljárás (kitermelés, elszállítás és deponálás talajcserével) volt, de biológiai és fizikai-kémiai eljárásokat is alkalmaztak. A szennyezett talajvizek mentesítése során a leggyakrabban használt technológia az ex situ fizikai-kémiai eljárás volt. Összességében elmondható, hogy a legtöbb potenciálisan szennyezett terület, részletes tényfeltárás és elvégzett kármentesítés is a X. kerületben található.

A feltárt talajszennyezett területek
(Adatforrás: FAVI-KÁRINFO
adatbázis, 2012)

Budapest vízbázisainak védőterületei

g) felszíni és felszín alatti vízkészletek

A főváros és még további 21 Budapest környéki település több mint 2 millió lakójának ivóvízellátását, valamint az ipari fogyasztók ellátását a Fővárosi Vízművek Zrt. végzi, alapvetően a két fő vízbázisa által, mely a Duna vizét használja. (A Szentendrei-szigeten és Észak-Pesten (65-70%), valamint a Csepel-sziget déli részén, továbbá a Margit-szigeten, és ennek környezetében a Duna bal és jobb partján is találhatóak még víztermelő kutak.)

A vízbázis a Duna-part sávjába telepített parti szűrésű, ún. csápos kutakra épül. A kutak naponta összesen 1 millió 200 ezer m³ ivóvíz kitermelését és továbbítását teszik lehetővé, vagyis mintegy 700 ezer m³-rel többet, mint amennyit Budapest lakossága egy átlagos nap leforgása alatt elfogyaszt. A vízbázisok kapacitásuk tekintetében jelentős tartalékokkal rendelkeznek, így távlati fejlesztéssel, bővítéssel nem kell számolni.

Az északi vízbázis által kitermelt víz szinte ivóvíz minőségű, így csupán a szabványban előírt fertőtlenítésen megy keresztül, majd jut a vízhalózatba.

A fővárosi hévizek csapadékeredetűek, azaz a lehulló és beszivárgó csapadékvizek évtizedek, esetleg évszázadok elteltével a kőzetrétegen áthaladva ásvány-, illetve gyógyvízként bukkannak újra a felszínre.

Budapesten 10 termál-, illetve gyógyvizes fürdő és 2 további karsztvizes és 1 ásványvizes fürdő, strand üzemel. Jelenleg a Pesterzsébeti, a Rác Gyógyfürdő és az Újpesti Gyógyfürdő és Uszoda van üzemben kívül.

A fővárosi fürdők a budapesti gyógy- és ásványvízforrásokra települtek, melyek az alábbiak:

- Gellért gyógyfürdő forrásai és Gellért táró hévízmű
- Rudas gyógyfürdő forrásai és kútjai
- Rác gyógyfürdő forrásai
- Lukács gyógyfürdő forrásai és kútjai
- Császár gyógyfürdő forrásai
- Pünkösdfürdő termál kútja
- Pascal kút
- Dagály fürdő forrása
- Széchenyi fürdő termálkútjai

- Római fürdő forrásai és kútja
- Csillaghegyi fúrt kutak és forrás
- Margitszigeti termál kutak
- Erzsébet jódos-sós gyógy kút és termál kút
- Új termál kút a Nemzeti Színház mellett
- Csepeli strand termál kútjai

A fővárosban összesen 32 km hosszú termáltávvezeték üzemel, melyről a különböző területein elhelyezkedő fürdők ellátása történik. A Budapest Gyógyfürdő és Hévízei Zrt. hévízkútjai ellátnak sportuszodákat (Komjádi, Hajós Alfréd) és néhány szálloda (Hélia, Aquincum, Margitszigeti Thermal) medencéit is.

A kutak engedélyezett vízkivétele és a ténylegesen felhasználható vízmennyiség között egyes esetekben még jelentős különbségek vannak, így a termálvizek hasznosítását célszerű lenne előtérbe helyezni.

A vízfogyasztókat 100%-osan ellátó hálózatot a Duna-parti sávjában található parti szűrésű kutakból álló vízbázisokról táplálják meg, melyek jelentős tartalékokkal rendelkeznek. A nagy számban előforduló termálvíz kutak esetében is vannak kitermelési tartalékok.

h) energiaforrások

A főváros vezetékes energiaellátás szempontjából kedvező helyzetben van, mert a villamos és gázellátás teljes körű, és az ellátást biztosító nagy rendszerek és átalakító állomások mintegy 50% szabad kapacitással rendelkeznek.

Az ország energiagazdálkodását az utóbbi évtizedekben az jellemezte, hogy a hazai energiatermelés mellett nagyrészt tett ki a nemzetközi együttműködésben való részvételből származó energia behozatal. A főváros energiaellátása alapvetően gázbázisú, ami az országos nagy nyomású hálózatról kapja a tápenergiát. A rendszerváltást követő erő- és fűtőmű rekonstrukciók során kapcsolt energiatermelő berendezések (gázturbinák, gázmotorok) kerültek elhelyezésre ezekben a létesítményekben, melynek következtében a beépített villamosenergia-termelő teljesítmény 10%-ról 75%-ra nőtt. Az erőművekben beépített villamosenergia-termelő teljesítmény meghaladja az 900 MVA-t, amelyből a 120 kV-os rendszerre több mint 800 MW kerül betáplálásra. Ezt az energiát a 120 kV-os rendszer szállítja el. Az országos energia hálózatai megkülönböztetett figyelemmel létesültek a főváros ellátására (gázkörvezetékek, 220 és 120 kV-os távvezetékek), amelyekről nagykapacitású átalakító állomások (elektromos alállomások, gázátadó- és nyomásszabályzó állomások, hőbázisok) épültek ki.

A magyar villamosenergia-rendszer nemzetközi összeköttetései, átviteli kapacitásai jelenleg kellő mértékűek és megfelelő biztonságot jelentenek. A rendszer további biztonságának fokozására két határkeresztező vezeték (Sajóivánka – Rimaszombat, Hévíz – Zerjavinec szlovén leágazás) létesítése tervezett, de a megvalósítás ideje még nem elhatározott.

Budapest gázellátása az országos nagy nyomású gázvezetékrendszerrel történik, amely a hazai termelésű földgáz mellett jelentős (elsősorban orosz, kisebb mértékben nyugati) import gázt szállít a felhasználók részére. Ez a hálózat az Ukrajnán keresztül Oroszországból szállított gázt Beregdarócnál fogadja, majd Mosonmagyaróvárnál Ausztriával, Drávaszerdahelynél Szlovéniával és Csanádpalotánál Romániával tart kapcsolatot. A hálózat kapacitását négy földalatti kereskedelmi (Zsana, Hajdúszoboszló, Pusztaderics, Kardoskút) és egy stratégiai gáztároló (Szőreg) növeli összesen 5,5 milliárd köbméterrel.

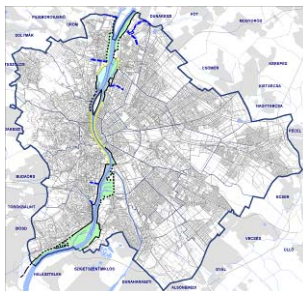
A főváros vezetékes energiaellátása jelentős tartalékkapacitásokkal rendelkezik.

i) vízkárt okozó elemek és vízkárelhárítással kapcsolatos helyzetelemzés

Az elsőrendű árvédelmi művek a főváros területén három kategóriába sorolhatóak: partfal, földmű és magaspart. A védvonal mind a budai, mind a pesti oldalon jól kiépített, azonban a nem megfelelő mértékű karbantartása miatt egyes szakaszok mára már kritikus állapotba kerültek.

A Duna fővárosi szakaszán az 1965-ös 845 cm-rel tetőző árvíz óta 2002-ben, 2006-ban és 2010-ben újabb három jelentős jégmentes árhullám vonult le. 2002. augusztusában 848 cm, 2006. áprilisában 860 cm, 2010. júniusában 827 cm volt a tetőzési vízszint. A hidrometeorológiai állapotban bekövetkezett kedvezőtlen változások miatt az elkövetkező években nagy valószínűséggel kell számítanunk a 8 méteres vízszintet elérő és az azt jelentősen meghaladó árhullámok érkezésére is.

A hullámtér a védvonal előtti, a folyó felőli szakaszon egyes kerületekben részben beépült. Ezekben a területeken ma is működő létesítmények vannak, melyek a 21/2006. (I. 31.) Korm.

Árvízjárta terület

Hullámtér

Partfal

Magaspart

Földmű

Hátrahúzott védvonal

Megyei I. rendű védvonal

rendelet értelmében hullámtérnek minősülnek, így további építmények (a sportfunkción kívül) nem helyezhetők el, csak ha a teljes, elsődrendű árvízvédelmi bevédecsük megtörténik.

A fővárosi szakaszon megtalálhatóak továbbá még az ártéri öblözetek is, melyek lehatárolását az 1%-os valószínűséggel várható árvízszintek mellett bekövetkező töltésszakadás esetén elöntés alá kerülő területek határvonalaja adja.

Az árvízvédelmi védvonal mind a budai, mind a pesti oldalon jól kiépített, azonban a nem megfelelő mértékű karbantartása miatt egyes szakaszok mára már kritikus állapotba kerültek. A védvonal vízfolyás felőli oldalán, azaz a hullámtéren lévő építmények védelméről a tulajdonosnak kell gondoskodnia. A már beépült hullámterek kiterjesztett védelme egyedi elbírálás szerint valószínűleg meg.

j) vízrendezés

A főváros felszíni vízfolyásai közül Budán jóval többet találunk, mint a pesti oldalon. Ennek oka elsősorban a domborzatban keresendő, hiszen a budai hegységből elfolyó, gyorsan összegyűlő és nagy mennyiségű csapadékvizek hamar utat törnek maguknak. A Pesti oldalon a vizek összegyűlékezése a közel sík terep miatt jóval lassabban zajlik le, így egy egyenletesebb terhelés jelentkezik a befogadókra nézve.

- Felszíni vízfolyás
- Zárt szelvényű vízvezetés
- Tó, állóvíz
- Mélyfekvésű terület

Elsősorban a környezetvédelmi szempontok figyelembevételével a kisvízfolyásokat, árkokat, patakokat a tájba illeszkedve nyílt árokként kell rendezni. A vízfolyások mellett fenntartási sáv és a lehetőségek szerint minél szélesebb további összefüggő zöldsáv, erdősáv kialakítása a cél, amely a városrészek átszellőzését is elősegíthetné.

Az élővízfolyások, mint befogadók vízügyi és ingatlanrendezési szabályozása magáningatlanok érintésekor a vízrendezési munkálatok alapvető feltétele. Mind a budai, mind a pesti oldal területvíztelenítő rendszerei ezekre a vízfolyásokra támaszkodnak.

A főváros időszakos vízfolyásai általában a tavaszi hóolvadás során és nagyobb esőzések alkalmával vezetnek el csapadékvizet. A befogadók nemcsak élővízfolyások, hanem – főleg a budai oldalon – olyan egyesített rendszerű gyűjtőcsatornák, amelyek már kiépültek és jellemzően a Dunához csatlakoznak.

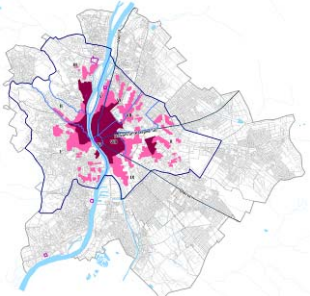
A vízfolyások vízminőségét mind az ipar, mind a környezetében élő lakosság illegális bevezetésekén át szennyezi, ezért a közvetlen szennyvíz rákötéseket meg kell szüntetni. A kisvízfolyások többsége szennyezett érkezik a fővárosba. A vízminőség javításával kapcsolatban a szennyvíz-csatornázás és szennyvíztisztítás fejlesztése meghatározó tényező. Ez a közelmúltban már javuló tendenciát mutatott, mivel az agglomerációban a szennyvíztisztítás terén jelentős előrelépések történtek.

A belterületi vízrendezés sajátos feladata a természetes lefolyás nélküli, mély fekvésű területek rendezése. A mély fekvésű területek csatornázási problémáinak megszüntetése összehangolt vízgazdálkodási és városrendezési tevékenységet igényel.

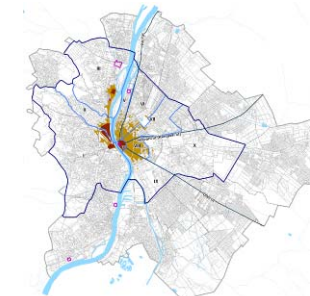
A fővároson is átfolyó vízfolyások természetes befogadói a környező települések csapadék- és tisztított szennyvízeinek, ezért az érintett települések tervezett fejlesztéseit a fővárossal összhangban kell megvalósítani, hogy a káros elöntések, hordaléklerakások, valamint eróziós károk elkerülhetőek legyenek.

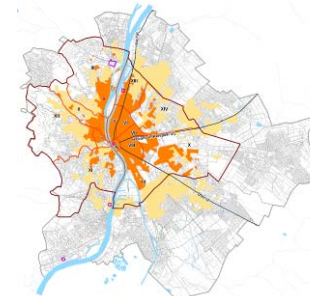
Pest, Buda és Óbuda területe a főváros mai térképén 1686 előtt

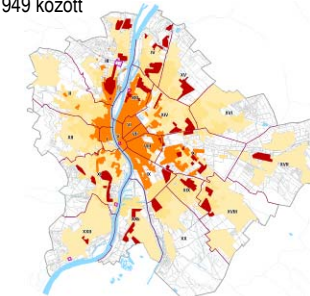
Budapest településfejlődése a főváros korabeli és mai térképén 1873-1930 között

Pest, Buda és Óbuda területe a főváros korabeli és mai térképén 1686-1873 között

A főváros korabeli és mai térképén 1930-1949 között

Budapest településfejlődése 1950-1990 között a lakótelepek foltjainak kiemelésével

1.2.2. épített környezet és a kulturális örökség védelme (műemlékek, régészeti lelőhelyek)

Az egyedi városkarakter, a megőrzött történetiség egyre nagyobb értéke az európai településeknek. Budapest is a legtöbb európai nagyvároshoz hasonlóan különböző történelmi korszakokból származó épített örökséggel rendelkezik, egymásra tevődő rétegződésben.

A kulturális örökség jelentős szerepet játszik a lakosság magasabb életminőségének biztosításában, kedvezően befolyásolja a települések, térségek megítélését, erősíti annak gazdasági pozícióit.

A gazdag építészeti örökségben a római kortól napjainkig terjedő időszak számos elemeit megtaláljuk:

- A római kori, csak pontszerűen fellelhető település- és épületmaradványok, ma a város különböző helyszínein védett keretek között (szabadtéri múzeum, romkert, kőtár, stb.) láthatóak. Több ismert, ez idáig feltáratlan emlék, régészetiileg védett területeken helyezkedik el és van nyilvántartva.
- A középkori települések épített emlékei még számos helyen fellelhetők. A történelmi települések szerkezete a legtöbb esetben kihatott a ráépülő város szerkezetére is. A budai vár középkori emlékekben gazdag, a pesti belváros is számos helyen őrzi a középkori eredetű utcakeretet, épületeket, épületrészleteket.
- Későbbi történelmi korok épített emlékei még nagyobb számban maradtak fenn. Budapest leggazdagabb építészeti öröksége a XIX. századból származik, amely jelenleg is gazdagítja a város arculatát. Az historizmus építészete a belvárosi városkép legmeghatározóbb építészeti korszaka, amely mindmáig sajátos közép-európai városkaraktert határoz meg.
- A XX. században vegyesen fejlődtek a volt peremvárosok helyi identitást hordozó központjai, és épültek ki a munkáskolóniák, vagy karakteres városi telepek, egységes lakóterületek.
- Nagyszámú építészeti emlékekkel gazdagította a várost a két világháború között született és virágzó modernista építészeti.
- Az 1950-es években elkezdődött és a rendszerváltásig zajló lakótelep-építés forradalmian új változásokat hozott, sok helyen a településszövet teljes átalakulását eredményezte. Az előremutató városépítészeti gondolat mentén megvalósult együttesek minősége azonban korunk igényeinek már nem felel meg maradéktalanul.
- Az ezredforduló időszakában jelentősebb fejlesztések elszórtan valósultak meg a város területén. A különböző funkciójú, helyenként nagyobb léptékű fejlesztések ott hoztak létre és képviselnek értéket, ahol a városszerkezethez való illeszkedést és az építészeti minőséget együtt sikerült megvalósítani.

A város legjelentősebb épített értékei többfajta védelem alatt állnak:

- **területi védettség:**, az UNESCO Világörökség területe, műemléki jelentőségű terület régészeti lelőhely valamint a településrendezési eszközök által meghatározott helyi területi védelem
- **egyedi védettség:** műemléki (országos szintű), helyi egyedi védelem (fővárosi és kerületi szintű)

Területi védettségek

„1972. november 16-án született meg az ez idáig legjelentősebb eszköz földünk egyetemes természeti és kulturális értékeinek megőrzésére: az UNESCO **Világörökség** Egyezménye. Az egyezmény olyan egyedülálló jogi eszköz, amely globális felelősségvállalást tesz lehetővé a világ kulturális és természeti értékeinek megóvásáért.”²

E vonatkozásban elkülönülő területek:

- világörökségi területek,
- világörökségi terület pufferzónája,
- világörökségi várományos területek.

² www.koh.hu

A világörökségi terület pufferzónája olyan, a világörökségi helyszínt körülvevő terület, melynek fejlesztésére és használatára korlátozásokat vezettek be, hogy a világörökségi területek védelmét egy újabb szinttel növeljék.

A budapesti világörökségi helyszínének részei jelenleg a következők (a listára való felvétel évének sorrendjében):

- A Duna-part lát képe és a Budai várnegyed (1987). Budapest Duna-parti lát képe: a világörökség részét képezi a budai oldalon a Műszaki Egyetem néhány épülete és a Széchenyi lánchíd által közrefogott terület, a Gellért fürdő, a Gellért-hegyi Szabadság-szobor és a Citadella, valamint a budai Várnegyed épületei és a Duna-part a Margit hídig. A pesti oldalon védeltséget élvez a Parlament, a Lánchíd pesti oldalán található Széchenyi István tér (volt Roosevelt tér) a Magyar Tudományos Akadémia és a Gresham-palota épületével, valamint a Duna-part egészen a Petőfi hídig.
- Az Andrássy út és történelmi környezete (2002). Az Andrássy út teljes vonalának épületei (köztük az Operával), a millenniumi földalatti és a Hősök tere.

„Műemléki jelentőségű területként” műemléki védelemben részesül a település azon része, amelynek a jellegzetes, történelmileg kialakult szerkezete, beépítésének módja, összképe, a tájjal való kapcsolata, terei és utcaképei, építményeinek együttese összefüggő rendszert alkotva – védelemre érdemes módon – fejezi ki az azt létrehozó közösség építészeti kultúráját, és amelyet jogszabály ilyenként védetté nyilvánított.³

Budapest esetében következő műemléki jelentőségű területek találhatóak:

- a világörökségi védelem alatt álló terület,
- a Margit-sziget,
- a Sváb-hegy,
- a Wekerle telep,
- Ganz tisztviselőtelep

A **„régészeti lelőhely”** az a földrajzilag körülhatárolható terület, amelyen a régészeti örökség elemei történeti összefüggéseikben megtalálhatók.⁴

A régészeti lelőhelyek védelmük és kezelésük szempontjából az alábbi három kategóriába sorolhatók:

- Védett régészeti lelőhelyek
- Ismert és nyilvántartott régészeti lelőhelyek
- Régészeti érdekű területek

A védett és nyilvántartott területek Budapesten többnyire a Duna alsó teraszain találhatóak.

Budapest főváros településszerkezeti terve szintén tartalmaz védendő elemeket, amelyek alapvetően két fő tematika szerint rendeződnek:

- a védendő karakterelemekkel rendelkező területek összvárosi, illetve helyi jelentőségük szerint,
- a városképileg kiemelten kezelendő nyomvonalak és területek elhelyezkedésük, illetve jellegük alapján vannak megkülönböztetve, továbbá megjelennek az FSZKT tervlapján a magasépítmények elhelyezése szempontjából eltérően szabályozott övezetek.

A helyi védeltség vonatkozásában megoldandó az értékvédelmi jogok és feladatok megosztása a főváros és a kerületek között. Ennek a szándéknak megfelelően a rajzi munkarészben a terv megkülönbözteti az összvárosi jelentőségű és a helyi jelentőségű védett, illetve védelemre tervezett elemeket.

- **Városképileg kiemelten kezelendő látványérzékeny nyomvonalak**

Elhelyezkedésüknél fogva fokozottan látványérzékeny útvonalak, amelyek kereszteződése a városépítészeti téralakítás jövőbeni lehetséges területei.

- **A város látványának feltárulása szempontjából kiemelten kezelendő nyomvonalak**

A városba bevezető főutak (vasútvonalaknak) nyomvonalai, amelyek mentén a város arculata feltárul.

- **Magasépítmények elhelyezhetősége szempontjából kiemelten védett övezet**

A város történeti magjában és a Budai-hegyvidéken a történeti adottságként kialakult változatosság, illetve táji környezet megőrzendő, ezért magasépület nem létesíthető.

Egyedi védelem – országos és fővárosi szinten

„Műemléki érték” minden olyan építmény, kert, temető vagy temetkezési hely, terület (ezek maradványa), valamint azok rendeltetésszerűen összetartozó együttese, rendszere, amely

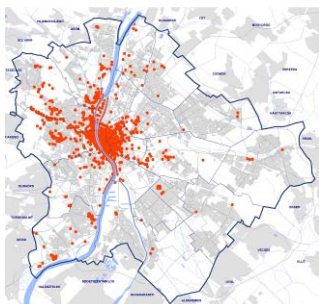

- Világörökségi területek
- Világörökségi területek pufferzónája
- Világörökség várományos területek

³ www.koh.hu

⁴ www.koh.hu

Műemlékek Budapesten

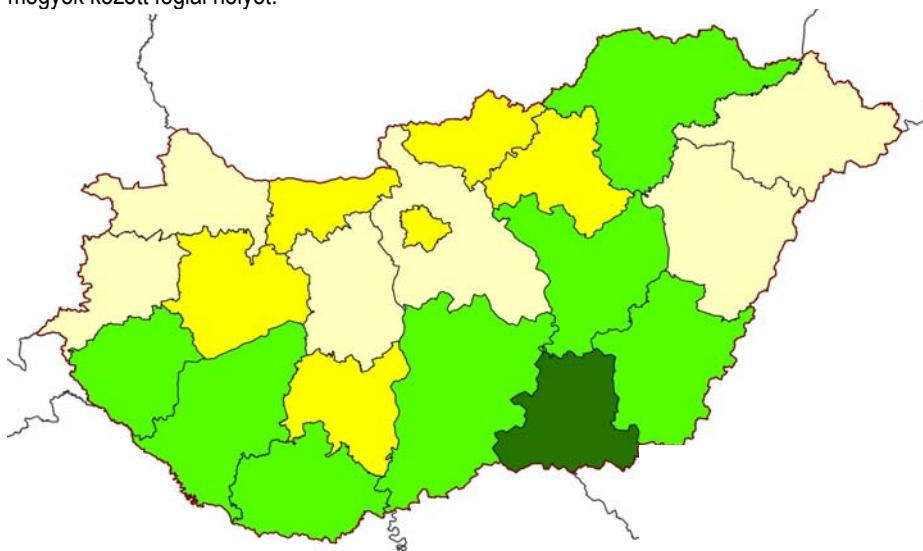
hazánk múltja és a közösségi hovatartozás-tudat szempontjából kiemelkedő jelentőségű történeti, művészeti, tudományos és műszaki emlék, alkotórészeivel, tartozékaival és berendezési tárgyaival együtt.⁵

A mintegy 1500 db műemléki védettség alatt álló elem zömében a város központjában található, valamint az egykori történeti peremvárosok központi részein. A budai oldalon az I., II., III., XII. és XXII. kerületekben, a pesti oldalon az V., VI., VII. és VIII. kerületekben található a legtöbb műemlék. A közelmúltban nyilvánították műemlékké a mindkét budapesti rakpartot. A kulturális örökség védelméről szóló 2001. évi LXIV tv. Módosításáról szóló 2011. évi CXLIX. tv. szerint „Kiemelt nemzeti emlékhely” az V. ker. Kossuth Lajos tér, „Nemzeti emlékhelyek” az I. ker. Várnegyed, a VIII. ker. Magyar Nemzeti Múzeum, a X. ker. Rákoskeresztúri Újköztetető 298, 300 és 301-es parcellája, a XIV. ker. Hősök tere.

védettség	kerület	db	kerület	db	kerület	db
Műemlék épület	01	271	09	36	17	4
	02	147	10	22	18	2
	03	123	11	38	19	19
	04	14	12	87	20	0
	05	268	13	25	21	7
	06	133	14	27	22	49
	07	140	15	6	23	4
	08	91	16	3	BUDAPEST	1516

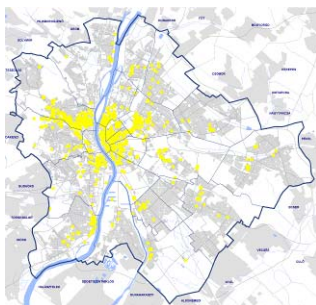
Budapest kerületeinek többségében több műemlék épület is áll, így az országos összehasonlításban a legrangosabb kategóriába esik, a legtöbb műemlékkel rendelkező megyék között foglal helyet.

Műemlékkel rendelkező települések aránya az egyes megyékben, 2010

A Főpolgármesteri Hivatal Települési Értékvédelmi Ügyosztálya többször módosított 54/1999. (1994.II.1.) Föv. Kgy. számú rendelete (legutóbb a 26/2010. (V.20.) ök. rendeletben) helyezett fővárosi védelem alá értékes épületeket és épületegyütteseket.

Fővárosi védett épületek Budapesten

védettség	kerület	db	kerület	db	kerület	db
Fővárosi rendelettel védett épület	01	12	09	23	17	12
	02	181	10	25	18	12
	03	11	11	50	19	1
	04	8	12	47	20	15
	05	37	13	93	21	6
	06	54	14	92	22	33
	07	47	15	11	23	11
	08	49	16	10	BUDAPEST	840

Egyedi védelem – helyi – kerületi védelem

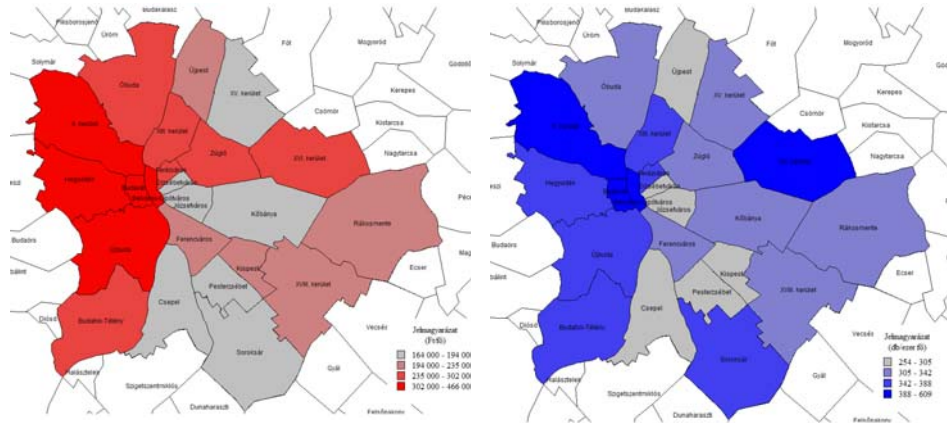
Kerületi szinten az épített elemek helyi védelmét a KVSZ, vagy külön helyi rendelet szabályozza. (Jelenleg nem minden kerület rendelkezik önálló értékvédelmi rendelettel, illetve KVSZ-ben sem határoz meg kerületi védettségű elemet.)

⁵ www.koh.hu

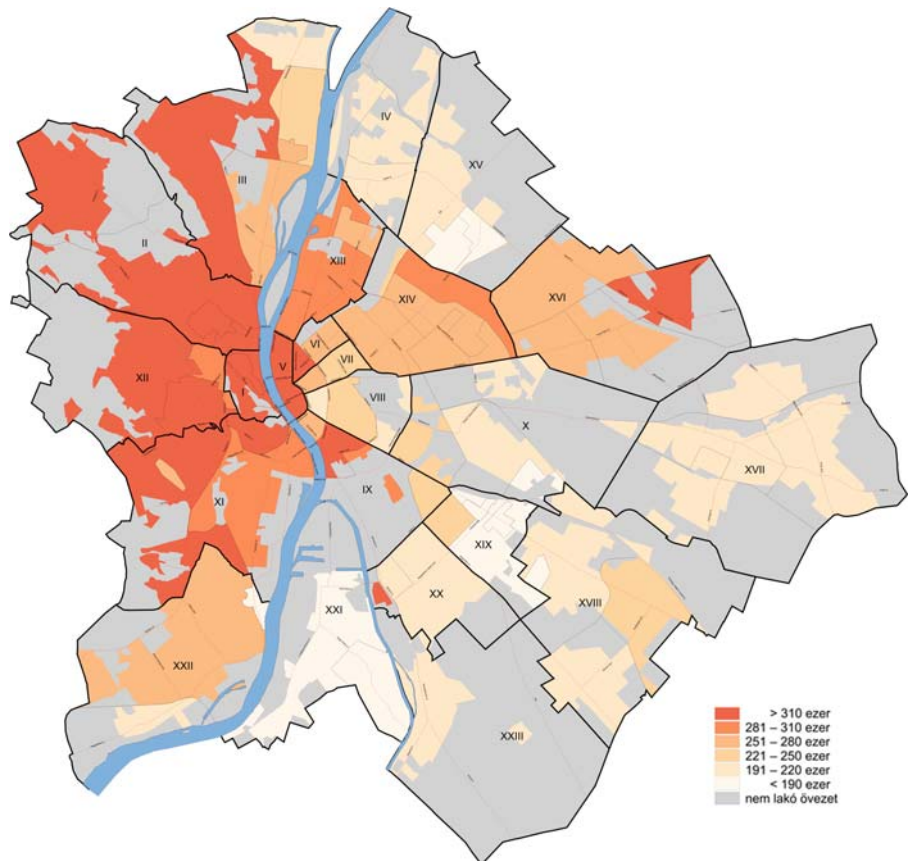
1.2.3. gazdasági bázis

Budapest belső fejlettségi különbségein belül érvényesül egyfajta nyugat-keleti megosztottság, Buda és Pest viszonylatában. Ezt támasztják alá a kerületi szinten végzett egy főre jutó személyi jövedelemadó mérték számítás (NAV, 2010. év adatai alapján), a személygépkocsi ellátottság, valamint a közvetett indikátorként alkalmazott lakóingatlanok értékesítési árszínvonalának értékei (FHB Ingatlan Zrt., 2011.).

Egy főre jutó személyi jövedelemadó mértéke (bal oldali térkép és a személygépkocsi ellátottság (jobb oldal)

Lakóingatlanok értékesítési árszínvonalának értékei

A személyi jövedelemadó egy főre jutó adatai alapján háromszoros különbség van a leggazdagabb (II. kerület), és legszegényebb (VIII. kerület) kerületek értékei között. A fejlettség tekintetében kirajzolódik egy belső periféria, a Nagykőrúthoz kapcsolódó lakóöv (Erzsébetváros, Józsefváros), és átmeneti öv lefedésében (pl.: Kőbánya). A pesti oldal belső területén kívül megfigyelhető egy északi és déli külső periféria is.

Fenti fejlettségi térkép kijelöli azokat a területeket, amelyeken komplex, integrált városrehabilitációs programok megvalósítása szükséges. A lakóterületeket érintően a krízisterületek jelentős részében 2008-2012 között megvalósult, vagy folyamatban van

integrált szociális városrehabilitációs program. A kiterjedtség és a problémák halmozottsága miatt ezek folytatása szükséges, hiszen a társadalmi-gazdasági negatív tendenciák megfordítása hosszú távú folyamat keretében lehet sikeres (15-20 év), különösen a válság negatív hatásainak tompítása miatt (Kis-Pongrác Lakótelep, Gát utca, Magdolna és Orczy negyed, Csepel Kapuja, lakótelepi krízisterületek, stb.).

A válságállóság térkép mutatja, hogy a 2008-2009-ben kiteljesedő válság a lakáspiac vonatkozásában mely területeket érintette a legsúlyosabban. Látható, hogy a leginkább leszakadó területek váltak a válság legnagyobb veszteséivé, azaz a válság valószínűsíthetően növelte a területi egyenlőtlenségeket.

A kerületek jelentős részében sor került funkcióbővítő városrehabilitációra is, amelyek elsősorban infrastruktúra-fejlesztést jelentettek. A jövőben ezekre építve szükséges helyi gazdaságfejlesztési programok kidolgozása, és széles partnerség keretében ezek megvalósítása.

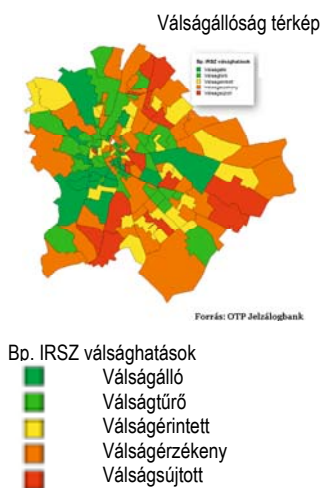
Jelentős fejlődési potenciál található a barnamezős városrészek fejlesztésében, amelyek eddig háttérbe szorultak a fenti fejlesztésekkel szemben. **A jövőben a városfejlesztés egyik súlypontjaként a barnamezős területeket szükséges megjelölni, ahol a kreatív, tudás alapú gazdaság mellett a zöld gazdaság kiterjesztése számára nyílhat „tér”. Főként a Duna menti területek és az átmeneti zóna területei hozhatók helyzetbe előnyös fekvésük, infrastrukturális ellátottságuk okán.**

a) főbb gazdasági ágazatok, azok fejlődési irányai: mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, üdülés, idegenforgalom, vízgazdálkodás, ipar, szolgáltatás stb.

A főváros gazdasági szerkezete radikálisan megváltozott a rendszerváltás óta. A szolgáltató szektor aránya folyamatosan, dinamikusan nőtt, párhuzamosan az ipari, építőipari szektor háttérbe szorulásával.

A működő vállalkozások nemzetgazdasági besorolása alapján kitűnik, hogy 2010-re a szolgáltató szektor részaránya 87%-hoz közelített, amely közel 10%-ponttal haladja meg az országos átlagot, és lényegesen magasabb a régiós átlaghoz képest is.

Az alábbi ágazati elemzésének alapját a Budapest közigazgatási területén regisztrált vállalkozások nemzetgazdasági ágazatok szerinti megoszlása képezi.

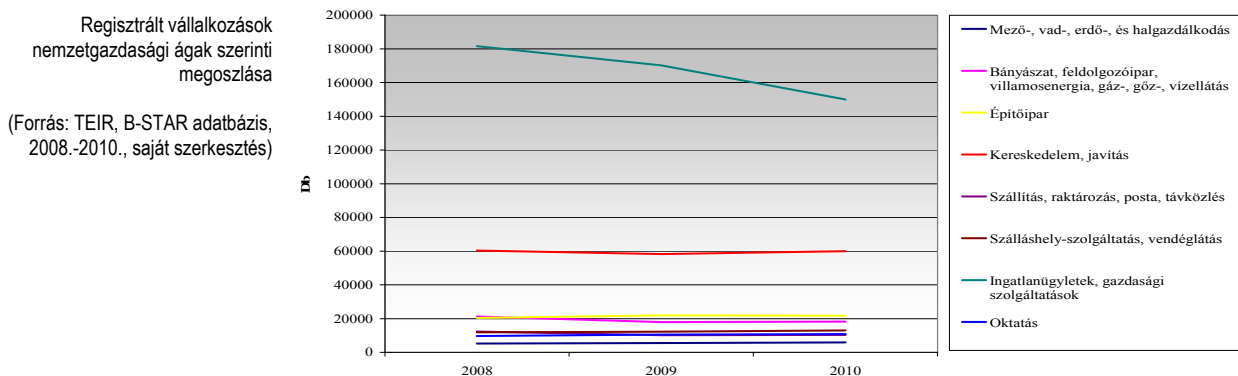
(Forrás: Budapest Statisztikai Évkönyve, KSH, 2010.)

	Mező-, erdő- és halgazdálkodás (A)	Ipar (B-E)	Építőipar (F)	Szolgáltatás (G-S)	Összesen
	darab				
Pest megye	1 871	7 891	10 486	67 342	87 590
Budapest	747	11 963	11 946	162 427	187 083
Közép-Magyarország	2 618	19 854	22 432	229 769	274 673
Magyarország	22 744	54 632	67 730	543 890	688 996
	százalék				
Pest megye	2,14	9,01	11,97	76,88	100,00
Budapest	0,40	6,39	6,39	86,82	100,00
Közép-Magyarország	0,95	7,23	8,17	83,65	100,00
Magyarország	3,30	7,93	9,83	78,94	100,00

A város fejlődésének aranykora a XIX - XX. század fordulója volt, amikor a főváros kiemelkedő ütemű fejlődésen ment keresztül, vonzotta magához a „kreatív” iparágakat és embereket. Ez a tradíció részben megmaradt, a jövőt erre is szükséges alapozni. Az elmúlt tíz-húsz évben a nagy élők munkai igényű iparágak leépülése, és a magas hozzáadott értékű létrehozó, tágabb értelemben vett kreatív iparágak és szolgáltatások (szolgáltató központok, kutatóbázisok, szoftver- és egyéb fejlesztők) megtelepedése együttesen zajlik. A főváros kreatív iparágakra gyakorolt vonzóképességének fenntartása fontos, mert igényként visszahat az oktatásra, illetve ezekben az iparágakban működő cégekre jutó kitermelt GDP és hozzáadott érték magasabb, mint az „átlagos” iparágaké. A gazdasági térszerkezet feltárását jelentősen nehezíti, hogy a vállalati „headquarterek”, mint az adózás, jövedelemtermelés telephelyeinek elhelyezkedése nem egyezik meg a tényleges termelő tevékenység térbeli megoszlásával. Így fordulhat elő, hogy az egy főre jutó exportértékesítés tekintetében a belváros, mint CBD (központi üzlet negyed) játszik domináns szerepet.

Az ipari, építőipari szektor együttes aránya Budapest esetében 2009-re 12,5%-ra csökkent, viszont 2010-ben lényegében a mutató stagnálása figyelhető meg. Az elkövetkező években, amennyiben az építőiparban nem lesz tapasztalható fellendülés, a termelés jelentős visszaesése miatt várhatóan tovább fog csökkenni. Amennyiben ez bekövetkezik, a termelő szektor aránya a 10%-os értéket közelítheti meg.

2008 és 2010 között az ipar, építőipar stagnálása mellett 1-1%-os mozgás figyelhető meg a primer és a terciér-kvaterner szektor között. A változás két forrásból táplálkozik, egyrészt a szolgáltatási szektor kis mértékű csökkenésének, másrészt a mező-, erdő-, vad és halgazdálkodási szektor kis mértékű bővülésének tudható be. A szolgáltató szektoron belül leginkább az ingatlanügyletek, gazdasági szolgáltatások visszaesése a szembeötölő. 2008-2010 között a szállítás, raktározás, valamint a kereskedelem, javítás ágazatok esetében a 2009. évi mélypontot követően 2010. évre enyhe emelkedés látható, de egyik ágazat vállalkozásainak száma, illetve részaránya sem éri el a 2008. évi, és különösen az azt megelőző szintet.

Regisztrált vállalkozások nemzetgazdasági ágak szerinti megoszlásának változása (2008-2010., db)

(Forrás: TEIR, B-STAR adatbázis, 2008.-2010.)

Nemzetgazdasági ágazatok	2008	2009	2010
Mező-, vad-, erdő-, és halgazdálkodás	5246	5439	5798
Bányászat, feldolgozóipar, villamosenergia, gáz-, gőz-, vízellátás	21231	17931	18268
Építőipar	20431	21874	21716
Kereskedelem, javítás	60356	58207	59956
Szállítás, raktározás, posta, távközlés	12318	10164	10341
Szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás	11915	12274	12980
Ingatlanügyletek, gazdasági szolgáltatások	181568	170144	150006
Oktatás	9692	10559	10781

A szolgáltató szektoron belül a szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás ágazat könnyelhetett el a kismértékű, folyamatos bővülést a vizsgált időszakban.

A pénzügyi, gazdasági szolgáltatásokon belül az egyes ágazatok változása különböző módon alakult. Az ingatlanügyletek radikális visszaesése mellett, az összképet valamelyest javította, hogy a szakmai, tudományos, műszaki szolgáltatásokat, valamint az információ, kommunikáció ágazatot kismértékű, de folyamatos bővülés jellemezte.

Az alábbi ábrák és táblázatok a regisztrált vállalkozások ágazat szerinti megoszlását mutatják. A terciér és kvaterner szektor számos kerületben (I., II., V., XII.) elérte, vagy meghaladta a 90%-os részesedést, igaz jelentős különbséggel az egyes kerületek között.

Az ipar-építőipar együttes aránya a IV., X., XV., XVIII., XX., XXII., és XXIII. kerületekben továbbra is meghaladja a 15%-ot. A külső kerületekben a mezőgazdaság részaránya zömében 2-3% között alakult, kiemelkedik azonban a kerületek között a XXII., és XXIII. kerületek, ahol a 6% és 4%-ot is meghaladja az agrárvállalkozások részaránya a székhely alapján regisztrált vállalkozások között. A székhely és a működési terület eltér, így kerületi szinten alig van értelme magyarázatokat keresni az összefüggésekre.

Budapest kerületeinek ágazati szerkezete (a regisztrált vállalkozások száma alapján) 2010. év

(Forrás: Budapest Statisztikai Évkönyve, KSH, 2010., saját szerkesztés)

Területi egység	Mezőgazdaság	Ipar, építőipar	Terciér, és kvaterner	Területi egység	Mezőgazdaság	Ipar, építőipar	Terciér, és kvaterner
I.	1,78	6,77	91,45	XIII.	1,17	11,97	86,87
II.	1,64	7,29	91,07	XIV.	1,53	11,44	87,03
III.	1,60	12,71	85,69	XV.	1,53	18,34	80,14
IV.	1,54	15,28	83,18	XVI.	2,43	17,81	79,76

V.	0,97	8,16	90,87	XVII.	3,09	18,57	78,34
VI.	1,15	10,13	88,71	XVIII.	2,67	16,51	80,82
VII.	1,55	11,45	87,00	XIX.	1,23	14,85	83,92
VIII.	1,42	12,63	85,95	XX.	2,15	17,90	79,94
IX.	1,49	11,56	86,96	XXI.	2,35	19,36	78,29
X.	1,49	15,39	83,12	XXII.	6,67	15,52	77,81
XI.	1,63	10,39	87,98	XXIII.	4,12	19,46	76,42
XII.	1,72	6,84	91,44	Bp. átlag	1,82	12,57	85,61

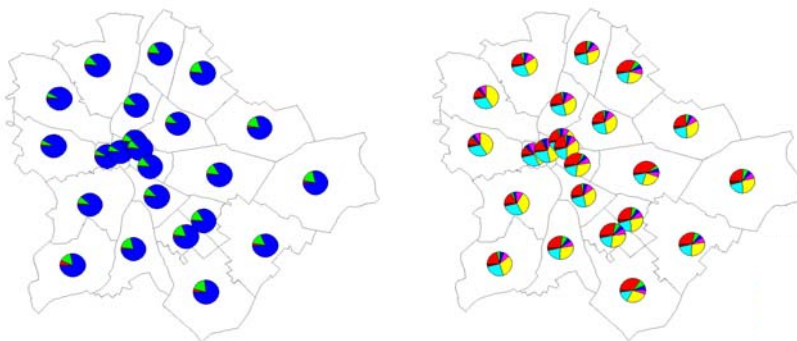
Jobbra: Szolgáltatási szektor belső szerkezet (%)

- Kereskedelem, javítás
- Szállítás, raktározás
- Szálláshely, szolgáltatás
- Információ kommunikáció
- Ingatlanügyletek
- Szakmai tudományos, műszaki
- Oktatás

Balra: Ágazati szerkezet (%)

- Mezőgazdaság
- Ipar és építőipar
- Tercier és kvaterner

(Forrás: KSH, 2010)

b) a gazdaság belső és külső kapcsolatai

A budapesti gazdaság külső kapcsolatait, a gazdaság nyitottságát jelző mutatószám, vagyis a működő társas vállalkozások tulajdonosi szerkezetében tapasztalható külföldi tulajdoni hányad mértéke határozza meg. Az elmúlt évtizedben történt változást mutatja az alábbi táblázat.

Működő társas vállalkozások tulajdonosi szerkezetének változása (2011-2010)

(Forrás: TEIR, NAV Társasági adóbevallások kiemelt adatok adatbázisa alapján saját szerkesztés)

Budapest közigazgatási területén működő társas vállalkozások esetében a külföldi tulajdoni hányad mértékének Budapestre vonatkozó átlagos értéke 2001-ről 2010-re lényegesen nem változott. 2001 és 2004 között kismértékű csökkenés volt tapasztalható, 43,39%-ról 2004-re 40% alá kúszott a mutató. 2005-től 2009-ig jelentős, 6 százalékpontos bővülés jellemezte a külföldi tulajdonlás mértékét, amely mutató 2010. évi adatok alapján a 2001. évi mértékre csökkent vissza. Érdeemes megemlíteni, hogy a vizsgált 10 évben a társas vállalkozások száma megkétszereződött, 2010-ben meghaladta a 144 ezer darabot.

Mutató	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Külföldi tulajdoni hányad [%]	43,39	40,22	39,52	39,26	39,39	42,13	42,30	44,17	46,13	43,57
Belföldi társasági tulajdoni hányad [%]	24,78	24,96	24,26	25,00	25,61	25,65	26,39	25,26	22,78	23,96
Belföldi magánszemély tulajdoni hányada [%]	16,39	17,22	17,74	19,09	19,61	19,91	19,74	18,04	19,09	19,91
Állami tulajdoni hányad [százalék]	9,17	11,43	12,57	10,78	9,65	6,35	6,09	5,61	5,78	5,83
Vállalkozások száma [db]	71256	79984	86710	117656	117007	124449	125285	135741	139008	144038

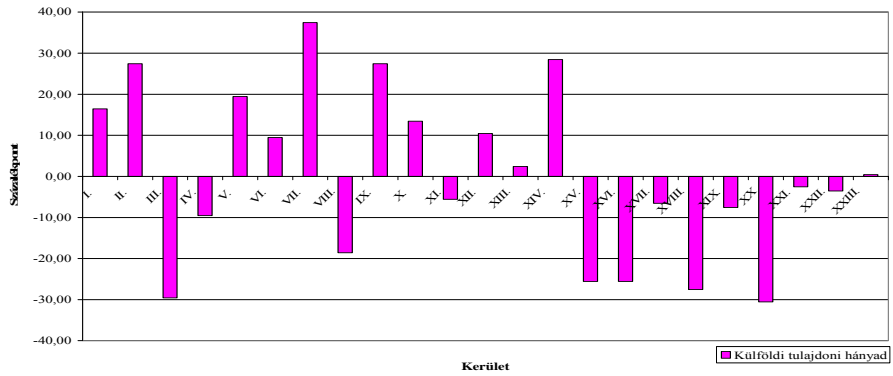
Az állami tulajdon százalékos aránya ez idő alatt ellentétes ívet járt be. Az elmúlt évtized első felében nőtt az állami tulajdon aránya, amely tendencia 2003-tól csökkenésnek indult, és 2010-re az állami tulajdoni hányad aránya 6% alá süllyedt. A mélypontot a 2008. év jelentette, amikor mindössze 5,61%-os volt az állami tulajdoni hányad mértéke, azóta lassú emelkedés tapasztalható.

Az alábbi ábrák mutatják a külföldi és állami tulajdon területi egyenlőtlenségét a működő társas vállalkozásokon belül az egyes kerületek viszonylatában. Az átlagot a fent bemutatott fővárosi átlagos érték képezi.

A vizsgálat kimutatja, hogy a kerületek értékei a külföldi tulajdoni hányad átlagtól való eltérése tekintetében 2010-ben +40% - (-30%) intervallumban szóródnak. 40%-hoz közeli értékkel kiemelkedik a VII. kerület, 30-40% közötti értékkel magas a II., IX. és XIV. kerületek aránya. Összesen közel a kerületek fele, 11 db közigazgatási egység rendelkezett 2010-ben a fővárosi átlagot meghaladó külföldi tulajdoni hányaddal. A legalacsonyabb külföldi tulajdoni hányaddal (20-30% között) a III., XV., XVI., XVII., XVIII., XIX. és XX. kerületek rendelkeznek.

Vállalkozások külföldi tulajdoni hányadának fővárosi átlagtól való eltérése kerületenként (2010. évi átlagtól való %-os eltérés)

(Forrás: TEIR, NAV Társasági adóbevallások kiemelt adatok adatbázisa alapján saját szerkesztés)

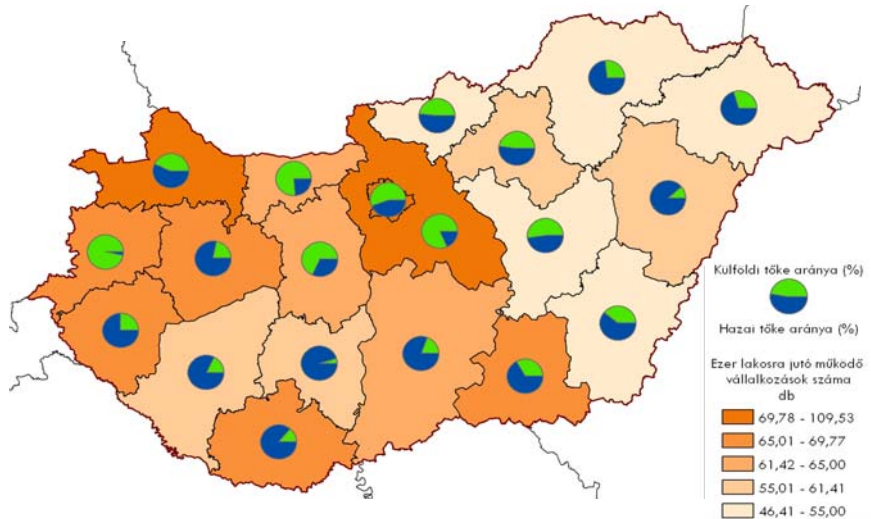
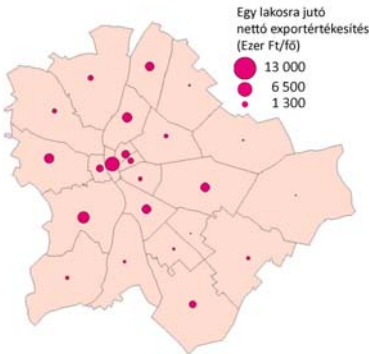

Ezer lakosra jutó működő vállalkozások száma és a külföldi tőke aránya, 2010 (Forrás: NTH - Szakmai háttéranyag a megyék hazai és nemzetközi pozícionálásához)

Egy lakosra jutó hozzáadott érték volumene (ezer Ft/fő)

Egy lakosra jutó nettó exportértékesítés (ezer Ft/fő)

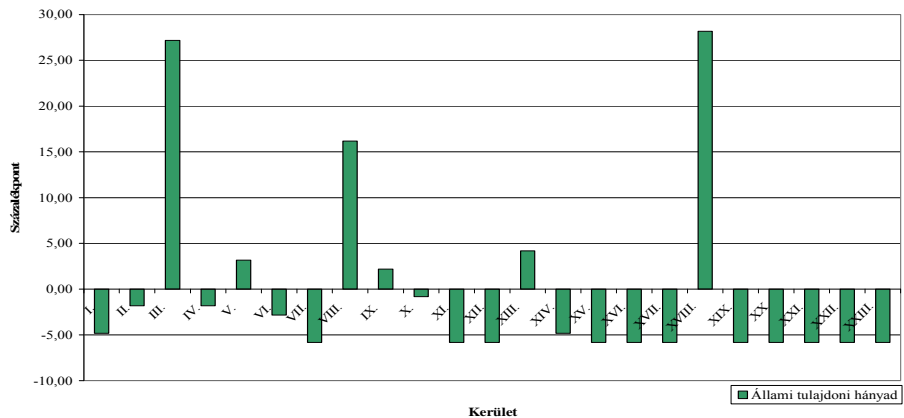
A gazdasági térszerkezet feltárását jelentősen nehezíti, hogy a vállalati „headquarterek”, mint az adózás, jövedelemtermelés telephelyeinek elhelyezkedése nem egyezik meg a tényleges termelő tevékenység térbeli megoszlásával. Így fordulhat elő, hogy az egy főre jutó exportértékesítés tekintetében a belváros, mint CBD (központi üzlet negyed) játszik domináns szerepet.

A belső városrészek vállalkozásainak magas külföldi tulajdoni hányadának háttérben az áll, hogy a budapesti cityben jellemzően a multinacionális vállalatok headquarterei találhatóak (pénzügyintézetek, termelő vállalatok központjai stb.), míg a külső kerületekben helyezkednek el a nagyobb helyigényű, logisztikai (szállítás, raktározás), kereskedelmi és termelő, szolgáltató vállalkozások telephelyei és/vagy azok telephelyei, amelyekben a belföldi társasági és belföldi magánszemély tulajdoni hányad meghatározóbb.

A termelő egységekkel, ipari területekkel bővelkedő kerületek, csupán a középmezőnyben, illetve az alatt helyezkednek el.

Vállalkozások állami tulajdoni hányadának fővárosi átlagtól való eltérése kerületenként (2010. évi átlagtól való %-os eltérés)

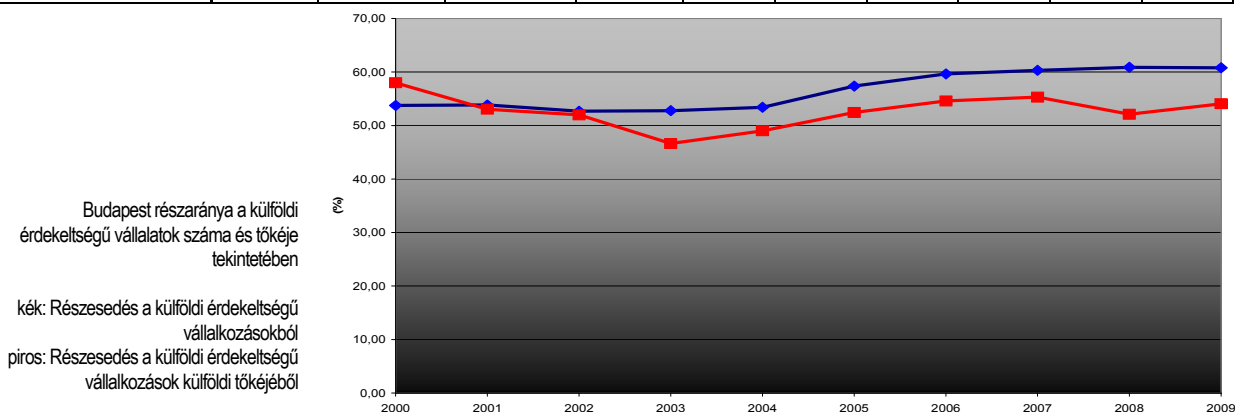
(Forrás: TEIR, NAV Társasági adóbevallások kiemelt adatok adatbázisa alapján saját szerkesztés)

Az állami tulajdon tekintetében még nagyobb szórás és mozaikosabb kép rajzolódik ki Budapest kerületei esetében. Két kerületnél tapasztalható kiemelkedő érték, a III. kerületben és a XVIII. kerületben a 25%-ot meghaladja a társas vállalkozások állami tulajdoni hányadának mértéke. Budapest kerületei közül 13 esetében van -5%-os, vagy azt kevéssel meghaladó állami tulajdoni arány.

Az alábbi táblázatok és diagramok szemléltetik a társas vállalkozások értékesítésének és export értékesítésének mértékét, illetve annak változását az elmúlt évtizedben.

Mutató	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Vállalkozások száma [db]	71256	79984	86710	117656	117007	124449	125285	135741	139008	144038
Értékesítés nettó árbevétele [1000 Ft]	1685845493 7	18090521403	19829663868	2202840231 2	23174420 223	28852282 785	30178861 152	35565026 813	32265880 365	31818713 814
Export értékesítés nettó árbevétele [1000 Ft]	2473423672	2554676076	2907118763	3314011934	39048027 88	52551016 46	60495567 22	68002395 79	52605570 21	57090205 53
Export értékesítés aránya a nettó árbevételben	14,7	14,1	14,7	15,0	16,8	18,2	20,0	19,1	16,3	17,9
Vállalkozások száma [db]	71256	79984	86710	117656	117007	124449	125285	135741	139008	144038

2000-ben Budapesten koncentrált a külföldi érdekeltségű vállalkozások 53,75%-a, valamint az országban bejegyzett külföldi működő tőke 58%-a. Jelenleg a külföldi érdekeltségű vállalkozások nem egész 61%-a, és az országba érkező külföldi tőke 54%-a koncentrált a fővárosra.

A vállalkozások megoszlásában a külföldi cégek aránya egy lassú, folyamatos emelkedést mutat 2000-2006 között. A 2007-2009 közötti adatok stagnálást mutatnak. Az országban bejegyzett külföldi működő tőke megoszlásában a Budapestre jutó részesedés az évtized közepén 50% alá csökkent. Az elmúlt 5 évben ez az arány szintén 54% körüli szinten stagnál.

c) a termelési infrastruktúra állapota

Budapest belső városrészeinek – történelmi városmag és első lakóöv - termelési jellegű infrastruktúrájának elemzése elsősorban a city-logisztika, jellemzően a kiskereskedelem, valamint az ipar és a szolgáltatói szektor által generált diszperz áruellátási és hulladékkezelési rendszerét érinti, amelynek feladata a termelés műszaki-gazdasági, valamint szervezési szempontból hatékony és környezetbarát összehangolása.

A city-logisztikai hálózat közös csomóponti elemeit az alábbi tényezők, városszerkezeti elemek építik fel: a beszállítók telephelyei (BE), a városi elosztó központok (VEK), a városi átrakóhelyek (VÁH), a városi rakodóhelyek (VRH).

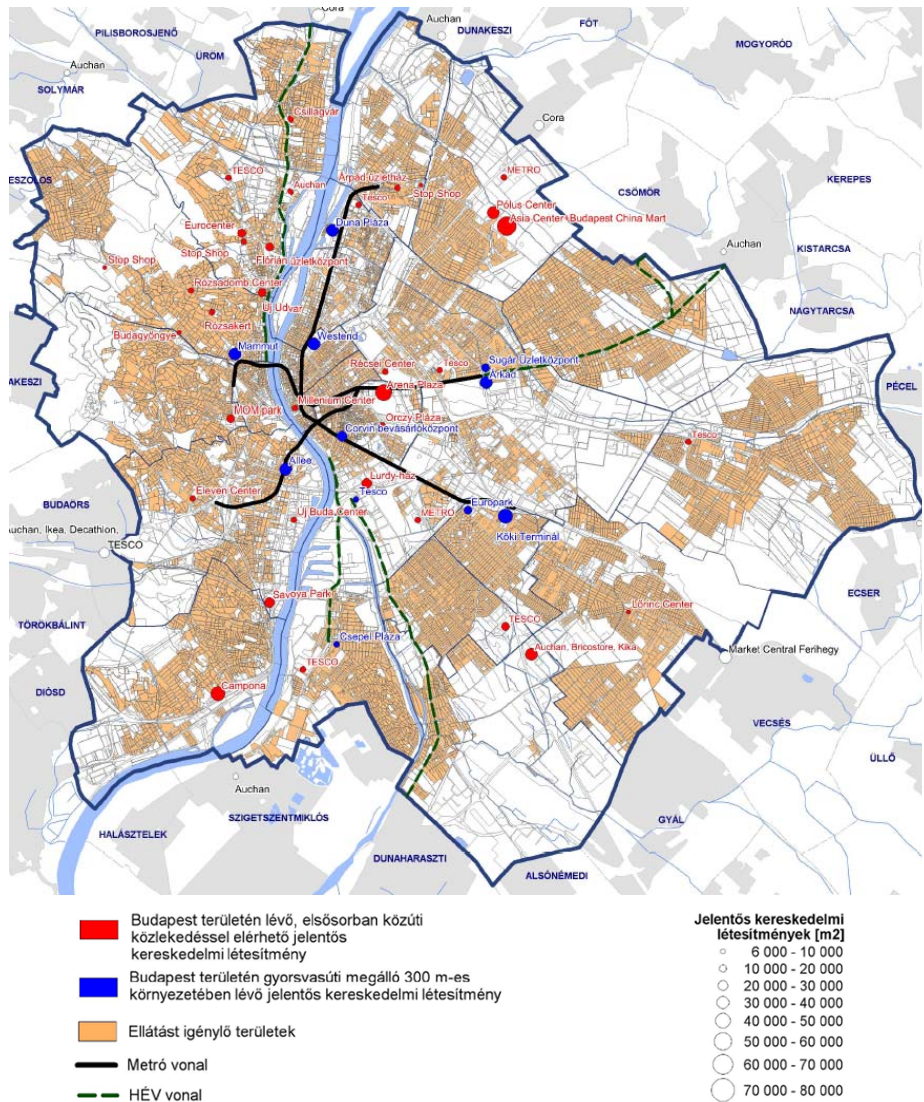
A city-logisztikai megoldások modellezése

(Forrás: Dr. Bóna Krisztián, Bakos András, Foltin Szilvia)

Rendszerelem	Modellben	Jármű	Feladat
Beszállítók telephelyei (BE)	Csomópontok		Az áruk forrásai
Távolsági közlekedési pályák	Élek	Távolsági áruszállító jármű	Nagymennyiségű homogén áru városi konszolidációs kp.-ba való bejuttatása
Városi elosztó központok (VEK)	Csomópontok		Konszolidáció
Városi közlekedési gerincpályák	Élek	Városi áruszállító járművek	Nagymennyiségű inhomogén áruk átrakóhelyekhez történő eljuttatása
Városi átrakóhelyek (VÁH)	Csomópontok		Gyors átrakás az iránynak megfelelően
Városi közlekedési elosztó- és gyűjtőpályák	Élek	Városi áruszállító járművek	Kismennyiségű inhomogén áru terítés megvalósítása
Városi rakodóhelyek (VRH)	Csomópontok		Nyelők, kapcsolat az igénypontokkal

A city-logisztikai megoldások modellezése

(Forrás: Dr. Bóna Krisztián, Bakos András, Foltin Szilvia)

A lakóterületek és a munkahelyi funkciókat befogadó területek (gazdasági, iroda-, intézményi, oktatási területek) közötti forgalomból származó terhelésen, mint alapterhelésen túlmenően egyéb, rendszeres (pl. kereskedelmi, turisztikai) és eseti forgalmak (pl. sport-, kulturális-, politikai rendezvények) jelentkeznek a közlekedésben.

Az egyéb, rendszeres forgalmak közül a legfontosabb a kereskedelmi célú forgalom, mely esetében forgalomvonzó létesítményként jelennek meg a helyi ellátáson túlmutató, legalább bruttó 6.000 m² szinterülettel rendelkező kiskereskedelmi létesítmények (bevásárlóközpontok, hipermarketek). Budapest területén jelenleg ezen nagy alapterületű létesítményekben együttesen mintegy 1.100.000 m² kereskedelmi felület szolgálja a vásárlási igényeket, melyet a városhatár 5 km-es környezetében további, több mint 300.000 m² kereskedelmi felület egészít ki.

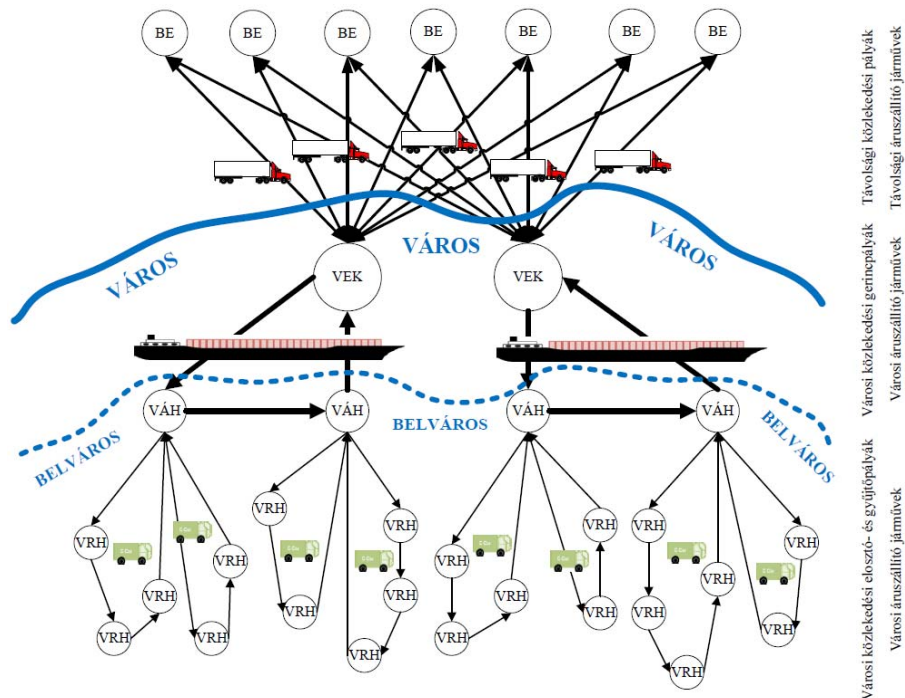
A főváros közigazgatási területén belül elhelyezkedő kereskedelmi létesítmények minden esetben rendelkeznek megfelelő közúti (egyéni személygépjármű közlekedés) és közforgalmú közlekedési kapcsolatokkal. Azonban a kereskedelmi létesítményeknél általában a közúti közlekedés kapcsolódása a mértékadó. A vizsgálati munkarészben szereplő 44 nagy alapterületű létesítmény közül csak 11 rendelkezik meghatározó, vagyis gyorsvasúti (metró, HÉV megálló 300 m-es távolságon belüli) kapcsolattal.

Budapest esetében számos városi és állami koncepció (városfejlesztési, közlekedési, Duna Stratégia, stb.) kiemeli a Duna fontos térszervező, egyben közlekedési, gazdasági

potenciálját. A Duna logisztikai adottságai jelentős részben kihasználatlanok, a tartalékok kiaknázásának egyik módja többek között a city-logisztikába való nagyobb fokú bekapcsolása, amelyre számos elképzelés, terv létezik a következő időszakra.

Egy Dunán alapuló modellezett city-logisztikai rendszermegoldás

(Forrás: Dr. Bóna Krisztián, Bakos András, Foltin Szilvia)

Vízi közlekedésben rejlő értékek és problémák, city-logisztikai összefüggések

(Forrás: Budapest Városfejlesztési Kon koncepció (BVK) Közlekedés fejezet)

ÉRTÉKEK

- A Duna fővárosi és az agglomerációban lévő szakaszai melletti városrendezési körzetek és települések lélekszáma emelkedik. A lakónépesség száma 2034-ig várhatóan mintegy 90.000 fővel fog megnövekedni.
- A Budapesti Agglomeráció vízkészletekben gazdag, ennek megfelelően a folyó térsége környezetkímélő közlekedést igényel.
- Egyes területeknél és övezetekben, (zöldfelületek, közparkok) és más térségeknél is „szigetehatás” alakul ki, ezért a hajózás versenyképes más közlekedési módokkal. Szigetehatás érvényesül gépjárművektől a védett övezeteknél. Továbbá ahol a célterület elérése gyorsabb hajóval, mint a hidakon keresztül, ahol a Duna hidak és az átkelők eloszlása ritka.
- Logisztikai központok, ipari parkok bekapcsolásának lehetősége a fő közlekedési (közút, vasút, légi és vízi közlekedés) hálózatba környezetbarát szállítási lehetőséget biztosítva.
- A fővárosi és főváros környéki zöldfelületi rendszer összekapcsolása környezetbarát közlekedési móddal.
- A közlekedési módok közötti váltás elősegítése közlekedéspolitikai cél. A gépjárműforgalom növekedésének következtében fokozódik a közutak zsúfoltsága, amely negatív hatással van a környezetre. A hajózás gépkocsival megtett egyéni utazásokat válthat ki.

PROBLÉMÁK

- A közlekedési módok közötti váltás elősegítése közlekedéspolitikai cél. A gépjárműforgalom növekedésének következtében fokozódik a közutak zsúfoltsága, amely negatív hatással van a környezetre. A hajózás gépkocsival megtett egyéni utazásokat válthat ki.
- Alacsony a környezeti tudatosság a közlekedésben.
- Menetrendszerű személyhajó-közlekedésre csak a Nagy-Duna ágai alkalmasak, tehát a Szentendrei-, és Váci-ág. A Ráckevei-Duna alkalmatlan, mivel az állóvíz jellegű víztest ökológiailag igen érzékeny, amely csak az általában zárva tartott Tassi- és a Kvassay-zsilip révén kapcsolódik a folyamhoz.
- A hajóállomások távolabb esnek a tömegközlekedési megállóktól, 300-500 m. Kedvezőtlen az átszállás.
- Szétszabdalt a piaci környezet a hajózás vonatkozásában.
- Jelenleg szinte csak idegenforgalmi (turisztikai, szállodahajó és szabadidős), valamint közforgalmú távolsági hajózás létezik. A forgalom csupán mintegy 3000 utas/nap.
- A túlterhelt rakparti útszakaszok jelentős elválasztó hatást fejtenek ki, a rakpartok meglévő használata korlátozza a közforgalmú hajózás fejlődését.

d) a telepítési tényezők értékelése

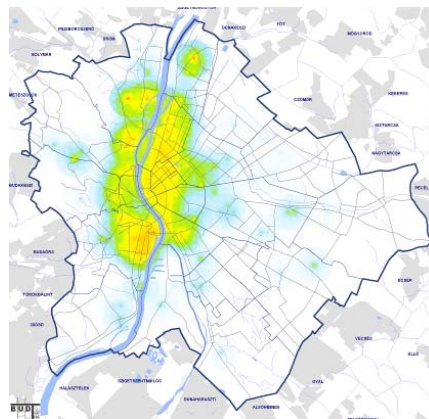
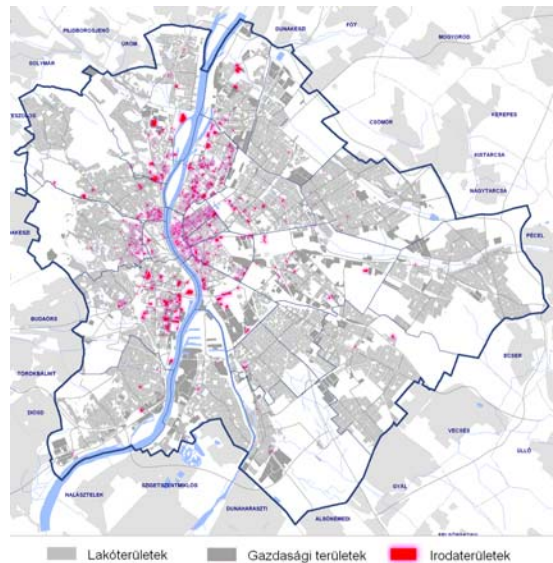
A gazdasági területek Budapest beépített területeinek 12,25%-át foglalják el, amely 3072 ha.

A gazdasági területek telepítését a térbeli keretek, a városszerkezet befolyásolja a gazdasági folyamatok mellett. A gazdasági területek túlnyomórészt a termelés és a logisztika területei, csak kisebb arányban fordul elő kis- és nagykereskedelem, itt találjuk a K+F egy részét is. A végzett tevékenység alapján ide tartoznak a mezőgazdasági üzemek is.

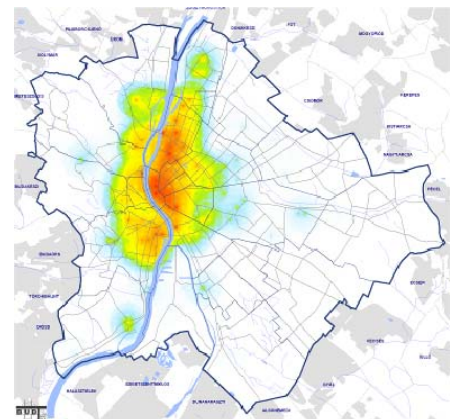
A gazdasági területek egy része a lakóterületekbe ékelődve, illetve ezekhez közel helyezkedik el, ami számos konfliktus forrása. A gazdasági területek általában alacsony színtszámúak (a területük 85%-án 1, 2 vagy 3 szintes), a szükséges szabadtéri kiszolgálási területek miatt beépítési mértékük sem magas (területük 80%-án 50% alatti a beépítési mérték, 1,0 m²/m² alatti a szinterületi mutató). Kivételt néhány régi iparterület képez, így például a volt Csepel Művek területe.

Budapesten a közül a munkavállalók 90%-a a tercier szektorban dolgozik, az ezzel kapcsolatos munkahelyek nagy részét az irodaházak területén találjuk.

A történelmi belváros mellett ún. irodatengely alakult ki a rendszerváltást követően a Váci út mentén, ami elsősorban a 3-as metró üzembe helyezésének köszönhető. Hasonló tengely van kialakulóban a dél-budai területeken a volt barnamezős területek átalakításával, beépítésével.

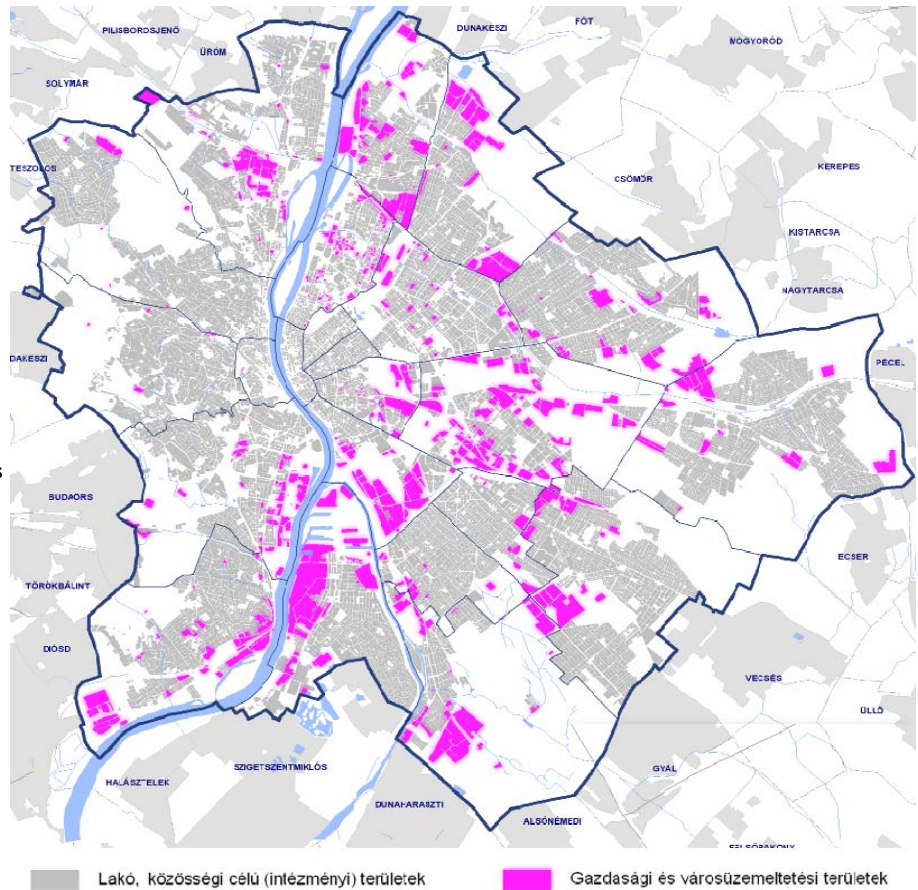
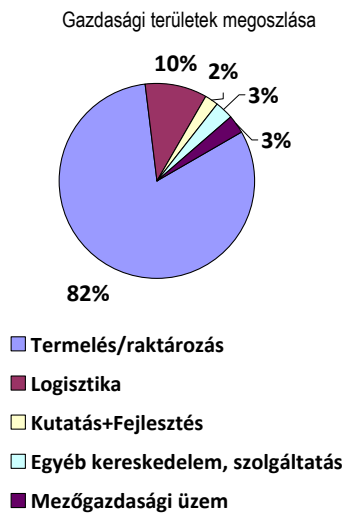

Egy hektárra jutó irodaterület

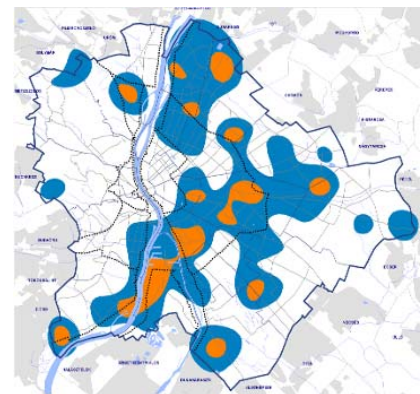
Egy hektárra jutó irodaszinterület

Az egy hektárra jutó irodaterület értékei a pesti és budai központi területek tágran értelmezett területén kiemelkedőek észak-déli irányban elnyúlva. Az egy hektárra jutó irodai szinterületek értékei ugyanitt magasak.

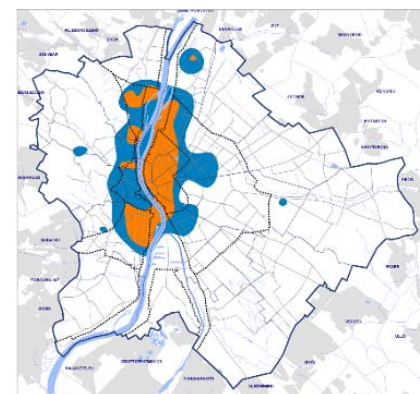
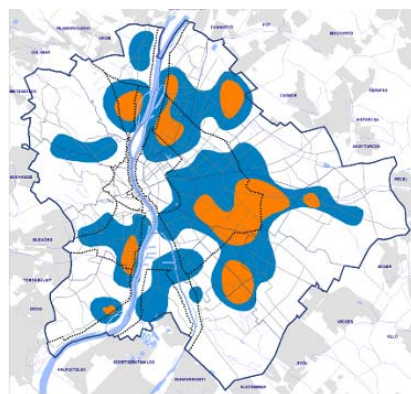

A gazdasági területek sűrűsödése egyértelműen a pesti városrészen domináns. A korábbi ipari zónák történeti alakulását követik, egybefüggő térség a város átmeneti zónájában található.

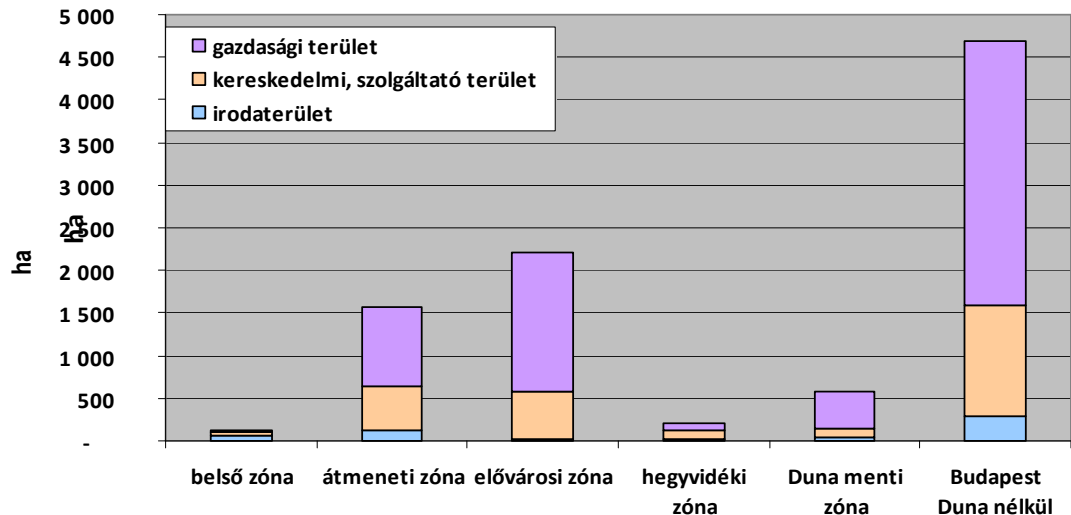
A bal oldali térkép a jellemző lakóterületi egységeket, a jobboldali a szerkezeti meg határozó gazdasági területeket mutatja

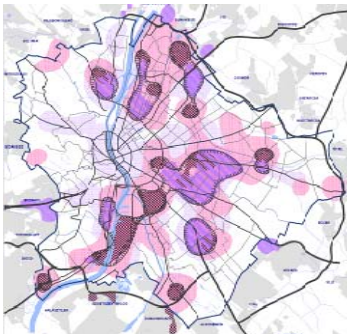
A bal oldali térkép a meghatározó kereskedelmi térségeket, a jobboldali az irodaterületek pozicionálását mutatja

Az üzleti típusú területeken (irodák, kereskedelem, szolgáltatás, termelő ipar stb.) minden zónában a legnagyobb arányban a gazdasági terület van jelen, kivéve értelemszerűen a belső zónát és a hegyvidéki területeket.

A gazdasági és kereskedelmi térségek magterületei

Az irodai területek térsége lényegesen kisebb arányú, de határozott módon a Dunával párhuzamosan húzódik egy viszonylag jól lehatárolható térségen belül a Lágymányosi térségtől Angyalföld északi részéig. Ennek oka a már ismertetett kedvező közlekedési infrastruktúrák jelenléte, a belső városrész igazgatási és pénzügyi funkcióinak közelsége, és nem utolsósorban a terület egyre növekvő presztízse.

Az ábrán a gazdasági és kereskedelmi térségek magterületeit és térségeit tüntettük fel, látszik, hogy ezek ötvöződése kereskedelmi szempontból a jó tömegközlekedésű területek felé orientálódnak.

A gazdasági területek érthető módon kerültek és kerülnek ma is a hegyvidéki átjárhatatlan térségeket. A mellékelt ábra jól jelzi, hogy az érintett gazdasági, üzleti térségek a hálózatokkal jobban „felvértezett” és jó infrastruktúrával rendelkező területeket részesítik előnyben. Mivel itt fontos a jó elérhetőség, a szállítás, az utóbbi évek fejlesztései elsősorban az M0 közelségébe igyekeztek húzódní még akkor is, ha nagyobb infrastruktúra kiépítéssel párosultak beruházásaik. A város logisztikai területei is ezeken a helyeken vetették meg a lábukat.

e) a területi innovációs potenciál

A területi innovációs potenciál jellemző főbb indikátorai a K+F helyek száma; az összes K+F létszám; a kutatók, fejlesztők száma; a K+F ráfordítások összege.

Budapest innovációs potenciáljának indikátorai

(Forrás: Budapest Statisztikai Évkönyve, KSH, 2010.)

Mutató megnevezése	2000	2007	2008	2009	2010
Kutató-fejlesztő helyek száma	840	1 199	1 152	1 196	1 275
Az összes dolgozó tényleges létszáma	24 865	26 617	26 887	27 825	28 842
Ebből: kutató, fejlesztő	15 564	18 025	18 841	19 400	20 016
A tudományos fokozattal és címmel rendelkezők közül:					
akadémiai tag	201	210	218	211	226
MTA doktor	966	1 033	1 040	1 048	1 020
kandidátus, PhD	3 735	5 725	5 866	5 949	6 100
Számított létszám	13 958	15 018	16 422	17 291	18 421
Ebből: kutató, fejlesztő	8 913	10 336	11 529	12 114	13 103
K+F-ráfordítás, millió Ft	64 996	148 080	161 634	181 008	188 813
Ebből:					
K+F-költség	50 785	131 339	143 183	159 515	167 765
beruházás	14 211	16 741	18 452	21 493	21 048
Egy kutató-fejlesztő helyre jutó ráfordítás, millió Ft	82	124	140	151	148

Pest megye innovációs potenciáljának
indikátorai

(Forrás: Budapest Statisztikai Évkönyve,
KSH, 2010.)

Mutató megnevezése	2000	2007	2008	2009	2010
Kutató-fejlesztő helyek száma	158	175	180	183	196
Az összes dolgozó tényleges létszáma	2 316	2 028	1 971	2 220	2 449
Ebből: kutató, fejlesztő	1 335	1 242	1 223	1 351	1 448
Tudományos fokozattal és címmel rendelkezők közül:					
akadémiai tag	15	9	8	6	6
MTA doktor	66	52	59	45	59
kandidátus, PhD	431	400	431	427	416
Számított létszám	1 173	1 234	1 277	1 445	1 673
Ebből: kutató, fejlesztő	619	756	756	862	977
K+F-ráfordítás, millió Ft	4 170	10 681	10 610	11 337	13 775
Ebből:					
K+F-költség	3 707	9 370	9 517	9 985	12 223
beruházás	463	1 311	1 094	1 352	1 553
Egy kutató-fejlesztő helyre jutó ráfordítás, millió Ft	28	61	59	62	70

Budapest Kutatás és fejlesztési adatai
TEAOR szerint

(Forrás: Forrás: KSH, 2008.)

	Költség	Beruházás	Ráfordítás
összesen⁶ (eFt)	82	10,6	92,6
Intézeti ⁷	30,1%	17,6%	29,2%
felsőfokú oktatás	17,7%	11,8%	17,0%
vállalati	50,3%	70,6%	53,8%
TEAOR szerint ebből⁸			
<i>Infó-kommunikációs technológia</i>	országosból	2,9%	4,0%
	vállalati	87,9%	80,0%
<i>szakmai tudományos</i>	országosból	34,3%	24,6%
	vállalati	74,7%	63,3%
<i>feldolgozóipar</i>	országosból	30,9%	52,3%
	vállalati	30,9%	52,3%

K+F költség, beruházás, ráfordítás társadalmi gazdasági célok szerint (a felújítások, és a kutatóhelyekre nem bontható K+F ráfordítások nélkül)⁹

K+F tevékenység területe (megye)	Összes kutatási, kísérleti fejlesztés költsége (1000 Ft)	Összes kutatási, fejlesztési (K+F) beruh. (1000 Ft)	Összes kutatási, fejlesztési (K+F) ráfordítás (1000 Ft)
Mindösszesen K+F tevékenység területe	229990802	30464300	260455102
Budapest	142737962	18451557	161189519
Pest megye	9502216	1093630	10595846
Fejér megye	6157007	667891	6824898
Komárom-Esztergom megye	1007028	195305	1202333
Veszprém megye	5914286	1061478	6975764
Győr-Moson-Sopron megye	8845699	774353	9620052
Vas megye	3211965	493126	3705091
Zala megye	883714	65487	949201
Baranya megye	3872227	301852	4174079
Somogy megye	1146370	122110	1268480
Tolna megye	272532	15045	287577
Borsod-Abaúj-Zemplén megye	4749413	614634	5364047

⁶ jelenti a 10 000 lakosra jutó költségvetés, beruházás és ráfordítás nominál értékét.

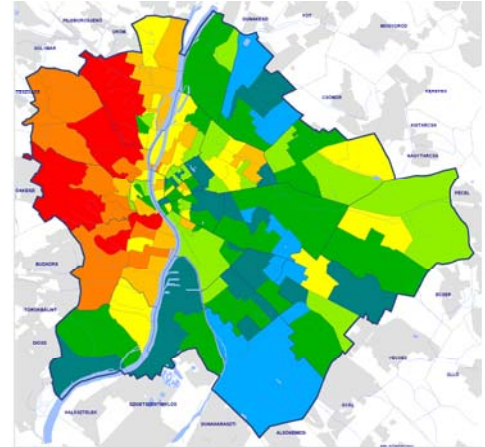
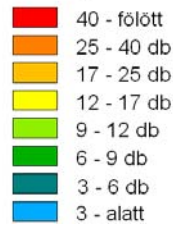
⁷ Ennek a kiadásnak a szektorok közötti megoszlását intézeti, felsőfokú oktatás és vállalati között. = 100%

⁸ Három tevékenységet emelhetünk ki, infokommunikációs Budapesten az országosból 2,9%-kal részesedik és ennek 87,9% a vállalatoknál történik.

⁹ Mindösszesen K+F szektor; Mindösszesen Társadalmi, gazdasági célok; Mindösszesen Tudományág '07; 2008. év; Mindösszesen Gazdálkodási formák

MTA KRTK Regionális Kutatások Intézete Közép- és Észak-magyarországi Tudományos Osztály adatai szerint a vállalatok székhely szerinti térbeli megoszlása a K+F szektorban jelentős különbséget mutat.

Jelmagyarázat:

f) Budapest gazdaságának versenyképességét befolyásoló tényezők

A Nemzetközi Menedzsmentfejlesztési Intézet Versenyképességi Központja (International Institute of Management Development (IMD) World Competitiveness Center) évente készít ún. Versenyképességi Évkönyvet, 331 versenyképességi indikátor felhasználásával. A vizsgálat 59 fejlett és fejlődő ország versenyképességi teljesítményét elemzi. Az indikátorokat 4 csoportra bontva vizsgálják: gazdasági teljesítmény; kormányzati hatékonyság; üzleti hatékonyság; infrastrukturális fejlettség (forrás: IMD). Hazánk a 2011. évi 47. helyről a 45. helyre jött előre a 2012. évben.

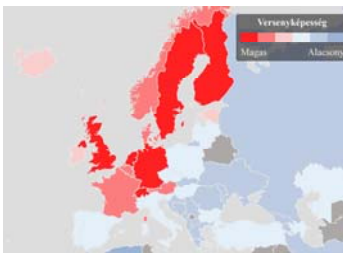
A World Economic Forum is készít ország elemzéseket évente versenyképességi szempontból (innováció, nemzetgazdasági hatékonyság, stb.). A 144 országra kiterjedő versenyképességi ranglistán Magyarország a 2012-2013. időszakra vonatkozóan a 60. helyen szerepel. A 2011-2012.-es kilátások alapján Magyarország a 48. pozícióban volt. A globális versenyképességi indexet három tényezőcsoport alkotja, és a GCI rangsort (növekedési versenyképességi index) a három alindex rangsorainak (makroökonómiai környezet index, közintézményi index, technológiai index) összegzésével képezik. Ez lehetőséget teremt arra, hogy az innováció (üzleti kifinomultság és egyéb innováció), a hatékonyság (felsőfokú oktatás, árupiac, munkaerőpiac, pénzügyi piac, technológia, piacméret) alap követelmények (intézmények, infrastruktúra, makrogazdasági környezet, egészségügy és alapfokú oktatás) tényezőcsoportok alapján részletesebb képet kaphassunk a versenyképesség számára gyenge, vagy erős tényezőkről a vizsgált országok vonatkozásában.

Relatív legjobb pozíciója Magyarországnak a hatékonyság területén mutatkozik (52. hely). Legrosszabb feltételek az innováció számára mutathatók ki nemzetközi összehasonlításban (58. pozíció). Megállapítható ugyanakkor, hogy jelentős különbség nincs Magyarországon a három tényezőcsoport összehasonlásában, viszont mivel hazánk esetében nem mutatható ki egy kiugróan pozitív tulajdonság sem, ezért összességében rosszabb pozícióba sorolódik, mint az egyes tényezők alapján.

Az országon belül Budapest és agglomerációja az ország legversenyképesebb területe, legfontosabb kapcsolódási pontja, amely egyedülállóan alkalmas arra, hogy rajta keresztül hazánk egésze bekapcsolódjon az európai, illetve a globális gazdasági, társadalmi, kulturális vérkeringésbe. Számos funkciójából adódóan nem a hazai térségekkel, hanem más, elsősorban közép-európai, nagyvárosi térségekkel kell versenyeznie. Budapest nemzetközi versenyképessége, és az ország többi régiójával való együttműködésének (kompetencia- és munkamegosztás, elérhetőség, kooperáció, stb. révén) hatékonysága alapvetően befolyásolja az ország egészének, s minden egyes régiójának fejlődési pályáját.

Az Economist Intelligence Unit (EIU), a világ legnagyobb, nem befektetési banki jellegű gazdasági-pénzügyi elemző és előrejelző csoportja a világ 120 legnagyobb városára dolgozott ki új versenyképességi indexet nyolc fő kritérium – gazdasági erő, humántőke, az intézményrendszer hatékonysága, pénzügyi érettség, globális vonzerő, az infrastruktúra fejlettsége és hatékonysága, környezeti és természeti kockázatok, valamint társadalmi-kulturális karakter – alapján.

World Economic Forum
Global Competitiveness Index, 2012-2013

Budapest versenyképességi pozíciója

Évről-évre megfigyelhető átrendeződés a felmérés gazdasági erőre vonatkozó paramétereit tekintve. A gazdasági szempontból legerősebbnek számító városok top húszas listáján mindössze öt Ázsián kívüli helyszín található.¹⁰

Budapest 50,4 ponttal az 55. helyre került, a dél-koreai Incson, valamint Lisszabon, Moszkva és Tel Aviv elé. A többi közép-kelet-európai EU-főváros közül Varsó és Prága az 53., illetve a 46. helyezést kapta, Bukarest ugyanakkor a 76. helyre került.¹¹

Az általános feltételezésekkel ellentétben az EIU-vizsgálat prognózisa szerint nem a metropoliszok, hanem a kisebb, 2-5 millió lakosú városok lesznek a fejlődés motorjai. Gazdasági erő szempontjából az EIU által monitorozott huszonhárom megváros közül csak kilenc jutott be a top harmincba.

Budapest versenyképességét növelő tényezők az alábbiak lehetnek (kitörési pontok):

- Budapest nemzetközi K+F szerepének növelése (multinacionális vállalati kutató-fejlesztő központok letelepítése, hazai ráfordítások, stb.);
- a pénzügyi és üzleti szolgáltató irányítási-szervezési, központjainak letelepítése;
- a hazai és a nemzetközi közlekedési kapcsolatok szélesebb körű kiépítése;
- Budapest központi szerepének erősítése az Európai Unió és a Balkán, valamint Kelet-Európa között;
- a központi szerephez szükséges IKT, és magas szintű üzleti infrastrukturális és szolgáltatási fejlesztések ösztönzése;
- a földrajzi pozíciót kihasználva a logisztikai szektor bővítése;
- a kreatív gazdaság, a tudás-ipar feltételeinek kialakítása, bővítése;
- High-tech iparágak és a kiemelkedően magas hozzáadott értéket előállító tevékenységek ösztönzése;
- nemzetközi turisztikai és kulturális központi szerep erősítése;
- zöld gazdaság, ökogazdaság kapacitásainak kiépítése, bővítése;
- belső városi területek megújítása (lakó-, és különösen a barnamezős területek) innovatív, integrált városfejlesztés;
- külső városrészek alulhasznosított területeinek gazdaságú célú megújítása, zöldterületek védelme, termelőkapacitások újrahasznosítása;
- együttműködések (önkormányzatok, vállalatok, stb.) fokozása, közigazgatás átszervezés, az agglomeráció szorosabb és harmonikusabb együttműködésének kialakítása.

Innováció a vállalatokban

Meghatározó jelentőségű globális társadalmi-gazdasági folyamat a tudásalapú gazdaság kiépülése: azok a régiók lehetnek versenyképesek, amelyek a termelési szerkezetüket a magas hozzáadott értéket tartalmazó termékek és szolgáltatások előállítására programozzák át. Az európai témára vonatkozó stratégiák azt erősítik meg, hogy ennek két fő forrása különíthető el. A kormányzati GDP-ből származtatott (14%), valamint a vállalati szereplők (71%) és a külföldiek 15%-a. Az első felülről, a másik alulról építkező. Napjainkban minden tizedik kutató mikro-vállalkozásban dolgozik. A jövőbeli növekedés a helyi vállalkozásokból származtatható, ami a korábbiaktól eltérően megosztott igények és helyzetek szerint történik, amelyre a központi stratégiák korlátozottan képesek hatni. A vállalati K+F kormányzati támogatásában erős a nemzetközi verseny, emiatt Magyarország pozíciói veszélyben lehetnek. Mindez a külföldi működő tőkének a tudásalapú tevékenységekkel kapcsolatos lokációs döntéseit érinti (fejlesztés, megújulás, modernizáció kérdéskörben). Ebben a kérdésben Budapest érintettsége az országban meghatározó jelentőségű.

Budapest erősségét az emberi erőforrások és a gazdasági és földrajzi hatások jelentik, lehetőséget a nyitott, kiváló és vonzó kutatási rendszerekben, a pénzügyi támogatásokban, az innovációs kapcsolatokban és a vállalati készségekben, a szellemi tőkében és az innovatív vállalkozások számában látunk. A helyi gazdaságfejlesztés alapja úgy épül fel, hogy innovációs képesség, termelékenység és az életszínvonal.

Az Európa 2020 stratégia hat területen kiemelt (ún. „zászlóshajó”) kezdeményezést is tett, ezek a következők:

1. EU és tagállami szintű beruházások nemcsak a K+F+I-ben, hanem az oktatásban, valamint az információs és kommunikációs technológiákban,

¹⁰ Forrás: VG

¹¹ Forrás: HVG

2. a K+F+I-ben érintettek együttműködése uniós és nemzetközi viszonylatban egyaránt,
3. több innováció; a tudományos és az üzleti világ közötti együttműködés javítása,
4. az innovációt segítő adminisztráció fejlesztése (pl. a szellemi tulajdonjogok, szabályozások, szabványok, közbeszerzések területén),
5. innovációs partnerségek a társadalom egészét érintő főbb problémák kezelésére, a kapcsolódó fejlesztések és a piaci bevezetés gyorsítása,
6. a társadalmi innováció erősítése.

Az ország kutató és fejlesztő tevékenységet folytató 1.400 vállalkozásának fele Budapesten található, noha az elmúlt évtizedekben megindult ezek városkörnyékbe történő kiáramlása. Több száz ilyen vállalkozás az agglomerációs gyűrűben nyitott telephelyet. Több esetben itt a tudásközpontú vállalkozásoknak kedvezőbb ipari parkok, tudásparkok nyújtottak lehetőséget. Az ún. házon belüli ráfordítások aránya visszaesett, a teljes vállalati K+F ráfordításon belül csökkenő tendenciát mutat a folyó költségekhez képest. Ami hosszú távú üzenetet hordoz, hogy a beruházások aránya gyorsan esik vissza és eddig soha nem látott mértékeket ér el.

Az innovációs versenyben döntő jelentőségű a tevékenység mellett a méretgazdaságosság. A középvállalatok összesített ráfordításainak növekedése figyelemreméltó, amit az átlagos ráfordítási adat folyóáras növekedése is alátámaszt. Az innovativitás a cégmérettel együtt nő, szinte exponenciálisan: a kisvállalatok mintegy 15%-a, a közepes méretű vállalkozások 30%-a, a 250 főt, vagy többet foglalkoztató cégek csaknem 60%-a innovatív. A K+F ráfordítás nominálisan nem növekszik. Ezen belül: a nagyvállalati körben az egy vállalatra eső K+F ráfordítás csekélyebb mértékben növekszik, míg a mikro-vállalatoknál a K+F ráfordítás növekszik, a 2007. évi visszaesést követően a közepes vállalatok ráfordítása jelentősen nő, a kisvállalatok esetében jelentős felfutás volt tapasztalható, majd a dinamika 2009-ről 2010-re megtört és csökkenésbe fordult. Magyarországon már 2002-ben lehetővé vált a vállalkozások számára az innovációs adókedvezmény, mégis egy évtized múltával is itt tartunk.

A kockázati tőke befektetések jogi keretei a piacgazdaság kezdete óta rendelkezésre állnak Magyarországon. A vállalkozások életciklusa szempontjából azonban a korai felfutást elindítóknak, az ún. magvető pénzeknek van nagy jelentősége. Kiemelten azoknak, amelyek kapcsolt integrált területekre vonatkoznak, mert ezzel nemcsak a kockázatot csökkentik, de a multi-hasznosítást is lehetővé tesznek. Lehet ez horizontális, azaz a helyi gazdasághoz kapcsolódó, beszállítói módú vagy a termelés egész láncolatára vonatkozó.

A kkv körben Közép-Magyarország innovációs elmaradása is meglehetősen nagy az EU-átlaghoz képest (18%-a vesz részt új termék fejlesztésében, szolgáltatás végzésében). Fontos szereplői az innovációs rendszernek az ún. kipörgetett, vagy spin-off vállalkozások, melyek az interdiszciplináris tudás fokozódó jelentőségére hívják fel a figyelmet. Ezek akkor jönnek létre, ha egy-egy jellemzően oktatási szervezetben olyan új tudás jön létre, melynek hasznosítására érdemes vállalkozást alapítani. Sajnos még az ún. kutató tudományegyetemek sem rendelkeznek olyan pénzügyi alapokkal, hogy a termék piacra jutását támogassák, ezáltal később az egyetemi hírnevet ezzel is fényesítsék, és többletforrásokhoz jussanak. Ezzel is összefügg, hogy Budapest mind az új termékbevezetésben, mind a marketing és szervezési innovációban az országban vezető szerepű, referencia helye. Van olyan szervezet, ami a vállalkozások piacra jutását, ún. validálást segíti.

A vállalatiirányítási filozófia a teljesítménynövelést ötvözi a szociális érzékenységgel, a társadalom iránti szolidaritással, a környezettudatos tevékenységgel, valamint a munka-, és egészségvédelem követelményeinek kompromisszumot nem tűrő betartásával. Megerősíthető, hogy a vállalkozások azokat vezetik be, amelyekre kényszerük van. Ezek többnyire a minőségbiztosításhoz kapcsolódnak és hosszú távú innovációk maradnak hátrébb. A vállalatok általában alacsony számban fejlesztenek más szervezetekkel közösen, ami a kockázatokat növeli, és mindezek mellett elmaradnak azok a lehetséges előremutató gazdasági lépések, amelyek szükségesek lennének. A kisebb vállalkozások a komplex munkaerőre törekednek, míg a nagyvállalatok a speciális ismeretekkel bírót keresik. A cégek 15%-a említette, hogy az innovációjukat súlyosan **hátráltatta**, hogy megcélzott piacukon **egyeduralkodó vállalatok tevékenykednek**, de az innovatív termékek és szolgáltatások iránti bizonytalan piaci igényt is 14% említette. Az innovációt akadályozó tényezők a vállalatok piacaival és humán erőforrásaival vannak összefüggésben, melyeket a cégek jellemzően pénzügyi akadályként élnek meg.

Az innovatív cégek összességében jobban tudták **bővíteni alkalmazotti létszámukat**, mint a nem innovatív cégek. Itt utalhatunk vissza arra, hogy az innováció integrált

településfejlesztést tesz lehetővé, hozzájárul a foglalkoztatás bővítéséhez, valamint folyamatos ismeret és készségfejlesztő motiváció.

Budapest az ország oktatási és kutatási szektorának a felét jelenti. A kutatásban foglalkoztatottak teljes munkaidőre számítottan 61,4%-a, az MTA köztestületi tagjainak 37%-a, a költségek 63%-a, a beruházások 60%-a és a ráfordítások 61%-a itt jelenik meg.

A felsőoktatásra és a magasan kvalifikált munkaerőre alapozott tudás- és készség alapú gazdasági szektor további lehetőségei várnak kiaknázásra.

1.2.4. társadalmi környezet

a) kulturális adottságok, értékek

A magyar kulturális intézmények – színházak, múzeumok, kiállítások, zenei intézmények, kulturális központok és művelődési házak, könyvtárak, mozik stb. – a város fejlődése során fokozatosan alakultak ki és jelenleg is nagy számban koncentrálnak Budapesten. Budapest az egy főre jutó mozi- és színházlátogatások számát tekintve az európai nagyvárosok élmezőnyébe tartozik, de például a múzeumlátogatásokat tekintve átlag feletti értéket mutat.

A fővárosban jelenleg 127 **múzeum, kiállítóter** található. A múzeumok látogatottsága nagyon eltérő, a látogatások nagy része mintegy harminc legjelentősebb múzeumba összpontosul. A nagyobb budapesti gyűjteményeket befogadó épületek többnyire értékes épületek, vagy épüleegyüttesek. A legjelentősebb, a több múzeumot és kiállítást befogadó Budavári Palota, de kiemelkedő a Szépművészeti Múzeum és a Múcsarnok együttesének jelentősége is.

Budapesten 189 működő **galéria** ismert. A galériák a budai oldalon a vár térségében koncentrálnak, míg a pesti oldalon a nagykörúton belüli területeken jelennek meg nagy számmal. Kimagasló galériák száma a belvárosban.

Számos budapesti **színház** magas építészeti értéket képviselő épületekben kapott helyet, melyek városképi szempontból is meghatározóak. A hagyományos, e célra létesített színházépületek legnagyobb része a belvárosban, elsősorban annak pesti részében helyezkedik el. Ezek a város leglátogatottabb helyszínei közé tartoznak. Külső városrészekben többnyire nagyobb befogadóképességű, többcélú termekben is lehetőség adódik színházi előadások megtartására. A színházba járók száma a rendszerváltás előtti 3,8 millióról 2000-re 2,1 millióra csökkent. Azóta a negatív tendencia megtörni látszik: a színházlátogatók száma 2009-ig 2,4-2,6 millió szinten stabilizálódott.

Budapest világhírű **zenei hagyományai** ellenére viszonylag szerény zenei intézményhálózattal rendelkezik. A speciális akusztikai igényeket kielégítő hangverseny termek a város központjában, vagy ahhoz közel helyezkednek el. Emblematikus intézmények a Liszt Ferenc Zeneakadémia, a Művészetek Palotája és a Magyar Állami Operaház. A zenei rendezvényeinek száma növekszik, a meglévő befogadó-kapacitás jól kihasznál.

Budapesten jelenleg 490 **könyvtár** található, melyek magukba foglalják a szakkönyvtárakat, egyetemi, egyházi, felsőoktatási, munkahelyi stb. könyvtárakat is. A könyvtárak eloszlása a város területén egyenlőtlen. A belvárosban nagyobb számban található, amit többek közt az oktatási intézményekkel való szoros kapcsolatuk és a könnyű elérhetőség igénye is indokol. A külső területeken a könyvtárak viszonylag egyenletesen helyezkednek el, lakóterületekről könnyen elérhetők.

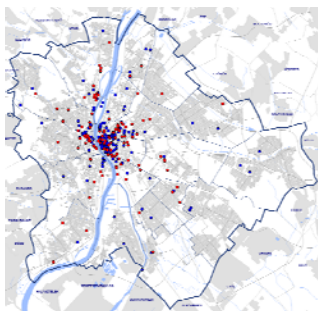
A **kulturális központok, művelődési házak** eloszlása városi szinten egyenlőtlen, mivel nagy számban a belvárosban koncentrálnak, de a külső városrészekben egyenletesebben helyezkednek el, mert minden kerület és nagyobb közösség számára már korábban építettek.

A fővárosban 30 **mozi** található, melyből 10 helyezkedik el bevásárlóközpontban. A hagyományos mozik közül néhány kimagasló építészeti értéket is képvisel (pl.: Uránia mozi, Corvin mozi). Számuk a többi szórakoztató intézményhez képest alacsony és folyamatosan csökken. (A városzerte megszűnő mozik terméinek megfelelő hasznosítása városrendezési kihatású kérdés.) Budapesten működik Kelet-Közép-Európa egyik legnagyobb mozihálózata, ezen belül nagy az „art” -mozik száma.

A Városligetben elhelyezkedő **Fővárosi Nagycirkusz** mellett csak néhány kisebb, állandó befogadó helyszínnel nem rendelkező utazó cirkuszi társulat működik a fővárosban. A Fővárosi Nagycirkusz előadásai évek óta mintegy 300 ezer látogatót vonzanak évente.

Budapest kulturális életét jelentősen befolyásolják az itt rendezett fesztiválok, melyek évről évre felporzdítik a városban élők és a turisták életét egyaránt. Jellemző a

Múzeumok, kiállítóterem és lakóterületek térbeli elhelyezkedése

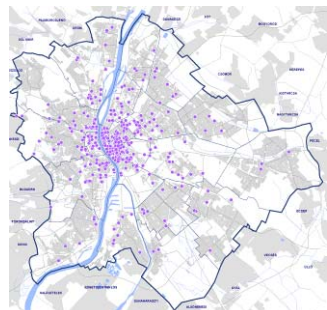
● Múzeumok ● Kiállítóterem

Internetes forrásokból gyűjtött Budapesti színházak és hangversenytermek térbeli elhelyezkedése

● Színházak ● Hangversenytermek ● Opera

Internetes forrásokból gyűjtött Budapesti könyvtárak térbeli elhelyezkedése

gasztronómiai, a zenei és az irodalmi fesztiválok megtelepedése a kulturális létesítményekben és a melegebb hónapokban a közterületeken, zöldterületeken egyaránt.

b) területi identitás, civil aktivitás

Arculat, atmoszféra

Korábbi felmérések alapján Európában a kulturális érdeklődésű turisták által legvonzóbbnak tekintett városok között Párizs, Róma, London, Athén, Velence, Firenze, Bécs, Prága, Barcelona, Amszterdam, Dublin, Edinburgh, Madrid, Berlin, Koppenhága után Budapest szerepelt (Richards 2001). A sorrendet jelentősen **meghatározta a város tényleges kulturális gazdagsága**, emellett az adott város arculata, atmoszférája is. Budapestnek - a magyarok és a Kárpát-medence hagyományos kulturális központjának - a vonzó kulturális arculata összetett, sokszínű hagyományok alapján fejlődött ki. Kiemelkedő korszakok hagytak meghatározó nyomot a városra, mint:

- a XIX. század,
- a XX. század kezdete,
- a két világháború közötti időszak,
- az ezredforduló időszaka.

A város kulturális élete (többek között a fesztiválok) jelentősen befolyásolja lakóinak életminőségét, identitástudatát és kötődését. Egyedi téma köré, rendszeresen szervezett fesztiválok nem csak az eseménysorozat ideje alatt képesek látogatókat vonzani, hanem folyamatosan, az adott desztináció imázsára gyakorolt jelentős hatásukon keresztül is. A fesztiválok befogadó helyszínei többnyire állandó helyszínek, állandó, vagy ideiglenes építmények. Minden esetben a városi infrastruktúrát jelentős mértékben igénybe veszik.

Szomszédsági, lakossági együttműködések

A szomszédsági együttműködések, lakossági együttműködések, az ezekből kinövő civil szervezeti formák alkalmasak az egészséges életmóddal, környezetvédelemmel kapcsolatos **szemléletformálásra**, a helyi identitás erősítésére, a kulturális együttműködés háttérének megteremtésére és a társadalmi **hátrányok csökkentésére**, a szociális problémák helyi szintű kezelésére. Az ilyen együttműködések a közös munka során csökkentik az előítéleteket, elősegítik a generációk közötti párbeszédet és együttműködést, oszlatják a társadalmi kisebbségekkel kapcsolatos tévhiteket, ezzel segítik az integrációt. A helyi kezdeményezések ösztönzik az **öngondoskodást**, fejlesztik a társadalmi felelősséget, ezért a főváros támogatja a helyi, szomszédsági együttműködések, kisközösségi kezdeményezéseket, önkéntességet és önkéntes mozgalmakat. A helyi lakossági kezdeményezések kiterjesztése a helyi vállalkozói szektorra hatékonyabbá, nagyobb tömegeket elérővé teszi őket. Ezért fontos a helyben meglévő programok találkozási, összekapcsolása egymással és a vállalatok társadalmi felelősségvállalásának jegyében zajló programokkal

c) humán erőforrások: demográfiai szerkezet és prognózis, foglalkoztatási viszonyok, humánkapacitások, jövedelmi viszonyok, valamint a kisebbségek helyzete

A budapestiek abban különböznek az ország többi településén élő lakosságtól, hogy **képzettebbek, magasabb jövedelemmel rendelkeznek**, amiből magasabb fogyasztás is következik, a foglalkoztatottság hozzáadott értékű nemzetközi kapcsolatokra épülő és üzleti tevékenységekkel bővített tevékenységekből származik, valamint az innováció, a kutatás - fejlesztés, és az oktatás centruma. A nyugdíjasok aránya magasabb, mint az országos átlag. Az országotól eltérő társadalmi megoszlás, iskolázottság preferenciái, minden napok szokásai visszahatnak arra, hogy hogyan használják, illetve működtetik a várost.

A 2011. évi előzetes népszámlálás adata szerint **Budapest népessége 1737 ezer fő**, amely közel azonos a 2001. év végi lakónépesség számával.

2007 után Budapesten a lakosság számának csökkenése megállt, ami a nemzetközi bevándorlással, a halandósági mutatók javulásával és a hosszabb várható élettartamokkal vált elérhetővé. A jövőben nem is a lakosságszámban, hanem annak életkor szerinti összetételében valószínűsíthető kedvezőtlen változás. Csökkenő számú gyermekkorúval és növekvő számú időssel kell számolnunk. A munkaképes korúak száma és aránya is az elkövetkező időszakban indul csökkenésnek. Ezek együttesen növekvő eltartási terhet jelentenek a gazdaság számára.

A csökkenő lakosságszám jellemzően nem az itt élő népesség reprodukciójának csökkenéséből származik, ezért kulcskérdés a külső-belső migráció szakmai - urbanus szabályozással való támogatása.

Lazuló generációs hatással lehet a jövőben együtt élni. A kései gyermekvállalás, a szülői ház korai elhagyása, a több generációs háztartások sorvadása, a növekvő nyugdíjkorhatár átrendezi a generációs minták átadását.

Távlatban **természetes fogyás** prognosztizálható azzal, hogy mérséklődik a szülőképeskorúak száma és a termékenység, a születések száma csökken, míg a halandóság alig javul. Budapesten rövid a születéskori átlagosan várható élettartam, és a kerületi különbségek akár 15 évet is elérhetik! Az élettartam azokban a kerületekben javul, ahol jó az életminőség, tudatos és megelőző életvitel jellemző. Az előregedés új szakaszába lépünk több okból is. Nő az idősök száma és aránya, az eltartási arány kedvezőtlené válik, az átlag életkor eléri a 40 év feletti évet. Tehát hosszabb ideig élünk és tovább kell, hogy dolgozzunk. A munkában eltöltött időszak is nő, ami ismét visszautal a fizikai és szellemi erőnlétünkre. Nagytávlatra a 65-x évesek akár a lakosság harmadát is meghaladják, ők számottevő fogyasztói réteget fognak alkotni, a humán szolgáltatások fejlesztése új gazdasági lehetőség is (silver economy).

Humán tökefejlesztés mind szellemi, mind fizikai értelemben szükségessé válik. Az egészség, a készségek és képességek megőrzése érdeke az egyes embereknek, a munkaerő piacnak, az egészségügynek.

Háztartások

Az **egyszemélyes** háztartások jelenlegi **35%-os** aránya tovább nő, mert az induló fiatalok és az egyedül maradó idősök száma egyre több. A lakásstruktúrájának célszerű követni a családépítési szakaszokat. Lakásfenntartási költség többletet vállal az, aki az életciklusból adódó igényeket nem követi. A lakhatás és munkahelyvállalás is nagyobb mobilitást igényel. 2007-2010 között felgyorsult a **fiatalok visszaáramlása**. Az egyes rétegek sérülékenyek és számolni kell azzal, hogy a magas és növekvő lakhatási költségek lesüllyedő helyzetet fognak okozni. A belső városrészekben elérhető, kis lakások, alacsony fenntartási költséggel, használva a városi szolgáltatást, a fiatalok életigényét elégítheti ki. Az ingatlan árak és a térbeli elérhetőség meghatározó módon hatott vissza a munkahelyek térbeli elmozdulására. Budapest célja az, hogy nyújtson kiegyensúlyozottabb elérhetőbb lehetőségeket, szolgáltatásokat a városiakok, használók számára, hogy azok életszakaszuknak és körülményeiknek megfelelően választhassanak, miközben törekszik a térbeli-társadalmi különbségek mérséklésére. A városhoz kötődés nemcsak változó és sokirányú keresletet jelent, de nagy fogyasztói-elosztói piacot is.

Prognosztizálható folyamatok

A koncepció időtávjában prognosztizálható demográfiai folyamatok közül meghatározó az, hogy a lakosság száma csak nemzetközi vándorlással tartható fenn. A reprodukció mérséklődésével együtt jár az idős korosztályok növekvő aránya, mely új keresletet fog generálni.

Valószínűsíthető, hogy a rendelkezésünkre álló munkaerőforrás mennyisége szűkül, az uniós szinthez viszonyított alacsony foglalkoztatottsággal nem tarthatóak fenn a városiakok életét, a város működését biztosító struktúrák. A munkából élők arányának kívánatos növekedése nemcsak a gazdaság teljesítőképességéhez, de az önálló, támogatásra nem szoruló, adófizető polgárság megerősödéséhez is hozzájárul.

Az élet több területén törekedni kell az esélyegyenlőség érvényesülésére, nemre, korra, fogyatékosokra vagy más tulajdonságra tekintet nélkül, mert ezzel képesek leszünk humán erőforrásaink megőrzésére.

A fenti változások úgy összegezhetők, hogy hosszabb ideig élünk és dolgozunk, kisebb családban, és fel kell készülni arra, hogy a „silver economy” gazdasági, szolgáltatási és kereskedelmi követelményekkel lép fel. A városfejlesztési koncepció időtávjában prognosztizálható demográfiai folyamatok közül meghatározó az idős korosztályok növekvő aránya, mely számos új gazdasági, társadalmi összefüggés – silver economy, egészségmegőrzés, életfogytig tartó tanulás stb.– jövőbeli jelentőségét erősíti. Az idősödő társadalomban az ifjúság helyzetbe hozása kulcskérdés.

Alacsony mértékű foglalkoztatottsággal nem tarthatóak fenn a városiakok életét, a város működését biztosító struktúrák. A munkából élők arányának kívánatos növekedése nemcsak a gazdaság teljesítőképességéhez, de az önálló, támogatásra nem szoruló, adófizető polgárság megerősödéséhez is hozzájárul. A munkaerőpiacra be- és kilépők száma a

kedvezőtlen demográfiai folyamatokkal összefüggésben tovább romlik (a kilépők száma meghaladja a belépőket).

Cigány kisebbség

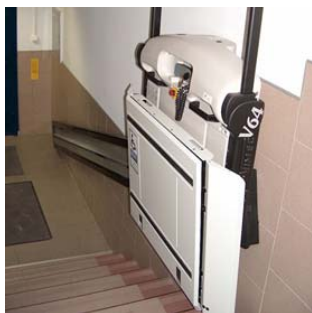
A cigány lakosság népességen belüli arányáról nincsenek megbízható adataink. A felmérések szerint arányuk a fővárosban 15-20% közöttire tehető. A szociális-oktatási integrációjuk a többségi lakosság integrációjához hasonló eszközökkel oldható meg, szükség van azonban velük kapcsolatos szemléletformálásra, a társadalmi előítéletek oldására.

A cigányoknak a teljes cigány népességéhez viszonyított aránya régiók szerint %

(Forrás: Kemény István – Janáky Béla
A 2003. évi cigány felmérésről)

Régiók	1971	1993	2003
Északi	20,4	24,3	30,8
Keleti	23,0	19,8	19,4
Alföldi	16,0	12,0	10,5
Budapesti iparvidék	19,0	18,2	17,3
Dél-Dunántúli	20,0	22,8	18,1
Nyugat-Dunántúli	1,4	2,9	3,9

Esélyegyenlőség

Budapest közterületeinek és intézményeinek jelentős részében még mindig nem valósul meg a komplex **akadálymentesítés**. Ez a leginkább azokat hozza hátrányos helyzetbe, akik nehezen mozognak (pl. idősek, a fogyatékos emberek, kismamák, átmenetileg mozgáskorlátozottak), vagy akiknek gondot okoz az információkhoz való hozzáférés a kommunikáció hagyományos csatornáin keresztül.

A hivatalok **ügyintézési** rendszere sem felel meg minden csoportnak. Jóllehet az utóbbi időben több hivatalban egyszerűsödött az ügyintézés, azonban még mindig vannak olyan esetek, amikor fogyatékos emberek, vagy valamilyen más értelemben hátrányos helyzetű csoportok nem tudják a szolgáltatást számukra megfelelően igénybe venni.

A beiskolázási rendszer működésének felülvizsgálatán kívül szükség van az iskolák pedagógiai programjainak ilyen irányú korszerűsítésére, illetve a pedagógusok célirányos továbbképzésére is.

A demográfiai trendek jelzik, hogy a következő évtizedekben a főváros társadalmában is jelentősen meg fog nőni az idősek aránya. Jelenleg nem felel meg az európai fejlett államokban tapasztaltaknak az **idősek** társadalmi integrációja, a gondozásra szoruló idős emberek életminősége, és nem biztosított a mindennapi életben való aktív részvétel sem. A következő néhány évben el kell érni, hogy az idősekkel szembeni diszkrimináció csökkenjen, és a munkaerőpiac felkészüljön a népesség öregedésének gazdasági és társadalmi következményeire.

Minden **fogyatékos** személynek a fogyatékoság típusától és a fogyatékos személy életkorától függetlenül szüksége van megfelelő oktatásra, képességeinek megfelelő munkára, rehabilitációra-rehabilitációra, jövedelmi biztonságra, családi életre és az emberi méltóságot is figyelembe vevő lakhatásra.

Az **oktatás** területén az utóbbi időben több intézkedés is történt az esélyegyenlőség megerősítésére, melyeket a folyamat megerősítésére folytatni szükséges.

1.2.5. közlekedési (országos és térségi jelentőségű közúti, kerékpáros, vasúti, légi és vízi közlekedés) és kommunális infrastruktúra

a) vonalas rendszerek, létesítmények

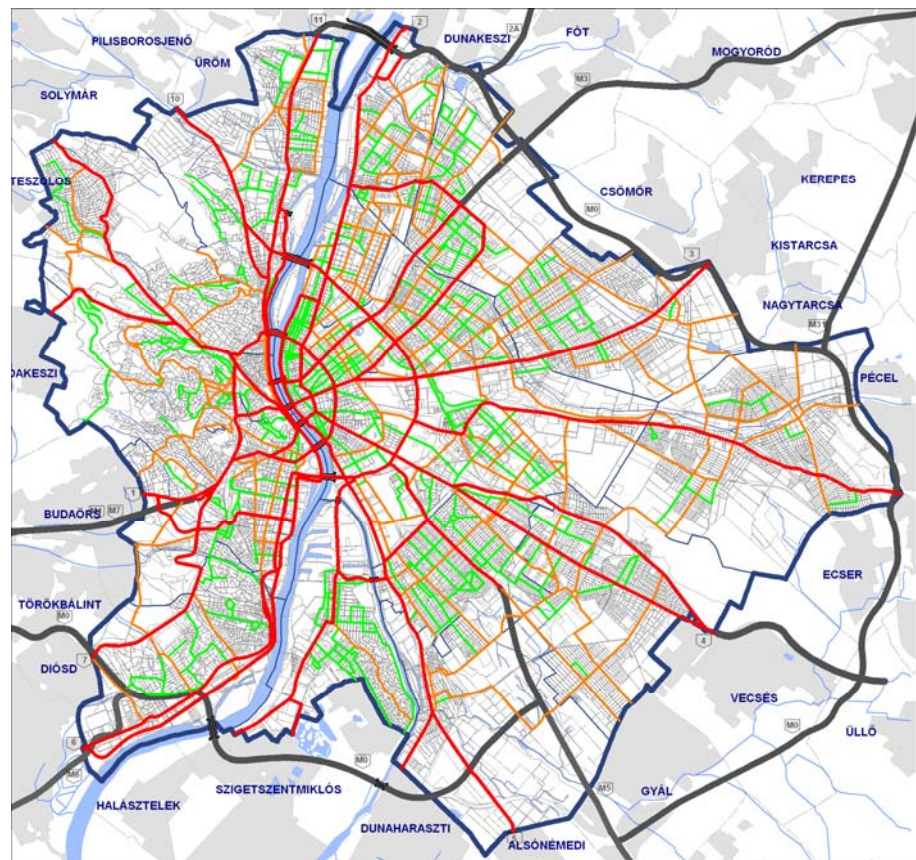
Az Óbuda, Buda, Pest önálló városok egyesülésével 1873-ban létrejött Budapest (194 km²) 1950-ben 7 város és 16 község beolvasztásával érte el jelenlegi közigazgatási határait. A város 525,13 km²-es közigazgatási területén belül jelenleg 94,53 km² tartozik a közlekedési funkciójú területek közé, mely a teljes terület 18%-a.

A morfológiai adottságok jelentős mértékben meghatározták a múltban is, és befolyásolják ma is Budapest közlekedési rendszerének alakítását. A domborzati adottságok – a Budai-hegység révén – a Duna jobb parti városrésze esetében jelentkeznek jelentős korlátozó tényezőként. A vízrajzi adottságok – a nemzetközi hajóútnak számító Duna révén – Budát és Pestet két egymástól független területre választják szét. A folyam 32 km hosszon szeli át a fővárost.

Közúti közlekedés

Budapest közigazgatási területének 13,8%-át teszi ki a közutak területe, mely közel 4.300 km hosszúságú hálózatot eredményez, melyből 700 km hosszúságú a gyorsforgalmi és főúti elemek hossza. A közúthálózaton 7 városi nagy Duna-híd, 4 kis Duna-híd, 43 különszintű csomópont, 66 különszintű vasúti keresztezés, valamint közel 1.000 jelzőlámpás forgalomirányítású csomópont biztosítja a közlekedést. A főváros közúthálózata sugaras-gyűrűs szerkezetű. A sugár irányú elemeket a nemzetközi, az országos, és a térségi kapcsolatok determinálták. A gyűrű irányú elemeket pedig jelentős részben a város fejlődése és természeti adottságai határozták meg.

Budán a domborzati kötöttségek miatt csak egyetlen gyűrű irányú elem alakult ki. Pest esetében a város fejlődése során három körút (a kiskörút, a nagykörút és a Hungária gyűrű), valamint két töredezett vonalvezetésű gyűrű irányú elem jött létre. További fontos elem a közigazgatási határ környezetében, az elmúlt évtizedek folyamán kialakított M0 gyűrű.

A közúthálózat egyes jellemzői területileg differenciáltnak jelennek meg, többek között a főváros északi és déli térségeiben ritkábbak a Duna közúti keresztezésének lehetőségei, mint a város középső részén. A burkolatlan közutak szinte kizárólagosan a város külső

kerületeiben helyezkednek el, míg a jelzőlámpás csomópontok többsége a város belső területein található.

Vasúti közlekedés

Budapest területét – az oda befutó 11 vonal – 155 km hosszúságban szövi át, két vonalcsoportha bomolva. Az utasforgalom 3 nagy fejpályaudvaron (Déli, Keleti, Nyugati), 2 átmenő pályaudvaron (Kelenföld, Kőbánya-Kispest) és további 38 vasútállomáson, megállóhelyen bonyolódik. A városon belüli vasúti közlekedés jelenleg elhanyagolható mértékű.

Városi közösségi közlekedés

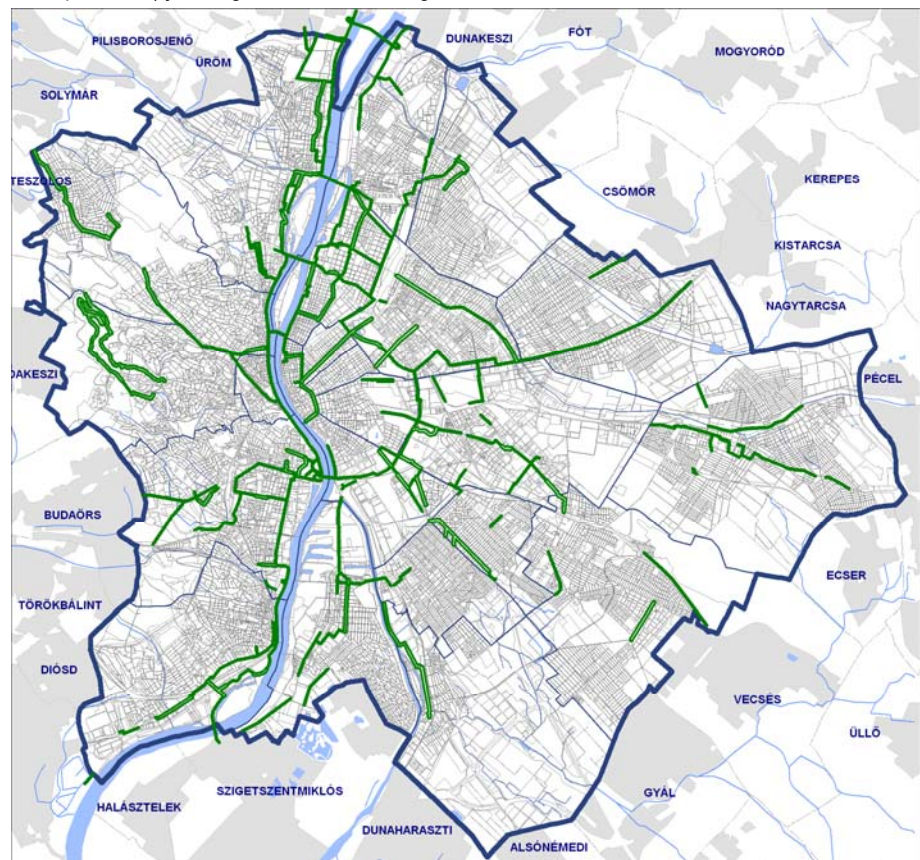
Budapest közlekedését összességében közel 1100 km hosszúságú közösségi közlekedési útvonalból álló rendszer segíti.

A metróhálózat hossza alig haladja meg a teljes hálózat 2%-át, azonban az utasforgalom több mint 20%-át bonyolítja le. A metróvonalakkal együtt a városi gyorsvasúti hálózatot jelentő HÉV-vonalak a teljes hálózat 4%-át teszik ki, az utasforgalomból való részesedésük viszont alig több mint 4%. A villamoshálózat hossza 14%, azonban az utas forgalomból való részesedés meghaladja a 25%-ot. Az autóbushálózat hossza a teljes fővárosi hálózat hosszának 75%-a, a szállított utasok aránya azonban csak 40%. A trolibuszhálózat esetében ezen értékek részesedése mintegy 6-6%.

A közösségi közlekedés szolgáltatásának biztosítására, együttesen 132 ha kiterjedésű üzemi terület áll rendelkezésre. A városi közösségi közlekedéshez kapcsolódik még a több mint 4.000 férőhelyes P+R rendszerű parkoló hálózat.

Kerékpáros közlekedés

Budapest közlekedésében az elmúlt években a legdinamikusabb fejlődés a kerékpáros közlekedés terén jelentkezett. Budapest kerékpáros infrastruktúrája (kerékpárutak, kerékpársávok) jelenleg 226 km hosszúságú.

Jelenlegi kerékpáros főhálózat épített elemei

Vízi közlekedés

Budapest területét 32 km hosszúságban szeli át a Duna, egy potenciális, de a személyszállításban nem megfelelően kihasznált közlekedési folyosót alkotva. A Ráckevei (Soroksári)-Duna közlekedési célú hajózásra nem alkalmas a védettsége és vízszint szabályozása folytán. A folyó fő ágának fővárosi szakaszán jelenleg 78 közforgalmú kikötőhely van, továbbá 7 az egyéb vízi létesítményeket (állóhajókat), 8 üzemi célokat, és 17 sportolási célokat szolgál. A Duna fővárosi szakaszán a személyforgalom 2012-ben kis

mértékű, de fejlődik. Az áruszállítás volumene 2009 évben 7,7 millió tonna volt, amelynek csak egy kis része irányult Budapestre.

Légi közlekedés

A Budapest Liszt Ferenc Nemzetközi Repülőtér jelenleg csak a II. terminál működik. Az 1950-ben megnyílt légitikó jelenleg mintegy 6,5 millió utas/év személyforgalmat és több mint 80.000 t/év áruforgalmat bonyolít. Mivel Budapesten él az ország lakosságának 17%-a, itt kerül előállításra a GDP közel 40%-a, továbbá a főváros az ország turisztikailag leglátogatottabb helyszíne, ezért a légi forgalom jelentős része is a fővárosra koncentrálódik.

b) egyéni és közösségi közlekedési megközelíthetőségi viszonyok

Egyéni közlekedés

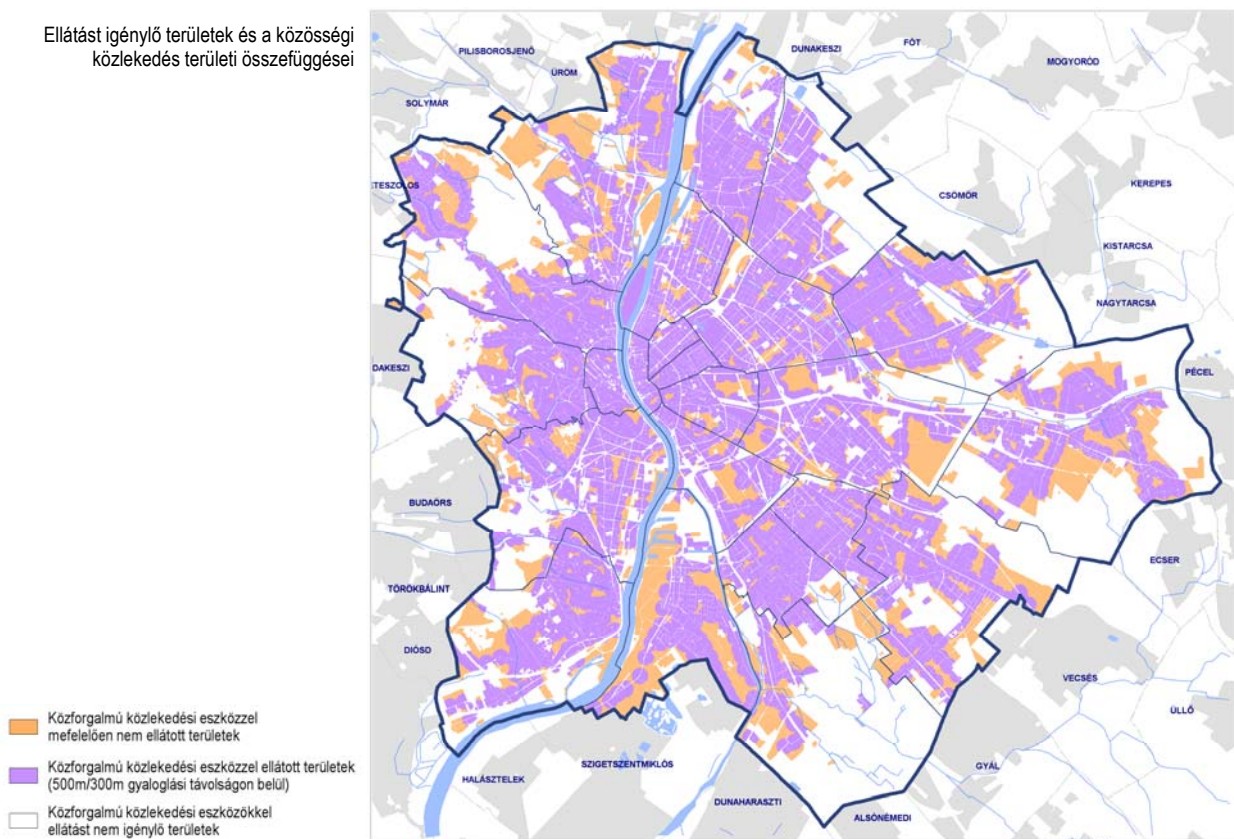
Budapesten naponta több mint 5.000.000 utazás bonyolódik le, melyen belül a gépjárművel bonyolódó mintegy 3.800.000 utazás esetében a közösségi közlekedés és az egyéni személygépjármű közlekedés aránya (az ún. modal-split arány) 61,4 - 38,6%. Budapest egyéni közlekedésének kulcsát a legnagyobb forgalmú elemek, a Duna-hidak jelentik. A közúti forgalomterhelés nagyságának és változásának szemléltetésére a hidakon mért forgalomnagyságok az alábbiakban kerülnek bemutatásra:

Keresztmetszet	2007 év (E/nap)	2011 év (E/nap)
Megyeri híd	----	32.000
Árpád híd	129.000	115.000
Margit híd	59.000	56.000
Széchenyi lánc-híd	29.000	28.000
Erzsébet híd	84.000	79.000
Szabadság híd	26.000	24.000
Petőfi híd	71.000	69.000
Rákóczi híd	79.000	80.000
Deák Ferenc híd	58.000	59.000
Összesen	535.000	542.000

Közösségi közlekedés

A város közigazgatási területén belül a közösségi közlekedés szempontjából az ellátandó területek nagysága összesen 268,14 km², mely a teljes terület 51%-a.

Ellátást igénylő területek és a közösségi közlekedés területi összefüggései

Az ellátandó területeken belül 190,14 km² kiterjedésű terület esetében érhető el kedvező gyaloglási távolsággal a közösségi közlekedési rendszer, ez az ellátandó területek 71%-a. Jelenleg Budapesten a lakosok 88,2%-a 300 m-es, míg 98,7%-a 500 m-es távolságon belül talál legalább egy tömegközlekedési megállót.

Budapest közösségi közlekedésének legfontosabb elemeit a két metróvonalon és a nagy átszálló csomópontokon (Széll Kálmán tér- Déli pályaudvar, Móricz Zsigmond krt.-Kosztolányi Dezső tér, Örs vezér tere, Kőbánya-Kispest metróállomás) túlmenően a Duna-hidak jelentik. Az M2 vonal legnagyobb keresztmetszeti terhelése megközelíti a 160.000 utas/nap értéket, az M3 vonalé pedig meghaladja a 220.000 utas/nap értéket. A közösségi közlekedés forgalomterhelésének szemléltetésére a hidakon mért forgalomnagyságok kerülnek bemutatásra az alábbiakban:

Keresztmetszet	2007 év (E/nap)	2011 év (E/nap)
Megyeri híd	----	5.000
Árpád híd	71.000	68.000
Margit híd	139.000	140.000
Széchenyi lánchíd	12.000	13.000
Erzsébet híd	129.000	130.000
Szabadság híd	68.000	67.000
Petőfi híd	86.000	86.000
Rákóczi híd	15.000	15.000
Deák Ferenc híd	7.000	7.000
Összesen	527.000	531.000

c) közlekedési kapcsolati hiányok

Közúti közlekedés A Duna markáns elválasztó hatása miatt a fővároson belüli kapcsolatokban a város északi és déli területein a tervezett, de meg nem valósult hidak, valamint az azokhoz csatlakozó körüti elemek jelentkeznek elsősorban hiányként.

A külső kapcsolatokban az országos gyorsforgalmi úthálózat hiányzó nyomvonalai – sugár (M4, M10) és körirányú elemek (M0 nyugati szektor) – eredményeznek kapcsolati hiányt.

Vasúti közlekedés A vasúti közlekedésben a fővárosi vasúthálózat átbocsájtó képességének korlátai (vágányszám, fejpályaudvarok teljesítőképessége, és az infrastruktúra műszaki állapota) eredményeznek kapcsolati hiányt.

Kerékpáros közlekedés A belső közlekedésben hiányzik a beépített területek nagyságával arányos méretű, és összefüggő hálózat. A külső kapcsolatokban a szomszédos településekkel összekötő szakaszok hiányosak (Budapest több mint 20 településsel határos, de csak hat helyen érik el a városhatárt a kerékpárutak).

Városi közösségi közlekedés A versenyképes közösségi közlekedési rendszer létrejöttéhez hiányzik az eszközváltást biztosító, a közúti forgalomterhelés mértékével arányos befogadóképességű P+R parkoló hálózat, valamint az utasbarát módon kiépített átszálló csomópontok, közöttük a kiemelt fontossággal bíró intermodális csomópontok (intermodális központok) hálózata.

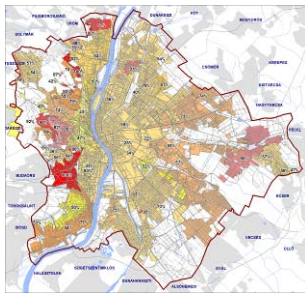
Hajózás Hiányoznak a főváros és a tőle délre, valamint északra elterülő települések közötti agglomerációs hajójáratok a személyhajózásban.

Szintén kapcsolati hiányként jelentkezik a főváros áruellátásában, gazdasági életében a jelenleginél nagyobb szerep vállalására képes teherkikötő (logisztikai központ), melynek egyúttal kedvező közúti és vasúti kapcsolatokkal is kellene rendelkeznie.

Légi közlekedés A repülőtér, és a meghatározó jelentőségű úti célként és átszálló pontként jelentkező főváros között hiányzik a színvonalas közúti és közösségi közlekedési kapcsolat.

Budapest közlekedési rendszere a nagyvárosokéra jellemzően összetett, **az infrastruktúra műszaki állapota, és a nyújtott közlekedési szolgáltatások színvonala azonban folyamatosan romlik a bizonytalan pénzügyi háttér következtében elmaradó fejlesztések miatt.**

d) vízellátás

Budapest éves ivóvízfogyasztása jelenleg 129.000 ezer m³-re tehető. Emellett a Dél-budapesti régióban még működnek ipari vízhálózatok is, melyek többsége a Dunából kitermelt és csak mechanikailag tisztított vizet szolgáltat. A fővárosi lakosok és még további 21 Budapest környéki település több mint 2 millió lakójának ivóvízellátását, valamint az ipari fogyasztók ellátását a Fővárosi Vízművek Zrt. (továbbiakban: Vízművek) végzi, alapvetően a két fő vízbázisa által, mely a Duna vizét hasznosítja.

A Vízművek összesen 86 különböző nyomású zónát üzemeltet, melyek által egyrészt a Budai-hegyeken lévő fogyasztók, más részt egyes pesti területek középmagas épületek ellátását és a környező települések vízellátását is biztosítani tudja.

A budapesti lakosok vízfogyasztása a rendszerváltás óta folyamatosan csökken. A szolgáltatás területi lefedettsége folyamatosan nő ugyan, de a vízfogyasztás a 2009-es évben a korábbi időszak felére esett vissza. Az elmúlt két évben ez a csökkenő tendencia nem állt le, csupán lelassult.

A vízfogyasztás csökkenése alapvetően a vízdíj növekedésére vezethető vissza, melynek következtében a fogyasztók körében egyre nagyobb hangsúlyt kapott a takarékosra való törekvés. A víztakarékos WC tartályok, mosogatógépek, illetve az egyre gazdaságosabban működő mosógépek elterjedése folyamatosan csökkentette a háztartások vizigényét.

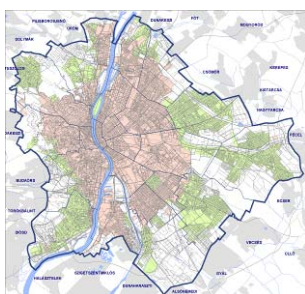
Az elosztóhálózat a vízfogyasztás csökkenésének következtében túlméretezetté vált, egyes szakaszokon a nagy átmérők már üzemletési és vízminőségi problémákat eredményeznek. A számos, közel 100 éves öntöttvas anyagú vezeték mellett 40-50 éves eternit anyagúak is vannak, melyek mind csőtörésre hajlamosak, a lerakódások miatt pedig a víz minőségén rontanak.

A Vízművek tájékoztatása alapján a főváros vezetékes ivóvízellátása 100%-os. Összefüggő, kiterjedt problémás területek nincsenek, csupán elszigetelten vannak olyan fogyasztási körzetek, ahol a hálózat öregsége, valamint a megváltozott fogyasztási viszonyok miatt a hálózati nyomás nem megfelelő.

A zónakihasználtság egy másik problémára, a gépészeti és víztározási kapacitásra vezethető vissza. A 90% feletti kihasználtság esetén már előfordulhatnak a hálózatban nyomáscsökkenések, kisebb vízvételi lehetőségek. Ez a főváros területén jelenleg 9 zónában jelentkezik.

A főváros vezetékes ivóvíz-ellátási lefedettsége 100%-os, melyben összefüggő, kiterjedt problémás területek nincsenek. A vezetékek közül számos a közel 100 éves öntöttvas és 40-50 éves eternit anyagú, melyek csőtörésre hajlamosak, ezért folyamatos cseréjük szükséges.

e) szennyvízelvezetés, szennyvíztisztítás, szennyvíz és szennyvíziszap elhelyezés

Egyesített rendszerben csatornázott terület
Elválasztott rendszerben csatornázott terület

Budapest csatornahálózatának építését, üzemletését, valamint az összegyűjtött vizek kezelését a Fővárosi Csatornázási Művek Zrt. látja el. A tisztított szennyvizek és csapadékvizek befogadója a domborzati adottságok miatt a Duna, illetve a Ráckevei (Soroksári)-Duna (RSD).

Ellátott lakosság:	1,7 millió fő
Átlagosan keletkező napi szennyvíz:	500-600 ezer m ³ /nap (182,5-219 millió m ³ /év)
Elvezetett szenny- és csapadékvíz:	220 millió m ³ /év
Biológiailag tisztított szennyvíz:	75 millió m ³ /év
Biológiai tisztítótelep:	3 db
Végponti átemelő telep:	17 db (15 automata és 2 személyzetes)

Budapesten a belső kerületekben a kiépített csatornahálózat egyesített rendszerű (2/3), míg a külső kerületeknél, a kiépítésük már részben elválasztott rendszerben (1/3) történt meg. A hálózat kiépítése még az 1800-as években megkezdődött, mely csatornák az összegyűjtött vizeket a Dunába vezették. A hálózat bővülésével szivattyútelepek biztosították

a Duna vízállásától független vízbevezetést. Mára az összegyűjtött vizek ezen hálózati végpontok (szivattyútelepek) segítségével jutnak el a szennyvíztisztító telepekre.

Az elmúlt évtizedben részben az Unió forrásainak köszönhetően számos helyen létesültek új csatorna szakaszok, mely által a vízhálózat és a csatornahálózat kiépítettsége közötti különbség, azaz az úgynevezett közműöllő ágai közti különbség csökkenni kezdett. Bár jelentős rekonstrukciók történtek, és hálózati kapcsolatok is kiépítésre kerültek, még mindig akadnak olyan külvárosi területek, melyek csatornázatlanok.

Hálózati kiépítettség

A Vízművek által biztosított közel 100%-os ellátottsághoz képest a csatornázottság még kb. 10-15%-kal elmarad a teljes területi lefedettségtől.

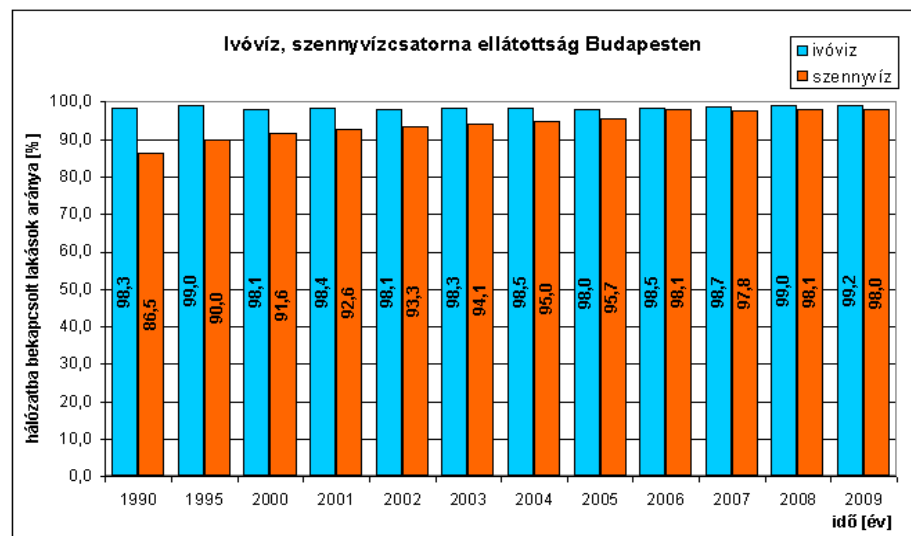
A fővárosi csatornamű fejlesztésének célja, hogy a főváros teljes beépített területéről a szennyvizet zárt csatornahálózaton gyűjtse össze, majd megfelelő tisztítás után engedje a befogadóba, továbbá a szennyvízelvezetés mellett a csapadékvíz-elvezetés is megoldottá váljon. Egyes peremkerületek kivételével a csatornázás hosszú távon is egyesített rendszerű maradna, tehát a hálózat a főváros mintegy 2/3-ad részéről a csapadékvizeket is elvezeti. Ezen csatornáknál az intenzívebb csapadékhulláskor a túlterheltség fokozottabban jelentkezik, hiszen a szennyvizek egy állandó terhelést jelentenek. A korlátozott vízvezetési kapacitás olykor előtétet is eredményezhet.

A csatornahálózat kiterjesztésével elérendő cél 2015-ig – a szennyvízelvezetés tekintetében – a 100%-ot megközelítő csatornázottság.

Jelentős feladat a szenny- és csapadékvíz elvezetése a lefolyástalan (mély fekvésű, illetve magas talajvízállású) területekről.

A hegyvidéki területeken szennyvízcsatorna-hálózat kiépítése mellett a felszíni vízvezetést (esetenként a vízgyűjtők vízrendezését) is meg kell oldani.

Jelentősebb csatornafejlesztések elsősorban a lakótelepek építése kapcsán valósulhattak meg, a belső városrészek előrelátó csatornaméretezésének köszönhetően. Még mindig vannak azonban olyan térségek, – elsősorban az elővárosi zónában – ahol a befogadó hálózat nagy távolsága miatt a szennyvízelvezetés még megoldatlan.

A Budapest Főváros Főpolgármesteri Hivatal Közmű Ügyosztályának megbízásából 2006-ban elkészült Budapest általános csatornázási tervének felülvizsgálata, mely a XXI. és a XXII. kerületeket nem tartalmazta. A tervezés keretén belül a túlterhelt csatornaszakaszok tehermentesítésének megoldása mellett az akkor ismert fejlesztések szennyvízelvezetésével is foglalkoztak. 2008-ban a terv kibővült a korábban kimaradt kerületek csatornahálózatának fejlesztésével és a hiányzó szennyvízcsatorna-hálózatok megtervezésével, így létrejött a „Budapesti Komplex Integrált Szennyvízelvezetési és Szennyvíztisztítási Program” (BKISZ). A BKISZ program közel 240 km csatornát és 19 db új, illetve átépülő szennyvízáttemelőt tartalmaz.

Szennyvíztisztítás

Budapest első biológiai tisztítást végző műve, a Dél-pesti telep 1955-1966 között épült. Az Észak-pesti Szennyvíztisztító Telep első üteme 1985-ben készült el. A Budapest Központi Szennyvíztisztító Telep 2010 óta próbaüzemben működik, a létesítmény kezeli egyfelől a Kelenföldi átemelőtelepről, a folyó alatti átvezetésen érkező, másfelől a Ferencvárosi átemelőtelepről a Ráckevei (Soroksári) - Duna-ág alatt érkező szennyvizet.

Az összegyűjtött szenny- és csapadékvizek három tisztítótelepre kerülnek:

Észak-pesti Szennyvíztisztító Telep:

Hidraulikai terhelés (2010)	Csúcssterhelés	Tartalék
142.632 m ³ /d	200.000 m ³ /d	57.368 m ³ /d

Dél-pesti Szennyvíztisztító Telep:

Hidraulikai terhelés (2010)	Csúcssterhelés	Tartalék
64.200 m ³ /d	80.000 m ³ /d	15.800 m ³ /d

Központi (Csepel-szigeti) Szennyvíztisztító Telep:

A telep átlagos tisztítási kapacitása 350.000 m³/nap, de csúcsüzemben 525.000 m³/nap tisztítási kapacitásra is képes.

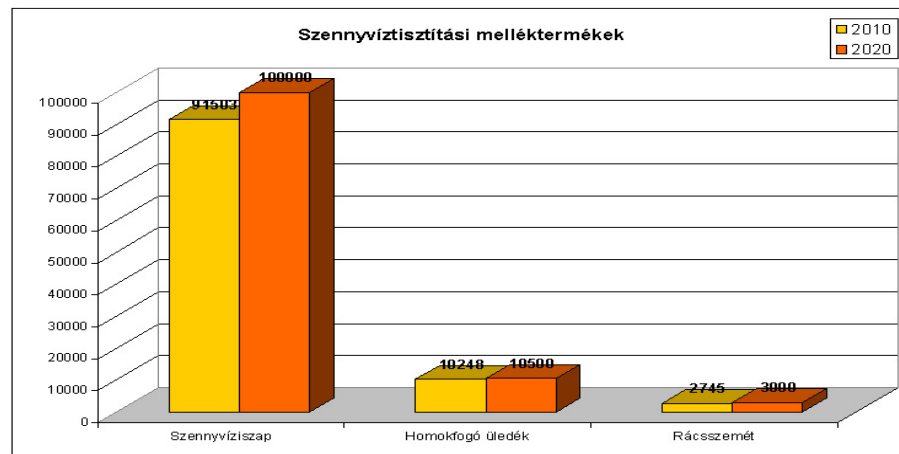
Szennyvíztisztítási melléktermékek elhelyezése

A szennyvizek tisztítása során jelenleg évente 2.745 t rácsszemét, 10.248 t homokfogó üledék, 356 t zsír/olaj, illetve 91.503 t víztelenített szennyvíziszap valamint 18 t veszélyes hulladék keletkezik.

A rácsszemét és a homokfogó üledék részbeni hasznosítása, illetve víztelenítés utáni égetéses energiatermelés tervezett. A viszonylag magas víztartalmú része továbbra is lerakóba kerül, mivel ennek hasznosítása már gazdaságtalan.

A zsír, olaj illetve a keletkező szennyvíziszap feladásra kerül a szennyvíztisztító telepeken található rothasztókba, majd az ott keletkező rothasztott, víztelenített szennyvíziszap egy része a csomádi lerakóban stabilizálásra kerül, majd napi takarásként felhasználják a rekultiváció során. A szennyvíziszap további mennyiségét engedéllyel rendelkező vállalkozás kezeli további hasznosítás céljára.

A keletkező veszélyes hulladék elsősorban üzemeltetési, karbantartási, laboratóriumi tevékenységből származik, így ezek távlatban is szintén a tevékenységre engedéllyel rendelkező vállalkozáshoz kerülnek.

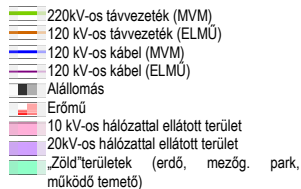
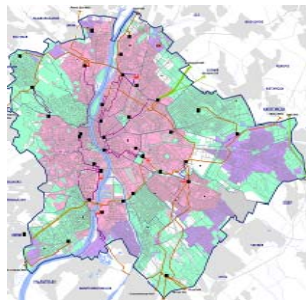

A csatornázottság még kb. 10-15%-kal elmarad a teljes területi lefedettségtől.

f) energiaellátás

Budapest energiaellátását nagyfeszültségű (220, 120 kV) villamos energia és a nagynyomású (64, illetve 40 bar) gázhálózatok és létesítményeik (elektromos állomások, gázátadó-, illetve nyomásszabályzó állomások) biztosítják, amelyek rendelkeznek szabad kapacitásokkal. Az erőművekben beépített villamos-energiát termelő teljesítmény meghaladja a 900 MVA-t, amelyből a 120 kV-os rendszerre több mint 800 MW kerül betáplálásra.

Villamosenergia-ellátás

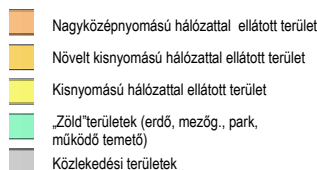
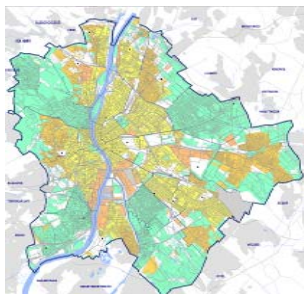

Budapesthez legközelebb Százhalombattán (Pest megye), Gyöngyösön és Lőrinciben (Heves megye), majd Oroszlányban (Komárom-Esztergom megye) és Bánhidán telepítették az országos alaphálózatra dolgozó erőműveket. Az alaphálózat Budapest térségében 400, illetve 220 kV-os feszültségszinten üzemel. A rendszer táppontjai Göd, Gyöngyös, Albertirsa, Százhalombatta. A táppontokból kiinduló 220 kV-os hálózat már a főváros külső területein is megjelenik, amely Zugló, Soroksár (Ócsa) és Albertfalva táppontokat látja el villamos energiával. A 220 kV-os rendszer fő betáplálási irányai: Százhalombatta-Ócsa (Soroksár), Százhalombatta-Ócsa (Zugló), Százhalombatta-Albertfalva és Gyöngyös-Zugló. Ezekből a táppontoktól nagykapacitású távvezetékek épültek ki Albertfalvától Népligeten keresztül Kőbányaig, valamint Kőbánya – Zugló – Angyalföld és Kaszásdűlő között. A távvezeték által szállított villamosenergia elosztását a belső területeken 120 kV-os kábelhálózat szállítja a terhelési súlypontokba elhelyezett alállomásokba Albertfalvától Kaszásdűlőig, Népligettől Erzsébetvároson keresztül egyszer Angyalföldig, másodszer Zuglóig. A főváros középfeszültségű elosztását a belső területeken 10 kV-os kábelhálózat, a külső területeken 20 kV-os rendszer végzi. A 10 kV-os hálózat két alaphálózati és tizenhét felosztóhálózati táppontból indul ki. Ezek a táppontok általában kültéri kialakításúak, azonban a belső területeken már épületbe kerültek.

Fogyasztók ellátása:

- a nagyfeszültségű 220 kV-os és 120 kV-os hálózatról alállomások kapnak betáplálást,
- a középfeszültségű hálózat (10 kV és 20 kV) a kommunális transzformátorok betáplálását és a nagyfogyasztói vételezést biztosítja,
- a kisfeszültségű csatlakozást biztosító 1 kV-os hálózat a 400 V feszültségszintű három fázist, valamint a 230 V fázisfeszültséget igénylő fogyasztók ellátására ad lehetőséget, továbbá a közvilágítás energiaellátása is ezen a feszültségszinten valósul meg.

Gázellátás

A főváros földgázellátása részben a 40 bar nyomású, ún. I-es számú nagynyomású körvezetékéről, részben a 64 bar nyomású II-es számú nagynyomású körvezeték Zsámbok – Szentendre – Pilisvörösvár és a Vecsés – Százhalombatta közötti szakasról történik. Erről a rendszerről ágazik le Pilisvörösvár – Solymárvölgy, Vecsés – Csepel, illetve Szentendre és Óbudai Gázgyár között egy-egy küllő.

Budapest gázhálózata 11 MOL üzemeltetésű gázátadó állomáson keresztül csatlakozik az országos földgázhálózathoz, amelyről közvetlenül szolgáltat gázenergiát az ALPIQ Csepeli Erőműnek és a Liszt Ferenc Nemzetközi Repülőtérnek. A gázátadó- és nyomásszabályzó állomásokból kiinduló nagy-közép, közép- és kisnyomású hálózatokról a főváros gázellátása 100%-os, amelynek területi eloszlását a következő ábra szemlélteti.

Fogyasztók ellátása:

- nagynyomásról az átadó- és nyomásszabályzó állomások, valamint az erőművek gázturbinái vannak megáplálva,
- nagy-középnomásról (6 bar) a nagyfogyasztók és a körzeti nyomásszabályzók ellátása történik,
- középnomásról (1 bar) a belvárosi nagyobb fogyasztók és a körzeti nyomásszabályzók megáplálása történik,
- kisnyomásról (30 mbar) régebbi építésű sík területi hálózatok fogyasztói vannak kiszolgálva,
- növelt kisnyomású (50 mbar) a hegyvidéki és az újabban épülő hálózatok fogyasztói vételezik a gázenergiát.

Távhőellátás

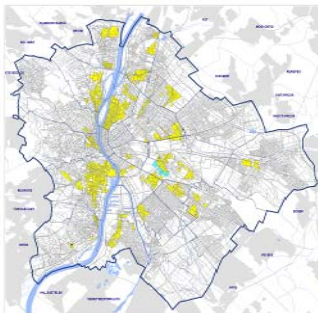
A budapesti forróvizet és gőz közegű távhőellátás beépített hőteljesítménye mintegy 3.000 MW, a legnagyobb terhelés mintegy 1.500 MW körül van. Az igények 60-65%-át a Budapesti Erőmű Rt. hőerőművei és a Révész utcai Fűtőmű termelik. A hőbázisokból kiinduló távhőhálózatok közül a FŐTÁV üzemeltetésében lévő változó hőfokú forróvízrendszereken keresztül látja el a fogyasztókat hőenergiával. A privatizációt követően a hőbázisok

rekonstrukciója során az erőművek gázturbinás, a fűtőművek gázmotoros fejlesztést kaptak. A 90-es évektől az ipari hőigények fokozatosan megszűntek, így a különböző nyomású gőzvezetékek feleslegessé váltak. A FŐTÁV a még alkalmas vezetékeket beépítette a forróvíz rendszerébe, amelynek során megnőtt a földfeletti vezetékek aránya.

A Kőbányai Erőmű területén a Kőbányahő Kft. gázturbinás erőművéből a X. kerületben lévő ipari létesítményeknek mintegy 15 MW gőzenergiát állít elő, amelyet a korábbi földfeletti gőzvezetékeken juttat el a fogyasztókhoz.

Fogyasztók ellátása:

- gerinc- és elosztóhálózatok csatlakozóvezetékeiről a hőközpontok,
- a hőközpontokból négyvezetékes rendszeren (fűtési előremenő, visszatérő, használati melegvíz és keringtető vezeték) közvetlenül az épület fogyasztói, illetve kisebb hőigényű épületek,
- gőzvezetéken a kőbányai ipari létesítmények vételezik a hőenergiát.

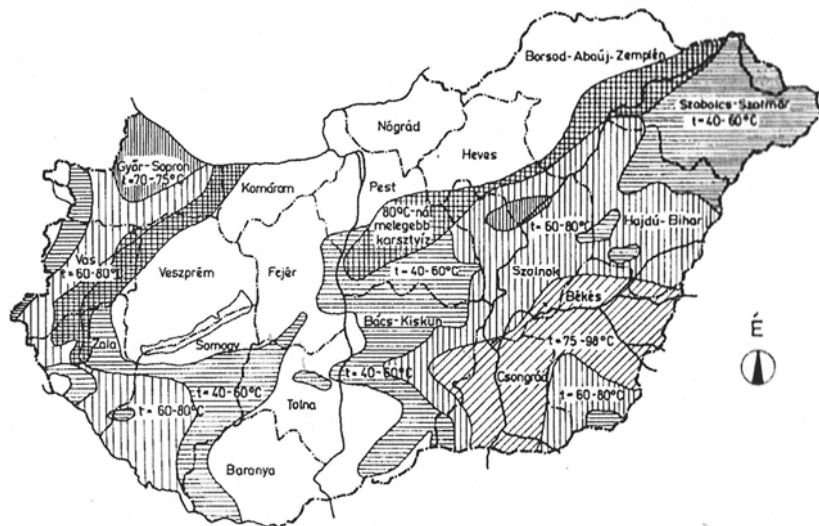

■ Távhővel ellátott terület
■ Gőzzel ellátott terület

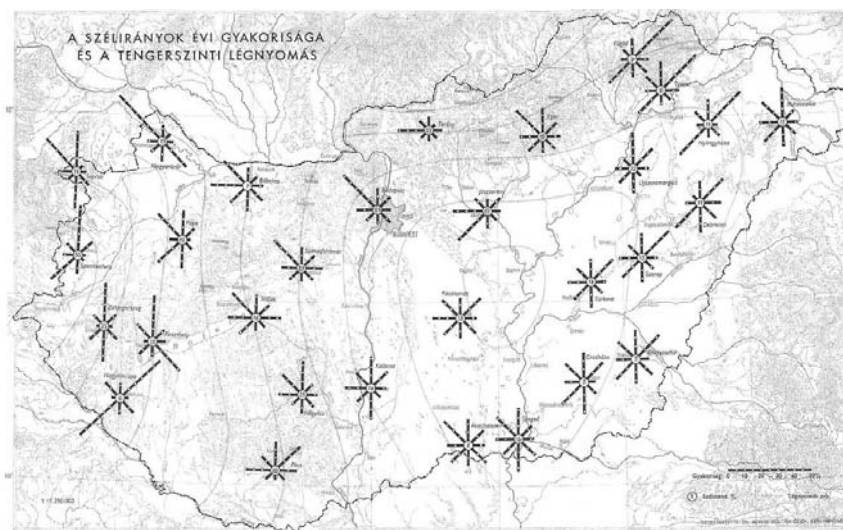
Megújuló energiahasznosítás

Magyarországon a megújuló energiafelhasználás még kezdeti stádiumban van, minimális mértékű hasznosítás valósult meg. A folyamatot jelentősen hátráltatja a berendezések létesítésének magas költsége annak ellenére, hogy hévízvagyonunk kiemelkedő, a közeli hegyvidékeknek köszönhetően légterünkben a légmozgás jelentős, továbbá a napos órák száma is kedvező. Ezek az energiahordozók elsősorban lakossági fogyasztóknál, önkormányzatok intézményeiben kerülnek hasznosításra. Jelentősebb beruházás pl. a III. kerületben, a Flórián tér melletti lakótelepi „Faluház”-ban valósult meg.

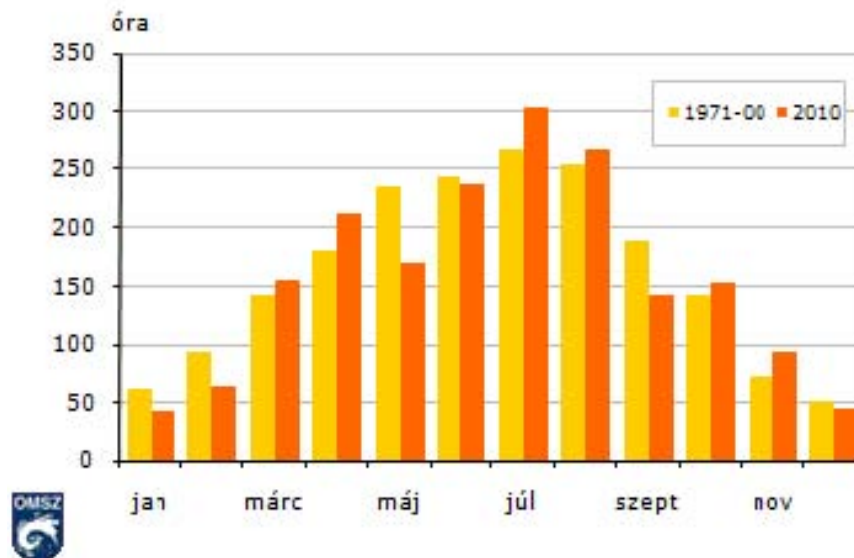
Várható felszíni hévíz-hőmérsékletek területi eloszlása
(forrás: Mérnök Újság 2007 szeptember)

A szélirányok évi gyakorisága és a tengerszint feletti légnyomás
(forrás: OMSZ)

A hazai éves napsütéses órák éves eloszlása havi bontásban
(forrás: OMSZ)

A biomassza hasznosítása a főváros területén elsősorban az Észak-pesti Hulladékhasznosító műben, valamint a szennyvíztisztítóknál történik, ahol saját hasznosításra biogázt termelnek.

A főváros energiaellátását biztosító nagyfeszültségű villamos energia és a nagynyomású gázhálózatok, illetve létesítményeik szabad kapacitásokkal rendelkeznek. Csak minimális megújuló energiafelhasználás történik annak ellenére, hogy adottságaink kedvezőek.

g) hulladéklerakók, hulladékgazdálkodás

A Budapesten keletkező tetemes mennyiségű hulladék megfelelő kezelése komoly terhet ró a város működtetésére. A hulladékgazdálkodással, köztisztasággal és közútfenntartással kapcsolatos szolgáltatásokat a Fővárosi Közterület-fenntartó Zrt. (továbbiakban: FKF Zrt.) végzi a város területén. Problémát jelent, hogy az új Országos Hulladékgazdálkodási Terv (OHT II. 2009-2014) még nem került elfogadásra, ennek hiányában a főváros sem tudta elkészíteni az aktuális időszakra vonatkozó tervét.

Települési szilárd hulladék

Budapesten évente összesen kb. 1 millió tonna szilárd hulladék keletkezik, ebből mintegy 450 ezer tonna lakossági hulladék. Az utóbbi években kismértékű csökkenés volt megfigyelhető a gazdasági recesszió következtében. Az FKF Zrt. kb. 700 ezer tonna hulladék begyűjtését végzi évente, a szelektíven gyűjtött hulladék 20 ezer tonna körüli.

A keletkező települési szilárd hulladék közel negyede biológiailag lebomló anyag, 20% feletti a műanyag hulladék mennyisége, és jelentős a nem osztályozható, valamint a papír- és fémhulladékok aránya is.

Települési folyékony hulladék

Települési folyékony hulladék a vezetékes vízzel ellátott, de szennyvíz-csatornázással nem rendelkező területeken képződik, ez Budapest területén kb. 45 ezer ingatlant érint. A Fővárosi Településtisztasági és Környezetvédelmi Kft. évente mintegy 120 ezer m³ folyékony hulladék begyűjtését, szállítását és ártalommentes elhelyezését végzi, de jelenleg több magáncég is részt vesz a feladat ellátásában. A begyűjtött hulladékot a Fővárosi Csatornázási Művek szennyvízkezelő létesítményeiben ártalmatlanítják.

Hulladékkezelés helyszínei

A begyűjtésre kerülő települési szilárd hulladék jelentős része (kb. 60%-a) a rákospalotai Hulladékhasznosító Műben kerül előkezelés nélküli energetikai hasznosításra. A fennmaradó rész döntő hányada a Pusztazápori Regionális Hulladékkezelő Központban, illetve kis

A közszolgáltatás keretében begyűjtött hulladék mennyisége 2007-2011 (Forrás: FKF Zrt.)

részben a Dunakeszi 2. sz. hulladéklerakóban lerakással kerül ártalmatlanításra. Dunakeszin ártalmatlanítják továbbá az energetikai hasznosításból visszamaradt salakot és pernyét.

A pusztazámori telep jelentős lerakási kapacitásokkal bír, működése a lerakást középtávon biztosítani képes, ugyanakkor a dunakeszi lerakó már csak kis kapacitással rendelkezik. A Hulladékhasznosító Mű elmúlt években végrehajtott korszerűsítése lényegesen csökkenti a levegőszennyezést. Ugyanakkor a kezelési költségeket jelentősen megnöveli a hulladékártalmatlanítókhoz vezető nagy szállítási távolság.

Az elmúlt években jelentős fejlődés következett be a lakossági szelektív hulladékgyűjtés tekintetében. Jelenleg Budapest területén 920 gyűjtősziget áll a lakosság rendelkezésére, a szigetek száma évről - évre folyamatosan bővül. A szelektív gyűjtés látványos kibontakozása ellenére a hulladékudvarok és gyűjtőszigetek a főváros hulladékának alig 2%-át képesek kivonni a nem hasznosított hulladékaramból. A közelmúltban kísérleti jelleggel vezettek be több társasházi övezetben házhoz menő szelektív gyűjtést (fém, papír és műanyag), mely eredményesen működik, várhatóan 2014-re teljes Budapesten kiépül a rendszer. Ezenkívül Budapesten és környékén az FKF Zrt. fenntartásában jelenleg 16 hulladékgyűjtő udvar is működik.

A fővárosban 2006 óta végzik a zöldhulladékok elszállítását a kertvárosias kerületekben. A begyűjtött biomasszát a pusztazámori telepen komposztálják. A Főkert Zrt. komposzttelepén a főváros és agglomerációjának parkfenntartási hulladékait komposztálja.

Országos szinten jelentős problémát jelent az inert hulladékok kezelése. Megfelelő kapacitás hiányában az építési hulladék csak kb. negyede kerül hasznosításra.

A hulladékgazdálkodást végző közszolgáltató (FKF Zrt.) nem rendelkezik veszélyes hulladékkezelő létesítménnyel.

Budapest területén jelenleg nem üzemel kommunális lerakó, de több bezárt telep található. Ezek egy része már rekultivált (pl.: Óbudai, Nagytétényi lerakók), tehát a betöltött hulladék már megroskadt, és a korhadási folyamat is véget ért, s így a terület rendezése nyomán új – többnyire rekreációs funkciót – kaphat. Beépítésre általában csak az inert hulladékot tartalmazó területek lehetnek alkalmasak, mivel talajmechanikai problémáik kevésbé jelentősek. A rekultiváció több helyen elkezdődött, és van néhány terület, ahol el kell kezdeni a rendezést. A rekultivációs feladatok elvégzése döntő részt állami feladatkör, egyedül a Cséry-telep van fővárosi tulajdonban.

Lokális problémát okoz a városban fellelhető illegális hulladéklerakások nagy száma. A szennyezésekről mindeddig nem készült kataszter és felszámolási terv. Anyagi fedezet hiányában eddig csak eseti projektek szintjén történt kármentés.

A Hulladékhasznosító Mű működése folytán a fővárosban keletkezett hulladékok jelentős része energetikailag hasznosul. Ugyanakkor **a kommunális hulladékok anyagában történő újrahasznosítási aránya elmarad a kívánt értéktől**. A közszolgáltatás keretében begyűjtött települési szilárd hulladék kb. 6-7%-a kerül újrafeldolgozásra. (Nemzeti Környezetvédelmi Program 2009-2014 országos előirányzata 30%).

1.2.6. Budapest intézmény-felszereltsége

Az oktatási intézményrendszer

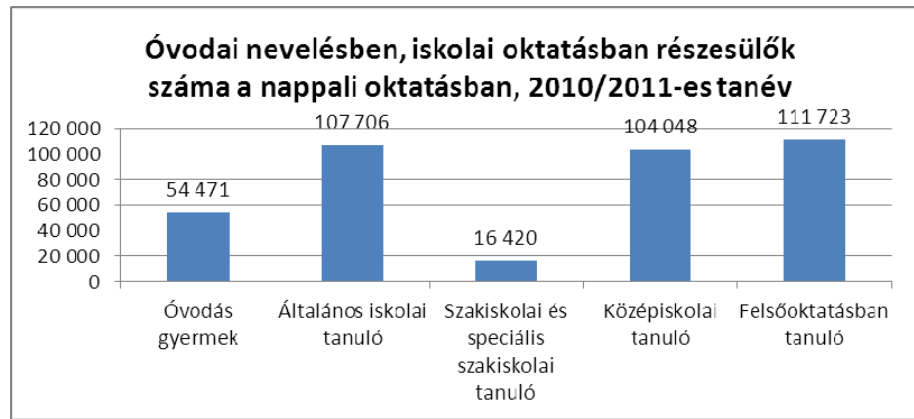
Laksűrűség 14 év alatt (fő/ha)

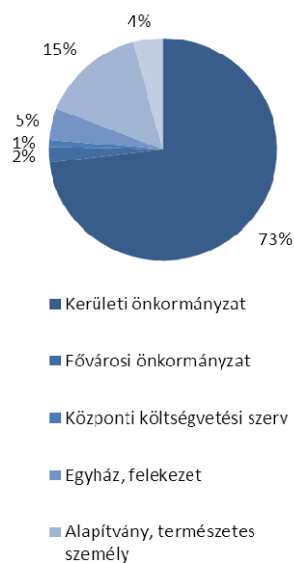
A vizsgálati munkafázisban fővárosi és kerületi adatszolgáltatások alapján kerültek összegyűjtésre a budapesti oktatási hálózat különböző szintjein (óvoda, általános iskola, középfokú oktatás, felsőfokú oktatás) elhelyezkedő intézmények. Az adatok többek között kitértek az iskolatípusra, fenntartóra, kapacitásokra stb.

Az **óvodai és általános iskolai ellátás** kapacitás szerint vizsgált sűrűsödései többé-kevésbé fedésben, összhangban vannak a 14 év alattiak népsűrűségével. A legnagyobb óvodai kapacitásokban mutatkozik északi irányú eltolódás a legsűrűbben lakott pesti belső központhoz képest, az általános iskolák sűrűsödése ezzel teljes szinkront mutat.

Általános iskolák meghatározó térségei

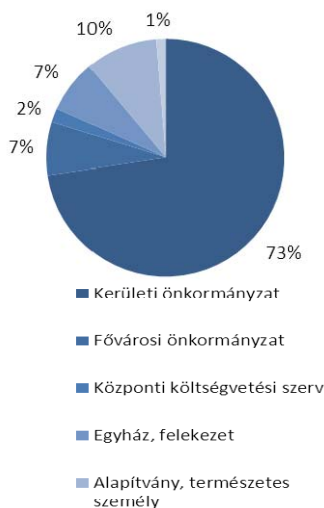
Óvodák fenntartó szerint 2009/2010 (%)

Óvodai nevelés	2001/2002	2007/2008	2008/2009	2009/2010	2010/2011
Megnevezés					
Óvoda-feladatellátási hely	555	535	536	546	567
Férőhely	50,994	52,552	54,021	57,090	59,691
Pedagógus	5,402	5,133	5,129	5,203	5,360
Óvodás gyermek	49,336	49,692	50,240	52,017	54,471
Ebből: gyógypedagógiai nevelésben részesül	457	495	521	343	371
Gyermekcsoport	2,357	2,255	2,281	2,327	2,418
Ebből: gyógypedagógiai nevelésben	62	56	61	44	46
Egy gyermekcsoportra jutó óvodás gyermek	21	22	22	22	23

Általános iskolai nevelés és oktatás	2001/2002	2007/2008	2008/2009	2009/2010	2010/2011
Megnevezés					
Iskola-feladatellátási hely	397	378	376	377	369
Osztályterem	5,876	5,237	5,150	5,139	5,090
Pedagógus	14,229	12,412	12,183	12,076	11,991
Ebből: nő	12,579	11,036	10,846	10,751	10,682
Tanuló a nappali oktatásban	128,950	109,519	107,968	107,885	107,706
Ebből:					
gyógypedagógiai oktatásban részesül	5,075	3,702	3,582	3,331	3,278
1. évfolyamos	15,949	14,503	14,446	14,838	15,039
1-4. évfolyamos	66,666	55,645	55,782	56,762	57,877
5-8(10). évfolyamos	62,284	53,874	52,186	51,123	49,829
napközis (iskolaotthonos) tanuló, %	49.7	53.5	54.7	55.5	57.6
Osztály a nappali oktatásban	6,176	5,385	5,324	5,291	5,221
Ebből: gyógypedagógiai oktatásban	535	433	428	406	396
Egy osztályra jutó tanuló	21	20	20	20	21

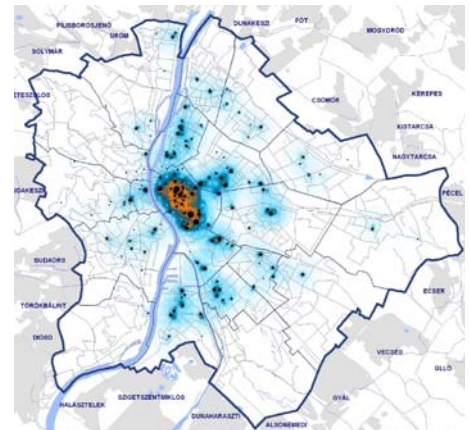
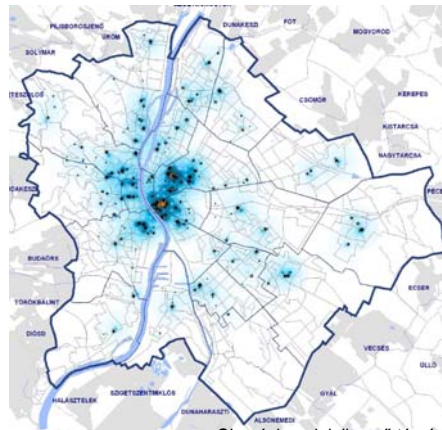
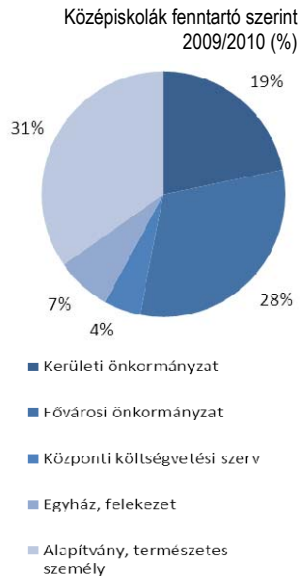
Általános iskolák fenntartó szerint 2009/2010 (%)

A különböző **középfokú iskolatípusok** térbeli elkülönülése látványosan képezi le Pest és Buda eltérő presztízsét, lakóinak eltérő társadalmi, gazdasági, szociológiai helyzetét.

A **felsőoktatás** vonzáskörzete az ország teljes területe, itt az intézményhálózat város szerkezeti elhelyezkedésének összevetése a közoktatásnál meghatározó lakónépességgel, lakóterületekkel és közlekedési ellátottsággal nem releváns. Ugyanakkor a felsőoktatási intézményhálózatot használók városon belüli mozgása, az általuk igénybe vett más szolgáltatások térbeli elhelyezkedésével való összefüggések képezhetik az elemzés tárgyát.

Az iskolai oktatásban végzettek száma	2001	2007	2008	2009	2010
Megnevezés					
8 évfolyamot végzett a nappali oktatásban	17,300	16,720	15,982	15,249	15,021
Érettségizett	21,109	19,482	17,040	18,708	18,483
Ebből: nappali oktatásban	16,441	16,770	14,474	16,448	16,651
Felsőfokú oklevelet szerzett	17,205	20,184	20,182	21,401	22,869
Ebből: nappali oktatásban	11,222	12,619	12,881	15,483	17,787

Az oktatási intézményrendszerre vonatkozó területi megállapítások:

ÓVODAI, ÁLT. ISK. ELLÁTÁS	A pesti peremkerületek kertvárosi és a budai hegyvidéki lakóterületein vannak nagyobb összefüggő területek, amelyeket már nem fed le az alapellátást biztosító hálózat. Az óvodai alapellátást biztosító hálózat jobban lefedi a lakóterületeket, mint az általános iskolai (A sűrűbb óvodai intézményrendszert indokolja, a gyermekek életkora, a napi eljutás csak szülői kísérettel lehetséges.) A II. és XII. kerületek a budai agglomerációból bejáró diákok célterülete. A legmagasabb arány itt 15-20% közötti, melyet részben indokol, hogy itt arányaiban több speciális ellátást nyújtó iskola működik.
KÖZÉPISK. ELLÁTÓRENDSZER	Az erős pesti belvárosi koncentráció mellett, a gimnáziumok Buda belső területein sűrűsödnek északi és hegyvidéki irányú csáppokkal. A szakközépiskolák pesti belvárosi gócterülete erőteljesebb, mint a gimnáziumok esetében, ugyanakkor a budai oldalon alig sűrűsödnek, annál inkább rendelkezik a hálózat pesti sugárirányú nyulványokkal. A szakközép- és szakiskolai hálózat pesti csápjainak elhelyezkedése összefüggést mutat a gazdasági-ipari területek meghatározó térségeivel, erőteljesebben a déli, dél-keleti irányban, de észak felé is. A budai II., III. és XII. kerületek szivóhatásánál is erőteljesebb a pesti belváros és a déli XI., XXI. és XIII. kerületek. Itt a legmagasabb arányok elérik az 50-55%-ot. A lakóterületek 8,5%-a esik 2.000 m-nél távolabb ilyen típusú oktatási intézményektől A hiányterületek a XIV. és XV. Kerület határán, a XXIII. Kerület dél-nyugati oldalán, valamint a XVIII. kerület városhatárhoz közel eső területein találhatóak.
FELSŐOKT. ATÁS	A felsőoktatás intézményrendszerének városon belüli elhelyezkedése a tágabban értelmezett városközpont területén koncentrálódik, történetileg nem alakult ki zárványt jelentő önálló egyetemi negyed. Az egyetemek szinte kizárólag a belvárosi területekre koncentrálódnak, a főiskolák pedig szétszórtan helyezkednek el.

Az egészségügyi és gondozó ellátási rendszer

A fővárosi önkormányzati fenntartású egészségügyi intézmények alapító okirataiban szereplő telephelyek és székhelyek

Az egészségügy intézményrendszere a főváros teljes lakosságának ellátását hivatott szolgálni, ennek feladata része a területi elérhetőség mellett a lehető legrövidebb idejű elérhetőség biztosítása is. Az egészségügyi ellátás esetében vizsgáltuk az ellátó hálózat területi elhelyezkedését, sűrűsödéseit, gócterületeit és ezek összefüggését.

Budapest az ország egészségügyi központjának is tekinthető, különösen egyes speciális egészségügyi ellátások tekintetében. A főváros egészségügyi ellátó rendszerének azonban legfontosabb feladata a budapesti lakosság betegellátása, melynek rendszere:

- alapellátás
- sürgősségi ellátás
- járóbeteg-ellátás
- fekvőbeteg-ellátás
- szekunder prevenció – szűrő rendszer.

A szociális - és gyermekjóléti ellátó intézményrendszer a valamely szempontból különleges figyelmet igénylő, vagy kiszolgáltatott helyzetű társadalmi csoportokat látja el:

- gyermekek (jólét és védelem),
- időskorúak,
- fogyatékosok,
- pszichiátriai betegek,

Egy hektárra jutó egészségügyi intézményterület elhelyezkedés alapján

- szenvedélybetegek,
- hajléktalanok.

Az intézményrendszer fő struktúráját az alapellátást nyújtó és a bentlakásos intézmények alkotják, melyeket kiegészítenek az egyéb és a speciális pl. szociális foglalkoztatást vagy étkezést biztosító intézmények.

Év	Bölcsődei Int.	Férő-hely	Beíratott gyermek	Gondozónő	Ebből: szakképzett	Száz férőhelyre	Egy gondozónőre
						jutó beírt gyermek	
2000	149	8,661	9,450	1,807	1,650	109	5
2007	142	8,359	9,856	1,874	1,674	118	5
2008	144	8,597	10,264	1,907	1,674	119	5
2009	146	8,778	10,646	1,992	1,733	121	5
2010	154	10,911	11,068	2,082	1,894	101	5

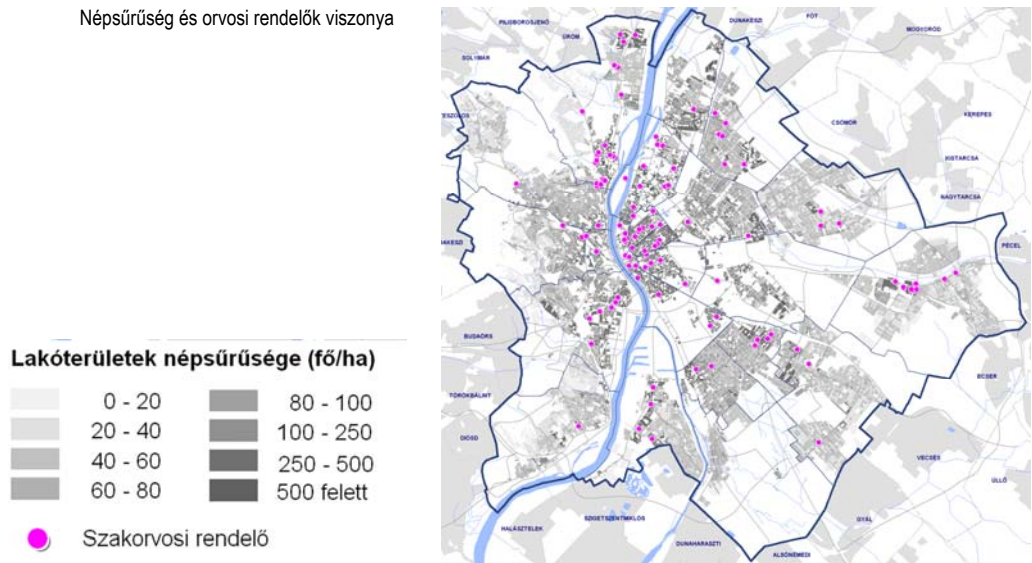
ALAP-ÉS JÁRÓBETEG-SZAKORVOSI ELLÁTÁS

FEKVŐBETEG-ELLÁTÁS – KÓRHÁZI ELLÁTÁS

GONDOZÓ INTÉZMÉNYRENDSZER

- A fővárosban jelenleg 130 szakorvosi rendelő található. A XXIII. kerület kivételével a kerületek ellátása megfelelőnek mondható, minden külső kerületben legalább két szakorvosi rendelő helyezkedik el, a belső, intenzíven beépített kerületekben ennél lényegesen több található.
- A háziorvosi rendelők jellemzően a kerületek területén decentralizáltak, többnyire az egyes betegellátási körzetek középpontjában, önálló épületben vagy egy épületben megjelenő önálló funkcióként, illetve a szakorvosi rendelő épületében helyezkednek el.
- A fővárosi **kórházak** közül Budán 2, Pesten 9 található, jellemzően a belső kerületekben orientálódnak. A külső kerületek - ellátottságát az egyes kórházak telephelyei látják el. Az elemző térképeken ábrázolt kórházakhoz tartozó telephelyek részben kerületi szakrendelők, részben fekvőbeteg ellátást is biztosító intézmények.
- Az egészségügyi ellátó rendszernek 6 göcsterülete van, egyenletes eloszlásban Pesten és Budán. Az egyes göcsterületek között kirajzolódnak az egészségügyi ellátó intézmények sűrűsödő térségei. Megállapítható, hogy Pesten a Klinikák térsége mellett a Nyíró Gyula Kórház térsége alkot egy tengelyt, melynek egyik csápjá Zugló irányába megnyúlik. Meghatározó térség Budán a Szilágyi Erzsébet fásor vonalában kialakult tengely (Kútvolgyi Kórház, Szent János Kórház), melyhez szervesen kapcsolódik a Dél-budai egészségközpont.
- A külső kerületek egészségügyi intézményeinek sűrűsödése az átmeneti és az elővárosi zóna határával esnek egy vonalba. Az ellátó rendszer elemei elszórtan helyezkednek el, azonban megfigyelhető a város szerkezetében jelenlévő „gyűrű” kirajzolódása is.
- **Bölcsődék:** A férőhely alapján koncentrálódnak a bölcsődei, illetve családi napközi ellátó rendszer megmutatja a pesti belső góc térségeket és egy gyűrű mentén rajzolja ki a pesti oldalon a további sűrűsödéseket. A budai oldal vonatkozásában nem beszélhetünk harmóniáról. A pesti kertvárosias és a budai hegyvidéki lakóterületek jelentős részéből csak valamilyen közlekedési eszköz igénybevételével érhető el a bölcsődei hálózat.
- **Időskorúak nappali ellátása:** A viszonylag egyenletes, de a belvároson kívül ritkás az ellátórendszer és az ismert demográfiai folyamatok eredményeként az időskorúak folyamatosan növekvő aránya között nincs szinkron. A területi lefedettség vonatkozásában hiányos, a gyaloglótávolságon belüli elérés igénye, de ez nem biztos, hogy összhangban van az intézményrendszer egészének gazdaságos, hatékony és magas színvonalú működtetésével
- **Hajléktalan ellátórendszer:** A huzamosabb tartózkodásra szolgáló átmeneti szállások elhelyezkedése függetlenebb a hajléktalanok napi mozgásterületeitől, szétszórtan, de egy-egy pontban nagyobb kapacitással jelennek meg a XIII., a VIII., a IX. és a XXIII. kerületekben. A pesti oldal belső területein a hajléktalan ellátó intézményrendszer ráfed a krízisterületekre, ami arra enged következtetni, hogy az ellátást biztosító intézmények a már „leromlott” területeken könnyebben tudnak megtelepedni, feltételezhetően mind a szolgáltatás létrehozása, mind működtetése kisebb ellenállásba ütközik, mint a magasabb presztízsű területeken.

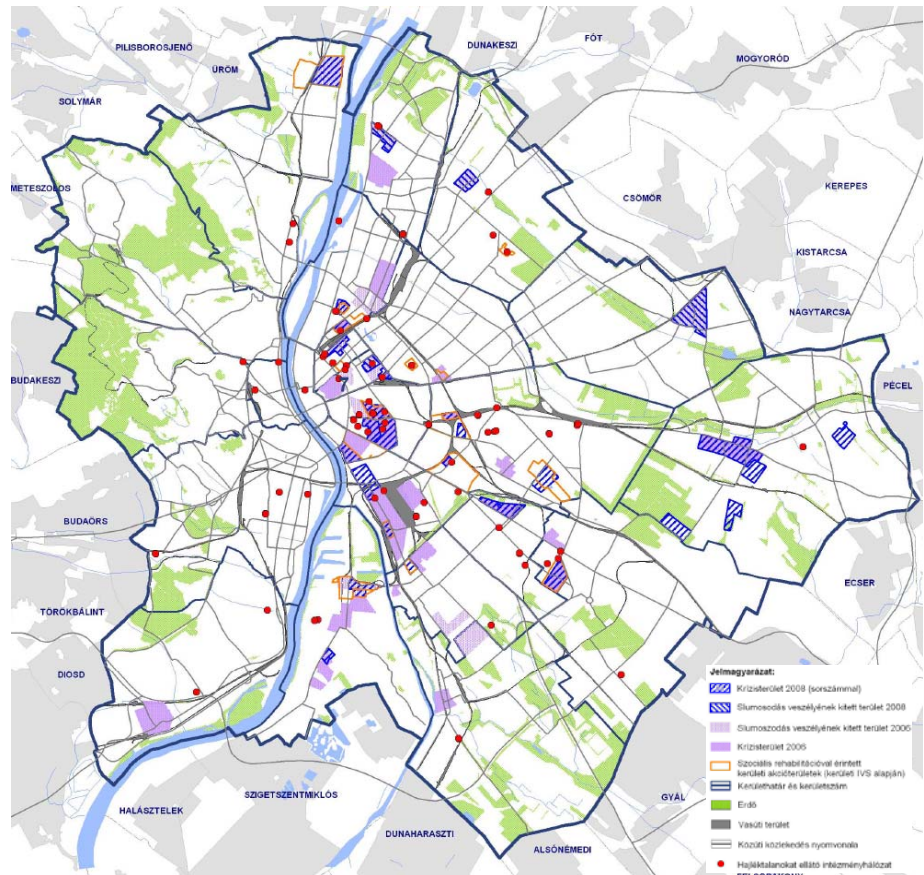
Szaksűrűség és orvosi rendelők viszonya

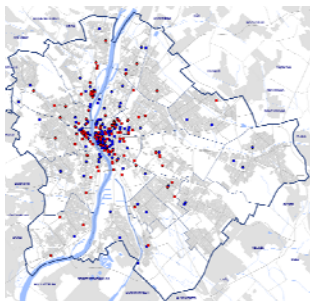
Lakóterületek népsűrűsége (fő/ha)

● Szakorvosi rendelő

Nappali ellátók meghatározó térségei

Múzeumok, kiállítótermek és lakóterületek térbeli elhelyezkedése

A leglátogatottabb színházak 2008-ban:

- Budapesti Operettszínház - Nagyszínpad: 350.896
- Madách Színház Kht. - Madách Színház: 280.486
- Magyar Állami Operaház: 253.430
- Vigszínház - Nagyszínpad: 221.878
- Thália Színház Kht. - Nagyszínpad: 122.324
- Vigszínház - Pesti Színház: 110.049
- József Attila Színház Kht. - Nagyszínpad: 107.430

Kulturális intézmények és szabadidős létesítmények

A város kulturális élete jelentősen befolyásolja lakóinak életminőségét, identitástudatát és kötődését.

A magyar kulturális intézmények – színházak, múzeumok, kiállítások, zenei intézmények, kulturális központok és művelődési házak, könyvtárak, mozik, stb. a város fejlődése során fokozatosan alakultak ki és jelenleg is nagy számban koncentrálnak Budapesten.

MÚZEUMOK, KIALLÍTÓTERMEK

- A múzeumi kiállítások száma 2000 és 2006 között némileg csökkent (604-ről 556-ra), a látogatók száma azonban csaknem megduplázódott: 2,6 millióról 5,1 millióra emelkedett. 2009-ben a múzeumi kiállítások száma 559 volt, melyeket 3,2 millió látogató tekintett meg
- A fővárosban jelenleg 127 múzeum, kiállítóter található.
- A múzeumok, kiállítótermek a belváros tágabbán értelmezett területén sűrűsödnek, Budán, a Vár területe is kirajzolódik.
- Budapesten 227 galéria van nyilvántartásban.
- a galériák a budai oldalon a vár térségében koncentrálnak, a pesti oldalon a nagykorúton belüli területeken jelennek meg nagy számmal.

BUDAPESTI SZÍNHÁZAK

- A hagyományos színházépületek legnagyobb része a belvárosban, elsősorban annak pesti részében helyezkedik. Ezek a város leglátogatottabb helyszínei közé tartoznak.
- Külső városrészekben többnyire nagyobb befogadóképességű, többcélú termekben is lehetőség adódik színházi előadások megtartására.
- A színházba járók száma a rendszerváltás előtti 3,8 millióról 2000-re 2,1 millióra csökkent. Azóta a negatív tendencia megtört látszik: a színházlátogatók száma 2009-ig 2,4-2,6 milliós szinten stabilizálódott

HANGVERSENYTERMEK

- Budapest világhírű zenei hagyományai ellenére viszonylag szerény zenei intézményhálózattal rendelkezik. A speciális akusztikai igényeket kielégítő hangversenytermek a város központjában helyezkednek el. Emblematikus intézmények a Liszt Ferenc Zeneakadémia, a Művészetek Palotája és a Magyar Állami Operaház.
- A Filharmonia rendezvényeinek száma növekszik, befogadó-kapacitás növelésére lenne igény.

Internetes forrásokból gyűjtött Budapesti kulturális központok és művelődési házak térbeli elhelyezkedése

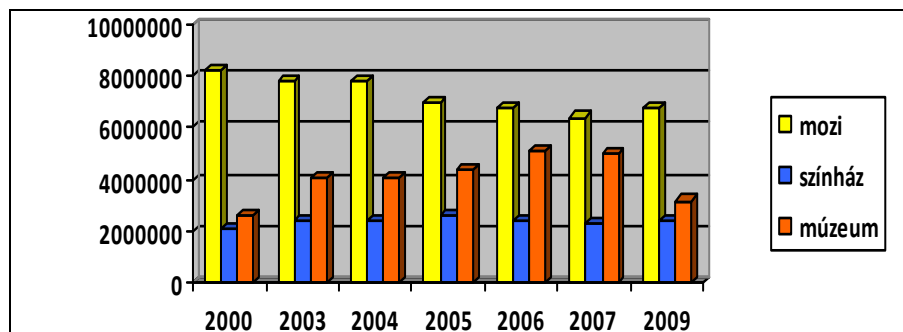
KÖNYVTÁRAK	<ul style="list-style-type: none"> Budapesten jelenleg 490 könyvtár található, beleértve a szakkönyvtárakat, egyetemi, egyházi, felsőoktatási, munkahelyi stb. könyvtárakat is. Ezek közül 51 a fővárosi kezelésben álló Szabó Ervin Könyvtárhoz tartozik Budapesten a könyvtárak száma 1980 és 2000 között 24%-kal csökkent. A beiratkozottak száma 2000-tól emelkedésnek indult, 163 ezerről 2006-ra 293 ezerre, majd 2009-re 300 ezerre nőtt. A kölcsönzések számában ez az emelkedés átmenetinek bizonyult, és a 2000. évi 6,1 millióról (a 2002-es 6,6 milliós csúcs után) 2009-re 4,9 millióra csökkent A könyvtárak elérhetősége átlag 16 perc (ugyanannyi, mint a művelődési otthonoké).
MOZIK	<ul style="list-style-type: none"> A fővárosban 30 mozi található, melyből 10 helyezkedik el bevásárlóközpontban Számuk a többi szórakoztató intézményhez képest alacsony és folyamatosan csökken. A mozik látogatóinak száma a rendszerváltás után a felére csökkent és a prognózisok további visszaesést vetítenek előre. Mindezek ellenére Budapesten ma is Kelet-Közép-Európa egyik legnagyobb mozihálózata, ezen belül nagy az „art” mozik száma. 2009-ben 235.651 előadás összesen 6.731.000 nézőt vonzott A megszűnő mozik terméinek megfelelő hasznosítása városrendezési kihatású kérdés.
MŰV. HÁZAK	<ul style="list-style-type: none"> Művelődési házak eloszlása városi szinten egyenlőtlen, mivel nagy számban a belvárosban koncentrálnak, de a külső városrészekben egyenletesebben helyezkednek el, mert minden kerület és nagyobb közösség számára már korábban építettek. A kulturális központok és művelődési házak helyet adnak iskolai, önkormányzati és civil rendezvényeknek, kiállításoknak, állami és társadalmi ünnepeknek, különböző rendezvényeknek (közmeghallgatás, fórumok, stb.) egyaránt.
CIRKUSZ	<ul style="list-style-type: none"> A Városligetben elhelyezkedő Fővárosi Nagycirkusz mellett csak néhány kisebb, állandó befogadó helyszínnel nem rendelkező utazó cirkuszi társulat működik a fővárosban. A Fővárosi Nagycirkusz előadásai évek óta mintegy 300 ezer látogatót vonzanak évente.
FESTIVÁLOK	<ul style="list-style-type: none"> Az identitásra erőteljesen kihatnak a fesztiválok, amelyek turisztikai szempontból is kedvező hatásúak. Egyedi téma köré, rendszeresen szervezett fesztiválok nem csak az eseménysorozat ideje alatt képesek látogatókat vonzani, hanem folyamatosan, az adott desztináció imázsára gyakorolt jelentős hatásukon keresztül is. <p>A jelentősebb fesztiválrendezvények, melyek már évek óta kísérik és egyben felpezsdítik a főváros kulturális életét:</p> <ul style="list-style-type: none"> a 11 napos Tavaszi fesztivál, melynek helyszíne a belváros, az 1993-ban Diákszigetként kezdődött egy hetes Sziget Fesztivál, melynek helyszíne az Óbudai-sziget, a több helyszínen és időpontban is megrendezett borfesztiválok (pl. a Budafoki Pezsgő- és Borfesztivál, Budavári Borfesztivál), egyéb gasztronómiai, irodalmi zenei rendezvények.

A színházak, múzeumok, mozik helyei 70-80%-ban átfedik egymást, és még a könyvtár, művelődési ház, könnyűzenei koncertek látogatói helyei is összetartoznak. Aki az egyikbe jár, az a másikba is.

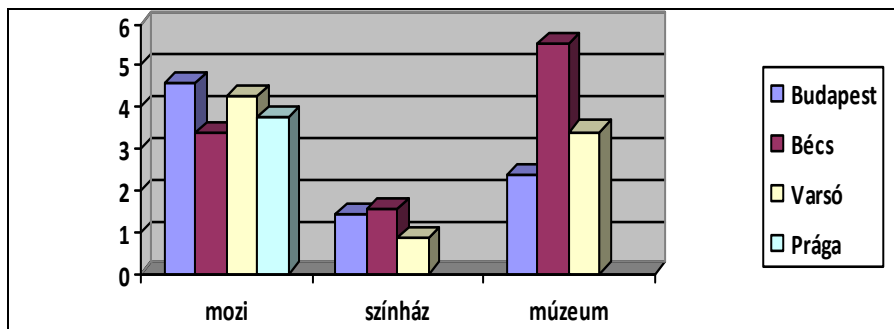
A komolyzenei koncerteken résztvevők között nagyon magas arányú a más kulturális intézményeket rendszeresen használók aránya.

Budapest nemzetközi összehasonlításban is megállja a helyét kulturális téren: az egy főre jutó mozi- és színházlátogatók számát tekintve az európai nagyvárosok élmezőnyébe tartozik, de például a múzeumlátogatókat tekintve átlag feletti értéket mutat.

Mozi-, színház- és múzeumlátogatók száma Budapesten, 2000-2007 (Forrás: KSH STADAT: 6.2.6.2.)

Az egy főre jutó mozi-, színház- és múzeumlátogatások száma (2004)
(Forrás: Urban Audit (2006))

Varmúzeum

Aquincumi Múzeum

2010-es adatok szerint a mozitermek kihasználtsága alacsony (26 fő/ea.), míg a színházi előadások látogatottsága jóval magasabb (276 fő/ea.).

Budapest kulturális-szabadidős kínálata gazdag és ez jelentősen hozzájárul a jó életminőséghez és idegenforgalmi vonzerejéhez, ezért fontos a színvonal megtartása, lehetőség szerint további növelése. A szinten tartás érdekében több fajta beavatkozás igényeltetik:

- Kulturális infrastruktúra karbantartása, bővítése – a meglévő intézmények jobb hasznosítása, a kulturális célú létesítmények számának bővítése
- A fogyasztók számának növelése – nem elégséges a kultúra színvonalát magasán tartani, de valamilyen formában el kell juttatni a város minél több lakójához
- A szabadidős lehetőségek bővítése – szükséges, hogy a szabadidő eltöltésének lehetőségei a jelenlegihez képest bővíljenek.

A templomok a társadalom szerveződését meghatározó közösségi épületek, melyek az egyház tevékenységének alapegységei, valamint az egyház egyidejűleg számos szerepet is betölt a közösség életében. Az egyház komoly közösségszervező erővel rendelkezik, részt vesz a helyi közösség mindennapi életének szervezésében is. A templomok, kápolnák és imaházak nemcsak a vallási élet helyei, de építészeti igényességük, eszmei üzenetük hatásaként általában kifejezik építési koruk kulturális attitűdjét. Ennek megfelelően számos templom egyben a kulturális örökség része, műemlék.

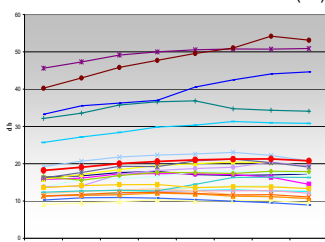
Budapest intézményekkel jól ellátott, térbeli szempontból általában kiegyensúlyozott rendszerrel működik.

Kiskereskedelem

Kereskedelem

A kiskereskedelmi üzletek száma országos szinten 2005 óta, rohamos ütemben csökken, 166,7 ezerről 145,8 ezerre. Budapest és Pest megye kiskereskedelmi egységeinek száma egy éves késéssel, 2006-tól csökken, de a csökkenés üteme alatta marad az országos mértéknek.

Ezer főre jutó kereskedelmi egységek száma (db)

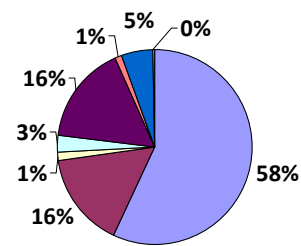
- I. kerület
- II. kerület
- III. kerület
- IV. kerület
- V. kerület
- VI. kerület
- VII. kerület
- VIII. kerület
- IX. kerület
- X. kerület
- XI. kerület
- XII. kerület
- XIII. kerület
- XIV. kerület
- XV. kerület
- XVI. kerület
- XVII. kerület
- XVIII. kerület
- XIX. kerület
- XX. kerület
- XXI. kerület
- XXII. kerület
- XXIII. kerület
- Átlag

A kiskereskedelmi üzletek és a gyógyszertárak számának változása	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Pest megye	15 687	15 999	16 428	16 549	16 253	16 171	14 629
Budapest	31 452	31 962	32 414	32 630	32 449	31 494	31 327
Közép-Magyarország	47 139	47 961	48 842	49 179	48 702	47 665	45 956
Magyarország	165 244	166 212	166 738	165 646	162 473	158 151	145 849

A kiskereskedelmi üzletek alapterülete az üzletek csökkenő számának köszönhetően szintén visszaesett, azonban feltűnő, hogy a csökkenés csak 2008-ban jelentkezett először.

A kiskereskedelmi egységek ezer főre vetített értékét az egyes kerületek vonatkozásában megvizsgálva szembeötlő az V. (51 db), VI. (53 db) és VIII. (45 db) kerületek kimagasló értéke. Ezekben a kerületekben a kereskedelmi egységek sűrűsége meghaladja a fővárosi átlag (21 db) két és félszeresét.

A fővárosi átlag 2005 óta stagnál, azonban kerületi szinten jelentős különbségek tapasztalhatók. A sokáig vezető pozícióban lévő V. kerület a budapesti átlaghoz hasonló dinamikát mutatott az elmúlt időszakban. Részben ennek tudható be, hogy a dinamikus

■ Általános kiskereskedelem
■ Bevásárlóközpont
■ Vásárcsarnok
■ Egyéb szabadtéri piac
■ Egyéb szolgáltatás
■ Vendéglátás, szórakozás
■ (kereskedelmi) Szálláshelyek, kollégium
■ Parkolóház
 Kereskedelmi területek megoszlása

bővülést produkáló VI. kerület a kereskedelmi egységek fajlagos értéke tekintetében megelőzte a tradicionális belvárost.

A klasszikus, ún. mall-ok mellett az ezredfordulót követően nyerne teret az üzletsorok, amelyek hálózatosan szerveződnek. 2008 végén 41 városban 129 db bevásárlóközpont volt található, ennek fele a megyei jogú városokban, harmada Budapesten, a többi a főváros agglomerációjában.

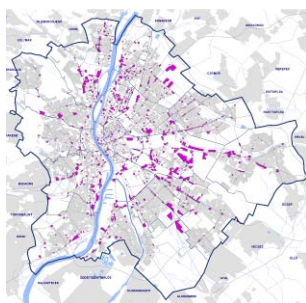
A fogyasztás katedrálisainak is nevezett üzletek jelentősen átalakították a hazai vásárlási szokásokat és városaink szerkezetét. A belvárosok jórészt kiürültek, a tömegárut a városszéli bevásárlóközpontokban veszik meg a vásárlók, a központi üzleti negyedben csak a kisebb, de exkluzív boltok maradtak. A válság hatására többek között az üzemanyagárak növekedésével nőtt a „sarki” kisüzletek forgalma, és visszaesett a külső hipermarketek utáni kereslet.

Hipermarketek az országos érték százalékában	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Pest megye	0,4	1,2	3,6	4,5	5,0	5,3	5,1
Budapest	71,0	68,7	67,1	65,4	65,5	60,7	60,0
Közép-Magyarország	71,4	69,9	70,7	69,9	70,5	66,0	65,1
Magyarország	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Vendéglátás, turizmus

A vendéglátóhelyek számában országosan is, Közép-Magyarországon is jelentős visszaesés történt 2007-2009 évek között. Magyarország vendéglátóegységeinek száma 2007-2009 között kb. 10%-kal esett vissza, azonban az elmúlt két évben számuk újra növekedést mutat. Budapesten és Pest megyében a 2009. évi jelentős csökkenéstől eltekintve folyamatos emelkedés tapasztalható. A főváros esetében a visszaesés 2009. évben mindössze 2% (azaz a volumen jóval az országos mérték alatt maradt), míg 2010. évben 10%, 2011. évben 5% volt a növekedés mértéke.

Vendéglátó egységek száma	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Pest megye	5 182	5 307	5 393	5 456	5 478	5 651	5 051	5 448	5 566
Budapest	8 684	8 883	8 953	9 142	9 363	9 417	9 240	10 196	10 715
Közép-Magyarország	13 866	14 190	14 346	14 598	14 841	15 068	14 291	15 644	16 281
Magyarország	55 148	55 686	56 293	56 494	57 171	56 612	51 904	55 065	55 730

Kereskedelmi, szolgáltató területek

Az ezer főre jutó vendéglátóegységek számát és az elmúlt évtized tendenciáit tekintve a IX., I., VII. és VIII. kerületek közel azonos pályát járnak be (8-11 db/ezer fő), jelentősen meghaladva a fővárosi átlagot. A XIII. kerület 2007-2008 között némi visszaesés mellett a budapesti átlaggal megegyező számú fajlagos vendéglátóhellyel rendelkezik.

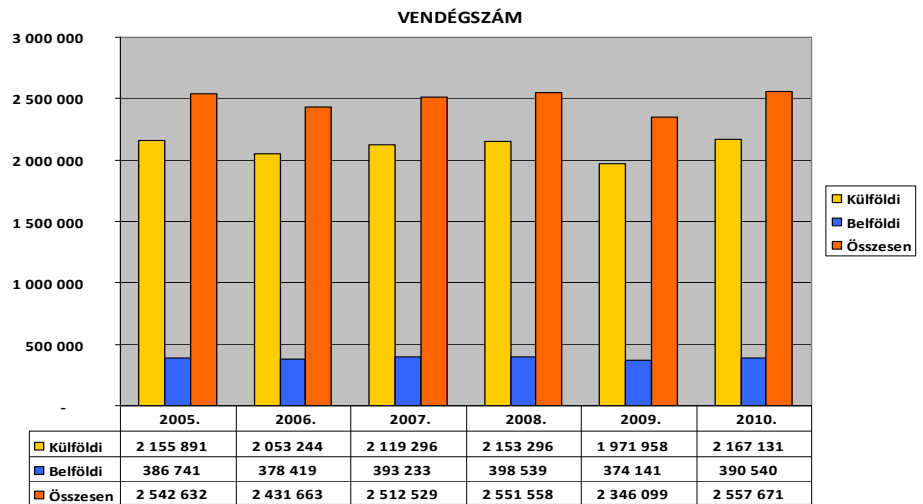
A vendégforgalmi adatokról összességében megállapítható, hogy azok a 2005-2010 közötti időszakban stagnáltak, illetve kismértékben csökkentek. A vendégérkezések száma valamelyest meghaladja a 2,5 millió főt, amely a vizsgált időszakban jóformán változatlan maradt a megfigyelhető minimális ingadozásokkal. A vendégéjszakák száma mintegy 6%-ot csökkent a vizsgált időszakban, illetve a leggyengébb év a 2009-es volt, amely mintegy 7,7%-kal gyengébb teljesítményt mutatott 2010-hez viszonyítva.

A vendégérkezések számának stagnálásával párhuzamosan csökkenő vendégéjszaka szám az átlagos tartózkodási idő folyamatos csökkenésére utal, amely jelenség tipikus jelenkori tendencia, mindenekelőtt a városi turizmus tekintetében.

Budapest turisztikai adottságai:

- Kulturális kínálat
- Múzeumok
- Fürdők – egészségturizmus
- Nagyrendezvények
- Aktív kikapcsolódás
- Zöldterületek – ökoturizmus
- Attrakciók
- Duna vízfelülete
- „City break” programok
- Bor és gasztronómia

Kereskedelmi szálláshelyek
vendégforgalmi adatai, 2005-2010

A kereskedelmi, szolgáltató funkciójú területek Budapest beépített területeinek 5,6%-át adják, amely 1.403 ha-t jelent.

Sport- és rekreációs létesítmények

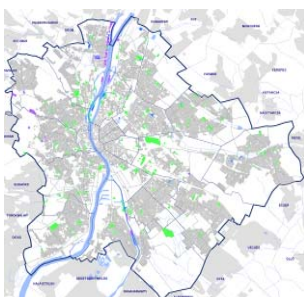
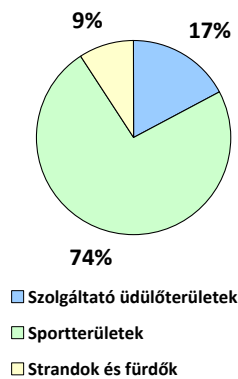
Budapest lakosságának nagy része nem sportol eleget, melynek oka, az egyéni életmód mellett a sportlétesítmények mennyiségi és minőségi mutatóiban is keresendő.

A rendszerváltás óta visszaszorulóban van az egyesületi sporttevékenység, mely számos sportlétesítmény bezárásához vezetett. Ennek eredményeképp a nagy hagyományokkal rendelkező budapesti sportegyesületek vezető szerepe is gyengült, a presztízsszerepet a vidéki egyesületek vették át. A budapesti sportlétesítmények (sportcsarnokok, sportpályák, iskolai sportlétesítmények) eloszlása viszonylag egyenletes, ezzel szemben az uszodákra ez az állítás már nem igaz:

- lakott területek 2,3%-a fekszik nagyobb távolságra (2.000 m) sportlétesítményektől,
- uszodák esetében a lakott területek egynegyede „ellátatlan”.

Amellett, hogy a sportolásra alkalmas területek száma kevés, nem áll a lakosság rendelkezésére elegendő számú, igényes, vonzó minőségű sportlétesítmény. Az ezredfordulót követően történtek beavatkozások a sportlétesítmények terén (pl. Papp László Sportaréna), azonban ezek a többfunkciós létesítmények nem a mindennapi sporttevékenység terén nyújtanak kínálatot a lakosság számára.

Rekreációs területek megoszlása

Rekreációs területek térbeli elhelyezkedése.

ÜDÜLŐK, KEMPINGEK

- elsősorban a Dunamenti területeken, valamint a Budai- Hegyvidéken, míg a fürdők és a sportterületek elszórtan helyezkednek el.

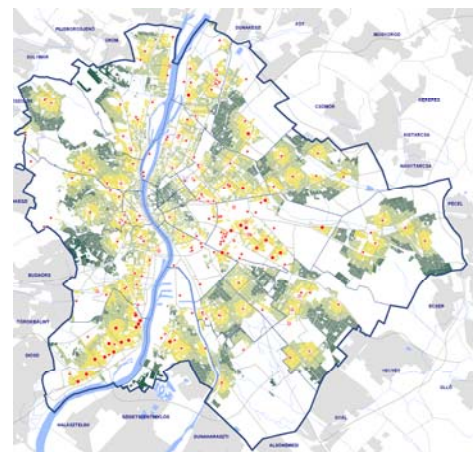
SPORTLÉTESÍTMÉNYEK, USZODÁK

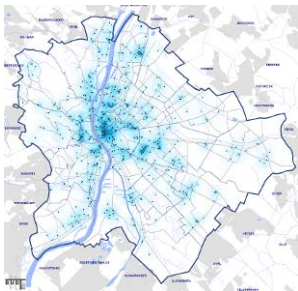
- A sportcsarnokok, sportpályák, iskolai sportlétesítmények eloszlása egyenletes.
- A lakott területek mindössze 2,3%-a esik 2.000 méternél messzebb sportlétesítménytől.
- Az uszodák (min. 25 m-es medence) elsősorban a történelmi városrész közvetlen környezetében helyezkednek el, valamint a külső kerületek központjaiban.
- A lakott területek egynegyede fekszik 2.000 méternél nagyobb távolságra uszodától.

GYÓGYFÜRDŐK

- Budapest 10 gyógyfürdőjéből jelenleg 7 üzemel. A fürdők elsősorban a történelmi városrészben, a Duna mellett helyezkednek el.

Sportlétesítmények lakóterületektől mért távolsága

Egy hektárra jutó sportintézmény

A lakásállomány szobaszám szerint, kerületenként, 2011. január 1.

kerület	3	4 és több
I.	4094	1722
II.	14288	11724
III.	21946	8581
IV.	15760	4469
V.	4089	1833
VI.	4773	2149
VII.	5565	1978
VIII.	6596	2449
IX.	6555	1933
X.	9572	2572
XI.	21551	9506
XII.	9805	6890
XIII.	16518	4999
XIV.	15724	6060
XV.	12972	4946
XVI.	9026	7980
XVII.	10188	9166
XVIII.	13048	8674
XIX.	11358	3630
XX.	7651	3184
XXI.	10979	4085
XXII.	6300	4961
XXIII.	2213	1836
Össz.	240571	115327

Budapest nem használja ki a gyógyvizekben és a gyógyfürdőkben rejlő kulturális, rekreációs, turisztikai és egészségügyi lehetőségeket. A főváros 1934-ben elnyerte a fürdőváros címet. Napjainkban is 80 ásványvíz- és gyógyforrás található területén, valamint 10 műemlék fürdő. A fürdők korszerű felújítása és környezetük rendbetétele az elmúlt évtizedben megkezdődött, mellyel párhuzamosan számos kiegészítő szolgáltatás is csatlakozott hozzájuk. Összességében még mindig hatalmas potenciál rejtőzik ebben a szférában, melynek kihasználásakor szem előtt kell tartani a turisták és a városba látogatók igényein túl a helyi lakosság kívánalmait is.

A tömegsportok kínálta lehetőségek csökkenése, valamint a sporthoz viszonyuló gondolkodásmód következménye, hogy az ország és Budapest is kezd elveszíteni azt a korábban nemzetközi sportversenyeken kivívott szerepét, melyet a nemzetközi sportélet egyik meghatározó nemzeteként töltött be. A versenysportokhoz szükséges nemzetközi igényű infrastruktúra-fejlesztés költséges és nehézkes, mivel a sportolási célú intézmények fenntartása, jogi helyzete számos esetben még rendezetlen. Ez az állapot az utóbbi években odáig vezetett, hogy Budapest a nagy rendezvények jogáért folytatott városok közötti versenyben is egyre jobban lemarad, a nemzetközi sportéletben betöltött szerepe csökken. A nemzetközi szerep visszaszerzésében Budapest vezetése mellett a kormányzati döntések is nagyban befolyásolják a sportélet alakulását a fővárosban.

A sportlétesítmények, uszodák, strandok elhelyezkedése alapvetően fedi a lakóterületeket, sűrűsödik a belső területeken.

A rekreációs területek Budapest beépített területeinek 3,52%-át foglalják el, amely 882 ha-t jelent.

1.2.7. Budapest jellemző lakásviszonyai

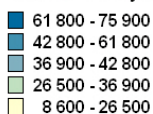
Budapest lakásállománya 2011-ben 903 ezer, a lakott lakások száma 786 ezer volt. Az elmúlt tíz évben az országos lakásállomány 7,9%-kal nőtt, Budapest ezt meghaladóan 10%-ot mutat. A 10 ezer lakosra jutó épített lakás másfélszer több az országos átlagnál.

Minden ötödik lakás 39 m² alatti, minden harmadik lakás 40-59 m² közötti, és minden tizedik 100 m² feletti volt. Ez az összetétel jelenleg megfelel az itt élők igényeinek, ám egyes területeken a lakásösszetétel nem kiegyensúlyozott. A lakások 44%-ában egy fő él. Az átlagos négyzetméter alig változott, jelenleg 64 m². A 100 lakosra jutó lakások zsúfoltsága tovább esett, így az elmúlt népszámlálás óta (232) 215-re változott.

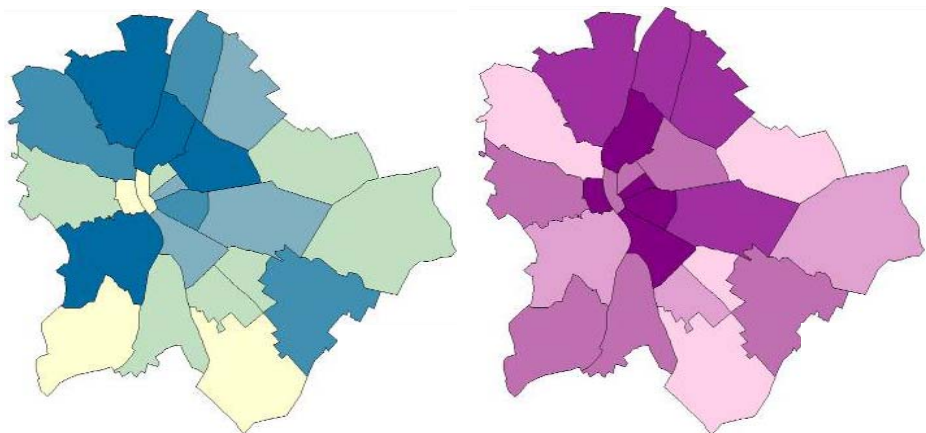
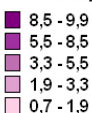
2000. és 2011. között 820.977-ről 903.221-re emelkedett a lakások száma. Ez a változás lakások lebontásából és újak építéséből alakult ki. 2000-2011 között a fővárosban összesen 7.524 lakás szűnt meg, és 83.616 épült. A legtöbb lakás 2006-ban és 2009-ben szűnt meg, illetve a 2004-2009 közötti periódusban építették. Ezen belül a csúcspont a 2005-ös év tartja, ekkor több mint 12.000 lakás épült.

A legtöbb lakás a III., XIV., XIII., XI. a legkevesebb a XXIII., I., V., XXII. kerületekben van.

A lakásállomány kerületenként, 2010.

Önkormányzati lakások aránya %, 2010.

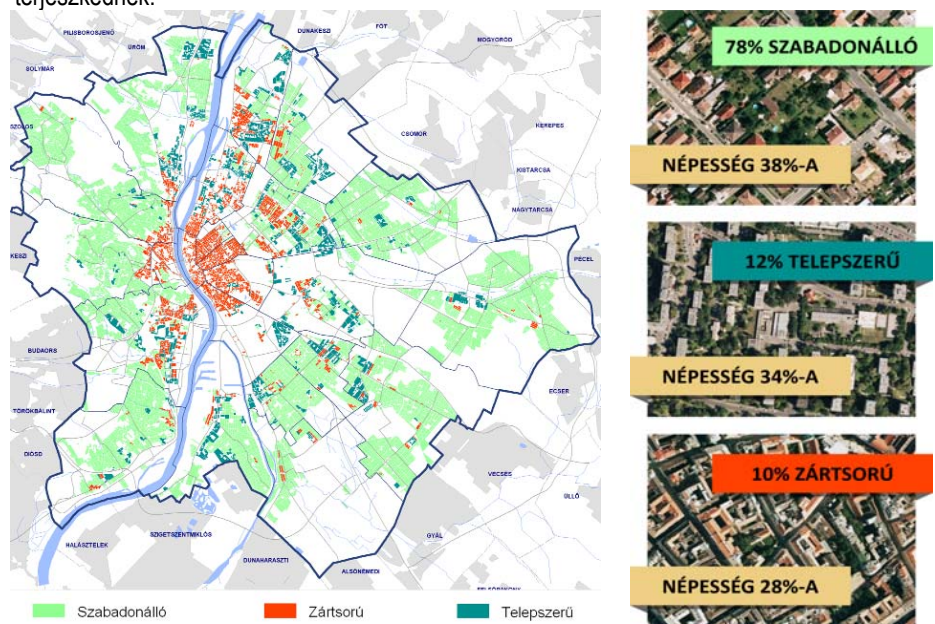
Öt olyan kerület van, ahol igen jelentős az egyszobás lakások aránya. Ezek a XIII., IX., VI., VII., VIII. kerületek, ahol az adott kerület lakásállományán belül az egyszobás lakások

aránya meghaladja a 30%-ot, sőt a VII. és VIII. kerület esetében eléri a 40%-ot is. Az V. kerületben ez az arány 29%.

A nagyobb 4, illetve több szobás lakások aránya csak néhány kerületben mondható magasnak, a II., XVI., XVII. kerületekben 25-29% között mozog. Ezek a kerületek a város peremén helyezkednek el.

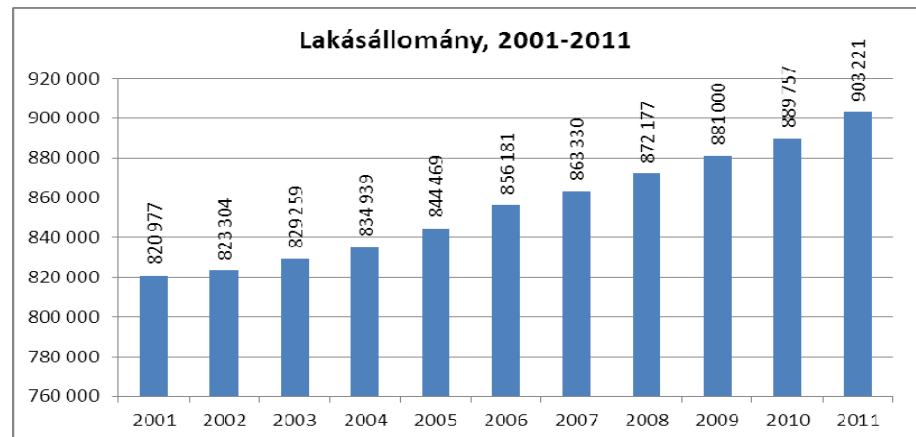
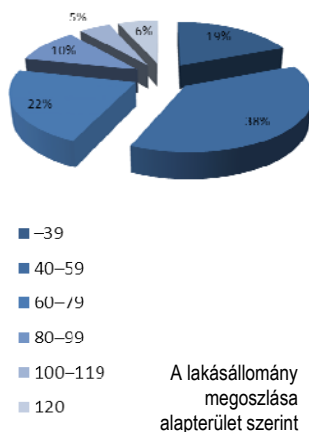
A város beépített területeinek 62%-át a lakóterületek jelentik. A lakóterületek 10%-a zárt sorúan, intenzíven beépített, a lakosság 28%-a él itt. Ez a terület elsősorban a történelmi belvárost jelenti, de Újbuda és Észak-Pest egy része is ily módon beépített. A lakótelepek a lakóterület 12%-át teszik ki, itt lakik a budapestiek 34%-a. Döntően azonban szabadonállóan beépítettek a lakóterületek (78%). Itt a lakók 38%-a talált otthonra. Míg a belvárosi területen a leromlott, idős épületállomány jelent problémát, addig lakótelepeken a házak szerkezeti és energetikai problémáit kell megoldani.

A lakóterületek nagy része rendkívül lazán beépített (50 fő/ha alatt), ami városüzemeltetési gondokhoz vezet. Kihívást jelentenek azok a lakott területek (500 ha-os területen mintegy 4.000 lakost érint), amelyek nem a főváros fejlesztési tervei által kijelölt területeken találhatóak. Nem rendelkeznek megfelelő infrastruktúrával, és spontán módon terjeszkednek.

A lakásrűség – a száz lakásra jutó lakosok száma – fővárosi szinten 2001 és 2010 között jelentősen lecsökkent – 217-ről 194-re. A legkisebb csökkenést a VIII. kerületben regisztrálták, ezt követte a VII., V., I., XIX. kerület. A legnagyobb csökkenést a XVIII. kerületben látjuk.

A lakáspolitikával foglalkozó kutatók álláspontja szerint a lakásigény és ezen belül az olcsó bérű lakások iránti igény a következő években valószínűleg növekedni fog.

A bérlakásszektor hiánya jelenleg egyrészt fékezi a mobilitást, másrészt az alacsonyabb jövedelmű csoportoknak nem biztosít megfelelő lakhatást. Az egyik oldalon az önkormányzati bérlakások aránya alacsony (<6%), közülük sok áll üresen (kb. 2.000). Lakásállományának egytizede üresen áll, ezek durván fele állapota miatt nem adható bérbé. A másik oldalon a magán bérlakásszektor jogi helyzete rendezetlen. Nincs adat a magánúton (piacon) bérbé adott lakások számáról és összetételéről.

Az utóbbi 5 évben felépített új lakások jelentős része kis alapterületű volt. A város bizonyos részein (pl. lakóparkok, pesti belváros) a lakásszerkezet a kisebb lakások túlsúlya felé tolódott el. A következő években növekedhet az olcsó bérű, kis alapterületű lakások iránti igény főként

- az idősek és a fiatalok körében; a munkanélkülivé válók és ezáltal díjhátralékossági problémákkal küzdők és
- a hajléktalanná válás előtt állók körében.

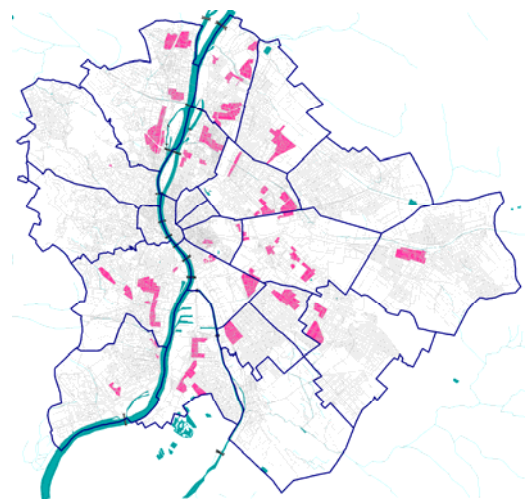
A problematikus környékek a városon belül viszonylag szétszórtnak helyezkednek el, területileg egységes kezelésük nem lehetséges. Jelentős fejlettségbeli különbségek tapasztalhatók, a város budai oldalán csupán a Békásmegyeri lakótelep jelenik meg, mint krízisterület, de a pesti oldalon és főleg a belső kerületekben koncentrációjuk tapasztalható.

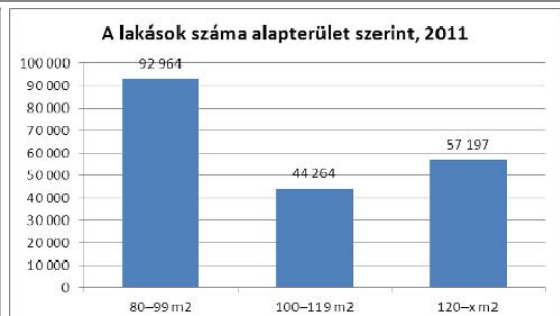
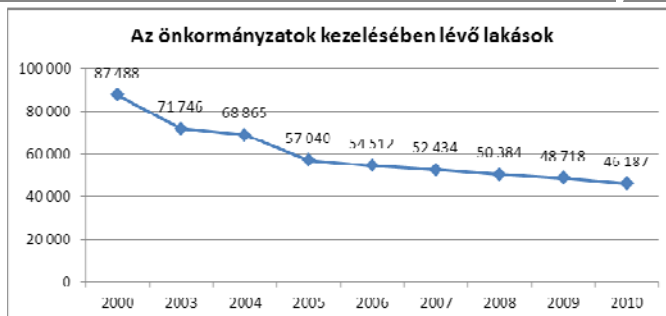
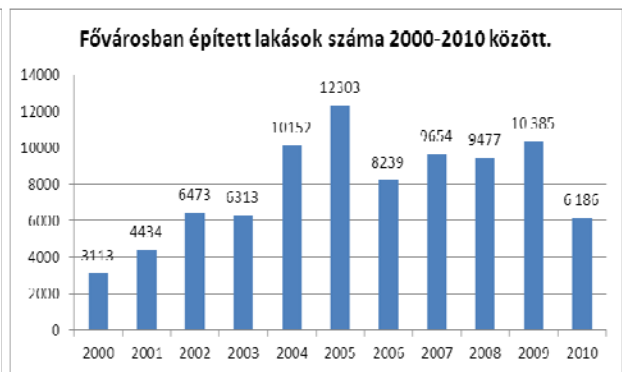
A krízisterületek városszerkezeti helye - 2008

A lakótelepek nagy részének helyzete folyamatosan romlik: míg a 1990-es évek elejére kialakult státus közepesnek volt tekinthető, 2001-re egy kis romlás volt érzékelhető, és 2011-re tovább csúszott.

A lakótelepek szintén beavatkozási területek, egy későbbi lehetséges komplex rehabilitációs program megvalósítására.

Lakótelepek elhelyezkedése Budapesten

1.2.8. településhálózati adottságok

a) településhierarchia

Magyarország Alaptörvénye F) cikk szerint

„(1) Magyarország fővárosa Budapest.

(2) Magyarország területe megyékre, városokra és községekre tagozódik. A városokban kerületek alakíthatók.”

Budapest 23 kerületre tagozódik, minden fővárosi kerületben települési önkormányzat működik.

b) a településhálózat területen belüli és kívüli kapcsolatai (nemzetközi és nemzeti hálózatok)

lásd 1.1.1. – 1.1.3. pont

c) települések közötti feladatmegosztások, együttműködések, mindezek szervezeti és intézményi rendszerei

Budapest esetében a fővárosi önkormányzat és a kerületi önkormányzat között feladatmegosztást jelenleg az 1990. évi LXV. Tv. a helyi önkormányzatokról szóló (Ötv.) 63. és 63/A §-a határozza meg. Ez a tv. rendelkezik továbbá a fővárosi önkormányzatok társulásairól, a településrendezés szabályairól, a főváros és a kerületi önkormányzatok gazdálkodásáról is. 2013. január 1-től azonban helyébe a Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény lép.

A főváros és kerületeire vonatkozó általános, fontosabb rendelkezések:

- Budapest főváros kétszintű önkormányzata a fővárosi és a kerületi szintű önkormányzatokból áll.
- A fővárosi, valamint a fővárosi kerületi önkormányzatok önkormányzati alapjogaikat tekintve egyenlőek, feladat- és hatásköreik egymástól eltérnek.

Feladat- és hatásköri szabályok:

- A fővárosi önkormányzat ellátja mindazokat a terület- és településfejlesztési, valamint területrendezési, településrendezési és településüzemeltetési feladatokat, amelyek a főváros egészét érintik, vagy amelyek a fővárosnak az országban betöltött különleges szerepköréhez kapcsolódnak.
- A fővárosi önkormányzat látja el a főváros egészét, valamint a több kerületét érintő helyi önkormányzati feladatokat, különösen:
 1. kiemelt forgalmú vagy országos közúti közlekedésben fontos szerepet játszó főútvonalak, sugár- és gyűrűirányú közutak, kiemelt tömegközlekedési csomópontok, kiemelt közparkok és közterek kezelése, fejlesztése, üzemeltetése, valamint ezeken a területeken a közterület-felügyelet működtetése, illetve a főváros teljes területén a forgalomtechnikai kezelői és üzemeltetői feladatok ellátása, forgalomszervezés;
 2. a kerületek határain átnyúló településrendezés, terület- és településfejlesztés;
 3. településtudás (közutak locsolása, síkosság-mentesítés);
 4. szociális ellátások biztosítása;
 5. állategészségügyi feladatok;
 6. az érintett kerületek véleményének kikérésével közutak, közparkok, közterek elnevezése;
 7. saját tulajdonú lakás- és helyiséggazdálkodás;
 8. fővárosi szintű sport és szabadidősport;
 9. közvilágítás biztosítása, köztemetők fenntartása, kéményseprő-ipari szolgáltatás biztosítása;
 10. helyi közösségi közlekedés biztosítása és működtetése, valamint a főváros területén a parkolás feltételrendszerének kialakítása;
 11. távhőszolgáltatás, ivóvíz-ellátás, szennyvízelvezetés, -kezelés és -ártalmatlanítás (csatornaszolgáltatás), hulladékgazdálkodás;
 12. környezet- és természetvédelem, vízgazdálkodás, vízkárelhárítás;
 13. honvédelem, polgári védelem, katasztrófavédelem;
 14. fővárosi helyi adóval kapcsolatos feladatok;

15. gazdaságszervezés és -fejlesztés, turizmussal kapcsolatos feladatok;
16. az országos szerepkörrel összefüggő kulturális szolgáltatás, különösen a nyilvános könyvtári ellátás biztosítása, közművelődési tevékenység támogatása; filmszínház, előadó-művészeti szervezet támogatása;
17. a kiemelt kulturális örökség védelme;
18. a hajléktalan ellátás;
19. a tulajdonában álló közterületek használatára vonatkozó szabályok és díjak megállapítása.

- A fővárosi kerületi önkormányzatok önállóan gyakorolják a települési önkormányzatokat megillető valamennyi feladat- és hatáskört, amelyet törvény nem utal a fővárosi önkormányzat kizárólagos feladat- és hatáskörébe. A kerületi önkormányzat feladatai különösen:

1. helyi közutak, közterek és parkok kezelése, fejlesztése és üzemeltetése;
2. tulajdonában álló közterületek használatára vonatkozó szabályok és díjak megállapítása;
3. a parkolás-üzemeltetés;
4. általános közterület-felügyeleti hatáskör a kerület közigazgatási határán belül;
5. helyi településrendezés, településfejlesztés;
6. helyi településrendezési szabályok megalkotása (fővárosi településrendezési terv alapján);
7. turizmussal kapcsolatos feladatok ellátása;
8. ipari és kereskedelmi tevékenységgel kapcsolatos szabályozási jogkörök;
9. egészségügyi alapellátás, az egészséges életmód segítségét célzó szolgáltatások;
10. óvodai ellátás;
11. szociális, gyermekjóléti és gyermekvédelmi szolgáltatások és ellátások;
12. a területén hajléktalanná vált személyek ellátásának és rehabilitációjának, valamint a hajléktalanná válás megelőzésének biztosítása;
13. a helyi közművelődési tevékenység támogatása, a kulturális örökség helyi védelme;
14. saját tulajdonú lakás- és helyiséggazdálkodás;
15. helyi adóval kapcsolatos feladatok;
16. a kistermelők, őstermelők számára – jogszabályban meghatározott termékeik – értékesítési lehetőségeinek biztosítása, ideértve a hétvégi árusítás lehetőségét is;
17. kerületi sport és szabadidősport támogatása, ifjúsági ügyek;
18. közreműködés a helyi közbiztonság biztosításában;
19. nemzetiségi ügyek.

A **szervezeti, intézményi rendszert** szintén a Magyarország helyi önkormányzatairól szóló tv. határozza meg:

- A fővárosban főpolgármesteri hivatal, a fővárosi kerületben polgármesteri hivatal működik.

A Fővárosi Önkormányzat feladatai egy részét az alábbi **közszolgáltató** cégeken keresztül látja el:

- BVK Holding Budapesti Városüzemeltetési Központ Zrt. (tagvállalatok: Budapest Gyógyfürdői és Hévízei Zrt., Budapesti Temetkezési Intézet Zrt., Fővárosi Közterület-fenntartó (FKF) Zrt., Főkert Nonprofit Zrt., FŐKÉTÜSZ Fővárosi Kéményseprőipari Kft., FŐTÁV Budapesti Távhőszolgáltató Zrt., Fővárosi Településtisztasági és Környezetvédelmi Kft.)
- Budapesti Közlekedési Központ Zrt.
- Budapesti Közlekedési (BKV) Zrt.
- Fővárosi Taxiállomásokat Üzemeltető Szolgáltató Nonprofit Kft.
- Parking Kft.
- Budapesti Fesztivál- és Turisztikai Központ Nonprofit Kft.
- Budapest Főváros Vagyonkezelő Központ Zrt.
- Enviroduna Kft.
- Fővárosi Biztonsági Iroda Nonprofit Kft.
- Fővárosi Gázművek Zrt.
- Fővárosi Vízművek Zrt.

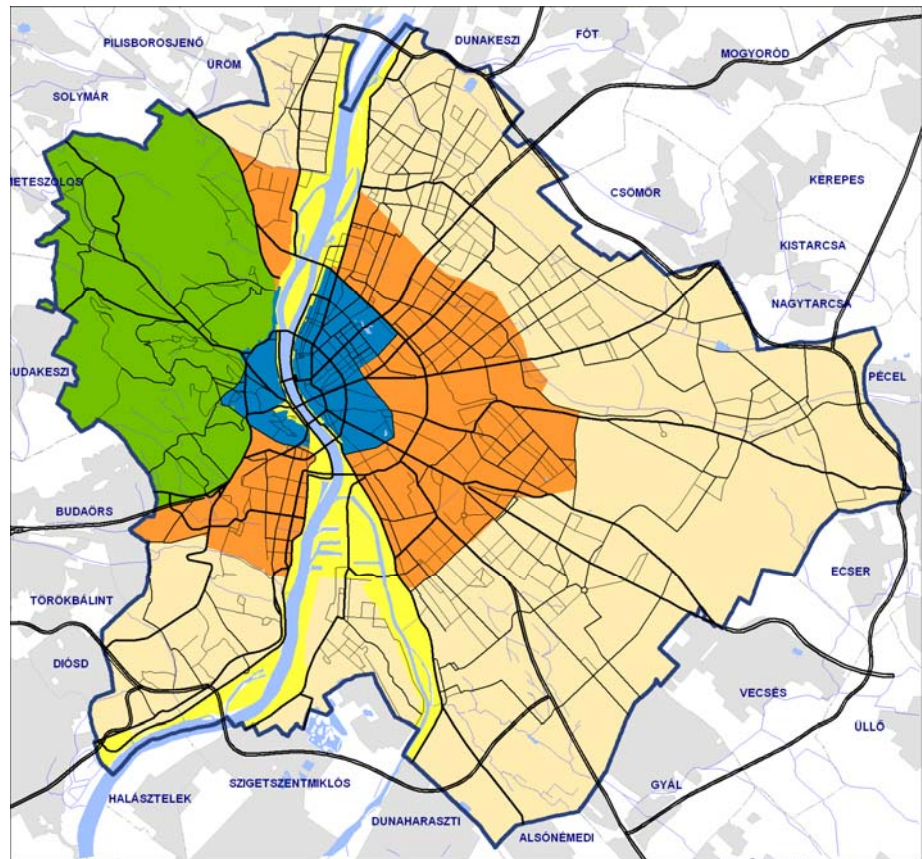
A **Budapest és várostérsége** viszonyában a kölcsönös előnyöket biztosító együttműködés szükséges. 1990-2010 között az agglomeráció és a főváros kapcsolata nem öltött tényleges működő kapcsolatot, bár néhány elkerülhetetlen esetben létrejöttek megállapodások (egyes közművek, tömegközlekedés stb.).

1.2.9. a térszerkezeti elemek azonosítása, a térszerkezet időbeli alakulása, a térségi területfelhasználás változásai és a tendenciák értékelése

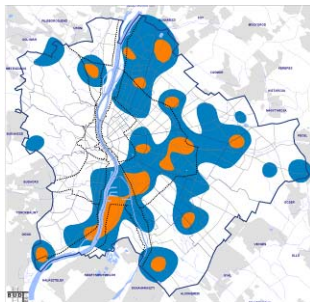
Budapest esetében a térszerkezet **városszerkezetet** jelent, az egyes városrészek, különböző zónák térbeliségét, kapcsolatát, jellemzőit. A település szövetét gyűrűs–sugaras szerkezet tagolja. A hatályos Településszerkezeti terv mellett több dokumentum is használja „Budapest zónarendszerét”. A Dunán kívül a város további hálózati elemei az utak, vasutak vonalai, melyek összekötnek, olykor pedig éppen elválasztanak területeket egymástól.

Budapest zónarendszere:

1. Belső zóna
2. Átmeneti zóna
3. Elővárosi zóna
4. Hegyvidéki zóna
5. Duna menti zóna

Gazdasági területek sűrűsödése a korábbi ipartelepek sávjában

A város – részben a hidak átkelőinek hiányában – kevés gyűrűirányú hálózati elemmel rendelkezik. Ezen hiányok miatt nehezebben fejleszthető a korábbi kisebb területű és forgalmi igényrel rendelkező város vonalas szerkezeti elemrendszere.

A körutak, illetve az azokat párhuzamosan kísérő mellékutcák rendszere a várostest kialakult rendjében általában még nagy sűrűséget mutat, a várostesten kifelé haladva a gyűrűirányú jellemzők egyre kevésbé alkotnak egybefüggő útvonalat. A gyűrűk a pesti oldal jellemzői, a budai oldalon a Budai körútnak nincs alternatív körirányú párja, a teljes hegyvidéki zóna átjárhatósága ezért igen hiányos, utcarendszere további észak-déli irányú hálózati elemet nem alkot.

Még mindig meghatározó fő ütőerként működik a város hálózatában a Duna mellé szorított kettős rakparti út a vízpart két oldalán az átmeneti és a belső zóna sávjában. Ez az egyik akadályozója annak, hogy a város nem tud teljes mértékben a Dunához fordulni, mert a víz elérésére nem megoldott. Míg korábban a víztől való félelem miatt nem használta a város a rakodáson kívül másra a Dunát, nem fordult igazán építészetiileg sem a Duna irányába (például a Bem rakpart épületeinek többsége a mellékutcák, vagy a Fő utca felől rendelkezik főbejárattal), addig ma ez az igény egyre hangsúlyosabb.

A tradicionális útirányokat a korabeli városfalon létesített kapuk nevei is őrzik: Váci kapu, Hatvani kapu, Bécsi kapu stb. A történeti településszerkezet jelentős mértékben meghatározta a város későbbi fejlődését. A leglényegesebb, máig ható változásokat az 1872. évi városegysítési törvény hozta. A Pest, Buda és Óbuda egyesítésével létrehozott új (kompakt) város szerkezetét meghatározták a korábbi döntések szerinti városszerkezeti elemek, mint például a Nagykörút, vagy az Andrassy út nyomvonala. Hosszú idő, mintegy 100 év kellett a korábban már kiszabályozott Hungária körút körülzáródásának kiépítéséhez is.

A gyűrű és sugárirányú elemek mentén helyezkedik el a várostest, mely a beépítések által nyerte és nyeri el folyamatosan változó képét. A város kevés figyelmet fordított a nagyobb, szerkezetalkító zöldterületek létrehozására, bár születtek jelentősebb zöldfelületek, mint például a Szabadság tér a volt Neugebäude helyén (1898), vagy a Tabán (1933-36). Emiatt is nagy jelentőségű például a Millenáris park (2000) kialakítása az egykori iparterületen.

A földrajzi adottságok és a történeti kialakulás alapján öt eltérő adottságú, funkciójú és terheltségű zóna határozható meg:

A **belső zóna** a kiterjesztett történelmi belváros térségét foglalja magában.

Az **átmeneti zóna** a történeti városrészeket körülvevő, konfliktusokkal terhelt heterogén térség, ahol elsősorban vegyes funkciójú ipari, raktározási, közlekedési és közműterületek keverednek.

A térség legnagyobb előnye a meglévő, nagy ipari fogyasztók számára kiépült infrastruktúra felszabaduló kapacitása, valamint a központ közelsége.

Az **elővárosi zóna** magában foglalja az 1950-ben Budapesthez csatolt településeket, ahol elsősorban kertvárosias és lakótelepi városrészek helyezkednek el. A zóna közvetlenül az agglomerációhoz kapcsolódik.

A **hegyvidéki zóna** a belső zónához szorosan kötődő Budai-hegyvidék sajátos kertvárosi lakónegyedeket foglalja magában.

A **Duna menti zóna** a fővárost átszelő folyószakasz melletti, összefüggő térséget jelenti.

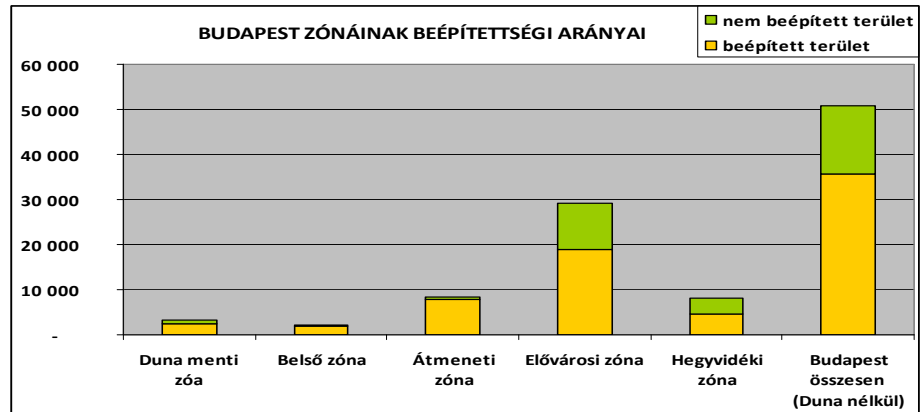
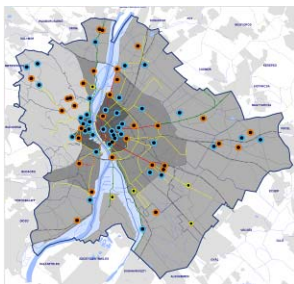
A város térszerkezetét alkotó zónák főbb jellemzői:

BELSŐ ZÓNA	<ul style="list-style-type: none"> • úthálózata a legsűrűbb, igaz, hogy a terület tömörségéhez viszonyítottan arányos • a közút és a kiszolgált szintterület aránya a legmagasabb • a sűrűn beépült belső zóna belvárosi része és az ahhoz közvetlenül kapcsolódó területek forgalomcsillapítása az elmúlt években jelentős változásokat hozott ezen városrészek forgalmi terhelésében • az úthálózati rendszer gyűrűirányú elemei a belső zóna területén még mindig meghatározó forgalmat bonyolítanak le, ezáltal a területhasználatot is meghatározzák • a legnagyobb beépítettséggel rendelkeznek, a telkek itt a legkisebbek, „tömött” az épületek beépítettsége, magasságuk a nagyvárosiasságot jelzi, szűkek az utcák • a legintenzívebb vegyes megjelenést, ahol a lakóépületek, intézmények, igazgatás, irodák, kereskedelem együtt van jelen, ami a városi létből viszont hiányzik a zöld és a klasszikus ipari területek, melyet ez a városszövet nem igazán engedett létrehozni
ÁTMENETI ZÓNA	<ul style="list-style-type: none"> • az iparágak kialakulása létrejött, majd megszűnése, privatizáció okozta problémák sokasodása, a területek átalakulása, a barnamezők felhagyása, az újra betelepítés beindulása, illetve további újszerű folyamatok jellemzik • a XIX. században alapított ipari területek telepei vették körül, mivel rendkívül generáló hatása volt a szállításban az ekkor már nagy jelentőségű vasúti pályaudvaroknak • a kereskedelmi átalakulás és az irodapiac térnyerését követően az ezredforduló utáni lakásboom miatt egyre inkább a lakásirányú fejlesztések érdeklődése irányultak erre • a zóna egyre erőteljesebben válik vegyessé, a korábbi „piszkos” jellegét a semlegesebb, kevésbé környezetbarát tevékenységek váltják fel, ami nem jelenti azt, hogy forgalmi igénye is jelentősebben esett volna, inkább átalakult • gazdaságilag meghatározó zóna, a belső – jellemzően fehérgalléros gazdaság – és az átmeneti, ma inkább már kevert, kék galléros gazdaság
ELŐVÁROSI ZÓNA	<ul style="list-style-type: none"> • az előváros gyűrűje alapvetően Nagy-Budapest létrejöttékor csatolódott a már kialakult és egységként működő várostesthez közigazgatásilag, kivéve Csepel északi részét és Óbuda Rómaiúrdőri és Aranyhegyi térségét • a több településből álló gyűrű nehezen idomult a fővároshoz, sőt az egyes települések alapjaiban sokáig megőrizték helyi sajátosságaikat • a lakótelepek megjelenése ugyan már az átmeneti zónában is jellemző volt, de leglátványosabban ezeket a területeket érintette • a rendszerváltozás után a különböző támogatási programok elérték a korábbi átalakulásra tervezett elővárosi zónát, így a sokáig ellátatlan területek csatormázása jórészt megvalósult • kertvárosok nem képezik a város leggazdaságosabban működtetett területi egységeit • jelentős zöldfelület-kialakítási kötelezettség
HEGYVIDÉKI ZÓNA	<ul style="list-style-type: none"> • Budapest kedvező földrajzi adottsága a hegyvidék, sok helyen a Duna vonalát megközelíti • a XX. század elején is inkább a pesti tehetősebb polgárok nyaralói voltak itt találhatóak, majd lassan a lakóterület részévé válna beépült • a hegyvidéki területen lakik a statisztikák szerint Budapest legjobban szituált rétege

DUNA MENTI ZÓNA

- a területen több nagy ellátó intézmény telepedett meg
- három minőség szerinti zónára osztható attól függően, hogy melyik zóna a háttér:
 - a belső zónára eső része a legkiépítettebb, itt a rakpartok, a hajózás kikötői zárják el a Duna élvezetét
 - az átmeneti zónánál a felhagyott ipari üzemek, vagy újonnan fejlesztésbe vont területek
 - az elővárosi zóna sávjában részben üdülőterületek és városüzemeltetési területek találhatóak a vízpartra szervezve.

- Központi helyek kialakulási jellemzői a város zónarendszerében:
- a rendszerváltozás előtt létesült lakótelepek központjai
 - a rendszerváltozás után egyes városrészekben létrejött helyi kereskedelmi létesítmények
 - a nagy forgalmú helyszínekre telepedve

A „helyek fontossága” alapvetően hozzájárult a városok létrejöttéhez, a fontos helyeknek, a közösségi tereknek - legyen az egy átkelő, egy kereszteződés, egy piac, egy tér - városgeneráló szerepük van. A közösségi helyek, a városok központi helyszínei folyamatos változás alatt vannak. A történetileg kialakult központok létét a ma embere természetes tényként veszi tudomásul és használja azokat.

A központokat a következő meghatározások szerint értékeltük:

- kialakulásuk szerint, azaz korábbi korok eredményeként történetileg kialakult és fokozatosan központtá érett helyszínről van-e szó, vagy pedig egy új létesítményről, esetleg egy új beépítés tudatosan központként létrehozott helyről;
- elérésük szerint, mivel egy jól működő városi közösségi pont, a közösségi hely, gyorsan, lehetőleg a legkevesebb átszállás nélkül és nagy tömegek számára is elérhető kell legyen;
- funkcionális vegyességük szerint, mivel egy jól működő központi hely sok funkciót magába olvasztva tud oda vonzani és ott marasztalni széles tömegeket;
- közlekedési és funkcionális összetettség értékelése, melynek során a funkció és a megközelítés súlyozott értékelése együttesen meghatározó.

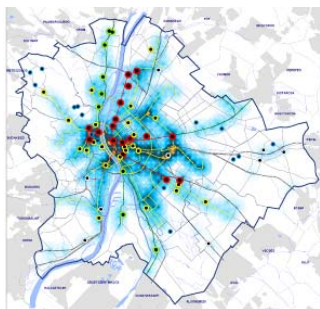
Kiemelt szempont a funkciók összetétele a központok vagy központi helyek esetében. Funkcionális összetettség esetén a központi helyek térképi lehatárolása után az érintett terület egységei funkcionális kategóriáit vettük figyelembe a következők szerint:

- meghatározó központképző funkcióknak tekintjük a kereskedelmi, a kulturális, az igazgatási rendeltetésű intézményeket,
- központképzésben erősítő tényező az oktatás, az irodai funkció jelenléte,
- harmadlagos, de nem elhanyagolható az egészségügy, az egyházi-(templom), illetve valamilyen mértékű lakófunkció jelenléte. Ezen értékelési szempontokat egybevetettük a jó elérhetőséggel és ezen értékelés alapján dolgoztuk ki a közlekedési és funkcionális összetettség térképét.

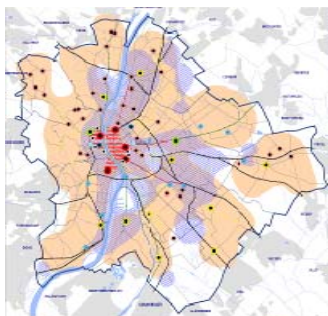
A központi helyek speciális tulajdonsága, hogy kiket szolgál.

- speciális központ lehet egy turisztikailag kiemelt helyszín, így a Budai vár, vagy a Hősök tere, mely önmagában is vonzza a turistákat, vagy
- egy olyan kereskedelmi létesítmény, mely közlekedési szempontból ugyan jó helyen van, ugyanakkor egyéb funkciókkal nem egészül ki, csak ehhez a konkrét ellátási funkcióhoz kötődik, vagy
- funkcionálisan is szegényes, mivel csak közlekedési átszállás határozza meg, amelyhez ugyan létesültek kereskedelmi és vendéglátó funkciók, de sem minőségében, sem nagyságrendjében nem elégséges a központképzéshez (pavilonok, aluljáró üzletsora stb.).

A központi és közösségi helyszínek elérhetősége kötőpályás közlekedéssel:

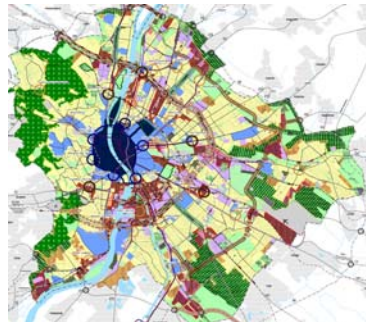

Jelentőség és szerep értékelése

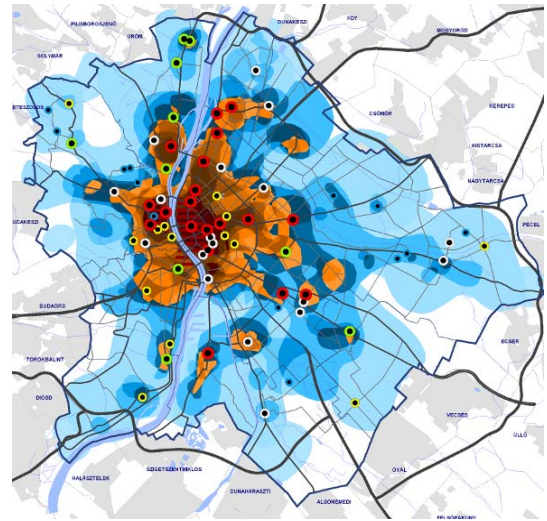

Városközpontokhoz kapcsolódó városrészekp.	
VI.	Nyugati tér
IX	Milleniumi központ
VIII	Baross tér - Keleti pu
XI	XI. kerület központ
Intermodális szerepkörrel fejlesztendő városrészekp.	
III	Flórián tér - Szentlélek tér
XI	Kelenföld - Etele tér
XIX	KÖKI
IV - XIII	Újpest Városkapu
X-XIV	Órs Vezér tér
Egyéb városrészekközpont	
II-XII	Budagyöngye
IV	Újpest Városcsúcs
IX-XIX	Europark
X	Kőbánya városközpont
XIII	Árpád híd metrómegálló
XIV	Bosnyák tér
XV	Rákospalota
XV	Újpalota - Pólus
XVII	Rákoskeresztúr városközpont
XVIII	Pestlőrinc központ
XX	Pesterzsébet központ
XXI	Csepel városközpont
XXII	Campona
XXII	Savoya park
XXII	Budafok városközpont
XXIII	Soroksár városközpont

A város mintegy hetven helyszínének értékelése során megállapítható, hogy a településszerkezeti tervben jelzett központrendszer jelen állapotában még távol van a terv szerinti elvárásoktól és elképzelhető, hogy egyes helyszínek ártérképe is meg kell, hogy történjen.

A hatályos településszerkezeti terv központjai és értékelésük

Budapest belvárosa, a település központja sűrű és túlterhelt, az egybefüggő lakóterületeken pedig néhol központhiány jelentkezik.

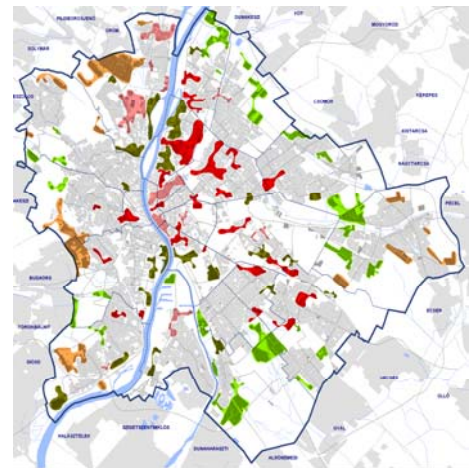
1.2.10. Budapest területfelhasználásának vizsgálata

A város területhasználata folyamatos változáson megy keresztül. Az alábbi térkép mutatja azokat a területeket, amelyek a rendszerváltást követően átépültek, vagy ahol az átalakulás folyamata megkezdődött.

Kétféle folyamat különböztethető meg:

- a városzélek mentén új területek igénybevételével terjeszkedett a város,
- a kialakult városszerkezetben történt átépülések jellemzően a barnamezős területeken eredményeztek új területhasználatot.

- Atépülő zártkerti - üdülőterületek jellemzően lakóépületekkel történő folyamatos beépülése
- Zöldmezős fejlesztések
- Barnamezős területeken lezajlott új beépítés, vagy jelentős funkcióváltás
- Kialakult városszerkezetben belül lezajlott jelentősebb átépülések (összefüggő / elszórt)

Megállapítható, hogy a rendelkezésre álló barnamezős területek helyett leginkább zöldmezős területekre irányult az érdeklődés, **a város indokolatlan módon terjeszkedett.**

A következőkben a település jelenlegi, tényleges területhasználata kerül bemutatásra. (A területfelhasználás a szerkezeti tervekben használt fogalom, a helyzetelemzés fázisában a tényleges használat vizsgálata a fontos, mert az alapját képezi a további fejlesztési irányoknak.)

BEÉPÍTETT TERÜLETEK	<ul style="list-style-type: none"> lakóterületek, közösségi célú (intézményi) területek, - alapvetően a humán infrastruktúra területei üzleti területek (irodataterületek, kereskedelmi szolgáltató területek, többfunkciós városias területek, gazdasági területek) speciális városhasználat területei (rekreációs területek, különleges területek, szabadidő és rekreáció területei)
NEM BEÉPÍTETT TERÜLETEK	<ul style="list-style-type: none"> szabadterületek (zöldfelületek területei, természetközeli területek (erdők), vízfelületek) művelési célú mezőgazdasági területek használaton kívüli területek
RÉSZBEN BEÉPÍTETT TERÜLETEK	<ul style="list-style-type: none"> a város működtetési területei (városüzemeltetési területek, közlekedési területek)

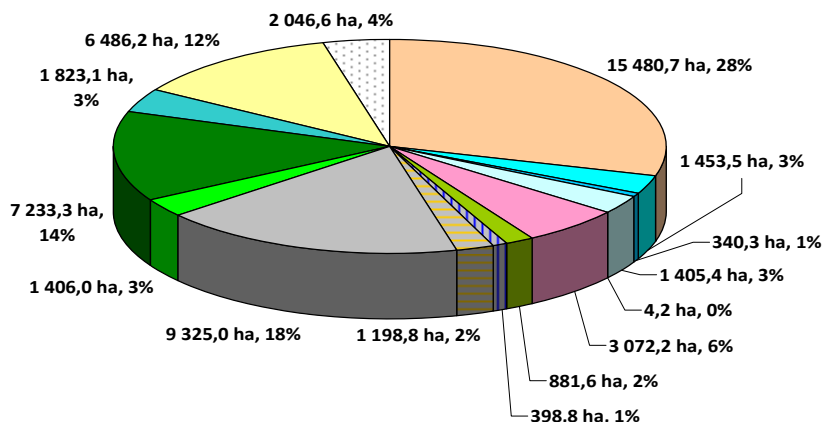
A tényleges használat kategóriái a következők:

Lakóterületek:	Túlnyomórészt lakófunkciójú területek, amelyeken belül az egyes lakóegységeket kiszolgáló kisebb alapfokú ellátó intézmények, a lakófunkcióba integrált irodák, kereskedelem (pl. az épületek földszintjén) és szolgáltatás is található.
Közösségi célú (intézményi) területek:	A humán infrastruktúra területei (pl. oktatás, képzés, egészségügy, egészségfejlesztés, szabadidő, sport, szociális intézmények, kulturális intézmények, igazgatás).
Irodaterületek:	Legnagyobb részben irodafunkciót tartalmazó területek, ahol az épületek földszintjein a kereskedelem, szolgáltatás is előfordul.
Kereskedelmi, szolgáltató	Kizárólagosan a kiskereskedelem és a szolgáltatások területei.
Többfunkciós városias területek:	A városias területeken található olyan tömbök, ahol a vegyesen előforduló funkciók közül egyik sem dominál. A túlnyomórészt ellátó és kiszolgáló (pl. kereskedelem, szolgáltatás, vendéglátás, szálloda), iroda, valamint intézményi funkciók mellett, a lakófunkció is jelen van.
Gazdasági területek:	Többnyire a termelés és a logisztika területei, csak kisebb arányban fordul elő kis- és nagykereskedelem. A végzett tevékenység alapján ebbe a területi kategóriába vannak a mezőgazdasági üzemek is.
Rekreációs területek	A pihenés, szabadidő eltöltés létesítményei (üdülők, kempingek, üdülőjellegű szálláshelyek, sportterületek, strandok és fürdők), az időszakos tartózkodást szolgáló területek.
Különleges területek:	Speciális funkciójú, országos és fővárosi szerepkörű területek (pl. vásár, állatkert, stadionok, honvédségi területek).
Városüzemeltetési területek:	Ide tartoznak a területigényes közműterületek (vízmű, szennyvíztisztító, erőmű, hulladékkezelők, nagyobb szennyvízátelő, fűtőmű, elektromos alállomás), továbbá közlekedésüzemi területek (járműtárolók, karbantartási területek).
Közlekedési területek:	A nyomvonalas (közút, vasút) és a területigényes (pl. pályaudvar, repülőtér, kikötő) létesítmények területei.
Zöldfelületek:	Ide a közhasználatú, a napi rekreációt biztosító területek (parkok, szabadtéri sportterület) és az egyéb kondicionáló zöldfelületek tartoznak.
Erdő:	A 0,5 ha-nál nagyobb, legalább 50%-os arányban összefüggő fás növényállománnyal borított területek.
Természetközeli terület:	Ide az erdők mellett a cserjés, gyepes, ligetes és/vagy vízközeli terület tartozik, természetközeli vegetációval.
Vízfelületek:	A Duna, a mellékága, a kisvízfolyások, és a természetes és mesterségesen kialakított tavak.
Mezőgazdasági terület:	A művelés alatt lévő területek, és a műveléshez szükséges létesítmények tartoznak ide.
Használaton kívüli területek:	Az egykor, vagy még jelenleg is műszakilag igénybevett, de jelenleg használaton kívül álló (pl. nem működő ipari területek, felhagyott közlekedési területek, beépítésre előkészített területek), továbbá azok az egykori mezőgazdasági, vagy zöldterületek, melyek építési területként történő előkészítés miatt, ma roncsolt területek, amelyeknek biológiai szerepük nincsen.

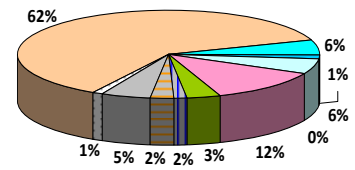
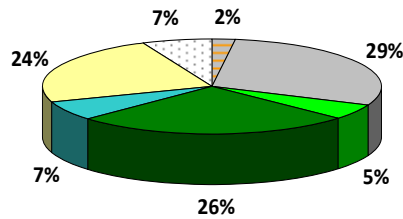
Területi mérleg

Budapest 525,13 km² területen helyezkedik el, a terület 52%-át a jelenleg beépített telkek teszik ki, 48%-a beépítetlen. A hatályos településszerkezeti terv (TSZT) alapján ez az arány távlatban akár 59% - 41% is lehetne. Ez azt jelenti, hogy a jelenleg még nem beépített területek rovására 3.675 ha terület újonnan beépíthető.

A területi mérleg alapján látható, hogy a főváros területe jelenleg milyen célból igénybe vett, milyen a beépített és szabad (beépítetlen) területek aránya.

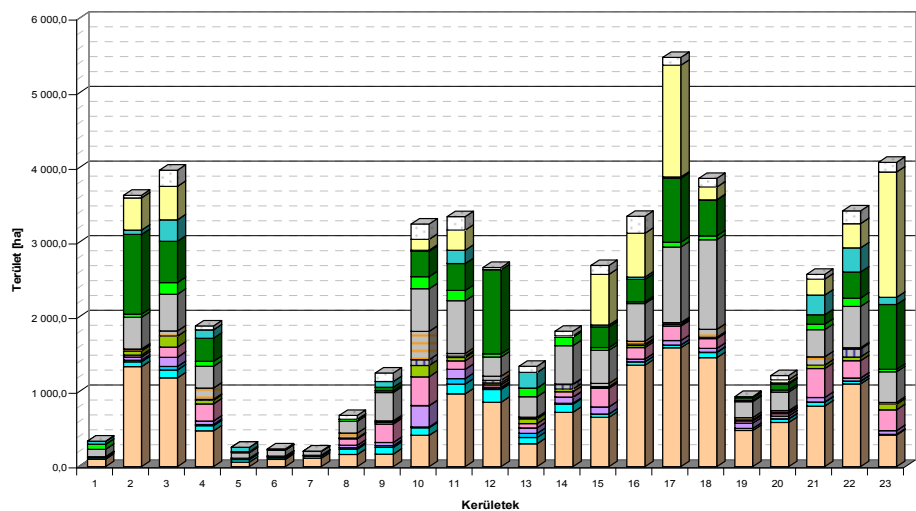
Budapest beépítetlen, illetve beépített területeinek területi mérlege

- Városüzemeltetési területek (V0) - Temetők
- Közlekedési területek (K1-K3)
- Zöldfelületek területei (Z)
- Természetközeli területek (E)
- Vízfelületek területei (W)
- Mezőgazdasági terület (M)
- Használaton kívüli területek (H2-H3)

- Lakóterületek (L)
- Intézményi területek (I)
- Irodaterületek (O)
- Kereskedelmi, szolgáltató területek (S)
- Többfunkciós városias területek (T)
- Gazdasági területek (G)
- Rekreációs területek (R)
- Különleges területek (X)
- Városüzemeltetési területek (V)
- Közlekedési területek (K4-K7)
- Használaton kívüli területek (H1)

Területi mérleg kerületi megoszlása

A beépített területek zömét a lakóterületek (62%), ezt követően a gazdasági területek (12%) teszik ki, minden más területhasználat lényegesen kisebb arányt képvisel. A beépítetlen területek közül a mezőgazdasági terület, az erdők és a közlekedési területek hasonló arányban fordulnak elő. Mivel a közlekedési területek műszaki szempontból azonban igénybe vett területek, a város szabad területeinek aránya a teljes területhez képest összesen csak 32%.

A belső üres, barnamezős területek jelentős területi tartalékot adnak a város későbbi fejlesztéseinek, városias funkciók elhelyezésére.

A sokszínű, differenciált területhasználatnak megvan a hátránya is, mert olyan szomszédosági kapcsolatok alakultak ki néhol, amelyek zavarhatják egymást (pl. gazdasági és lakóterületek közvetlen érintkezése).

A területhasználat intenzitása is változatos, a sűrű, túlterhelt belvárossal szemben a külső, kertvárosias lakóterületek nehezen fenntarthatók.

Budapest területhasználata sokszínű, differenciált és nagy mértékben tartalmaz belső tartalékterületeket is.

1.2.11. a táj terhelésének és terhelhetőségének meghatározása

Budapest tájtypusát tekintve települési (urbánus) táj, ennél fogva az emberi beavatkozás és az épített elemek vannak túlsúlyban. A táj terhelését és terhelhetőségét ennek figyelembevételével lehet meghatározni.

- A *táj terhelés* e tekintetben elsősorban olyan antropogén hatásokat jelentenek, amelyek a települési táj ökológiai feltételeit veszélyeztetik és a város élhetőségének romlásához vezetnek.
- A *táj terhelhetősége* a táj használatának azon szintje, amely a táj ökológiai, illetve a tájhasználat egyéb feltételeinek (egészségügyi, műszaki) veszélyeztetése nélkül nem haladható meg.

Budapesten a tájtypusnak megfelelően a legjelentősebb terhelések a következők:

- a város beépített területeinek terjeszkedése a tájképi, ökológiai és egyéb tájhasználati (gazdálkodási, rekreációs stb.) szempontból értékes, illetve érzékeny területeken,
- a beépítések és a különböző infrastruktúra létesítmények (közutak, vasutak, közművek) fragmentáló-izoláló hatása,
- a felhagyott iparterületek, barnamezők szennyezései, illetve a hulladéklerakók tájsebei

Fragmentáló-izoláló hatások

A zöldfelületi-ökológiai kapcsolatok mellett a különböző izoláló, fragmentáló hatások is alakítják Budapest zöldfelületi rendszerét. Ilyen például az MO körgyűrű és a városszéli beépítések (zöldmezős beruházások), amelyek a térségi zöldfelületi kapcsolatokat befolyásolják kedvezőtlenül.

Fragmentáló hatással vannak a vízfolyások mellett, sok esetben meglehetősen intenzív beépítések, mint például a Marina-part. A Duna fontos szerepet tölthetne be zöldfelületi és rekreációs kapcsolati szempontból, de jelenleg csak szigetszerűen funkcionál szabadidős térségként. A rakparti utak izoláló hatása a legjelentősebb, amely pont a legértékesebb belső területeken rontja le és szünteti meg a Duna vízparti rekreációs értékét.

A zártkertek és a széttelepülés egyéb formáinak hatásai

Valamennyi külterületi épület, építmény hatással van a tájszerkezetre, illetve a tájképre. A változás mértéke a létesítmény méretei, felületszerű kiterjedése és láthatósága szerint eltérő. Kétséget kizáróan a zártkerti és a nem mezőgazdasági célú külterületi építmények a funkcionális, a tájökölógiai és a vizuális-esztétikai konfliktusok potenciális forrásai. A mezőgazdasági területeken, elsősorban a volt zártkerti területeken folyamatosan új lakófunkció létesült – és létesül ma is – spontán fejlődésként. Ez mind tájképi, mind funkcionális szempontból konfliktust hordoz.

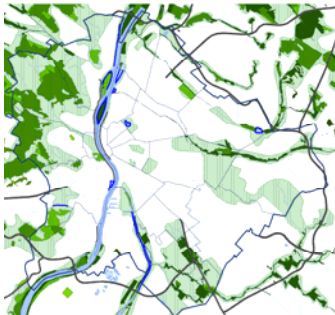
A zártkertes területek nagyságáról a Budapest Főváros Kormányhivatalának Földhivatala nyújtott adatszolgáltatást. Zártkertek jelentősebb, 100 hektárt meghaladó kiterjedésben Budán a III., XXII., XI. és XXI. kerületekben, Pesten a XI., XVII. kerületekben található.

Mezőgazdasági területek beépítésének hatásai

Budapest termőterületeinek – a Pest Megyei Kormányhivatal Földhivatalának adatszolgáltatása szerint – számottevő hányada kiváló termőhelyi adottságú. Ezek zömében mezőgazdasági művelés alatt állnak, kis százalékuk erdőszült vagy egyéb zöldfelületként funkcionál. A jó minőségű termőterületek az összes mezőgazdasági terület 16%-át teszik ki, ezek döntő része a XVII., XXIII. kerületekben található.

A jelentős kiterjedésű barnamezős, használaton kívüli területek ellenére sok esetben a fejlesztések ezeket a mezőgazdasági területeket célozzák meg. Ennek következtében a városkörnyék tájszerkezete átalakul, a termőföldek nagysága csökken, miközben a barnamezős területek rehabilitációja elodázódik.

Zöldfelületi- ökológiai kapcsolatok, izoláló hatások

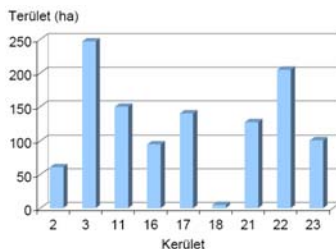
- Meghatározó zöldfelületi elem
- Vízfolyások, állóvizek
- Vízparti rekreáció
- Jelentős izoláló hatású út

Ökológiai hálózat elemei:

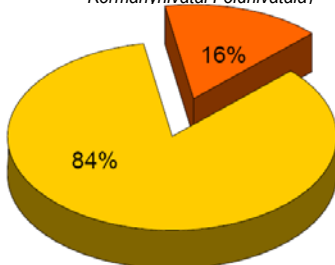
(BATrT szerint)

- magterület
- ökológiai folyosó
- pufferterület

Budapest zártkertes területeinek nagysága kerületenként

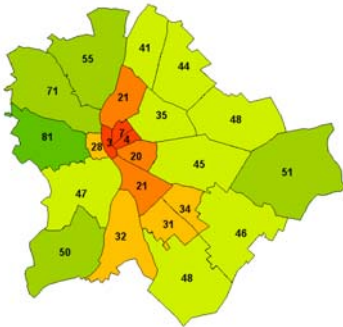
Kiváló termőhelyi adottságú területek eloszlása kerületenként (Adatforrás: Pest Megyei Kormányhivatal Földhivatala)

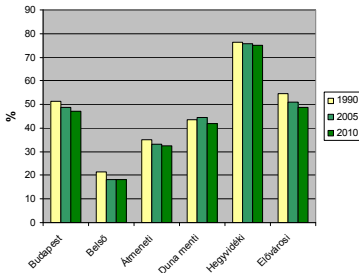
- Kiváló termőhelyi adottságú termőterület
- Mezőgazdasági terület

Biológiaiailag aktív felületek csökkenése

Kerületekre összesített zöldfelületi intenzitás aránya (%)

A fővárosi zónák zöldfelületi intenzitásának nagysága az egyes térségek ösztérületének százalékában 1990-2010 között:

A zöldfelületi intenzitás egyik meghatározó indikátora a települések élhetőségének. A zöldfelületek közvetlen, illetve közvetlenül hatással vannak a városklimára, ezen belül is a levegő páratartalmára, hőháztartására (városi hőszigetekre), a talajvízháztartásra, a levegőminőségre és más környezeti tényezőkre. Közvetett módon pedig jelentős hatással van az élővilágra és az emberre is. A zöldfelületi intenzitás vizsgálatához a Budapesti Corvinus Egyetem, Tájtervezési és Területfejlesztési Tanszék kutatási eredményeit használtuk fel. A vizsgálat alapját képező adatbázis 2010-ben rögzített Landsat TM5 műholdfelvétel felhasználásával készült. A Zöldfelület Intenzitás érték (ZFI) a zöldfelület intenzitását jellemző %-érték, mely az adott területre eső zöldfelületek arányát (területi kiterjedés és borítottság minősége is) fejezi ki.

A legmagasabb zöldfelület-intenzitású kerületek a II. és XII. kerület, ahol ez az érték eléri a 70-80%-ot is. Ezzel szemben a V., VI. és a VII. kerületben a zöldfelületi intenzitás csak 3-7% körül mozog.

A zöldfelületi intenzitás változásadatai jól szemléltetik az elmúlt évek urbanizációs folyamatait. A korábbi 1990-es és 2005-ös adatokat¹² összevetve a 2010. évi adatokkal egyértelműen kimutatható a zöldfelület-csökkenés (lásd „Zöldfelületi intenzitás változása, 2005-2010” tervlap). Valamennyi budapesti zóna esetében meghaladja a zöldfelület intenzitás csökkenés a zöldfelület intenzitás növekedési értékeket a 2005-ös adatokhoz képest.

Összességében Budapesten 1,5% körüli az intenzitás csökkenés az elmúlt öt évben, amely az azt megelőző időszakhoz képest gyorsuló csökkenést mutat.

	Budapest	Belső	Átmeneti	Duna menti	Hegyvidéki	Elővárosi
1990	51,1%	21,4%	34,9%	43,5%	76,2%	54,7%
2005	48,7%	18,3%	32,9%	44,6%	75,5%	51,1%
2010	47,1%	18,1%	32,3%	41,8%	75,0%	48,6%

A biológiaiailag aktív felületek, zöldfelületek csökkenése tovább fokozza a hősziget-hatást, a zöldfelületek páratartalmát, hő- és vízháztartás viszonyokat kondicionáló hatása lecsökken, romlik a városklima. Mindez pedig az éghajlatváltozás folyamataira ráerősítve város élhetőségének kedvezőtlen alakulását idézi elő. A zöldfelületi intenzitás változása ezért kiemelten fontos indikátor lehet a város élhetőségének javításában. Az egészséges környezet kialakítását szolgáló programoknak ezért tárgyát kell, hogy képezze a zöldfelületi intenzitás növelése.

Tájképi konfliktusok, tájsebek

Budapest egyedülálló tájképi potenciállal bír a várost kettészelő Duna, a várost körülölelő hegyek és dombok, illetve a természetes adottságokhoz arányosan illeszkedő városépítészeti révén. Ugyanakkor ezek a tájképi elemek veszélyeztetettek is, különösen a hegyvidéki és a vízparti területek fokozottan látványérzékenyek.

A Duna széles vízfelülete hosszú látványtengelyeket nyit meg. Itt minden függőleges elem hangsúlyosan jelenik meg, ezért itt minden beépítés hatványozottan hat a Duna tájképi megjelenésére. Budapest turisztikai vonzerejét nagyban meghatározza az itt koncentrálódó látnivalók sokasága. A vízfolyás azonban nem összeköt, sokkal inkább elválaszt jelenleg. A parton haladó többsávos utak és villamos pályák megnehezítik az értékek megközelítését, a forgalom és a vele járó zaj és légszennyezés rontja a rekreációs – és egyben esztétikai – élményt.

A Duna-parti területeken kívül a városszövegből kiemelkedő építmények a meghatározók. A városmag közelében csak alacsonyabb, többnyire városképi szempontból értékes magaspontok találhatóak. A településhatárhoz közelebb már megjelennek a zavaró tájalkotó elemek is (pl. az óbudai fűtőmű kéménye).

Zavaró tájalkotó elemek a különböző tájsebek is: felhagyott hulladéklerakók és bányaudvarok. Budapesten jelenleg nem üzemel kommunális lerakó, de több bezárt telep található. Ezek egy része már rekultivált (pl.: óbudai, nagytétényi lerakó), tehát a betöltött hulladék már megroskadott és a korhadási folyamat is véget ért, s így a terület rendezése nyomán új – többnyire rekreációs funkciót – kaphat, de van néhány terület, ahol még nem kezdődött meg a rekultiváció.

¹² Adatforrás: Studio Metropolitana (Gábor Péter, Jombach Sándor, Ongjerth Richárd) „A zöldfelületi rendszer állapota és változása Budapest és a budapesti agglomeráció területén 1990-2005” c. tanulmány

II. BUDAPESTET ÉRINTŐ TERVEZÉSI-FEJLESZTÉSI KÖRNYEZET ÁTTEKINTÉSE

2.1. BUDAPESTET ÉRINTŐ ÁGAZATI KONCEPCIÓK, TERÜLETFEJLESZTÉSI ELKÉPZELÉSEK ÉS HATÁLYOS TERÜLETI TERVEK ÁTTEKINTÉSE

Az országos, illetve térségi tervek a fővárost értelemszerűen érintik, javaslatot tesznek a fejlesztési irányokra. A nagyobb területet érintő tervek céljai nem ütköznek az „alacsonyabb szintű” tervekkel, léptékük különböző.

Az Országos Területfejlesztési Konceptió és a területfejlesztés térségre (KMR, illetve a Budapesti agglomerációra) vonatkozó valamennyi hatályos dokumentuma egybehangzóan rögzíti a térség egésze kiemelkedő szerepét és jelentőségét, a közép-európai és a magyarországi térszerkezetben betöltött meghatározó szerepét.

2.1.1. az Országos Területfejlesztési Konceptió (OTK) Budapestet érintő vonatkozásai

A területfejlesztési politika **az ország fejlesztésével kapcsolatos területi célkitűzések** konzisztens rendszere, melyet valamennyi fejlesztéspolitikának szem előtt kell tartania. A területfejlesztési tevékenység azon fejlesztési beavatkozások csoportja, amelyek közvetlenül vagy közvetve területi célokat (pl. területi felzárkózás) szolgálnak, illetve egy adott területi egység integrált fejlesztését valósítják meg.

A Közép-Magyarországi Régió stratégiai célja, hogy a **minőség elvein nyugvó**, élhető, az itt élők számára egészséges lakó- és munkakörnyezetet biztosító, ugyanakkor a fenntarthatósági kritériumokat gazdasági, környezeti és társadalmi vonatkozásban egyaránt teljesítő, kreatív térség legyen. Nemzetközi vezető szerepe a Kárpát-medence fő szervező erejét jelenti. A tudásalapú emberi erőforrás- és gazdaságfejlesztés az üzleti szolgáltatásokra, a kutatás-fejlesztésre, a kulturális és szabadidő gazdaságra koncentrálnak.

Budapest Közép- és Délkelet-Európa vezető **innovációs, üzleti, kulturális és turisztikai központja**, amely egyedülállóan alkalmas arra, hogy rajta keresztül hazánk és tágabb környezete bekapcsolódjon az európai, ill. a globális gazdasági, kulturális vérkeringésbe. Budapest a Dunát, gyógyvizeit, kulturális örökségét birtokba véve Európa tíz leglátogatottabb városa közé tartozik, amelyet több regionális és európai kormányzati intézmény választ székhelyül. Budapest és agglomerációjának gazdasági-kulturális súlya elsősorban az ország nemzetközi munkamegosztásban való növekvő szerepvállalását segíti, és innovációt közvetít az ország térségei felé, melyektől funkciókat és erőforrásokat nem elvon, hanem azokat megosztja.

A területfejlesztési politika céljainak elérését hat pillér szolgálja:

a nem csak országos szinten jelen lévő klasszikus területfejlesztési beavatkozások
1.

a területileg integrált szakpolitikák
2.

a területrendezés
3.

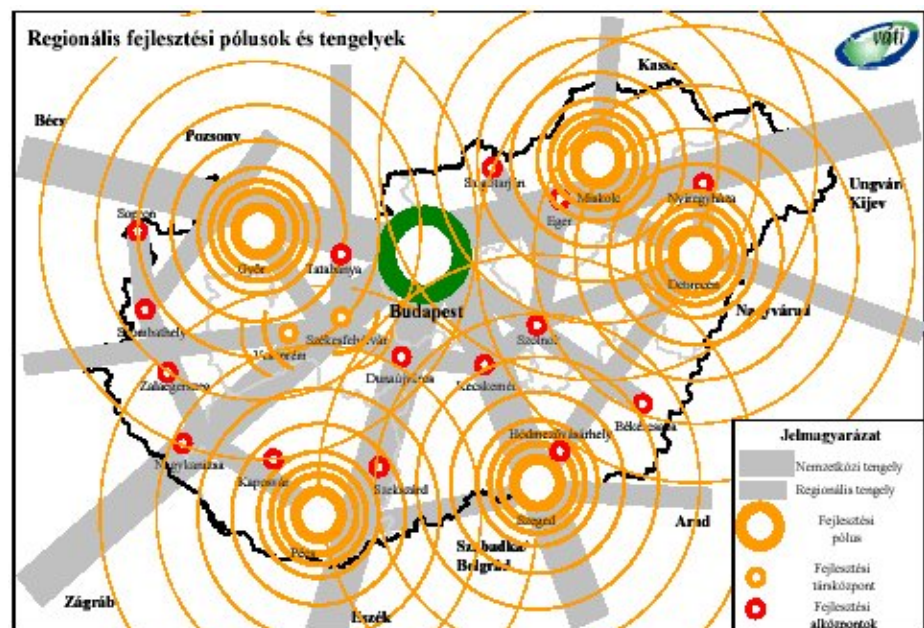
a különböző területi szintek – különösen a regionális szint – fejlesztései (regionális politikák)
4.

a vidékfejlesztés
5.

a városfejlesztés
6.

Regionális fejlesztési pólusok és tengelyek Magyarországon

(Forrás: OTK)

Alapvető célkitűzés, hogy a budapesti metropolisz-térség harmonikus együttműködésben, nemzetközi gazdasági, kereskedelmi-pénzügyi és kulturális-idegenforgalmi szerepköre révén versenyképes nagyváros, a közép-európai térség meghatározó, a kelet-közép európai térség vezető szervezőközpontja, a Kárpát-medence gazdasági centruma legyen. Budapest térségének információmenedzselési és gazdaságszervezési funkciói révén Nyugat-Európa számára a Balkán és részben Kelet-Európa térségének legfontosabb gazdasági kapujává kell válnia, páneurópai összefüggésben központi funkciókat hordozva. Ehhez elengedhetetlen, hogy nemzetközi téren is vonzóbb várossá váljon, lakóinak is élhetőbb városi környezetet biztosítson. Szintén fontos, hogy szűkebb, kárpát-medencei és országos vonzáskörzetében a fejlődést terjesztani tudó szerves kapcsolatrendszere révén képes legyen megosztani a növekedés bizonyos erőforrásait és egyes nagyvárosi terheket az ország többi részével.

Budapestre vonatkozó részcélok	
01	Budapest gazdaságszervező, nemzetközi jelentőségű pénzügyi-szolgáltató, K+F központ szerepének és az európai gazdaságba való szerves bekapcsolódásának megerősítése;
02	Budapest kapuvárosi szerepének erősítése az Európai Unió és a Balkán, valamint Kelet-Európa között;
03	A központi szerephez szükséges infrastrukturális és szolgáltatási fejlesztések ösztönzése
04	Tudás-ipar és a magasan kvalifikált munkaerő-megtartó képességének növelése nemzetközi viszonylatban
05	High-tech iparágak és a kiemelkedően magas hozzáadott értéket előállító tevékenységek ösztönzése;
06	Magas szintű üzleti, IKT és személyi szolgáltatások fejlesztése, melyek révén Budapest nemzetközi versenyképessége nagyban javulhat;
07	Nemzetközi turisztikai és kulturális központ szerep erősítése;
08	Az élhető város megteremtése, mely a minőségi életet lehetővé tevő egészséges lakókörnyezet kialakításán, a pihenés és felüdülés tereinek bővítésén és minőségi fejlesztésén alapul.
09	Az agglomerációs települések fizikai összenövésének megakadályozása
10	Harmonikusan működő agglomerációs rendszer
11	A kiegyensúlyozott térszerkezet kialakítása, az alközpontok fejlesztése
12	Közlekedési kapcsolatok modernizációja
13	A fővárosi agglomerációnak az országra, annak fejlesztési pólusaira ható kisugárzásának erősítése;

BATrT – Szerkezeti terv

BATrT – Szerkezeti terv részlete

2.1.2. Budapestet érintő kiemelt térség területfejlesztési tervei

Budapest területét kiemelt térség területfejlesztési terve érinti, a törvény hatálya Budapestre és Pest megyének a Budapesti Agglomerációhoz tartozó településeire, illetve települési önkormányzataira terjed ki. A Budapesti Agglomeráció Területrendezési Tervéről szóló 2005. évi LXIV. törvény (BATrT) módosítása 2011. szeptember 1-én lépett hatályba, mely törvény a keretfeltételeket határozza meg az agglomerációval érintett települések településrendezési eszközeinek készítéséhez, illetve módosításához.

Budapest esetében a TSZT alapvetően összhangban van a tv. rendelkezéseivel, a jogszabály által alkalmazott új elemek átvezetése folyamatban van, formáságnak tekinthető.

1/3. számú melléklet szerinti területi mérleg Budapestre vonatkozóan:

Település	Térségi területfelhasználási kategóriák	Térségi területfelhasználási kategória területe (hektár)	Település közigazgatási területéhez viszonyított arány (%)
Budapest	városias települési térség	35841,42	68,25
	nagy kiterjedésű zöldterületi települési térség	1446,30	2,75
	erdőgazdálkodási térség	10238,93	19,50
	mezőgazdasági térség	2054,92	3,91
	építmények által igénybe vett térség	1311,70	2,50
	vízgazdálkodási térség	1620,28	3,09

2.1.3. az Országgyűlés és a Kormány által jóváhagyott és az egyéb ágazati fejlesztési stratégiáknak Budapestre érvényes vonatkozásai*Társadalom, demográfia*

- 27/2010. (V. 29.) OGY határozat A Nemzeti Együttműködés Programja (Kormány)program
- 88/2009. (X. 29.) OGY határozat a Nemzeti Ifjúsági Stratégiáról szakpolitikai stratégia EMMI
- 81/2009. (X. 2.) OGY határozat az Idősügyi Nemzeti Stratégiáról szakpolitikai stratégia EMMI
- 78/2008. (VI. 13.) OGY határozat a Nemzeti Tehetség Programról szakpolitikai program EMMI
- 1373/2011. (XI. 8.) Korm. határozat a Nemzeti Tehetség Program végrehajtásának 2011-2012. évi cselekvési programjáról cselekvési terv EMMI
- 97/2005. (XII. 25.) OGY határozat az Országos Területfejlesztési Konceptióról (OGY beszámoló jelentés benyújtása folyamatban) hosszú távú koncepció NGM

Közlekedés

- Nemzeti Fejlesztési Terv és a Kohéziós Alap Stratégia vonatkozó része
- Nemzeti Fenntartható Fejlődési Stratégia vonatkozó része
- Nemzeti Légügyi Stratégia
- A Magyar Köztársaság gyorsforgalmi közúthálózatának közérdekelttségéről és fejlesztéséről szóló 2003. évi CXXVIII. törvény 1. sz. melléklete
- 2007-2013 közötti időszakban megvalósítani tervezett közlekedésfejlesztési projektek indikatív listáját tartalmazó 1004/2007 (I.30.) Korm. hat. – gyorsforgalmi úti fejlesztések.
- A közlekedés Operatív Program keretében finanszírozott és finanszírozandó egyes kiemelt beruházások nemzetgazdasági szempontból kiemelt jelentőségű beruházássá nyilvánításáról szóló 1320/2012 (VIII. 30) Korm. Hat.
- Egységes Közlekedés-fejlesztési Stratégia (EKFS) Fehér Könyv 2008-2020
- Közúti Közlekedésbiztonsági Akcióprogram 2008-2010
- 1222/2011. (VI. 29.) Korm. határozat A gyorsforgalmi- és a főúthálózat hosszú távú fejlesztési programjáról és nagytávú tervéről
- 2007-2013 közötti időszakban megvalósítani tervezett közlekedésfejlesztési projektek indikatív listáját tartalmazó 1004/2007 (I.30.) Korm. hat. – gyorsforgalmi úti fejlesztések.

Környezetvédelem, természetvédelem

- 96/2009. (XII. 9.) OGY határozat a 2009-2014 közötti időszakra szóló Nemzeti Környezetvédelmi Programról – szakpolitikai stratégia (VM)
- 29/2008. (III. 20.) OGY határozat a Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégiáról – szakpolitikai stratégia (NFM)
- 1005/2010. (I.21.) Korm. határozat Nemzeti Éghajlatváltozási Program - szakpolitikai program (NFM)
- 1110/2004. (X.27.) Korm. határozat 2006-2015. évekre vonatkozó Nemzeti Erdőprogram - szakpolitikai stratégia/cselekvési terv (VM)
- 1330/2011. (X. 12.) Korm. határozat a kisméretű szálló por (PM10) csökkentés ágazatközi intézkedési programjáról szakpolitikai program (VM)

Közművek

- Magyarország Vízyűjtőgazdálkodási Terve
- 5/2002. (II. 27.) Korm. rendelet a Nemzeti Települési Szennyvízelvezetési és -tisztítási Megvalósítási Programról
- 26/2002. (II. 27.) Korm. rendelet a Nemzeti Települési Szennyvízelvezetési és -tisztítási Megvalósítási Programmal összefüggő szennyvízelvezetési agglomerációk lehatárolásáról
- Nemzeti Energiastratégia 2030

2.1.4. Budapesttel szomszédos, azonos térségi szintű térségek területfejlesztési koncepcióinak és programjainak térségre vonatkozó üzenetei

*Pest megye 2030
Trendek – célok - jövőkép*

Budapesttel csak Pest megye szomszédos. Pest megye jövőképének alapja a diverzitás megtartása és erősítése a gazdaság, a kultúra, a média, a köz- és a szakoktatás, a felsőoktatás és a tudomány területein egyaránt. Ez jelenti egy olyan növekedés alapját, amely munkahelyeket teremt, nagyobb jövedelmet, kezelhető kockázatokat és a környezet, az erőforrások megkímélését. Fenntartható növekedést.

Pest megyének elsősorban nem a hazai térségekkel, hanem más, elsősorban közép-európai, nagyvárosi térségekkel kell versenyeznie, elválaszthatatlanul Budapest nemzetközi versenyképességének megítélésétől. Az országos és a térségi fejlesztési dokumentumok ezen felül rámutatnak arra, hogy az ország legnépesebb nagyvárosi térségében az „élhető nagyváros és térsége” harmonikus együttműködési rendszerének megteremtése megkerülhetetlen.

„Pest megye 2030” fontosabb, konkrét üzenetei Budapestre vonatkozóan

Be- és kiköltözések Pest megyében (2010)	
Pest megyébe beköltözők (ezer fő)	
Budapestről	22,6
Más megyékből	15,8
Pest megyéből	19,6
Beköltözők összesen	58,0
Pest megyéből elköltözők (ezer fő)	
Budapestre	18,7
Más megyébe	12,1
Pest megyébe	19,6
Elköltözők összesen	50,5
Egyenleg:	8

- Az idegenforgalom infrastruktúrájában Budapest szerepe megkerülhetetlen.
- A gazdasági fellendülés és a budapesti foglalkoztatási lehetőségek miatt Pest megyében a munkaképes korú (15 – 74 éves) népesség aktivitási aránya hazai viszonylatban magas; 57,5%, míg az országos átlag 55,5%. De így is elmarad, legalább 10%-kal, a nyugat-európai értékektől. Részben a fekete foglalkoztatás nagy aránya miatt.
- Több szakmában jelentős hiány van, amelyet sok esetben Budapestről, vagy a szomszédos megyékből, gyakran külföldről pótolnak.
- A megyeiek a jobban fizető és gyakran kvalifikáltabb munkalehetőséget nyújtó budapesti munkahelyet foglalják el. A munkaerőhiány gátolja a vállalkozások növekedését.
- A Budapesten hiányzó úthálózati elemek miatt bizonyos kapcsolati relációkban vagy jelentős forgalomlassulással járó túlterhelődések keletkeznek, vagy mintegy “kiszorul” a forgalom a fővárosból a megye területére.
- A főváros környéki települések igen jelentős budapesti célú forgalma az országos közutakon kívüli, helyi kapcsolatok hiányában a távolsági forgalom mellett szintén elsősorban a főutakat terheli.
- Az országos vasúti törzsvonal-hálózat centrális jellege miatt a vasúti hálózat teljes szállítási teljesítményének több mint 50%-a érinti a megyén áthaladó, Budapestre befutó vonalakat.
- A megye oktatására Budapest közelsége, illetve a fővárossal való együttélés nyomja rá a bélyegét.
- Budapest egészségügyi ellátó rendszere úgy került fejlesztésre, majd 1996-tól a kórházi ágyszám csökkentésre, hogy a főváros látja el Pest megye agglomerációs településeit.

2003. évi Pest Megye Fejlesztési Stratégia Megújítása és Operatív Program jövőképének fontosabb Budapesttel kapcsolódó üzenetei

Pest megye Budapesttel egy fejlesztési térséget alkot. A megye és a főváros együttműködése érdekegyeztetésen alapuló, célja az ésszerű munkamegosztás, nem egymás rovására, hanem a kölcsönös előnyök alapján. Pest megye nem kiszolgálója Budapestnek és nem kiszolgáltatott, hanem együtt fejlődő térség.

- Az agglomeráció képe megváltozik; a települések rendezettek, a településközpontok agoraként, kellemes találkozóhelyként működnek.
- Az önkormányzatok szigorral és nagy hozzáértéssel irányítják a településeket.
- A spontán szuburbanizációt tervezett, koordinált térségfejlesztés váltja fel, az EU elveknek megfelelően, partnerségi, szolidaritási alapon, érdekegyeztetéssel.
- A megye periferiáin is az agglomerációéhoz hasonlóak az életlehetőségek, az életszínvonal kiegyenlített a megyén belül.
- A kulturális élet gazdag, az itt élők ápolják hagyományait, használják kapcsolataikat.

A megye területén kedvező életkörülményeket találnak, színvonalas szabadidős szolgáltatásokat vehetnek igénybe az ott lakók, a Budapestről kirándulók, a bel- és külföldi turisták.

2.1.5. az OTrT Budapestet érintő vonatkozásai

A törvény célja, hogy meghatározza az ország egyes térségei területfelhasználásának feltételeit, a műszaki-infrastrukturális hálózatok összehangolt térbeli rendjét, tekintettel a fenntartható fejlődésre, valamint a területi, táji, természeti, ökológiai és kulturális adottságok, értékek megőrzésére, illetve erőforrások védelmére.

Az OTrT az ország szerkezeti tervét, valamint az országos térségi övezeteket és az ezekre vonatkozó szabályokat foglalja magában.

Budapest esetében az OTrT elhatározásai a BATrT-n keresztül érvényesülnek.

A már bemutatott BATrT az OTrT területfelhasználási kategóriáinak megfelel. Az úthálózat vonatkozásában a terv felülvizsgálata indokolt (4-es út bevezető szakasza).

2.1.6. Budapestet érintő környezetvédelmi, természetvédelmi és tájvédelmi szabályozások

- 10/2005. (III. 8.) Főv. Kgy. rendelet a fővárosi zöldfelületi rendszerbe tartozó zöldterületek és zöldfelületek védelméről, használatáról, fenntartásáról és fejlesztéséről
- 14/1993. (IV. 30.) Főv. Kgy. rendelet a kiemelt közcélú zöldterületekről
- Budapest Főváros Önkormányzata Közgyűlésének önkormányzati rendelete Budapest helyi jelentőségű védett természeti területeiről

2.1.7. települési gazdasági vagy településfejlesztési programok és településfejlesztési koncepciók

A Bevezetőben említésre került, hogy a Fővárosi Közgyűlés 512/2011 (IV.6.) határozatával úgy döntött, hogy készüljön el **Budapest Új Városfejlesztési Koncepciója**, melynek a helyzetelemzési munkarészére épül jelen dokumentum. Az új koncepció a tervek szerint jelen területfejlesztési koncepcióval párhuzamosan készül, ezért a hatályban lévő, **2003-ban elfogadott koncepció** tartalma kerül röviden bemutatásra, összefoglalásra.

Budapest Városfejlesztési Koncepciója kidolgozásának célja a prognosztizálható keretfeltételek és a legfontosabb kihívások alapján egy nagy távlatú (30-40 éves) jövőkép felvázolása, és egy ezen alapuló reális, hosszú távú (15 éves) stratégia megalkotása volt.

Értékrendszer választásában a koncepció a hatékonyság, a lakhatóság, valamint a szolidaritás és méltányosság közötti egyensúly megteremtését jelöli meg. Az együttműködések területén a város nemzetközi, fővárosi és helyi szerepét, regionális viszonyait emeli ki. A környezet és a társadalom számára a fenntartható fejlődés útját jelöli ki. A város területfelhasználása során az európai útnak megfelelő kompakt, vegyes funkciójú város megőrzése és kialakítása a cél, továbbá csökkentendő az eltérő helyzetű társadalmi csoportok fokozódó elkülönülése.

A városfejlesztési koncepció indikátorokat nem határozott meg, így csak a stratégiai célok teljesülését értékeljük.

A városfejlesztési koncepció hosszú távú stratégiai céljai

	hosszú távú stratégiai cél	értékelés
A BEÉPÍTETT TERÜLETEK NÖVELESE HELYETT SZERKEZETFELFEJLESZTÉS	A fővárosban a már beépített területek megújítása a cél, az extenzív fejlesztés csak néhány indokolt kivétel esetében legyen lehetséges. Hangsúlyt kell fektetni az átmeneti zóna terület-felhasználásának intenzívebbé tételére, az ökológiai szempontból igen fontos beépítetlen területek maradjanak meg a város tüdejeként.	A cél részlegesen teljesült. Az újabb fejlesztések jellemzően a könnyebben megközelíthető és műszaki infrastruktúrával jobban ellátott belső területeken valósultak meg. A „zöldmezős” beruházások, (mint pl. Tóváros, Aquaworld, stb.) száma viszonylag alacsony maradt.
A VÁROSSZERKEZETET MEGŐRZŐ, MEGÚJÍTÓ FEJLESZTÉS	A túlterhelt főközpont tehermentesítése érdekében a főbb városi funkciókat decentralizálni kell oly módon, hogy az új terv adjon lehetőséget a főközpont kiterjesztésére a Duna menti zónában, valamint biztosítani kell komplex kialakítású mellék- és kerületi központok létrehozását. A gyűrűs - sugaras közlekedési hálózat hiányzó elemeit ki kell építeni.	A főközpontot tehermentesítő, a funkciókat decentralizáló új központképződés üteme nagyon lassú. A főközpont kiterjesztéséhez eddig elsősorban monofunkcionális, kereskedelmi fejlesztések (Őrs vezér tér, WestEnd, Alle) járultak hozzá. Vegyes központ fejlesztése részben a Széna tér – Millenáris térségében valósult meg. A kerületi központok alig

VÁROSI TERÜLETEK MEGÚJÍTÁSA	A város egész területén átfogó rehabilitációs szemléletű fejlesztés szükséges, amely az egyes térségekben differenciáltan kezelendő: funkcióőrző, funkció- és szerkezetváltó valamint funkciógazdagító rehabilitációt kell megkülönböztetni.	fejlődtek. A Duna menti sikeres fejlesztések közül a Graphisoft Park, a Meder utca környéke, az Árpád híd fő térsége és az Infopark területei emelhetők ki.
KÍNÁLAT TEREMTÉS A FEJLESZTÉSEK SZÁMÁRA	A tudatos városgazdálkodás érdekében előkészített kínálatot kell megteremteni a fejlesztők számára oly módon, hogy a magán- és közérdek összeegyeztethető legyen.	A város teljes területét szem előtt tartó városfejlesztési gyakorlat, valamint prioritásokat meghatározó és támogató fejlesztésirányítás még nem jellemző Budapesten. Ennek következményeként az utóbbi évek fejlesztései a város területén mozaikszerű eloszlásban, szinergia hatások érvényesülése nélkül jöttek létre. Ugyanakkor többnyire az egyes térségek adottságaihoz alkalmazkodó fejlesztések valósultak meg.
HELYBIZTOSÍTÁS A KÖRNYEZETBARÁT ELLÁTÓRENDSZEREK SZÁMÁRA	Az infrastrukturális ellátórendszereknek (közműterületek, pályaudvarok, temetők, stb.) a környezetvédelmi követelmények betartásával szervesen be kell illeszkedniük a városi szövetbe.	A tudatos városgazdálkodás jegyében zajlik napjainkban például a volt Gázgyár-terület fejlesztésének előkészítése. A tervezett kötélpályás közlekedési eszközök megépítése (4-es metró, 1-es villamos) hatásterületeiken óriási kínálatot teremtenek, az érintett ingatlanokat felértékelik.
KÖZTERÜLETEK ÁLLAPOTÁNAK JAVÍTÁSA	Szükséges szabályozni az ember és a gépkocsi viszonyát a közterületeken; parkok, közterek, fasorok és egyéb zöldterületekkel a közterületeket gazdagítani kell.	A város infrastrukturális ellátórendszereinek fejlesztése terén jelentős változások nem történtek. Egyedül a központi szennyvíztisztító megépítése tekinthető jelentősnek.
TERÜLETI ÉRTÉKVÉDELEM - A VÁROS, MINT KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG	A műemléki értékek védelme mellett a városrészek és városépítészeti együttesek sajátosságait meg kell őrizni, mivel ezek adják Budapest egyedi karakterét.	A közterületek állapotának javítása terén elsősorban a belső területeken történtek előrelépések. Így például a Budapest Szíve megvalósulásával, illetve a 4 metróhoz kapcsolódó felszínrendezésekkel új, minőségi, jellemzően gyalogos elsőbbségű közterületek jöttek létre.

A városfejlesztési koncepció stratégiai céljai

	stratégiai cél	értékelés
A GEOPOLITIKAI HELYZET KIHASZNÁLÁSA	Hatékony és környezetbarát gazdaság, klaszterek formálódása támogatandó. A fővárosi szakképzés és a munkaerőpiac harmonizálása szükséges. A húzóágazatokat képező kereskedelmi és idegenforgalmi szektor további erősítése állandó feladat.	
A KÖZLEKEDÉSI RENDSZER FEJLESZTÉSE	A közlekedés fejlesztésének legfontosabb stratégiai eleme a városszerkezet olyan alakítása, amely lehetővé teszi a közlekedési igények csökkentését. Integrált közlekedési rendszer kialakítása, és az intermodális csomópontok kiemelt fejlesztése szükséges. A közösségi közlekedés fejlesztése terén a gyorsvasúti hálózat és a villamos-vasúti hálózat fejlesztése kiemelt program. A rendszerfejlesztés további kiemelt elemei: a parkolás hatékonyabb szabályozása, és a közúthálózat fejlesztése (nevesített közútfejlesztési programelem a Körvasút menti körút kiépítése).	A városfejlesztés során a jövőben tudatosan törekedni kell a vegyes területhasználat kialakítására, mert ez csökkenti a gépjárművel lebonyolítandó utazások számát. Az ún. funkcionális várostérség és a főváros közötti közlekedési integráció szinte egyáltalán nem létezik, a városon belüli közlekedés egyes módjai között is csekély az együttműködés. A gyorsvasúti hálózat fejlesztése folyamatban van (4-es metró), villamos hálózat egyes elemeinek fejlesztése előkészítés alatt áll (1-es, 3-as villamos). A közutak hálózat alakító bővítése a város Átmeneti és Elővárosi zónájában, valamint a parkolás szabályozás megkezdett folyamatának folytatása a Belső zónában továbbra is fontos feladat.
AZ ÉPÍTETT KÖRNYEZET MINŐSÉGÉNEK JAVÍTÁSA	A koncepció egyik kulcselemének tekintett feladat az épített környezet minőségének javítása, amely eszközei: az épület- és városrehabilitáció, a közterületek megújítása, az átmeneti zóna megújítása – ezen belül két kiemelt térség, a Körvasúti körút és csatlakozó területek kiépítése, az átmeneti övezet egyes részeinek (pld. Csepel-sziget csúcsa, a soroksári Duna ág környezete) átstrukturálása, népsűrűség megtartását elősegítő lakáspolitikai kidolgozása és alkalmazása.	Az épített értékek védelme mellett a jó minőségű épület- és városrehabilitáció lehet a sajátos városkarakter megőrzésének legfontosabb eszköze. Sikeres rehabilitáció valósult meg például a Belső (Déli-Belváros) és Középső-Ferencváros, Klauzál utca, Mikszáth Károly tér térségében. A Belső Terézváros folyamatban lévő rehabilitációjában a tűlzúfoltosság kritikus mértéke mutatkozik. A Középső Józsefváros fejlesztése (Corvin-Szigony projekt) teljes átépítéssel, vitatható eredménnyel zárult. Az átmeneti zónára megfogalmazott célok közül csak nagyon kevés valósult meg. Mintaszerű minőségi fejlesztések valósultak meg a Graphisoft Park, Infopark, Sasad Liget lakópark

A TERMÉSZETI KÖRNYEZET MINŐSÉGÉNEK JAVÍTÁSA

E téren a város kommunális szolgáltatásainak fejlesztése, Települési környezetvédelem, a zöldterületek és zöldfelületi elemek fejlesztése fogalmaz meg átfogó célokat és specifikus célelemeket.

területein.

A város kommunális szolgáltatásainak fejlesztése terén jelentős változások nem történtek. A szelektív gyűjtés ugyan fejlődött, de nem működik kellő hatékonysággal.

A települési környezetvédelem terén sem történtek előrelépések. A biológiailag aktív felületek növelése nem hogy nem valósult meg, de még romlott is kis mértékben.

A zöldterületek és zöldfelületi elemek fejlesztése specifikus cél esetében tulajdonképpen nem történt előrelépés.

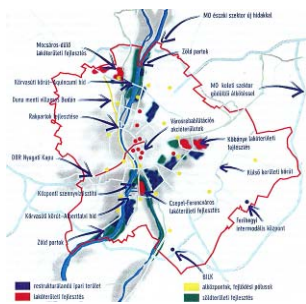
A KULTÚRA ÉS A SZABADIDŐ VÁROSA

E területen átfogó célként szerepel a belváros kulturális alapú rehabilitációja, multikulturális jellegének erősítése, a város európai zenei központja fejlesztése, a szabadidő és szórakozás lehetőségeinek bővítése.

A város kulturális élete továbbra is pezsgő, amelyhez nagyszámú intézmények hálózatát kell fenntartani és fejleszteni. A szabadidő eltöltés és szórakozás további kereteit biztosítják az egyéb lehetőségek, mint például a szabadtéri fesztiválok, vásárok. A meghirdetett cél jegyében zajlik a Liszt Ferenc Zeneakadémia, a Vigadó felújítása, megépült és használatbavételre vár a CET kereskedelmi-kulturális központ.

A FENNTARTHATÓ TÁRSADALOM ÉS A KÖZÖSSÉGI GONDOSKODÁS

A program célja a mindenki számára egyformán használható város megteremtése. Elemei az elsősorban a belső területrészekre koncentrálódó szociális városrehabilitáció, a közösségi gondoskodás modelljének kialakítása, a magas szociális kockázatú csoportok esélyeinek növelése, az oktatási rendszer esélyegyenlőtlenségeinek mérséklése, az egészségügyi ellátás fejlesztése.

Térszerkezet alakító beavatkozások (Forrás: BFKV 2003)

Podmaniczky program

A Fővárosi Közgyűlés 2003. márciusában jóváhagyta az előbb bemutatott Budapest Városfejlesztési Konceptióját. Ekkor úgy rendelkezett a testület, hogy következő lépésként ki kell dolgozni a koncepcióból származtatott operatív középtávú városfejlesztési programot, amely meghatározza a középtávon követendő fejlesztési irányokat, húzóprojekteket. Ez a dokumentum a **BUDAPEST KÖZÉPTÁVÚ VÁROSFEJLESZTÉSI PROGRAMJA – PODMANICZKY PROGRAM**.

A Program megvalósításának időtávját a 2005-2013-as évekre szabták meg.

Meghatározott térbeli és tematikus programok megvalósulása:

Az alábbiakban értékeljük a Podmaniczky programban meghatározott térbeli és tematikus programok megvalósulását az alábbiak szerint:

	folyamatban lévő beruházás, vagy részben elkészült	nem valósult meg	megvalósult
A 4-ES METRÓ VONALA (A KAPCSOLÓDÓ FELSZÍNI KÖZTERÜLETEK REHABILITÁCIÓJÁVAL, KIEMELTEN A KELENFÖLDI PÁLYAUDVAR – ETELE TÉR INTERMODÁLIS KÖZPONT KIÉPÍTÉSÉVEL)	<ul style="list-style-type: none"> A 4-es metró Kelenföld intermodális csomópont kialakítása, közterületi rehabilitáció Tétényi út, Bocskai út, Szt. Gellért tér megálló környezete Fővám tér és a Kálvin tér közterületi rehabilitációja Rákóczi tér közterületi rehabilitációja és zöldfelület-rekonstrukciója Kőztársaság tér zöldfelületi rekonstrukció és közterületi funkciók Baross tér intermodális csomópont kialakítása, közterületi rehabilitáció Bosnyák tér közterületi rehabilitáció 		
ÉSZAK-BUDAPEST TÉRSÉGÉNEK FEJLESZTÉSE ÚJ KÖZLEKEDÉSI KAPCSOLATOK KIÉPÍTÉSÉVEL, ROZSDAÖVEZETI REHABILITÁCIÓVAL	<ul style="list-style-type: none"> Aquincumi-híd építése kétoldali lejtőkkel Körvasúti körút kiépítése az Aquincumi-hídtól az új 10-es út bevezető szakaszáig Mocsáros-dűlő fejlesztésének előkészítése, közművesítése Óbudai Gázgyár, barnamezős „zászlóshajó projekt” elindítása Az Észak-Déli Regionális Gyorsvasút északi ütemeinek előkészítése, a szentendrei hév rekonstrukciója a gyorsvasút igényeinek megfelelően Római part árvízvédelme, közterületi rehabilitációja Kaszásdűlő felhagyott ipari területeinek revitalizációja Körvasúti körút kiépítése az Aquincumi-hídtól az M3-as autópálya csatlakozásáig Rákosrendező térségének részleges funkcióváltása Szegedi úti felüljáró kiépítése Nagy Lajos Király útja szélesítése Pesti Duna-parti „Északi-Belváros” kialakítása 		
A BELVÁROS „REVITALIZÁCIÓJA” A FORGALOMCSILLAPÍTÁS MEGVALÓSÍTÁSÁVA	<ul style="list-style-type: none"> A belváros tehermentesítésének kulcsai: parkolási elemek kialakítása és a közösségi közlekedés fejlesztése a városhatár térségében és a város külső területein Nagykörúton belüli területek forgalomcsillapítása Kiskörúton belüli területek forgalomcsillapítása 		

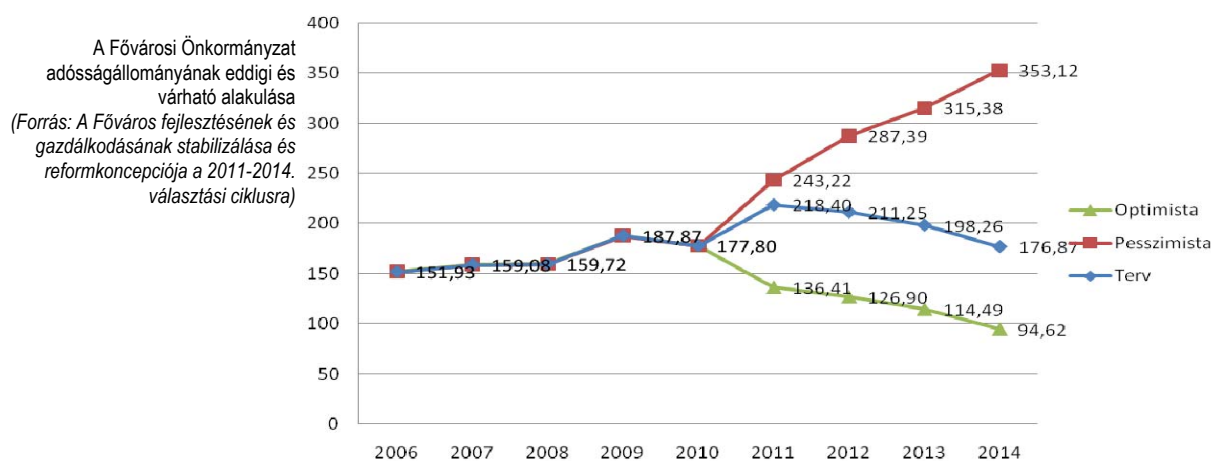
	<ul style="list-style-type: none"> Városháza projekt és a Károly körút közterület-rehabilitációja Az Erzsébet tér zöldfelületi rekonstrukciója A Zsidónegyed kulturális – turisztikai rehabilitációja Központok kulturális hasznosítása
A BELSŐ-ÁTMENETI ZÓNA (KELETI-KAPU) EGYES RÉSZEINEK MEGÚJÍTÁSA	<ul style="list-style-type: none"> Magdolna negyed szociális rehabilitációja Kőbányai út átépülése Az átmeneti zóna zöldterületeinek megújítása (Orczy-kert, Népliget) Őrs vezér tere és az egykori Finommechanika területe Élessarok – Jászberényi út (Rákoskeresztúrra vezető kötöttpályás rendszer (light-rail, stadtbahn) kiépítésével távlati célként) Expo-terület
DÉL-BUDAPESTI TÉRSÉG	<ul style="list-style-type: none"> 1-es villamos átvezetése Budára, 3-as villamos meghosszabbítása Központi Szennyvíztisztító megépítése Kvassay úti kapcsolat (Kvassay áttörés) Csepeli gerincút kiépítése Északi-csepeli lakóterületek Szabadkikötő Csepeli közpark kialakítása Körvasúti körút déli szakasza Az Észak-Déli Regionális Gyorsvasút déli szakasza Műegyetem rakparti villamosvonal Kopaszi-gát Albertfalvai-híd (előkészítés)
BUDA-KÖZPONT	<ul style="list-style-type: none"> Moszkva tér közterületi fejlesztése – új arculat és funkciók megteremtése Az 56-os villamos gyorsvasúttá alakítása Budai Vár turisztikai funkcióinak növelése

Fentiek alapján megállapítható, hogy **a programoknak csak töredéke valósult meg, a folyamatban lévő programok zöme sem fejeződik be 2013-ra.**

A VFK és jelen Területfejlesztési Konceptió elfogadása után szükséges a középtávú programok, valamint az integrált városfejlesztési stratégia felülvizsgálata.

Budapest Gazdasági Programja

Budapest Főváros Önkormányzatának Közgyűlése a 937/2011.(04.27.) számú határozatában elfogadta az önkormányzat 2011-2014 közötti időszakra vonatkozó Gazdasági Programját. A program végrehajthatóságát, és Budapest fejlődési lehetőségeit erőteljesen meghatározza a város eladósodottságának, adósságteljesítési kötelezettségének alakulása. A Gazdasági Program az adósságállomány tervezett alakulása mellett felvázol két alternatív verziót a 2011-2014 közötti időszakra, amelyet az alábbi ábra szemléltet.

Az érzékenységvizsgálat tanulsága az, hogy a főváros költségvetése erősen kitéve a külső hatásoknak, melyek nemcsak makroszinten is exogén változók, mint például az infláció, hanem ugyanilyen mértékben függ az Állam támogatási lehetőségeitől és hajlandóságától is.

A Gazdasági Program meghatározó megállapításai a következők voltak:

VAGYONGAZDÁLKODÁS

A Főváros 2011-ben mintegy 2200 milliárdos vagyonnal rendelkezett, de hiteles vagyonelejtár/vagyonkataszterrel az

	<p>önkormányzat nem rendelkezik.</p> <p>A vagyonezelés szétaprózott, a Budapest Főváros Vagyonkezelő Központ Zrt. mellett több társaság kezeli - Budapest Zrt., RÉV8, BFVT, Épít Zrt., stb. -, ezen túlmenően lényegében az összes önkormányzati intézmény saját maga kezeli az általa használt vagyonelemeket.</p> <p>Az alapfeladatokhoz kapcsolódó vagyonelemek kezelése 2011 előtt nem volt professzionális, nem volt egységes koordináció, pedig a vagyon tulajdonjoga közvetlenül az Önkormányzatot / Gazdasági Bizottságot / Közgyűlést illeti meg.</p> <p>A fővárosi vagyonnak egy része felesleges, nem kihasznált, más része fejlesztést, átstrukturálást igényel, bizonyos elemek pedig eredményes, jövedelemtermelő működtetésre várnak. Az ingatlanok életciklusa hosszú és ezért hasznosításuk gondos szakértelmet igényel.</p>
STRATÉGIAI CÉL	<p>Az új modellben a vagyonezelő a jelenlegi vagyonezelési feladatokat továbbra is ellátja, de nagyobb hangsúlyt fektet az aktív vagyongazdálkodásra (ingatlanfejlesztés, vagyongyarapítás, és nem csak értékesítés).</p> <p>A BFVK fő feladata a teljes vagyon egy szervezeten belüli kezelése, ezen belül:</p> <ul style="list-style-type: none"> • a stratégiai irányítás egy szervezeten belüli megvalósítása, • teljes körű ingatlankezelési létrehozása, intézményekkel együtt, • az ingatlangazdálkodás terén a professzionalizmus biztosítása, • az Intézmény-/ ingatlanvagyon egyensúly kialakítása, • energiatakarékossági beruházások prioritásának megteremtése, • folyamatos ingatlan és portfolió audit, • aktív vagyongazdálkodás.
STRATÉGIAI INGATLANOK TÍPUSAI	<p>Használatuk szerint, a főváros tulajdonában lévő stratégiai ingatlanok az alábbi csoportokba oszthatók:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kötelező önkormányzati feladatok ellátásához kapcsolódó költségvetési intézmények ingatlan igénye; • Kötelező önkormányzati feladatok ellátásához kapcsolódó vállalatok ingatlan igénye; • Nem kötelező, de az önkormányzati politika által támogatott intézmények, szervezetek, egyesületek, ingatlan igénye (Önkéntesen vállalt feladatok); • Jövedelemtermelő ingatlanok (kereskedelmi hasznosítású bérletek); • Üres ingatlanok és fejlesztési területek.
KATASZTER ÉS INFORMÁCIÓ MENEDZSMENT	<p>A hatékony ingatlan- és vagyongazdálkodás elképzelhetetlen az erre irányuló, azonos elvek alapján felépülő információs adatbázis létrehozása nélkül. Ezt az adatbázist célszerűen a vagyont kezelő egységnél, tehát a BFVK-nál indokolt létrehozni.</p>
VÁROSFEJLESZTÉS	<p>A főváros megkezdte a megváltozott feltételekhez alkalmazkodó Budapest Új Városfejlesztési Konceptió kidolgozását az elkövetkező 15 éves időszakra. A munka nem csak a városfejlesztés urbanisztikai, műszaki ágára ad választ, hanem az összes ágazatot átfogó jellegéből adódóan a főváros gazdaságfejlesztésére is irányt mutat.</p> <p>A városfejlesztési koncepció gazdasági vonatkozásainak feladata, hogy jelölje meg, milyen módon tudja Budapest a maga javára fordítani a világban és a térségben zajló gazdasági folyamatokat, a jelenlegi passzív, követő szerep helyett aktív, kezdeményező szerepet vállalva. Ennek része, hogy saját gazdasági eszközeivel (bevételek, vagyongazdálkodás, városüzemeltetés) részt vegyen a folyamatok irányításában. A városgazdálkodás kiemelt eszköz a főváros hatékony és fenntartható gazdaságának orientálásában, mivel maga is piaci szereplő.</p>

Turizmus

A helyi önkormányzatokról szóló többször módosított 1990. évi LXV. törvény 63/A. § i) pontja szerint a Fővárosi Önkormányzat kötelezően ellátandó feladata a főváros idegenforgalmi koncepciójának megállapítása, az idegenforgalmi feladatok ellátása érdekében turisztikai szervezet létrehozása és működtetése. Ezen feladatát a Fővárosi Önkormányzat a helyi önkormányzatok és szerveik, a köztársasági megbízottak, valamint egyes centrális alárendeltségű szervek feladat- és hatásköreiről szóló 1991. évi XX. törvény 66.§-ában foglalt figyelembevételével, azzal összhangban látja el.

Jelenleg a Fővárosi Önkormányzat turisztikai feladatokat ellátó szervezete a Budapest Fesztivál- és Turisztikai Központ Nonprofit Kft.

Alapvető feladatai:

- Marketing terén**
 - Budapest belföldi és nemzetközi idegenforgalmának előmozdítása turisztikai promóciós eszközökkel
 - A főváros egységes turisztikai arculatának kialakítása, az egységes megjelenés megteremtése belföldön és külföldön
 - Budapest Főváros turisztikai PR tevékenységének megvalósítása
- A turisztikai információs szolgáltatás terén**
 - a Budapest területén szervezett rendezvény és eseményinformáció gyűjtése, rendszerezése, a turisztikai információ adására történő felhasználása
 - a főváros turisztikai információs irodáinak üzemeltetése
 - a fővárost ismertető turisztikai kiadványok elkészítése
 - a főváros turisztikai honlapjának működtetése

A Fővárosi Önkormányzat turisztikai feladata az általános városmarketing és turista információ szolgáltatás biztosítása, annak szakmai felügyelete, a szervezeti rendszer működtetése, az új fővárosi turisztikai koncepció (stratégia) előkészítése, megállapítása.

2010-ben a Fővárosi Önkormányzat által beszedett **idegenforgalmi adó** összege 1,398 milliárd forint + 1,398 milliárd forint állami normatíva, összesen közel 2,797 milliárd forint, melyből a fővárosnál maradó rész 1,321 milliárd forint volt. Ebből az egykori Budapest Turisztikai Hivatal (BTH) (2011-től Budapest Turisztikai Szolgáltató Központ Nonprofit Kft.(BTSZK), majd Budapest Turisztikai Desztinációs Management Nonprofit Kft. (BTDM), jelenleg Budapesti Fesztivál- és Turisztikai Központ Nonprofit Kft.) kötelező feladatai ellátásához 2010-ben 400,0 millió forint, 2011-ben viszont már csak 200,0 millió Ft támogatást kapott.

2011-től a turisztikai forgalom és bevételek gyengülése, elmaradása az európai városoktól, valamint másrészt az idegenforgalmi adó befizetésének megváltozott rendje és értéke miatt csökkenő turisztikai bevételek eredményeként, a Fővárosi Önkormányzatnál rendelkezésre álló szűkös pénzügyi lehetőségei igen korlátozottak. Ezek következtében a következő négy év célkitűzése a városmarketingre fordítható pénzügyi források felülvizsgálata, az állami és európai uniós támogatási lehetőségek széleskörű kihasználása, mely az európai normáknak megfelelő szervezeti rendszer kiépítésével érhető el.

Az Új Széchenyi Terv turisztikai pályázati kiírásai ösztönzik egy-egy, turisztikai úti célként (desztinációként) is funkcionáló térségben felelős menedzsment szervezet (TDM) létrehozását a terület érdekeinek érvényesítése és a piaci kívánalmaknak megfelelő fejlesztések, valamint a kapcsolódó marketing és turista információs tevékenység ellátása érdekében.

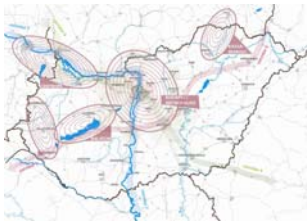
A TDM szervezet operatív egysége felelős a hazai és nemzetközi marketing feladatok végrehajtásáért, míg a vezető testület révén – a közös döntéshozatal során – lehetővé válik a terület lakossága érdekeinek valamint ágazati fejlesztési szempontjainak érvényesítése.

Új fővárosi turisztikai koncepció megalkotása a TDM szervezet megalakulását követően válik időszerűvé, mely lehetővé teszi széleskörű társadalmi érdekek (civil szerveződések) és a turisztikai vállalkozások érdekeinek érvényesítését.

A fent vázolt feladatok megvalósítása a felsorolt intenzitással és ráfordítással csak abban az esetben szolgálja a főváros érdekét, ha az annak eredményeképpen jelentkező bevételek, így különösen az idegenforgalmi adó a fővárost is gazdagítja. Szükség a helyi adókról szóló rendelet újratárgyalására az idegenforgalmi adó tekintetében, mivel a mára kialakult rendszer nagyon ellentmondásos.

Az éleződő piaci versenyben a főváros turisztikai pozíciójának megtartása és javítása érdekében szükséges, hogy Budapest egységes termékként intenzívebben jelenjen meg, pozicionálva jellegzetes turisztikai értékeit, attrakcióit és koncentrálna a turisztikai szolgáltatók, vállalkozások kínálatát.

2.1.8. Budapesten hatályban lévő ágazati tervek, programok

Részlet Budapest Gazdasági programjából

- Budapest közlekedési rendszerének fejlesztési terve
- Budapest Főváros Környezeti Programja 2011-2016 időszakra
- Budapest Főváros Fenntartható Energia Akció Programja (SEAP)
- Budapest Főváros Stratégiai Zajterképére épülő Intézkedési Terv
- Budapest Főváros Energetikai Cselekvési Programja
- Budapest Főváros Gazdasági Programja
- Budapest Főváros Szociális Programja 2012/2013-2018
- Budapest területén élő hajléktalan személyek számára a szociális ellátás különféle formáit nyújtó szakmai koncepció 2011
- Budapest több mint esély a Főváros Településcsaládprogramja 2010
- Főváros Szociális Szolgáltatástervezési Koncepció 2012
- A fővárosi autizmussal élő személyek ellátására vonatkozó koncepció 2011
- VFK 2003
- IVS 2008
- TSZT 2005
- Budapest egészségterv 2012
- Ugorjunk! Budapest Turizmus Stratégia 2012/2013–2017
- Budapest Parkolási Rendszere Fejlesztésének Stratégiai Terve
- Budapest Teherforgalmi Stratégiája
- Budapesti Regionális Gyorsvasúti Rendszer koncepciója,
- P+R stratégia – konkrét helyszínjavaslatok és engedélyezési tervek

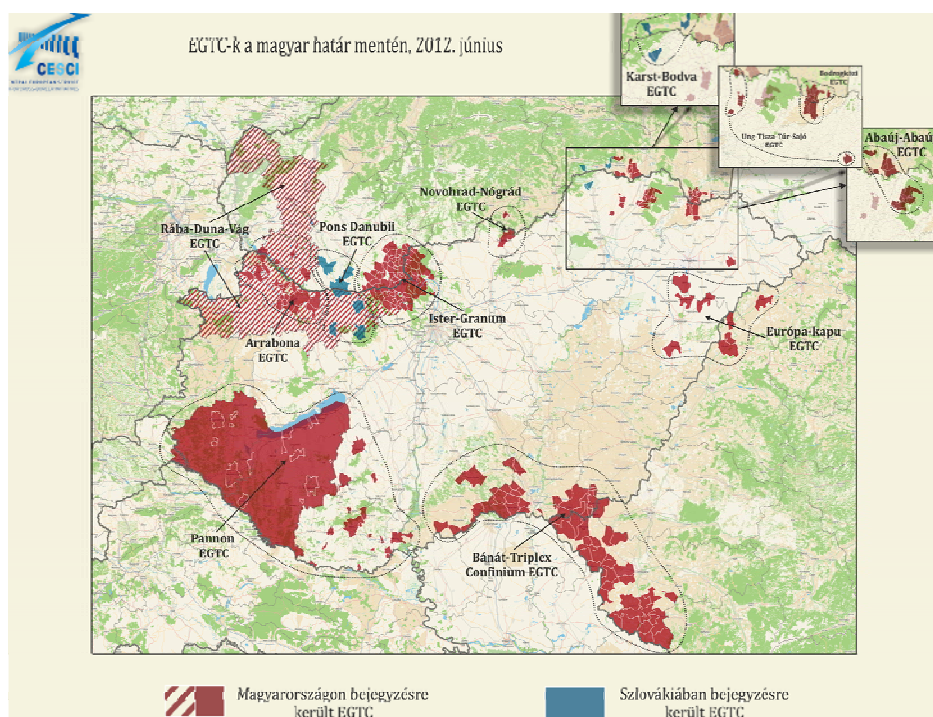
- Kerékpáros Budapest Konceptió
- vonatkozó egyéb terv: PRO VERDE - Budapest Zöldfelületi Rendszerének Fejlesztési Konceptiója és Programja (2006)

2.1.9. Budapestet érintő európai területi együttműködési csoportosulások (ETT)

Az Európai Parlament és az Unió Tanácsa 2006. július 5-én fogadta el az 1082/2006/EK rendeletet az európai területi együttműködési csoportosulásokról. A fővárosi és megyei kormányhivatalokról, valamint a fővárosi és megyei kormányhivatalok kialakításával és a területi integrációval összefüggő törvénymódosításokról szóló 2010. évi CXXVI. törvény az európai területi együttműködési csoportosulás nevet (angolul EGTC) Európai Területi Társulás (ETT) névre változtatta.

A rendelet szerinti tagállamok, regionális hatóságok, helyi hatóságok és a közbeszerzési irányelv szerinti közjogi intézmények, illetve ezek társulásai alapíthatnak ETT-t.

Bár tervezett a Budapest-Ulm-Wien városok társulása, jelenleg Budapest nem vesz részt ilyen társulásban.

2.2. A TÉRSÉG TERÜLETFEJLESZTÉSI SZEREPLŐI ELKÉPZELÉSEINEK FELTÁRÁSA, A TERVEZÉSI FOLYAMAT PARTNERSÉGI TERVÉNEK ELKÉSZÍTÉSE ÉS VÉGREHAJTÁSA

A partnerségi terv a szereplők bevonására, konzultációjára épülő érdemi kommunikációt megtervező, ütemező műfaj, mely a döntési folyamat egészét végigkíséri. A partnerséghez szükséges a szereplők közös feladatmegoldási szándékának szem előtt tartása, valamint a komplex gondolkodás, a másik szempontjainak figyelembe vétele.

2.2.1. a partnerségi terv elkészítése

Budapest Új Városfejlesztési Konceptió tervezésének megkezdése néhány hónappal megelőzte az országos koncepció részeként készülő budapesti területfejlesztési koncepció készítését. A szűkös határidő és a két terv területi azonossága, valamint a bevonható szereplők azonossága miatt a két koncepció partnerségi rendszere is azonos. Így Budapest Új Városfejlesztési Konceptiója mentén folyó érdemi kommunikáció kerül beépítésre a területfejlesztési koncepcióba is. Az eddig bevont partnerekkel folyik tovább a tervezés.

A partnerség **célcsoportjai**:

- a 218/2009. (X.6.) Korm. rendelet 10. számú mellékletében felsorolt véleményezésre jogosult szervezetek,
- vállalkozások és egyéb gazdasági szervezetek
- társadalmi szervezetek, érdekképviselők
- kerületi önkormányzatok,
- a főváros lakossága,
- egyéb kulturális, tudományos szervezetek.

A társadalmi egyeztetés a következő két csoportra bontható, a tervezési folyamatnak megfelelően:

1. helyzetfeltárás, helyzetértékelés
2. koncepcióalkotás.

A **helyzetfeltáró- és értékelő szakaszban** a következő tájékoztató, információgyűjtő, előzetes konzultációs és véleményező tevékenységek valósultak meg:

- Kapcsolatfelvétel az érintett partnerekkel (Budapest kerületeinek felkérése az együttműködésre, minisztériumok felkérése az együttműködésre, fővárosi főosztályok felkérése az együttműködésre és folyamatos egyeztetés)
- Előzetes véleménykérés
- Szakmai és véleményező fókuszcsoportok felállítása
- Fórumok és műhelymunkák szervezése (Helyzetértékelő fókuszcsoportok számára, tematikus fórumok szervezése)
- Részvétel szakmai fórumokon – a munkafolyamat ismertetése
- Lakossági reprezentatív kérdőív elkészítése és annak eredményeinek feldolgozása

A **koncepcióalkotás folyamatának** tervezett munkája a következő:

- Fórumok és műhelybeszélgetések szervezése (Fókuszcsoportok számára szervezett kooperatív műhelytalálkozók, szakmai rendezvényeken az elkészült vizsgálatok és eredmények bemutatása)
- Széleskörű társadalmi és szakmai tájékoztatás

A koncepció megalkotása után véleményező fórumok tartása, az ott elhangzó észrevételek értékelése, figyelembevétele szükséges.

A **bevont szereplők** a következők:

ÉRDEK KÉPVISELETEK	Nagycsaládok Országos Egyesülete Nagycsaládok Országos Szövetsége Menhely Alapítvány Hajléktalan Gondozási Központ Magyar Szálloda Szövetség Magyar Autóklub	Magyar Kerékpáros Klub Magyar Logisztikai Egyesület Magyar Kajak-kenu Szövetség Magyar Hajózási Országos Szövetség (MAHOSZ) Ingatlanfejlesztői Kerekasztal Egyesület
TÁRSADALMI SZERVEZETEK	Levegő Munkacsoport Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület (MME) Magyar Építészeti Múzeum Energiaklub Tágszem SZIKE Ökotárs Alapítvány HÖÖK	Urbanista.blog.hu bloggerek Magyar Urbanisztikai Tudásközpont Nonprofit Kft. Budapesti Építész Kamara ICOMOS Új Irány Csoport ELTE Egyetemi Kollégium Magyar Építész Kamara Magyar Építőművészek Szövetsége Urbanista blog

	Civitas Egyesület Hallgató Önkormányzatok Országos Szövetsége Magyar Urbanisztikai Társaság Tematikus utcák Szövetsége Egyesület Budapesti Városvédő Egyesület	Építészforum Infotér Egyesület Környezetvédelem és e-epites.hu Magyar Urbanisztikai Társaság
VÁLLALKOZÁSOK ÉS EGYÉB SZERVEZETEK	Duna-Express Konzorcium ÉrtékTérkép Kft. Magyar Logisztikai, Beszerzési és Készletezési Társaság Budapest Business Region Angyalföldi Ingatlanfejlesztő Kft. Artifex Kiadó Kft. Bánáti+Hartvig Építész Iroda Kft. CUBODESIGN Kft. Fábr Design Kft. FŐMTERV Mérnöki Tervező Zrt. Heti Válasz Futureal Graphisoft Park Gyetvai Fivérek Zrt. hg.hu Hungexpo Zrt. Index.hu Kandinsky Kft. Kolba és Társai Építészstúdió Kft. Középülettervező Zrt. Mérték Építész Stúdió Mű-Hely Tervező és Tanácsadó Zrt. Művészetek Palotája Népszabadság	Óbuda-Újjak Zrt. Pro Urbe Kft. SMA SK PLAN Kft. Studio Metropolitana Nonprofit Kft. Szimplacity Kft. T2.a Építész Iroda Talentis Group TIBA Architect Studio TriGranit Fejlesztési Zrt. Vikár és Lukács Építészstúdió Kft. Vítenge Kft. Wing Wing Zrt. Xellum Kft. ZHJ Architecture Budapest Főváros Vagyonkezelő Központ Zrt. Várgondnokság Nonprofit Kft. Villa Budapest Urban Land Institute Magyar Nemzet Magazin Magyar Logisztikai, Készletezési és Beszerzési Társaság MTI
ÉRINTETT TELEPÜLÉSI ÖNKORMÁNYZATI SZERVEK	Ferencváros Önkormányzata Főpolgármesteri Hivatal Főosztályai és Budapest Főváros Önkormányzata Józsefvárosi Önkormányzat Óbuda-Békásmegyer Önkormányzat	XII. kerületi Önkormányzat XVIII. Kerületi Polgármesteri Hivatal Pénzügyi Főpolgármester-helyettesi Iroda
ÁLLAMIGAZGATÁSI SZERVEK	Belügyminisztérium Budapest Főváros Kormányhivatal Nemzetgazdasági Minisztérium Nemzeti Fejlesztési Minisztérium	Nemzeti Fejlesztési Ügynökség Budapesti Közlekedési Központ - BKK Kulturális Örökségvédelmi Hivatal Pro Regio Ügynökség
EGYÉB KULTURÁLIS, TUDOMÁNYOS SZERVEK	Szépművészeti Múzeum Budapesti Corvinus Egyetem Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem	

2.2.2. a partnerségi terv végrehajtása

Helyzetfeltáró- és értékelő fázis

IDŐZÍTÉS	BEVONÁS ESZKÖZE	CÉLCSOPORT (PARTNER)	A BEVONÁS CÉLJA
2011. 06	kapcsolatfelvétel az érintett partnerekkel	Kerületek, Fővárosi Önkormányzat Főosztályai, Minisztériumok,	Adatszolgáltatás, partnerség megalapozása
2011. 07	előzetes adatkérés írásban	Antenna Hungaria, BKK, Főgáz, Főkert, Főtáv, Bp. Gyógyfürdő Zrt., Bp. Erőmű Zrt., Díjbeszedő Holding Zrt., ELMŰ, Alpiq, FCSM, Foglalkoztatási Hivatal, MAHOSZ, MÁV, MAVIR, MNV, NAV, TEGYNESZ, Bp.-i Rendőrfőkapitányság, NEFMI, Vodafone, Főv. Vízművek	Adatszolgáltatás, partnerség megalapozása
2011. 10. hó-tól	előzetes kérdőíves személyes véleménykérés	lakosság	Érdemi kommunikáció a lakossággal
2011.10.10.	fél napos fókuszcsoportos tematikus vita GAZDASÁG	MAHOSZ, Magyar Szálloda Szövetség, Budapest Business Region, Magyar Logisztikai Egyesület	Előzetes tematikus probléma és érték
2011.10.10.	fél napos fókuszcsoportos tematikus vita ÉPÍTETT KÖRNYEZET	Magyar Urbanisztikai Társaság, Budapesti Építész Kamara, Budapesti, Városvédő Egyesület, Duna-Express Konzorcium, ICOMOS, Új Irány Csoport, Magyar Kerékpáros Klub Levegő Munkacsoport Tematikus utcák Szövetsége Egyesület	Az átfogó és tematikus célok prioritizálása ÉPÍTETT KÖRNYEZET témakörében
2011.10.14.	fél napos fókuszcsoportos tematikus vita TERMÉSZET	Levegő Munkacsoport Energiaklub Magyar Madártani és Környezetvédelmi Egyesület Tágszem SZIKE Ökotárs Alapítvány	Az átfogó és tematikus célok prioritizálása a TERMÉSZET témakörében
2011.10.18.	fél napos fókuszcsoportos tematikus vita	Nagycsaládosok Országos Egyesülete	Az átfogó és tematikus célok

	HUMÁN INFRASTRUKTÚRA	HÖÖK	priorizálása a HUMÁN INFRASTRUKTÚRA témakörében
2011. 11. 08	szakmai programokon való részvétel, előadás	Heti Válasz Konferencián résztvevők, olvasók	kapcsolódó szakmák képviselőinek véleményének megismerése, társadalmasítás, olvasókkal való ismertetés
2012. 01.	Előzetes véleménykérés írásban(célrendszerrel összevetve)	Agglomerációs települések, Államigazgatási szervek, Kerületi Önkormányzataok, egyéb érintettek	A helyzetértékelés dokumentációjának véleményezése, későbbi beépítése
2012.02.	Előzetes véleménykérés írásban	Budapest Főváros Kormányhivatala Földmérési és Földügyi Osztály, Bányakapitányság, Országos Főépítész	A helyzetértékelés dokumentációjának véleményezése, későbbi beépítése
2012. 11.	Területfejlesztési koncepció helyzetelemzésének megküldése véleményezésre	önkormányzatok, érdekelték	A partnerek véleményének megismerése
2012. 11.	Területfejlesztési Koncepció helyzetelemzésének megküldése véleményezésre jogosult szervezeteknek	218/2009. (X. 6.) Korm. rendelet 10. melléklete szerint	A partnerek véleményének megismerése
2012. 12	szakmai véleményezés	NFM, NGM, KMRFÜ	minőség- ellenőrzés és az észrevétel alapján módosítás

Javaslattevő fázis

IDŐZÍTÉS	BEVONÁS ESZKÖZE	CÉLCSOPORT (PARTNER)	A BEVONÁS CÉLJA
2012. 12.12	egyeztetés KULTÚRA, TURISZTIKA, SPORT	Fővárosi Önkormányzat Kultúra, Turisztika, Sport Főosztály	KULTÚRA, TURISZTIKA, SPORT területen a pontos igények megismerése, a helyzetelemzés értékelése, célok megismerése
2012.02.16	Összefoglaló és prezentáció	Főpolgármesteri Hivatal	A helyzetértékelés dokumentációjának széleskörű bemutatása
2012.03	egyeztetés ÉPÍTETT ÉRTÉKEK VÉDELME, TURISZTIKAI VONZERŐ	Fővárosi Önkormányzat Városépítési Főosztály	ÉPÍTETT ÉRTÉKEK VÉDELME, TURISZTIKAI VONZERŐ területen a pontos igények megismerése, a helyzetelemzés értékelése
2012.03	egyeztetés MEGÚJULÓ ENERGIAGAZDÁLKODÁS, ENERGIAHATÉKONYSÁG	Fővárosi Önkormányzat Városépítési Főosztály	A helyzetfeltárás értékelése, az előzetes célok prioritizálása
2012.03	egyeztetés HATÉKONY VÁROSÜZEMELTETÉS	Fővárosi Önkormányzat Városrendezési Főosztály, Városüzemeltetési Főosztály, Közmű és környezetvédelmi Főosztály	A helyzetfeltárás értékelése, az előzetes célok prioritizálása
2012.03	egyeztetés VONZÓ VÁROSI IMAGE MEGTEREMTÉSE	Fővárosi Önkormányzat Városrendezési Főosztály	A helyzetfeltárás értékelése, az előzetes célok prioritizálása
2012.03	egyeztetés TÁJKÉPI ÉS TERMÉSZETVÉDELMI ÉRTÉKEK VÉDELME, FEJLESZTÉSE	Fővárosi Önkormányzat Városüzemeltetési Főosztály, Közmű és környezetvédelmi Főosztály, DINPI	A helyzetfeltárás értékelése, az előzetes célok prioritizálása
2012.03	egyeztetés KORSZERŰ HULLADÉKGAZDÁLKODÁS, TALAJVÉDEL	Fővárosi Önkormányzat Városüzemeltetési Főosztály	A helyzetfeltárás értékelése, az előzetes célok prioritizálása
2012. 03	Előzetesen összeállított feladatok és eszközök egyeztetése Hulladékgazdálkodás, termőföldvédelem és köztisztaság témakörében	Fővárosi Közterületfenntartó Zrt.	A helyzetfeltárás értékelése, az előzetes célok prioritizálása
2012. 02.	Előzetesen összeállított feladatok és eszközök egyeztetése Hulladékgazdálkodás, termőföldvédelem és köztisztaság témakörében	Fővárosi Önkormányzat Közmű- és Környezetvédelmi Főosztály	A helyzetfeltárás értékelése, az előzetes célok prioritizálása
2012.03	előzetes kérdőíves személyes véleménykérés kiértékelése	lakosság	társadalmasítás
2012.03.12	tematikus műhelybeszélgetés GAZDASÁG	MAHOSZ, Magyar Szálloda Szövetség, Budapest Business Region, Magyar Logisztikai Egyesület	A helyzetfeltárás GAZDASÁGI értékelése, az átfogó és tematikus célok prioritizálása a
2012.03.15	tematikus műhelybeszélgetés ÉPÍTETT KÖRNYEZET	Magyar Urbanisztikai Társaság, Budapesti Építész Kamara, Budapesti, Városvédő Egyesület, Duna-Expressz Konzorcium, ICOMOS, Új Irány Csoport, Magyar Kerékpáros Klub Levegő Munkacsoport	A helyzetfeltárás ÉPÍTETT KÖRNYEZET értékelése, az átfogó és tematikus célok prioritizálása a

		Tematikus utcák Szövetsége Egyesület	
2012.03.14	tematikus műhelybeszélgetés TERMÉSZET	Levegő Munkacsoport Energiaklub Magyar Madártani és Környezetvédelmi Egyesület Tágszem SZIKE Ökotárs Alapítvány	A helyzetfeltárás TERMÉSZETI SZEMPONTBÓL való értékelése, az átfogó és tematikus célok prioritizálása a
2012.03.13	tematikus műhelybeszélgetés HUMÁN INFRASTRUKTÚRA	Nagycsaládosok Országos Egyesülete HÖÖK	A helyzetfeltárás HUMÁN INFRASTRUKTÚRA értékelése, az átfogó és tematikus célok prioritizálása a
2012.04	egyeztetés TÁJKÉPI ÉS TERMÉSZETVÉDELMI ÉRTÉKEK VÉDELME, FEJLESZTÉSE	Pilisi Parkerdő Gazdaság Zrt., Budapesti erdőszet	véleményének megismerése
2012.04.21	szakmai programokon való részvétel, előadás	a programon résztvevők (Hungexpo)	lakosság, kapcsolódó szakmák képviselőinek véleményének megismerése, társadalmasítás
2012.04.24	szakmai programokon való részvétel, előadás	a programon résztvevők (Duna Palota)	lakosság, kapcsolódó szakmák képviselőinek véleményének megismerése, társadalmasítás
2012. 04.26	szakmai programokon való részvétel, előadás	a programon résztvevők	lakosság, kapcsolódó szakmák képviselőinek véleményének megismerése, társadalmasítás
2012. 04.27	szakmai programokon való részvétel, előadás	a programon résztvevők (Budapest Corvinus Egyetem)	lakosság, kapcsolódó szakmák képviselőinek véleményének megismerése, társadalmasítás
2012.05	Tematikus egyeztetés ZÖLDFELÜLETEK, VÁROSI TEREK	Fővárosi Önkormányzat Városüzemeltetési Főosztály, FPH Közmű és környezetvédelmi Főosztály	véleményének megismerése
2012.05. 04	tematikus műhelybeszélgetés, összevont témakörökkel		célrendszer tömörítése
2012.06.06	Tematikus egyeztetés ZÖLDFELÜLETEK, VÁROSI TEREK	Főkert Nonprofit Zrt.	véleményének megismerése
2012. 06.21	MÁV területek fejlesztési lehetősége	MÁV	véleményének megismerése
2012.06.04.	Budapest Szíve Nyílt nap		lakosság véleményének megismerése, társadalmasítás
2012.06.	Duna menti fejlesztési céltérségek	Fővárosi Önkormányzat Városépítési Főosztály	véleményének megismerése
2012.07.12	Duna menti fejlesztési céltérségekről tájékoztatás	Fővárosi Önkormányzat Városépítési Főosztály, BKK	véleményének megismerése
2013. 01.	Területfejlesztési koncepció megküldése véleményezésre	önkormányzatok, érdekeltek	A partnerek véleményének megismerése
2013. 01.	Területfejlesztési Koncepció megküldése véleményezésre jogosult szervezeteknek	218/2009. (X. 6.) Korm. rendelet 10. melléklete szerint	A partnerek véleményének megismerése
2013.	szakmai véleményezés	NFM, NGM, KMRFÜ	minőség- ellenőrzés és az észrevétel alapján módosítás

Jóváhagyási fázis

IDŐZÍTÉS	BEVONÁS ESZKÖZE	CÉLCSOPORT (PARTNER)	A BEVONÁS CÉLJA
2013. február	Szakmai véleményezés	területfejlesztés stratégiai tervezésért felelős miniszter, Budapest főépítésze	állásfoglalás kérése
2013. április	Területfejlesztési koncepció tervezet társadalmi egyeztetése	lakosság	lakossági észrevétel megtételének lehetősége
2013. április	Budapest Területfejlesztési Koncepciójának megküldése a partnerek részére	A kerületi önkormányzatok, Fővárosi Önkormányzat Városépítési Főosztály	Budapest területfejlesztési koncepciójának nyilvános közzététele
2013. április	Területfejlesztési Koncepció a vélemények minősítése, átvezetése,	Budapest önkormányzati, érdek-képviselői szervei részére	Jóváhagyott Koncepció közzététele és megállapításainak képviselője

Már a helyzetelemzés során lehetett a folyamatban résztvevők értékelésére támaszkodni. Kiemelt fontosságú, hogy a jövőkép és a célrendszer meghatározásában a partnerek véleményei figyelembevételre kerüljenek, konszenzuson alapuló koncepció készítése és elfogadása a cél.

2.2.3. a partnerségi terv eredményei

a) az üzleti szektor szereplőinek a térséget érintő fejlesztési elképzeléseinek áttekintése

Az üzleti szektor vállalatait tömörítő nagyobb országos és budapesti szervezetek (kamarák, szövetségek, szakmai szervezetek) az utóbbi évek során tartózkodnak konkrét ágazati stratégiák megfogalmazásától, mivel a nemzetközi gazdasági krízis napjainkban is tartó negatív – piaczsugorító – hatásai még nem múltak el, keresik a kiutat. A szervezetek működési gyakorlata egyébként is inkább az érdekérvényesítésre, az egységes elvű fellépésre koncentrálódik, így erősítve ágazatuk és cégeik lehetőségeit. Az üzleti szervezetekkel történő együttműködés lehetőségei kapcsán fontos tapasztalat, hogy a gazdasági szervezetek inkább a kerületi önkormányzatokkal kerülnek közvetlen kapcsolatba, a Fővárossal kevésbé. A Főváros sokkal inkább a kormányzathoz tartozó szintnek felel meg a számukra, amennyiben a gazdasági szervezetek érdekeit, igényeit közvetíti, közvetítheti a legfőbb döntéshozók felé.

A koncepció sikerének egyik kulcsa ugyanakkor, hogy az üzleti szektorral való partnerség minél szorosabb legyen. Stratégiai feladat ennek megalapozása, mivel jelenleg nincs meg az a fórum, ahol rendszeresen egyeztetni lehet az üzleti és a városfejlesztési elképzeléseket. Cél, hogy legyen ilyen intézményi forma, mivel az üzleti szektor szereplői sokirányú és méretű tevékenységekben gondolkodnak. Meg kell találni a közös cselekvési pontokat. A fővárosnak abban látják feladatát, hogy kezdeményező képes, az EU és központi forrásokat, támogatásokat képviselő, koordináló tevékenységet lásson el. Tudás- és képzésvezérelt gazdaságfejlesztés járuljon hozzá Budapest zöld gazdasági fejlődéséhez, önfenntartó városgazdálkodási rendszer kialakításához és a fenntartható gazdasági térszerkezet kiépüléséhez. Mindezt az üzleti infrastruktúra és kommunikáció folyamatos fejlesztésével, hogy minél vonzóbb, tartós és bizalommal teli legyen Budapesten az üzleti célú befektetés, ami egyben a foglalkoztatás és az önkormányzati bevételek növekedésének is alapfeltétele.

A területfejlesztési koncepcióknak abban kell szerepet betölteni, hogy segítse elő a forrásszerzést, és a vállalkozások ebbe illeszkedve találjanak célokat. A közpénzek ily módon lesznek képesek az üzleti forrásokkal találkozni, közös kockázatokat és megoldásokat felvállalni.

JELEN VOLTAK	BME Urbanisztikai Tanszék Főváros Városfejlesztési és Környezetvédelmi Műhely Nyék-Kurucles Egyesület Budapest Főváros Önkormányzata OTP-Hungaro Projekt Levegő Munkacsoport Magyar Építészeti Múzeum Magyar Logisztikai, Beszerzési és Készletezési Társaság Portfolio.hu MTA ARTE Bt. CDC Kft. MAHOSZ, Magyar Hajózási Országos Szövetség Magyar Logisztikai Egyesület	MUT, Magyar Urbanisztikai Társaság VÁTI - Magyar Regionális Fejlesztési és Urbanisztikai Nonprofit Kft. MTA Regionális Kutatások Központja Tematikus Utcák Szövetsége Egyesület BTDM, Budapesti Turisztikai Desztináció Menedzsment Nonprofit Kft. KULTUNIO - Budapest Multikulturális Negyede BBR, Budapest Business Region Budapesti Corvinus Egyetem LGID Ltd. Múzeumi Negyed, BME CBS Property, MRICS Város Teampannon Kft., Budapest Kör
MEGKERESÉSEK ALAPJÁN EGYEZTETÉS	Budapesti Kereskedelmi és Iparkamara; Munkaadók és Gyáriparosok Országos Szövetsége; BVK = Budapesti Vállalkozásfejlesztési Központ; MAISZ = Magyar Ingatlanszövetség;	

b) az önkormányzatok fejlesztési elképzeléseinek áttekintése

Budapest esetében az önkormányzati fejlesztési elképzelések kétszintesek, meg kell vizsgálni a fővárosi önkormányzat és a kerületi önkormányzatok fejlesztési elképzeléseit. A koncepció előkészítő fázisában írásban minden **kerületi önkormányzat megkeresésre** került, válaszlevélben értesítették a tervezőket a fejlesztési szándékukról.

Az egyes területekre kidolgozott IVS-ek jól mutatják a fejlesztési szándékokat, bár Budapest Új Városfejlesztési Koncepciójának elfogadását követően az IVS-ek felülvizsgálata is szükséges. Budapest Főváros Önkormányzata a VFK elfogadását követően a hatályos IVS helyett a 2014-2020-ig tartó időszakra új Integrált településfejlesztési stratégiát (ITS) fog készíteni.

A főváros elképzelései nem ellentétesek a kerületekével, a léptékük eltérő: a főváros az országos, összvárosi jelentőségűeket, a kerületek pedig a lokális fejlesztési lehetőségeket ölelik fel.

Budapest nagytávlatú jövőképe, hogy a gazdasági potenciál növekedésével és a regionális szerepkör erősödésével párhuzamosan, a környezeti és társadalmi fenntarthatóságot célzó beavatkozások nyomán a város élhető, a lakói által szeretett hely maradjon, ahol biztosítékok vannak a társadalmi különbségek további éleződésének megelőzésére is.

A **középtávú fejlesztési stratégia** megvalósításának időtávja a 2008-2015-as évekre, azaz 7 évre terjed ki. Budapest középtávú fejlesztési stratégiájának alapvető célja, hogy dinamizálja a főváros fejlődését. A hatályos Budapest Városfejlesztési Koncepciója célrendszerét követve, a Budapesti Integrált Városfejlesztési Stratégia (továbbiakban: IVS) az alábbi prioritásokat fogalmazza meg, és rendel hozzá intézkedéseket és fejlesztési programelemeket.

DINAMIKUS GAZDASÁG PRIORITYÁS	<ul style="list-style-type: none"> A főváros és a régió tudásvárosi funkcióinak erősítése Szakképzés minőségi átalakítása Magyarország légi kapujának funkció- és szolgáltatásbővítése, elérhetőségének javítása A főváros turisztikai befogadó képességének javítása Budapest EU-határfőváros, elosztó szerepeinek kiépítése és logisztikai szerepkörének erősítése A kis- és középvállalkozások versenyképességének elősegítése, elsősorban a technológia-intenzív iparágak és a húzóerőt jelentő klaszterek vonatkozásában
KÖZÖSSÉG-CENTRIKUS KÖZLEKEDÉS PRIORITYÁS	<ul style="list-style-type: none"> A környezetbarát közlekedés fejlesztése A főváros közúti hálózatának fejlesztése a térszerkezet kiegyensúlyozása és a torlódások csökkentése érdekében Intermodális csomópontok térszervező erejének kihasználása, városrészközponttá fejlesztése A város és a városkörnyék integrált közlekedési rendszerének fejlesztése, különös tekintettel a Budapesti Közlekedési Szövetségre Parkolásfejlesztés, a parkolási feltételek javítása
VONZÓ VÁROSI KÖRNYEZET PRIORITYÁS	<ul style="list-style-type: none"> Frekvenciált közterületek minőségi átalakítása Akcióterületi városrehabilitáció felgyorsítása A város működését biztosító, a lakosság hangulatát javító intézkedések A népesség megtartását elősegítő lakáspolitikák A városi központrendszer kiegyensúlyozott fejlesztése, alközpont funkciók erősítése
KÖRNYEZET-TUDATOS BUDAPEST PRIORITYÁS	<ul style="list-style-type: none"> Települési környezetvédelem, a városi zöldterületek és zöldfelületi elemek fejlesztése Környezetbarát közszolgáltatási rendszerek fejlesztése Budapest teljes körű csatornázása és a befogadó szennyvíztisztító rendszer és kapcsolódó létesítményeinek kiépítése
KULTURÁLIS ÉRTÉKTE-REMTÉS PRIORITYÁS	<ul style="list-style-type: none"> A városi térhez kötött kultúra programja Kulturális infrastruktúra fejlesztések A város szabadidős potenciáljának növelése
GONDOSKODÓ BUDAPEST PRIORITYÁS	<ul style="list-style-type: none"> A város szociális kettészakadásának megakadályozása Egészségügyi fejlesztések Akadálymentesítés
PARTNERSÉGBEN A RÉGIÓVAL PRIORITYÁS	<ul style="list-style-type: none"> A főváros és térsége közös fejlesztési programjainak kialakítása Regionális partnerség

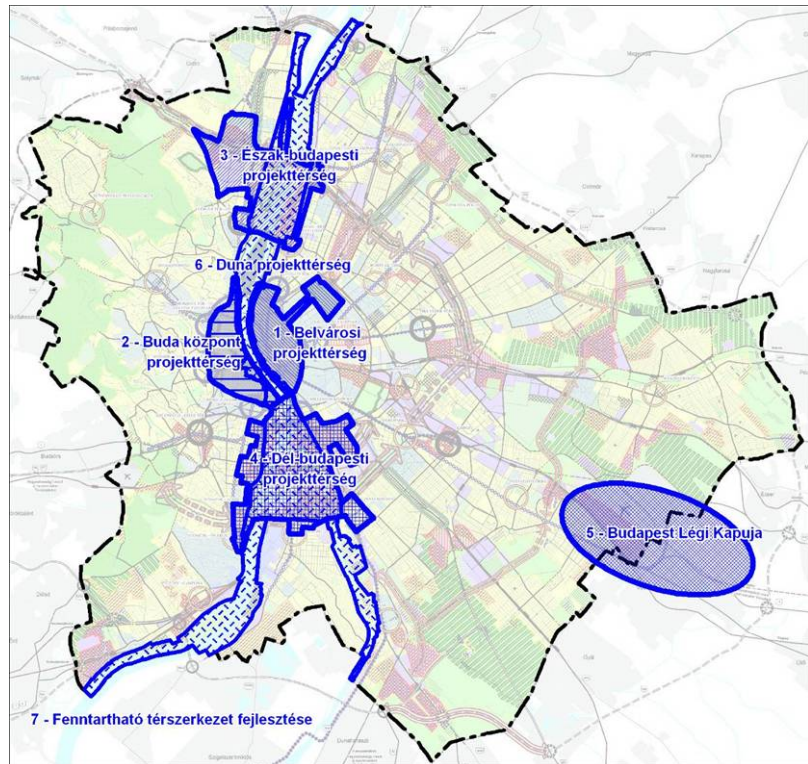
A területi projektekre vonatkozóan az IVS hét akcióterületet, ún. projekttertséget jelölt ki. Ezekből hat konkrét terület, míg a hetedik, az egész várost lefedő, „Fenntartható térszerkezet fejlesztése” néven prioritásként szereplő projektterület.

Az egyes projekttertségek nem csak a fővárosi projekteket foglalják magukban, hanem a kerületi fejlesztési szándékokat is.

A fővárosi IVS-ben definiált prioritások közül kettő különösen nagy hangsúlyt kapott a **kerületi fejlesztési elképzelések** között:

1. A "Dinamikus gazdaság" prioritásban megfogalmazott elvek – két kerület kivételével - az összes kerületi IVS-ben megjelent.
2. A "Vonzó városi környezet" prioritást a vizsgált IVS-ek döntő többsége szintén hangsúlyos elemként kezelte.

1. **Belvárosi projektterület**
kulcsprojekt: Városháza Fórum
2. **Buda központ projektterület**
kulcsprojekt: Moszkva tér rendezése
3. **Észak-budapesti projektterület**
kulcsprojekt: Óbudai Gázgyár
4. **Dél-budapesti projektterület**
kulcsprojekt: Csepel Park / Olimpiai fejlesztések
5. **Budapest Légi Kapuja projektterület**
kulcsprojekt: Ferihegyi fejlesztési térség
6. **Duna projektterület** kulcsprojekt: Ferihegyi fejlesztési térség
7. **Fenntartható térszerkezet fejlesztése**
kulcsprojekt: Etele tér intermodális csomópontja fejlesztése

Kiemelt projektterületek
(Forrás: Keret IVS)

A kerületek IVS-ei által kijelölt akcióterületek fejlesztési irányai között hasonlóságok figyelhetők meg. A javasolt fejlesztési célok négy fő fejlesztési típusba sorolhatók, melyek egymással szemben nem kizárólagosak, hanem párhuzamosan is meg kell, hogy jelenjenek:

- Új fejlesztés,
- Épületállomány rehabilitációja,
- Közterületi rehabilitáció,
- Zöldfelületi rehabilitáció.

Az akcióterületet komplex fejlesztésnek nevezzük, ha ezen fő fejlesztési típusok közül legalább három egyszerre javasolt. Az épületállomány rehabilitációján belül megkülönböztetésre kerültek a panelrehabilitációval érintett akcióterületek. (lásd térképi melléletek)

Lásd még rajzi melléletek (IVS akcióterületek fejlesztési céljai című térkép)

	hosszú távú stratégiai célok	fontosabb középtávú célok
01	<ul style="list-style-type: none"> - a Világörökség részét képező területi egység, épített és természeti környezet elemeinek megóvása, fenntartása és bemutatása; - a lakódominancia fenntartása, élhető és nívós lakókörnyezet biztosítása; - idegenforgalmi vonzerő, szerepkör megtartása. - a Déli pályaudvar és környéke átalakítása, a vasúti terület lefedésével kétszintes területfelhasználás lehetőségének megteremtése, irodai, kereskedelmi, sport- és szabadidős funkciók részére. 	<ul style="list-style-type: none"> - a páratlan táji, történelmi és építészeti emlékekben gazdag kerület építészeti egységének megteremtése, az elpusztult, vagy eltorzított elemek helyreállítása; - a Döbrentei tér és környéke szórakoztató, sport és szabadidő, kulturális célú fejlesztése, közparkok térbeli összeköttetésének kialakítása; - az idegenforgalmi és lakókörnyezeti színvonal emelése, az „élhető város” feltételeinek javítása; - a közlekedési problémák rendezése, az átmenő forgalom kilitása, a célforgalom útvonalának, a parkolásnak megoldása, a gyalogos, kerékpáros közlekedés előnyben részesítése.
02	<ul style="list-style-type: none"> - a város életében meghatározó tényezők partnerségét és kompromisszumát, a helyi lakosokkal, vállalkozókkal és civil szervezetekkel való konzultáció 	
03	<ul style="list-style-type: none"> - a kerület lakossága számára kínált szolgáltatások bővítése és színvonaluk emelése. - az idegenforgalom élénkítése. - a kerület gazdasága által teremtett érték fenntartható 	

	maximalizálása. - közlekedés környezetkímélő fejlesztése.	
04	- az Észak-pesti kaputértség kialakítása - a lakó és munkahelyi vonzerő megújítása - a kerület a térség legjelentősebb ipari és sportközpontjává fejleszthető, és továbbra is a főváros egyik jelentős vízi közmű szolgáltatója marad	- a regionális tengelyek mentén kaputértségek kialakítása, - a főutcák létrehozása, - Újpest régi központjának és környezetének megújítása, - a városszerkezet nyitása a Dunára, - fenntartható városi közlekedés fejlesztése, - a lakások és munkahelyek kínálatának bővítése, - a rekreációs kínálat megújítása, bővítése és városszerkezetbe integrálása
05	- Az identitás növelésének, a funkcionális gazdagság megőrzésének és térbeli kiterjesztése, - az élhetőség javítása, - a társadalmi és térbeli kohézió erősítésének stratégiája, melynek elsődleges célja a városrész lakófunkciójának megerősítése, - a demográfiai mélyrepülés megállítása, - Belváros-Lipótváros magas lakóterületi státuszának helyreállítása, - integrálva a főváros versenyképességi-gazdasági, azon belül turizmusfejlesztési szándéka.	
06		A kerület identitás és stratégiai térképének elemzésénél bebizonyosodott, hogy Belső-Terézváros és a Diplomáciai negyed erős identitással rendelkezik, ugyanakkor a kerület Nagykörút és Bajza utca közti sávjában identitás növelésre van szükség. Ennek következtében ezen a területen kerületi prioritással bírnak a tervezett fejlesztések (Hunyadi tér és a Szinyei Merse Pál stratégiai fejlesztési tengely).
07	Erzsébetváros jövőképe: „MEGÚJULÓ LAKÓHELYI ÉS TÁRSADALMI KÖRNYEZET, MINŐSÉGI SZOLGÁLTATÁSOK”	Gazdasági fejlődés, Demográfiai változások Lakóhelyi környezet, Életminőség, társadalmi kohézió
08	- a VIII. kerület versenyképességének növelése meglévő adottságaira építve, tovább kell folytatnia a harcot a kerület térbeli és társadalmi struktúrájának szétszakadása megakadályozásáért, a leszakadó területeken élők esélyének megteremtéséért.	
09	- a történeti városrészek komplex rehabilitációja - az átmeneti zóna integrálása a városi szövetbe (üzemi területek funkcióváltása, a millenniumi városközpont továbbfejlesztése, építésének folytatása, a krízis lakóházak bontása, stb.) - a barnamezős területek átalakítása a korszerű gazdasághoz - a József Attila lakótelep rehabilitációjának folytatása	- Belső Ferencváros Kulturális negyedének kiterjesztése - Középső Ferencváros Történeti városrészében a városmegújítási akció folytatása, befektetői ingatlanfejlesztés támogatása, társasház pályázati támogatása, közterületek minőségének javítása, utcák, lakókertek átépítése. - József Attila lakótelep teljes körű rehabilitációja. - Millenniumi Városközpont konferenciaközpont, közpark építés folytatása, Duna – város kapcsolatának javítása - Külső Ferencváros (Új Ferencváros, barnamező) ingatlanfejlesztés előkészítése, új lakásépítés befektetővel, zöldterület fejlesztés: lakásépítéshez, ingatlanfejlesztéshez kapcsolódóan.
10	Kőbányát dinamikus, innovatív kerületként jeleníti meg, ahol a fejlődést az értéknövelő és környezettudatos beruházások, valamint a magas hozzáadott értékű fejlesztések alapozzák meg.	- a gazdasági versenyképesség fenntartása és növelése, - a vonzó települési környezet kialakítása, - a szociális rehabilitáció, - a geopolitikai helyzet javítása (megközelíthetőség), - az intézményi és közlekedési infrastruktúra javítása.
11	- a népesség megtartása, - a foglalkoztatás biztosítása, - a vízváyon megóvása, a természeti és épített értékek védelme.	- társadalmi célok, - az épített környezettel kapcsolatos célok, - ökológiai, környezetvédelmi, zöldterület fejlesztési célok, - gazdaságfejlesztési célok - közlekedésfejlesztési célok, - közmű- és energiaellátás fejlesztési célok
12	A stratégia távlati célja, hogy megőrizze a kerület kiemelt lakóterületi pozícióját.	- komfortos kerület (infrastruktúra, városkép, környezetvédelem), - művelt kerület (képzések támogatása, kulturális és szabadidős programok felkarolása), - innovatív kerület (tudás centrumok betelepítése), - vendégház kerület (idegenforgalom ösztönzése), - szolgáltató és gondoskodó kerület (lakásállomány javítása, egészségügyi intézmények fejlesztése, szolgáltató létesítmények létrehozása, közbiztonság javítása).
13	Olyan célrendszert alakítottak ki, amely összefogja az ágazati és területi szemléletet, a humán és a fizikai megközelítést, a dinamizáló és az értékőrző tevékenységeket.	Három stratégiai célkitűzés mentén fogalmazható meg a kerület jövőképe középtávú lebontása: - fenntartható városfejlesztés a funkciók harmóniájában, - a kerület, mint az élhető, értékőrző és innovatív nagyvárosi környezet, - példaértékű gondoskodás és egyenlő esélyek biztosítása.
14		- a főváros második legfontosabb intézményközpontja, - Budapest átmeneti övezetének legjelentősebb városi szerepkörrel bíró szegmense, - turisztikai célpont, - a Budapesti Agglomeráció közép-keleti szektorának transzfertérsége.
15	a kerület legyen egy dinamikus, fejlődő, komfortos város, Budapest „keleti kapuja”.	- a lakosság életminőségének javítása, komfortérzet növelése, - gazdaságfejlesztés, idegenforgalom,

		<ul style="list-style-type: none"> - közlekedés – infrastruktúra fejlesztése, - egészséges, szociálisan kiegyensúlyozott kerület megteremtése, - közoktatás, közművelődés, sport hatékony és eredményes működés, - zöld, tiszta kerület fenntartása, - társadalomépítés, partnerség, identitás-erősítés.
16	A kerület átfogó célja élhető parkvárosi környezet fenntartása, amely szervesen csatlakozik a főváros vérkeringéséhez, helyben biztosítja a megélhetési feltételeket, s kifejezett hangsúlyt fektet az egészséges életmód és a családbarát környezet kialakítására	
17	„A kerület az itt élők számára továbbra is biztosítja a nyugodt, tiszta lakókörnyezetet. A megnövekedett lakossági igényeket a kerület a közszolgáltatások minőségi fejlesztésével, valamint a gazdaság élénkítésével elégíti ki. ... [...] ... A kerület jelentős táji és épített örökségét megőrzi ... [...] ... A természeti és épített örökségek megőrzésével fontos ökológiai és identitás-erősítési célokat ért el. A civil szervezetekkel kialakított intenzív kapcsolat révén, valamint kulturális és művelődési lehetőségeinek kínálatával a lakosság identitástudatát megőrzi, a közösségi erőket aktivizálja.	A kerület gazdasági versenyképességének növelése társadalmi kohézió és a helyi identitás megerősítése, közlekedési infrastruktúra javítása
18	a kerületben lakók számára minél magasabb életminőséget nyújtó gazdasági, társadalmi, környezeti feltételek megteremtése.	a kertvárosi jelleg erősítése, gazdaságfejlesztés a lakosság igényeit és az agglomerációs együttműködés lehetőségeit figyelembe véve, a közösségi élet erősítése.
19	A stratégiai fejlesztések egyik fő motívuma az osztott központok közötti kapcsolat megteremtése. Az átfogó célként megjelölt stabil alapokon nyugvó, kiegyensúlyozott, fenntartható módon fejlődő gazdasági és társadalmi környezet biztosítása mellett a tematikus célok jelölték ki a fejlesztési területeket.	
20	<ul style="list-style-type: none"> - zöld előváros – kertváros, - rendezett városkép – kiépített infrastruktúra, - helyzeti előnyök, regionális kereskedelmi – szolgáltatási központ, - biztonságos város – szociális biztonság, - minőségi szolgáltatások – javuló életminőség, - lokálpatrióta polgárok – polgárbarát intézmények, - rekreációs övezetek – aktív pihenés. 	<ul style="list-style-type: none"> - közbiztonság, - a gazdasági környezet fejlesztése, - városfejlesztés, - színvonalas intézményrendszer, - sport és rekreáció, - hatékony, polgárbarát Önkormányzat és Polgármesteri Hivatal.
21	A stratégia átfogó célja, hogy a kerület társadalmi-gazdasági szerkezete fejlődjön, emellett önálló identitással rendelkező térségi központtá váljon.	<ul style="list-style-type: none"> - magasabb hozzáadott értékkel bíró, innovatív tevékenységet végző gazdasági szervezetek térnyerése, - a tradicionális ipar korszerűsödése, hatékonyságának növekedése, - a kereskedelem és szolgáltatás részarányának növelése, - a helyi lakosság jövedelemtermelő képességének javulása, - erősebb gazdasági bázissal rendelkező társadalmi rétegek letelepülése a kerületben, - területi szegregáció megelőzése, - társadalmi esélyegyenlőség megteremtése, - a városi szolgáltatások minél teljesebb körének kiépülése, - kereskedelmében, szolgáltatásaiban megújult kerületközpont, intermodális megoldásokkal, - egységes városi szerkezet kialakulása, különös tekintettel a jelenleg be nem épített területeken történő fejlesztésekre, - a kerület külső megközelíthetőségének javulása, - a lakótelepi életkörülmények javulása, különös tekintettel a társadalmilag leromlással fenyegetett lakótelepekre.
22	A stratégia átfogó célja, hogy a természeti és a társadalmi környezettel összhangban, fenntartható módon fejlődő, lakóinak megfelelő életminőséget biztosító kerület legyen, amely ellátja Budapest délnyugati kapujának szerepét is.	<ul style="list-style-type: none"> - a fejlesztendő szerkezetű, tagolt város építésére, - az erős és fejlődőképes helyi gazdaság kiépítésére, - a környezetvédelem erősítésére
23	Azt kell elérni, hogy a gazdasági potenciál növekedésével párhuzamosan a kerület élhető, lakható, szolidáris hely maradjon. Ennek a koncepciónak megfelelően, az alábbi jövőképet fogalmazhatjuk meg a kerület gazdasági és társadalmi folyamataira.	
BP	A geopolitikai helyzet kihasználása, a városi gazdaság hatékonyságának elősegítése	
	A közlekedési rendszer fejlesztése	
	Az épített környezet minőségének javítása	
	A természeti környezet minőségének javítása, a környezetvédelmet szolgáló infrastruktúra és a zöldterületi rendszer fejlesztése	
	A kultúra és a szabadidő-eltöltés feltételeinek biztosítása	
	A fenntartható társadalom és a közösségi gondoskodás	
	A város és környéke térségi integrációjának fejlesztése	
A városi térszerkezet fejlesztése		

A Megvalósult fővárosi beruházások (2000-2008) összefoglaló táblázata a mellékletek között található.

Az **egyes kerületek által megvalósított beruházások** az utóbbi tíz évben szorosan kötődtek az elérhető Európai Unió támogatásaitól. A 2004 előtti időszakban, a kerületi önkormányzatok és vállalkozások az előcsatlakozási támogatási eszközök (ezek közül az ISPA és a PHARE), majd az Új Magyarország Fejlesztési Terv, 2010-től az Új Széchenyi Terv keretében jutottak külső fejlesztési forrásokhoz.

Városrehabilitáció –
KMOP altéma

A **KMOP keretében három tématerület** keretében valósultak, és valósulnak meg a legjelentősebb városalakító fejlesztések. Alábbiakban áttekintést adunk a városrehabilitációt, a turizmusfejlesztést és a gazdaságfejlesztést célzó beruházásokról.

A KMOP Településfejlesztés témán belül a városrehabilitációs kezdeményezések két fő típusa az ún. funkcióbővítő és az integrált szociális városrehabilitáció. Budapesten a 2007-2013 közötti Európai Unió költségvetési időszakban 2011. augusztus 30-ig 16 funkcióbővítő, és 9 integrált szociális városrehabilitációs projekt megindításáról született támogatási döntés.

A funkcióbővítő városrehabilitáció altémán belül Budapest Főváros Önkormányzata a Budapest Szíve Programon belül a Hídfőterek és új pesti korzó kiépítése, I. ütem, valamint a Reprezentatív kaputárság kiépítése, I. ütem részesült támogatásban. A projekt megvalósítására eddig összesen 2,78 mrd forint összegű támogatás került felhasználásra.

A beavatkozások két fő területe:

- átfogó közterület-fejlesztés (sétálóövezetek kialakítása, forgalomszabályozás, kerékpárutak kialakítása, zöldfelületek rehabilitációja, stb.),
- gazdaságfejlesztés (tourinform iroda, üzlethelyiségek kiskereskedelem és vendéglátás céljára történő kialakítása, hasznosítása).

A budapesti kerületi önkormányzatok funkcióbővítő városrehabilitációs fejlesztéseit foglalja össze az alábbi táblázat. 13 kerület részesült Európai Unió támogatásban.

A projektek beavatkozási területük alapján három csoportba sorolhatók:

- 1) a külső kerületek esetében Budapest alközpontjainak fejlesztését szolgálják;
- 2) a belső kerületek esetében Budapest központjának minőségi fejlesztése, a belváros kiterjesztését célozzák;
- 3) egyes köztes városrészek (Wekerle-telep, MOM-Gesztenyészert) esetében a funkcióbővítést, a helyi életminőség feltételeinek javítását szolgálják.

A funkcióbővítő városrehabilitációs projektek hiánypótló beavatkozások megvalósítását tették lehetővé, amelyek kedvezően befolyásolják a főváros hosszú távú, kiegyensúlyozottabb fejlődését, ezen felül megalapozták a további, Budapest komplex társadalmi-gazdasági környezetének fejlődését biztosító feltételek kialakítását.

Fontos kihangsúlyozni, hogy az elsősorban infrastrukturális beavatkozásokat tartalmazó városrehabilitációs projektek csak a fejlődés lehetőségét teremtik meg a helyi közösségek számára. Ezért ahhoz, hogy a jelentős forrás felhasználásával megvalósított beruházások megtérüljenek, és a projektek elérjék céljukat, további integrált beavatkozásokra van szükség. Ez lényeges momentum, mert a fejlesztések fenntartása, üzemeltetése sok esetben jelentős terhet és kockázatot jelent az önkormányzati költségvetések számára.

Fővárosi funkcióbővítő
városrehabilitációs projektek

Kedvezményezett önk.	Funkcióbővítő városrehabilitációs projekt neve
Budapest Főváros Önk.	Budapest Szíve Program - Hídfőterek és új pesti korzó kiépítése, I. ütem
Budapest Főváros Önk.	Budapest Szíve Program - Reprezentatív kaputárság kiépítése, II. ütem

Kerületi funkcióbővítő
városrehabilitációs projektek

Kedvezményezett önkormányzat	Funkcióbővítő városrehabilitációs projekt neve
II. Kerületi Önkormányzat	Budapest II. kerület Bel-Buda kerületrészeinek funkcióbővítő rehabilitációja
III. Kerület, Óbuda-Békásmegyér	Az Óbudai Promenáda fejlesztése
IV. Kerület, Újpest Önk.	Nagyvárosi jövő - Új Főtér
V. Kerület, Belváros-Lipótváros Önk.	Belváros új főutcájának kiépítése - I. ütem
V. Kerület, Belváros-Lipótváros Önk.	Déli-Belváros megújítása projekt - a Belváros művészeti negyedének létrehozása
VII. Kerület, Erzsébetváros Önk.	"Kultúra utcája" Budapest VII. kerület Erzsébetváros funkcióbővítő rehabilitációja
VIII. Kerület, Józsefváros Önk.	Budapest Európa Belvárosa Kulturális-gazdaság Fejlesztési Program, Józsefváros Palotanegyed
IX. Kerület, Ferencváros Önk.	Belső-Ferencváros - kulturális negyed fejlesztése - II. forduló
XI. Kerület, Újbuda Önk.	Újbuda Kulturális Városmag Integrált Városfejlesztési Program
XII. Kerület, Hegyvidék Önk.	MOM - Gesztenyészert kulturális, sport és szabadidő negyed funkcióbővítő fejlesztése
XVI. Kerületi Önk.	Budapest XVI. kerület, Sashalom városközpont komplex városrehabilitációja

XVII. Kerület, Rákosmente Önk.	"Térnyerő - Újítsuk meg együtt Keresztúr köztereit!" - Rákosmente kerületközpont fejlesztése
XIX. Kerület, Kispest Önk.	Wekerle, ahol értéket őriz az idő
XXII. Kerület, Budafok-Tétény Önk.	Nagytétény központ komplex rehabilitációja - II. Forduló

Budapest kilenc integrált **szociális városrehabilitációs** projektje hét kerületben valósul meg. Csepel és a XV. kerület Önkormányzata két projektre megítélt támogatás kedvezményezettje. A szociális rehabilitációs beavatkozásokra megítélt támogatások felhasználására irányuló támogatási szerződés még négy kerülettel nem került aláírásra, három projekt viszont már lezárult.

Az integrált szociális típusú városrehabilitációs projektek esetében két alaptípus különíthető el: három projekt ipari technológiával létesített lakótelepen, hat projekt hagyományos beépítésű városrészben valósul meg.

Budapest hosszú távú fejlődése szempontjából elengedhetetlen a válsággal leginkább sújtott krízisterületek további leszakadásának megállítása, a városrészek hosszú távú felzárkóztatása. Az alábbiakban felsorolt integrált, szociális városmegújítást célzó beavatkozások Budapest számos, társadalmi-gazdasági értelemben leszakadt városrészét, vagy annak egy részét lefedik (Középső-Józsefváros, Középső-Ferencváros, Havanna, stb.). Látni kell azonban, hogy a leszakadó, illetve leszakadásra hajlamos területek ennél jóval nagyobb földrajzi egységekre terjednek ki, és az elkövetkező 15-20 évre különösen fontos a városfejlesztés figyelmét kiterjeszteni a lepusztult ipari technológiával épített lakótelepekre, amelyek társadalmi-gazdasági értelemben is jelentős kockázatot hordoznak.

Kerületi funkcióbővítő integrált szociális városrehabilitációs projektek

Kedvezményezett önkormányzat	Integrált szociális városrehabilitációs projekt neve
VIII. Kerület, Józsefváros Önkormányzata	Budapest - Józsefváros Magdolna Negyed Program II. (MNP II.)
XVII. Kerület, Rákosmente Önk.	Szociális célú városrehabilitáció Rákosmentén
IX. Kerület, Ferencváros Önkormányzata	Szociális városrehabilitáció Ferencvárosban, József Attila Terv I. ütem
XV. Kerület Önkormányzata	Budapest XV. kerületben az ipari technológiával épült újpalotai lakótelep, Zsókvár utcai akcióterületen lakó- és középület felújítása, korszerűsítése és a kapcsolódó közterületek rehabilitációja
XV. Kerület Önkormányzata	Az újpalotai lakótelepen a Zsókvár utcai akcióterület II. ütemű fejlesztése
XVIII. Kerület, Pestszentlőrinc-Pestszentimre Önkormányzata	A Havanna lakótelep integrált szociális rehabilitációja
XX. Kerület, Pesterzsébet Önk.	Legyünk együtt és tegyünk együtt!
XXI. Kerület, Csepel Önkormányzata	Ady lakótelep integrált szociális rehabilitációja
XXI. Kerület, Csepel Önkormányzata	Csepel kapuja szociális célú városrehabilitációs program

Turisztikai fejlesztések

A KMOP keretében Budapesten napjainkig **20 projekt részesült Európai Unió támogatásában a turisztikai témán belül**. A támogatások kedvezményezettje egy esetben közvetlenül Budapest Főváros Önkormányzata. Közvetett módon azonban a Fővárosi Önkormányzat tulajdonában lévő gazdasági társaságokon keresztül a projektek negyede köthető a fővárosi önkormányzathoz (pl.: Budapest Gyógyfürdői és Hévízei Zrt. Fővárosi Állat- és Növénykert, stb.).

Az idegenforgalmi orientációjú beruházások következő negyede Budapest leglátogatottabb múzeumaihoz köthető (Iparművészeti Múzeum, Néprajzi Múzeum). A projektek mintegy fele egyház vagy valamely nonprofit szervezet lebonyolításában valósul meg.

Az Európai Unió támogatásával megvalósuló turisztikai beruházások hozzájárulnak ahhoz, hogy a főváros idegenforgalmi infrastruktúrája javuljon, a helyi adottságokra épülve megfeleljen a megváltozott igényeknek (Rudas Gyógyfürdő, Lukács Gyógyfürdő rekonstrukciója, Budafok Borváros, stb.).

Kiemelt szempont, hogy Budapest az eddigieknél markánsabban építsen gazdag kulturális, és épített örökségére. További fejlesztésekre van szükség ahhoz, hogy a város még vonzóbb legyen, ennek keretében minél szélesebb rétegek számára képessé váljon a turisztikai attrakcióval rendelkező helyszíneinek bemutatására.

Szükséges az intézményeknek helyet adó épületek funkcionális bővítése, multifunkcionális létesítmények kialakítása, az információk hozzáférhetőbbé tételével látogatóbaráttá tétele.

Turisztikai projektek

Kedvezményezett neve	Turisztikai projekt neve
A38 Kulturális Nonprofit Közhasznú Korlátolt Felelősségű Társaság	A38 Kulturális, Turisztikai és Intézménybővítés

Turisztikai projektek

Kedvezményezett neve	Turisztikai projekt neve
Budapesti Zsidó Hitközség	A Goldmark terem és a kapcsolódó helyiségek turisztikai fejlesztése
Budapest Gyógyfürdői és Hévízei Zrt.	A Lukács Gyógyfürdő műemléki rekonstrukciója és turisztikai fejlesztése
Budapest Gyógyfürdői és Hévízei Zrt.	A Rudas Gyógyfürdő műemléki rekonstrukciója és turisztikai fejlesztése
Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság	A sas-hegyi látogatóközpont fejlesztése
Szikra Cool Tour House Nonprofit Korlátolt Felelősségű Társaság	A Szikra Kulturális Központ kialakítása Budapest kulturális turisztikai kínálatának fejlesztésére
Budapest Főváros Önkormányzata	A Városliget kapuja - A Városligeti Műjégpálya pálya és épületegyüttes rekonstrukciója
Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetsége	A Zsidónegyed kapuja
Képző és Iparművészeti Közalapítvány a XXII. kerület Kulturájáért	Budafok Borváros kulturális fejlesztése
OCTOPUS Tengeri Régészeti Kutató Egyesület	"Debrecen Ex Kassa" - múzeum hajó kulturális örökségmegőrzésen alapuló komplex fejlesztése
Fővárosi Állat- és Növénykert	Fővárosi Állat- és Növénykert Főkapu épületének rekonstrukciója
Magyar Kézműves Akadémia Alapítvány	Galéria és panorámaterasz létrehozása Budapest több ütemben kialakítandó legrangosabb kulturális palotájában, a Pesti Vigadó épületében
Magyar Kajak - Kenu Szövetség	Gubacsi Szabadidős vízi turisztikai központ
Magyar Természettudományi Múzeum	Kézbe vehető természet. Interaktív kiállítások, saját élmények a Föld történetéből és a Kárpát-medence természeti kincseiből a Magyar Természettudományi Múzeumban
Magyar Pálos Rend - Első Remete Szent Pál Rendje	Látogatóközpont fejlesztés a Gellérthegy sziklakápolnában
Iparművészeti Múzeum	Média Pagoda az Iparművészeti Múzeumban
Néprajzi Múzeum	Palotából látogatóbarát múzeum - A Néprajzi Múzeum szolgáltatáskínálatának minőségi megújulása a kulturális intézmény látogatóbarát fejlesztése érdekében
Budapesti Történeti Múzeum	Pannonia Provincia Program (PPP)
Szépművészeti Múzeum	Szépművészeti Múzeum térszint alatti bővítése - látogató és turisztikai központ létrehozása
Fővárosi Állat- és Növénykert	"VARÁZSHEGY" – Új, látogatóbarát kulturális és ökoturisztikai attrakciók kialakítása a Fővárosi Állat- és Növénykertben

c) a térség társadalmi szervezetei fejlesztési elképzeléseinek áttekintése

A területfejlesztésről és a területrendezésről szóló 1996. évi XXI. tv. elfogadása óta a tervezési célok társadalmi megvalósíthatósága hivatalosan is részét képezi a tervezés folyamatának. Alapvető célja, hogy tájékoztassa a tervezési célok célközönségét arról, hogy milyen trendek, elvek mentén foglal állást, annak várhatóan milyen hatásai lesznek. A távlati célok megvalósulása nagy részben közpénzekből vagy EU forrástámogatással történik, így az átláthatóság, a kapcsolatépítés és a helyi források bekapcsolása fontos cél. Az egyeztetések nemcsak tájékoztatást nyújtanak, de lehetővé teszik a célok és azok hatásainak összefüggéseinek megismerését, ami hozzájárul a területi döntések során annak képviselőjéhez is. Az említett folyamat csökkenti a megvalósulás során jelentkező kockázatokat, és növeli az együttműködők számát, ily módon az esetleges ellenzők is elmaradhatnak.

A partnerség a bizalom építését, és a tanulás folyamatát jelenti. Az egyeztetés a sikeres megvalósuláshoz járul hozzá, és a hatékony eredményes működést teszi lehetővé a projektek ideje alatt és azt követően is.

RÉSZT VEVŐ TÁRSADALMI SZERVEZETEK

Árpádföld Kertváros Ingatlanulajdonosainak Egyesülete
MÁV-Telep Baráti Köre Közhasznú Egyesület
Védegyület Egyesület
Budapesti Városvédő Egyesület
Nonprofit Humán Szolgáltatók Egyesülete
Burattino Alapítvány
Zöldgömb Sport Klub
Angolnyelvű Színház Közhasznú Alapítvány
Munka-Kör Alapítvány
Rákoscaba-Újtelepért Egyesület
Fővárosi Városfejlesztési és Környezetvédelmi Műhely
Budapest Kör
BMSZKI - Budapesti Módszertani Szociális Központ
CDC Kft.
BME Szociológia és Kommunikációs Tsz.

Habitat for Humanity
Agora Urban Inst.
Budapest Esély Nkft.
Tematikus Utcák Szövetsége Egyesület
Magyar Kerékpárosklub
Budapest Multikulturális Negyede
MUT, Magyar Urbanisztikai Társaság
Város Teampannon Kft.,
Fővárosi Levéltár
VÁTI Magyar Regionális Fejlesztési és Urbanisztikai Nonprofit Kft.
Studio Metropolitana Nkft
Civitas Egyesület, Hallgató Önkormányzatok Országos Szövetsége,
Magyar Kajak-kenu Szövetség,
Menhely Alapítvány Hajléktalan Gondozási Központ,
Nagycsaládosok Országos Szövetsége,

2.3. A (TERÜLET)FEJLESZTÉS ESZKÖZ- ÉS INTÉZMÉNYRENDSZERÉNEK ELEMZÉSE

Budapest speciális helyzetéből adódóan - miszerint megye és település is egyben - a szó szoros értelmében területfejlesztésről és annak intézményrendszeréről nem beszélhetünk.

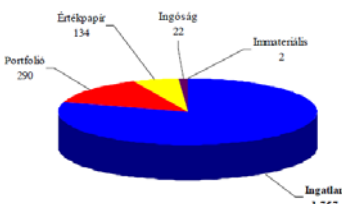
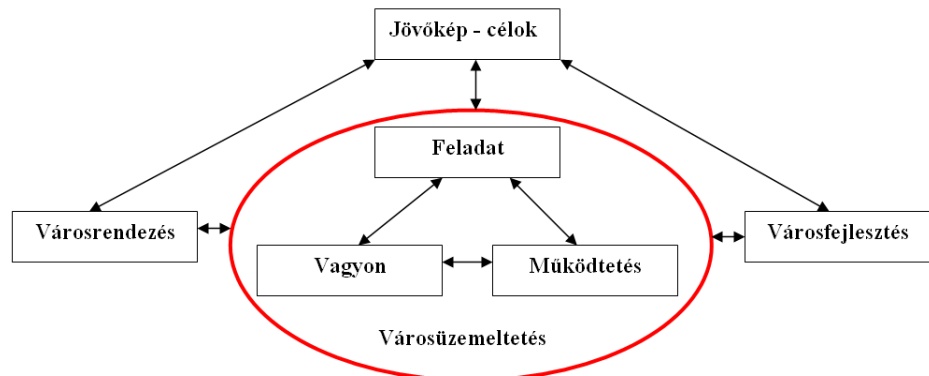
2.3.1. a fejlesztés forrásainak elemzése, vagyongazdálkodás

Általános megállapítások

Budapest Főváros Önkormányzata esetében a tulajdonában álló vagyonnal történő gazdálkodás olyan általános problémákat vet fel, amelyeket az önkormányzatok a rendszerváltás óta nem tudtak megoldani. Ennek gyökerei oda vezetnek, hogy a vagyonnal való gazdálkodás szakmai feladatai, módszertana nem alakult ki, nem jöttek létre eljárási sablonok, nem alakultak ki olyan elvek, amelyek iránymutató módon segítették volna a vagyongazdálkodás rendszerének működését.

Az önkormányzat a vagyongazdálkodás új rendszerének kialakításával megteremti a strukturális, módszertani és működtetési feltételeket. Az új vagyongazdálkodási rendszer felállítása többlépcsős folyamat. Ennek első lépéseként Budapest Főváros Önkormányzata 2011. májusban elkészítette, a Fővárosi Közgyűlés elfogadta Budapest Főváros Önkormányzatának Vagyongazdálkodási Konceptióját.

A szakmai megközelítés szerint a Fővárosi Önkormányzat vagyongazdálkodásra vonatkozó stratégiai elképzeléseinek a kialakítását egy egységes, a Fővárosi Önkormányzat valamennyi vagyonára kiterjedő tervezési tevékenységként kell megvalósítani, összhangban a városfejlesztési és városrendezési szempontokkal. Ennek megfelelően az Új Városfejlesztési Konceptió a vagyont a Vagyongazdálkodási Konceptióban felvázolt strukturális ábra alapján szélesebb kontextusba helyezi.

A Főváros önkormányzati vagyonának mértéke vagyontípusok szerint (2009. évi, könyv szerinti érték, Mrd. Ft.)

(Forrás: Vagyongazdálkodási Konceptió, 2011.)

A **vagyongazdálkodási konceptió** a Főváros jelenlegi vagyongazdálkodásával kapcsolatban az alábbi általános megállapításokat teszi:

- A főváros vagyonának valós értéke nem ismert, mivel a könyvekben szereplő érték nem tükrözi a vagyon piaci értékét (2009. évi könyv szerinti érték: 2 204 milliárd Ft);
- Az összeállított vagyontaszter számtalan bizonytalanságot tartalmaz – becslés szerint a jogi alapok tisztázása ~80%-os szinten van, illetve nehézkes a kezelése az egyforma vagyonelemek esetén (pl. közvetlenül nem lehet megállapítani, hogy hány lakás van az Önkormányzat tulajdonában közvetlenül és közvetetten);
- Nincs egységes vagyonkezelés, a vagyon számos „vagyonkezelőnél” megjelenik annak ellenére is, hogy kifejezett vagyonkezelő társaságok is működnek az Önkormányzat rendszerében;
- A vagyonkezelés megvalósítása nem professzionális, több helyen a vagyonkezelés feladata csak „szükséges rossz”;
- A vagyongazdálkodás sem rendszerében, sem szándékában, sem céljaiban nem tekinthető egységesnek, miközben módszertanában is a különböző megvalósítási helyeken különböző értelmezések jelennek meg a vagyonkezelésről és az ellátandó feladatokról;
- A feladatellátáshoz kapcsolódó vagyonelemek nem az igény, hanem a történeti hagyomány szerint vannak összerendelve, ami számtalan visszasságot, redundanciát és kihasználatlanságot, mindezekből következően felesleges költségeket eredményez, aminek következtében a vagyon egy része nem is alkalmas a feladatellátásra;

- A vagyon birtoklásának a prioritása felülírja a gazdaságossági elveket. Lokálisan megfigyelhetők racionalizálási és gazdálkodási kezdemények;
 - A működési kereteket megteremtő vagyongazdálkodási stratégiát nem alakítottak ki;
 - A főváros vagyonkezelő társasága esetén a vagyonkezelési tevékenységet alapvetően a vagyonnal kapcsolatos értékesítési feladatok ellátása jelentette, amely tevékenység 2010. év eleje óta különösképpen nem volt eredményes és nem is folyt;
 - A vagyon aktuális piaci értékének a meghatározása folyamatos tevékenységként történik, de a vagyonkezelőre bízott ingatlanok ~15%-ának az értéke került aktualizálásra.
- Az Önkormányzat vagyona a kialakított vagyontípusok szerint a 2009. évi mérlegadatok alapján a következő ábra szerint alakul, ahol az ábrában szereplő értékek milliárd forintban értendők. Az összes vagyon 2009. év végén 2 204 milliárd forint könyv szerinti értéket képviselt. A vagyon 80%-a ingatlanvagyon, miközben az ingóság 1%-ot, az immateriális vagyon pedig 0,1%-ot tesz ki. Az utóbbi két típusú vagyon nem hangsúlyos vagyontípus. Jelentős a társaságokban levő üzletrészek értéke, a portfólió vagyon.

*A vagyongazdálkodás alapelvei,
alapkoncepció*

A vagyongazdálkodás alapelveit és alapkoncepcióját a létrehozott szakmai szegmensek és vagyontípusok szerint az alábbiak szerint lehet meghatározni: a vagyongazdálkodás alapkoncepciója, hogy az önkormányzati feladatellátáshoz (szakmai feladatellátás) az Önkormányzat részéről szükségesnek ítélt saját vagyonnal a gazdálkodást a szakmai feladatot ellátó szervezet végzi, míg a nem szakmai feladatellátást támogató vagyonnal való gazdálkodást a központi vagyonkezelő végzi.

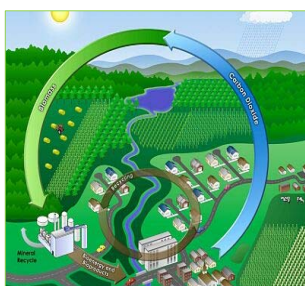

2.4. HELYZETÉRTÉKELÉS

2.4.1. a térség erősségeinek, gyengeségeinek, lehetőségeinek és a térséget fenyegető veszélyeknek az azonosítása

ERŐSSÉGEK	GYENGESÉGEK
TÉRSÉGI POZÍCIÓ	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Európai léptékben is jelentős gazdasági erő. ▪ Kedvező földrajzi fekvés: Nyugat- Európa és a Közel-Kelet összekötése, és Kelet-Európa és az Adria közötti tengely metszésében való elhelyezkedés. ▪ Duna menti fekvés. ▪ Közép-Európa második legnagyobb és legjelentősebb városa. ▪ Nemzetközi mércével mérve is jelentős, magas színvonalú kulturális és tudományos élet. ▪ Magyarország fővárosaként kiemelkedő államigazgatási, illetve közigazgatási szerep. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Budapest a városok növekvő versenyében több területen veszített kedvező pozícióból. ▪ Nincs megfelelő együttműködés az agglomerációval és a tágabb várostérséggel. ▪ Az egységes város folyamatos gyengülése.
TÁRSADALOM, HUMÁN INFRASTRUKTÚRA	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Magasan kvalifikált munkaerő. ▪ Foglalkoztatottság magasabb, mint az országos átlag. ▪ Magasabb jövedelemmel rendelkezik a lakosság, mint az országos átlag. ▪ Magyar kulturális intézmények nagy számban koncentrálnak Budapestre, jelentős hagyományok. ▪ Felsőoktatási központ. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Foglalkoztatottak aktív korúakhoz mért aránya elmarad az EU átlagától. ▪ Az előregedés új fázisa: nő az időskorúak aránya. ▪ Lakás-mobilitás alacsony szintű. ▪ Helyi, civil kezdeményezések alacsony száma. ▪ Bérletésszektor hiánya.
GAZDASÁG	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Kiemelkedő gazdaságföldrajzi elhelyezkedés, geopolitikai pozíció. ▪ „Hídfo” a keleti-, dél-kelet európai térség kereskedelmi piacaira. ▪ Budapest és agglomerációja európai léptékben is jelentős, meghatározó metropolisz térség. ▪ Meghatározó a globális gazdasági szereplők headquartereinek jelenléte. ▪ Jelentős tőkebefektetések, nyitott, exportorientált regionális üzleti kultúra. ▪ Nagyarányú felsőfokú szakképzettség, ezzel összefüggésben erősödő K+F kapacitás, ▪ A gazdasági versenyképességet meghatározó alapadottságok jelenléte. ▪ Termelési alapinfrastruktúra és gyártási tapasztalat megléte. ▪ Nagy kiterjedésű, jó városi pozíciójú fejleszhető területek, ezen belül funkcióváltásra alkalmas ipari zóna és értékes Duna-menti területek megléte. ▪ Nyitott, exportorientált regionális üzleti kultúra. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Szétaprózott, többszintű önkormányzati rendszer, és ebből fakadó kompetencia problémák. ▪ A területi-gazdasági fejlődés szereplőinek bevonásával zajló egységes irányítási modell hiánya. ▪ Az adók és járulékok országosan magas szintje és a vállalkozásokat sújtó adminisztratív terhek európai szintű versenyhátrányt eredményeznek. ▪ Kiskereskedelem túlzott centralizálása. ▪ Közlekedési infrastruktúra szerkezeti hiányosságai és rossz állapota. ▪ Termelési infrastruktúra hiánya. ▪ Barnamezős övezetek tulajdonosi problémái. ▪ A fejlesztés folyamatát gátló nehézkes rendeletalkotási és építéshatósági rendszer. ▪ A Budapest régió mindezidáig az alacsony hozzáadott értékű és nem kutatás-intenzív szektorokban emelkedik ki a térségi versenyben. ▪ Általános forráshiány.
KÖRNYEZET	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ A város földtani kincsekben bővelkedik: kiváló termál és gyógyvízes létesítmények megléte. ▪ A város kiemelkedő értékeit képezi földrajzi fekvése, a településképi látványértékek és a mindezeket feltáró kilátópontok. ▪ A budai erdőterületek, mint komplex élőhelyek és táji léptékű látványelemek jelentős értéket képviselnek. ▪ Nagyvárosi parkjaink egyedülálló kultúrtörténeti hagyományokkal rendelkeznek, rekreációs kínálatuk szerteágazó. ▪ Egyedi táji és természeti adottságok, történelmi és építészeti örökség, világörökségi területek. ▪ Sokszínű, differenciált területhasználat. ▪ Térbeli szempontból kiegyensúlyozott intézményrendszer. ▪ Jelentős belső tartalékterület, amely alkalmas a szükséges városias funkciók elhelyezésére. ▪ Kiemelkedő adottságok: fürdőváros. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A belső városrészekben jelentős mértékű a hőszigetelés, a zöldfelületi intenzitás csökkenő tendenciát mutat az elmúlt időszakban. ▪ Az egy főre jutó zöld- és erdőterületek területek nagysága elmarad a nemzetközi ajánlástól. A zöldterületek mind minőségi, mind területi megoszlás tekintetében jelentős egyenlőtlenségeket is mutatnak. ▪ A barnamezős területek, felhagyott hulladéklerakók kármentesítése és rehabilitációja (rekultivációja) helyett jellemzően zöldmezős fejlesztések valósultak meg. ▪ A főváros energiaellátása szénhidrogén alapú, a megújuló energiaforrásból előállított energia a fővárosra vonatkoztatva alacsony mértékű. ▪ A város forgalmasabb útvonalai mentén jelentős a légszennyezettség, a növekvő közúti forgalom erősödő zajszennyezést produkál. ▪ Az újrahasznosított hulladék aránya elmarad a Nemzeti Környezetvédelmi Programban megcélzott újrahasznosítási aránytól. ▪ Beépített területek „zöldmezős” terjeszkedése a jelentős belső tartalékok ellenére. ▪ A Duna adottságainak nem megfelelő kiaknázása. ▪ Túlerhelt fókuszpont, nem megfelelően differenciált központrendszer. ▪ A város ¾-e igen alacsony intenzitással beépített, nehezen fenntartható szerkezet. ▪ Területhasználatból származó szomszédosági konfliktusok.

INFRASTRUKTURA	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Az európai közlekedési folyosók rendszerének egyik metszéspontja. ▪ Országos és térségi közlekedés közúti és vasúti csomópontja. ▪ Kiterjedt városi közösségi közlekedési hálózat magas használati részarányal. ▪ A közműhálózatok kiterjedtsége (a távhő kivételével) közel 100%-os. ▪ A közműellátottsági színvonal megfelelő. ▪ A megújuló energiafelhasználás még kezdeti stádiumban van. ▪ A víz- és energiahálózatok jelentős tartalékkapacitással rendelkeznek. ▪ Az árvízmentesített területek aránya közel 100%-os. ▪ Termál-, gyógyvíz kutak nagyszámú előfordulása. ▪ Kedvező geotermikus grádiens. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Az országos és térségi közlekedési kapcsolatok forgalmilag túlterheltek. ▪ A városi közlekedési infrastruktúra műszaki állapota, és a nyújtott szolgáltatások színvonala folyamatosan romlik. ▪ A közlekedési és közmű fejlesztéseket nehezítik a közterületek rendezetlen tulajdonviszonyai. ▪ Előregező közműhálózatok, ütemezett hálózati rekonstrukciók hiánya. ▪ A nagy intenzitású csapadékok elöntést okoznak. ▪ Több helyen rossz állapotban lévő árvízvédelmi védvonal. ▪ Minimális mértékű megújuló energiahasznosítás.
LEHETŐSÉGEK	VESZÉLYEK
TÉRSÉGI POZÍCIÓ	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Európai Unió csatlakozás óta európai városokkal való együttműködés. ▪ Kárpát-medencében: határokon átnyúló hatás. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Budapest és várostérségének együttműködési hiánya. ▪ Budapest, mint egy 23 kerületet összefogó település, közigazgatási szakadékok mélyül. ▪ A kerületi önkormányzatok érdekeinek összehangolásának sikertelensége. ▪ Budapest és agglomerációja között fennálló egyensúlytalanság humán infrastruktúra ellátottságban.
TÁRSADALOM, HUMÁN INFRASTRUKTÚRA	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ A generációk közötti kapcsolat értéké, fontossá válik. ▪ Egészségtudatosabb életforma terjedése. ▪ Nemzetközi vándormozgalom célterülete. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Természetes fogyás. ▪ A fiatal képzett munkaerőt más országok hiányszakmái elvonzzák. ▪ Nem létesül elegendő megfelelő színvonalú munkahely. ▪ Egyre későbbre tolódik a gyermekvállalás. ▪ Egyszemélyes háztartások számának további növekedése. ▪ Globális válság okozta munkanélküliség növekedése. ▪ Intoleráns társadalom.
GAZDASÁG	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Innovációs, technológiai, kutatás-fejlesztési, tudástranszfer előtérbe kerülése. ▪ Uniói források elérhetősége. ▪ Értékalapú, egységes vagyongazdálkodási szemlélet megerősödése integrált városfejlesztés részét képező helyi gazdaságfejlesztési modellek. ▪ Turisztikai potenciál. ▪ Egységes fővárosi adópolitika. ▪ Térségi gazdasági együttműködések (főváros és agglomerációs települések). ▪ Közlekedési-logisztikai szerepkör növekedése. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Az ország nemzetközi megítélése és makrogazdasági nehézségei beszűkíthetik a főváros mozgásterét. ▪ Az EU strukturális alapok és kohéziós alap felhasználásának szabályváltozása következtében beszűkülő külső források komplex, nagyberuházások, és más gazdasági programok elmaradását eredményezhetik. ▪ Budapest gazdálkodásában a belső megosztottság (a főváros és a kerületek viszonyában) a városgazdálkodás stagnálásához, széteséséhez vezethet. ▪ A hitelválság okán az ingatlan befektetői kedv tartós megtorpanása. ▪ A regionális versenyképességi versenyben romló pozíció. ▪ A kereslet visszaesésével, a piacok beszűkülésével a termelő kapacitások további romlása.
KÖRNYEZET	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Az EU következő támogatási ciklusában előnyben részesíti az energiahatékonyságot és a megújuló energiák felhasználását célzó beruházásokat. ▪ A hulladék újrahasznosítási arányának növelését az EU kiemelten támogatja. ▪ Környezettudatosság erősödése. ▪ Egészségtudatosság növekedésével erősödik a társadalom szabadterületi rekreációs igénye. ▪ A Duna Stratégiával előtérbe kerül a Duna menti területek komplex fejlesztése. ▪ Alulhasznosított területek fejlesztési potenciálja. ▪ Az európai kultúra értékeinek fokozódó megbecsülése. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A klímaváltozás hatására növekszik a városi hőszigetelés valamint a szélsőséges időjárási események gyakorisága. ▪ Zöldfelületek védelme kevésbé biztosítható. ▪ További zöldmezős beruházások ösztönzése. ▪ Forráshiány miatt az értékek pusztulása.
INFRASTRUKTÚRA	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Az EU közlekedési jövőképeinek önálló ágazata a városi közlekedés. ▪ Az ún. funkcionális várostérség településeinek közlekedési együttműködése. ▪ Szemléletváltás a lakosság közlekedési szokásai terén. ▪ Duna közlekedési szerepének kihasználatlansága. ▪ Alternatív energiák térnyerése. ▪ A lakosság érdekelt vált az energia- és vízfelhasználás csökkentésében. ▪ Elérhető és megfizethető korszerű technológiák megjelenése, elterjedése. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A közlekedés üzemeltetését biztosító, kiszámítható országos támogatási rendszer hiánya. ▪ Növekvő motorizációs szint és mobilizációs igények. ▪ Az árvízszintek szabályozásának hiánya. ▪ A Duna szennyezettsége közvetlen hatással van a vízbázis vízminőségére. ▪ Támogatás és megfelelő jogi környezet nélkül a megújuló energia hasznosítás megvalósítása ellehetetlenül.

2.4.2. a térség lehetséges fejlesztési irányainak bemutatása, és ezek alapján a lehetséges cselekvési területek

TÉRSÉGI POZÍCIÓ
1. Földrajzi, geopolitikai adottságok kihasználása, érvényesítése
2. Együttműködés, partnerség elvén az európai városhálózat erős tagja lehet
3. Összmagyarság identitásának erősítése, a Kárpát-medence kulturális központjaként
4. Összehangolt fejlesztések a várostérségben – feladatmegosztás megszervezése
5. Egységes Budapest - hatékony közigazgatási rendszerrel
TÁRSADALOM
1. Népeség megtartása vonzó életkörülmények biztosításával
2. Esélyegyenlőség megerősítése
3. Társadalmi együttműködés, participáció
4. Rugalmas és korszerű lakásstruktúra kialakítása a mobilitás előmozdításának érdekében
GAZDASÁG
1. Kezdeményező város- és térségfejlesztés
2. Tudás- és készség alapú gazdaságfejlesztés
3. Zöld gazdasági kultúra meggyökereztetése
4. Turizmusban rejlő gazdasági lehetőségek kihasználása
KÖRNYEZET
1. Egyedi városkarakter megőrzése, értékvédelem és értékteremtés révén
2. A város és a Duna együttélésének megteremtése
3. Kiegyensúlyozott városi térszerkezet – differenciált központrendszer kialakítása
4. Kompakt, szabadterületekkel megfelelően tagolt város
5. Területhasználat és közlekedés integrált fejlesztése
6. A város további terjeszkedésének megakadályozás, barnamezős területek hasznosítása
7. A gazdasági fejlődést lehetővé tevő differenciált területi kínálat biztosítása
8. Alkalmazkodás a klímaváltozás kedvezőtlen hatásaihoz
9. A környezeti erőforrások védelme, hatékonyabb felhasználása
10. Az egészséges környezeti feltételek megteremtése
INFRASTRUKTÚRA
1. A városi közforgalmú közlekedés súlyának növelése
2. A kiaknázatlan környezetbarát közlekedési lehetőségek hasznosítása
3. Kapcsolati hiányok megszüntetése
4. Mindenki számára elérhető jó minőségű ivóvíz biztosítása
5. Szennyvizek teljes mértékben történő megtisztítása
6. Energiaigény jelentős mérséklése
7. Megújuló energiák nagyobb mértékű alkalmazása
8. Vízfolyások revitalizációja